Miljøverndepartementet

St.prp. nr. 1

(1999-2000)

FOR BUDSJETTERMINEN 2000

Utgiftskapitler: 1400-1471, 2422 og 2465

Inntektskapitler: 4400-4471, 5322 og 5621

Forord

Miljøverndepartementets St.prp. nr. 1 består av 3 deler samt en innledende oversikt over budsjettforslaget med tabeller.

I del 1 presenteres hovedutfordringene og hovedelementene i miljøvernpolitikken og viktige prioriteringer for Miljøverndepartementet i år 2000. Videre gis det en kort oversikt over miljøvernpolitiske satsninger på andre departementers budsjetter og av miljøprofilen i skatte- og avgiftsopplegget.

I del 2 presenteres miljøvernforvaltningens viktigste mål med omtale av status og virkemidler for miljøforvaltningens resultatområder 1-11. Innledningsvis gis det en nærmere omtale av formålet med inndelingen av miljøvernpolitikken i resultatområder. Samtidig gis det en oversikt over Miljøverndepartementets budsjett fordelt på resultatområder. Sammenhengen til budsjettkapitlene som fremkommer i Del 3, gjenspeiles under det enkelte resultatområdet.

I del 3 presenteres Miljøverndepartementets budsjettforslag fordelt på program-kategorier, kapitler og poster. Innledningsvis gis det en samlet oversikt over miljø-vernforvaltningens viktigste virkemidler i gjennomføringen av miljøvernpolitikken. I tillegg settes det fokus på aktørene i miljøvernforvaltningen, og hvordan underliggende etater på sentralt og regionalt nivå er knyttet opp til arbeidet med de 11 resultatområdene som er beskrevet under del 2.

Miljøverndepartementet har utarbeidet arbeidsmål og resultatindikatorer i tilknytning til hvert av resultatområdene. Arbeidsmålene uttrykker Regjeringens miljøvernpolitiske ambisjoner. De 11 resultatområdene er som følger:

1. Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold
2. Friluftsliv
3. Kulturminner og kulturmiljøer
4. Overgjødsling og oljeforurensning
5. Helse- og miljøfarlige kjemikalier
6. Avfall og gjenvinning
7. Klima, luftforurensing og støy
8. Internasjonalt miljøvernsamarbeid og miljøvern i polarområdene
9. Regional planlegging
10. Kart og geodata
11. Områdeovergripende virkemidler og fellesoppgaver

Det er gitt en definisjon og avgrensning av resultatområdene i del 2.

1 Innledning 5
1.1 Hovedutfordringer og hovedelementer i miljøvernpolitikken 6
1.2 Viktige prioriteringer for 2000 for Miljøverndepartementet 11
1.3 Budsjettmessige satsinger på andre departementers budsjetter 14
1.4 Miljøprofilen i skatte- og avgiftsopplegget 17
1.5 Organisasjonsendringer- og strukturendringer 19
1.6 Merknader til Statskonsults undersøkelse av øremerkede tilskudd til kommunesektoren 20
2 Omtale av Miljøverndepartementets mål og virkemidler 22
2.1 Resultatområde 1: Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold 26
2.2 Resultatområde 2: Friluftsliv 36
2.3 Resultatområde 3: Kulturminner og kulturmiljøer 41
2.4 Resultatområde 4: Overgjødsling og oljeforurensning 47
2.5 Resultatområde 5: Helse- og miljøfarlige kjemikalier 51
2.6 Resultatområde 6: Avfall og gjenvinning 60
2.7 Resultatområde 7: Klimaendringer, luftforurensning og støy 64
2.8 Resultatområde 8: Internasjonalt miljøvernsamarbeid og miljøvern i polarområdene 76
2.9 Resultatområde 9: Regional planlegging 93
2.10 Resultatområde 10: Kart og geodata 98
2.11 Resultatområde 11: Områdeovergripende virkemidler og fellesoppgaver 104
3 Miljøverndepartementets budsjettforslag for 2000 110
Programkategori 12.10 Fellesoppgaver, forskning og administrasjon 112
Kap 1400 Miljøverndepartementet (jf. kap. 4400) 113
Kap 4400 Miljøverndepartementet (jf. kap. 1400) 113
Kap 1401 Opplysningsvirksomhet, tilskudd til organisasjoner 114
Kap 1406 Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene (jf. kap. 4406) 115
Kap 4406 Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene (jf. kap. 1406) 118
Kap 1410 Miljøvernforskning (jf kap. 4410) 119
Kap 4410 Miljøvernforskning (jf. kap. 1410) 122
Programkategori 12.20 Biomangfold, friluftsliv og kulturminner 123
Kap 1422 Biomangfold, friluftsliv og kulturminner 124
Kap 1425 Vilt- og fisketiltak (jf. kap. 4425) 124
Kap 4425 Refusjoner fra Viltfondet og Statens fiskefond (jf. kap. 1425) 130

Kap 1426 Statens naturoppsyn (jf. kap. 4426) 132
Kap 4426 Statens naturoppsyn (jf. kap 1426) 134
Kap 1427 Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 4427) 134
Kap 4427 Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 1427) 144
Kap 1429 Riksantikvaren (jf. kap. 4429) 145
Kap 4429 Riksantikvaren (jf. kap. 1429) 153
Programkategori 12.30 Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet 155
Kap 1441 Statens forurensningstilsyn, (jf kap. 4441) 156
Kap 4441 Statens forurensningstilsyn (jf. kap. 1441) 163
Kap 1442 Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet 165
Kap 1443 Miljøovervåking og akutt forurensing 169
Kap 2422 Statens miljøfond 170
Kap 5322 Statens miljøfond, avdrag 171
Kap 5621 Statens miljøfond, renteinntekter 171
Programkategori 12.50 Regional planlegging, areal og kartpolitikk 172
Kap 1463 Regional og lokal planlegging 173
Kap 1465 Statens kjøp av tjenester i Statens kartverk 175
Kap 2465 Statens kartverk (jf. kap. 5491 og 5603) 176
Programkategori 12.60 Internasjonalt samarbeid, klima, nord og polarområdene 180
Kap 1470 Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning 181
Kap 1471 Norsk Polarinstitutt (jf. kap. 4471) 185
Kap 4471 Norsk Polarinstitutt (jf. kap. 1471) 187
Tilråding 188
Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2000 189

Miljøverndepartementet

St.prp. nr. 1

(1999-2000)

FOR BUDSJETTERMINEN 2000

Utgiftskapitler: 1400-1471, 2422 og 2465

Inntektskapitler: 4400-4471, 5322 og 5621

Tilråding fra Miljøverndepartementet av 17. september 1999, godkjent i statsråd samme dag.

Tabell 1.1.Oversikt over budsjettforslaget fordelt på programområde, programkategorier og kapitler

Utgifter under programkategori 12.10 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
1400	Miljøverndepartementet (jf kap. 4400)	120 059	122 460	123 156	0,6
1401	Opplysningsvirksomhet, tilskudd til organisasjoner	33 460	33 887	36 994	9,2
1406	Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene (jf kap. 4406)	273 137	280 627	282 890	0,8
1410	Miljøvernforskning (jf kap. 4410)	230 645	225 835	219 713	-2,7
	Sum kategori 12.10	657 301	662 809	662 753	0,0

Utgifter under programkategori 12.20 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
1422	Biomangfold, friluftsliv og kulturminner	9 093	8 699	12 679	45,8
1425	Vilt- og fisketiltak (jf kap. 4425)	89 772	87 632	90 500	3,3
1426	Statens naturoppsyn (jf kap. 4426)	55 509	60 822	64 065	5,3
1427	Direktoratet for naturforvaltning (jf kap. 4427)	262 064	256 149	277 901	8,5
1429	Riksantikvaren (jf kap. 4429)	193 474	164 170	171 999	4,8
	Sum kategori 12.20	609 912	577 472	617 144	6,9

Utgifter under programkategori 12.30 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
1441	Statens forurensningstilsyn, (jf kap. 4441)	319 335	574 509	588 215	2,4
1442	Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet	161 529	49 061	58 587	19,4
1443	Miljøovervåking og akutt forurensing	65 197	56 393	99 308	76,1
1449	Refusjonsordninger for spesialavfall - bilvrak og spillolje	149 548			
2422	Statens miljøfond	70 000	230 000	151 200	-34,3
	Sum kategori 12.30	765 609	909 963	897 310	-1,4

Utgifter under programkategori 12.50 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
1463	Regional og lokal planlegging	68 542	60 059	70 393	17,2
1465	Statens kjøp av tjenester i Statens kartverk	303 132	319 997	326 977	2,2
2465	Statens kartverk (jf. kap. 5491 og 5603)	13 591	13 000	14 000	7,7
	Sum kategori 12.50	385 265	393 056	411 370	4,7

Utgifter under programkategori 12.60 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
1470	Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning	71 164	65 786	69 513	5,7
1471	Norsk Polarinstitutt (jf kap. 4471)	105 087	105 719	117 286	10,9
	Sum kategori 12.60	176 251	171 505	186 799	8,9

Utgifter fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)

Post-gr	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
01-01	Driftsutgifter	954 786	950 061	994 037	4,6
11-23	Varer og tjenester	343 308	338 397	348 213	2,9
24-24	Driftsresultat	-4 500	-4 000	-3 000	-25,0
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	129 527	125 630	132 030	5,1
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	260 645	186 382	192 060	3,0
60-69	Overføringer til kommuner	140 141	152 769	157 043	2,8
70-89	Overføringer til private	686 004	735 566	804 993	9,4
90-99	Utlån, avdrag m.v.	84 427	230 000	150 000	-34,8
	Sum under departementet	2 594 338	2 714 805	2 775 376	2,2

Inntekter under programkategori 12.10 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
4400	Miljøverndepartementet (jf. kap. 1400)	2 356	1 310	1 347	2,8
4406	Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene (jf kap. 1406)	9 229	7 672	8 587	11,9
4410	Miljøvernforskning (jf kap. 1410)	3 000	5 868	5 868	0,0
	Sum kategori 12.10	14 585	14 850	15 802	6,4

Inntekter under programkategori 12.20 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
4425	Refusjoner fra Viltfondet og Statens fiskefond (jf kap. 1425)	93 936	87 632	90 500	3,3
4426	Statens naturoppsyn (jf kap 1426)		614	491	-20,0
4427	Direktoratet for naturforvaltning (jf kap. 1427)	10 477	9 242	11 336	22,7
4429	Riksantikvaren (jf kap. 1429)	6 766	3 111	4 598	47,8
	Sum kategori 12.20	111 179	100 599	106 925	6,3

Inntekter under programkategori 12.30 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
4441	Statens Forurensningstilsyn (jf kap. 1441)	37 601	55 425	56 377	1,7
4442	Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet (jf kap 1442)	3 934			
4449	Refusjonsordninger for spesialavfall, bilvrak og spillolje	14 137			
5322	Statens miljøfond, avdrag			5 000	
5621	Statens miljøfond, renteinntekter			5 000	
	Sum kategori 12.30	55 672	55 425	66 377	19,8

Inntekter under programkategori 12.60 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
4471	Norsk Polarinstitutt (jf kap. 1471)	25 672	22 586	23 218	2,8
	Sum kategori 12.60	25 672	22 586	23 218	2,8

Inntekter fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)

Post-gr	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
01-29	Salg av varer og tjenester m.v.	108 315	97 660	103 654	6,1
50-91	Skatter, avgifter og andre overføringer	98 793	95 800	108 668	13,4
	Sum under departementet	207 108	193 460	212 322	9,7

Det foreslås å knytte stikkordet kan overføres til de postene som er vist i tabellen nedenfor. Dette er poster hvor det knytter seg stor usikkerhet til utbetalingsår, og for å kunne sikre utbetaling av tilsagn om tilskudd gitt i 1999 og tidligere år, må postene tilføyes stikkordet kan overføres.

Oversikt over poster med stikkordet kan overføres (eksklusiv postgruppe 30-49)

(i 1 000 kr)

Kap	Post	Betegnelse	Overført til 1999	Forslag 2000
1406	70	Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål		110 100
1425	60	Kommunal vilt- og fiskeforvaltning	303	14 000
1425	65	Fallvilt		8 000
1425	70	Tilskudd til fiskeformål	42	8 500
1425	71	Tilskudd til viltformål	408	20 395
1425	72	Erstatninger for hjorteviltskader	328	2 793
1426	70	Tilskudd til naturoppsyn		500
1427	60	Kommunal naturforvaltning	13 379	7 212
1427	62	Tilskudd til interkommunal friluftsråd		3 300
1427	73	Forebyggende tiltak mot rovviltskader og omstillingstiltak	4 330	28 000
1427	74	Tilskudd til friluftslivstiltak	84	4 670
1427	76	Tilskudd til kulturlandskapstiltak	10	1 500
1427	77	Tilskudd til naturinformasjonssentra		5 400
1429	60	Regionale kulturminnetiltak		18 000
1429	72	Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige kulturminner og kulturmiljøer	9 375	60 314
1429	73	Brannsikring og beredskapstiltak		6 453
1429	75	Internasjonalt samarbeid	167	900
1441	62	Lokal Agenda 21, tilskudd til utvikling av miljøvennlige lokalsamfunn	2 978	
1441	63	Tilskudd til kommunale avløpstiltak	159	82 613
1441	64	Aksjon Jærvassdraget	2 242	3 462
1441	70	Tilskudd til utvikling av miljøteknologi i næringslivet	4 953	
1441	72	Tilskudd til utvikling av mer miljøeffektive produkter og bygg		11 500
1442	70	Tilskudd til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennlig produksjon og forbruk	476	43 100
1442	74	Tilskudd til tiltak for miljødatasamordning	1 618	
1463	63	Lokal Agenda 21 og bærekraftig by- og tettstedsutvikling	2 340	20 456
1463	74	Lokal Agenda 21		23 000
1470	70	Tilskudd til AMAP		2 200
1470	71	Internasjonale organisasjoner	253	30 585
1470	72	Miljøverntiltak i nordområdene		9 000
1470	75	Støtte til internasjonale miljøtiltak og nasjonale energitiltak		7 781

Oversikt over antall årsverk pr. 01.03.1999 under Miljøverndepartementet

Kap.	Betegnelse	Ant. årsverk
1400	Miljøverndepartementet...	239
1406	Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene	264
1427	Direktoratet for naturforvaltning	150
1429	Riksantikvaren	108
1441	Statens forurensningstilsyn	277
2465	Statens kartverk	653
1471	Norsk Polarinstitutt	119
Sum		1810

1 Innledning

Under Del 1 presenteres hovedutfordringene og hovedelementene i miljøvernpolitikken og viktige prioriteringer for år 2000 for Miljøverndepartementet. Det gis videre korte oversikter over miljøvernpolitiske satsninger på andre departementers budsjetter og av miljøprofilen i skatte- og avgiftsopplegget.

Under hovedutfordringer og hovedelementer gis det en gjennomgang av årsakene til miljøproblemene og de viktigste grepene og elementene i Regjeringens politikk for å møte miljøutfordringene. Det presenteres også noen viktige politiske initiativ på miljøvernfeltet.

Regjeringen legger i år fram en egen stortingsmelding om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Framstillingen av miljøprofilen i statsbudsjettet, og satsninger på andre departementers budsjetter, gis derfor bare en meget kort omtale i Miljøverndepartementets budsjettproposisjon. Hvert departement gjør dessuten rede for dette i sin egen budsjettproposisjon.

Det gis også en oversikt over arbeidet med gradvis og kontinuerlig å vri skatte- og avgiftssystemet i mer miljøvennlig retning for budsjettet for år 2000. St.prp. nr. 1 (1999-2000) om skatte-, avgifts- og tollvedtak for 2000 gir en fullstendig gjennomgang av disse forslagene.

1.1 Hovedutfordringer og hovedelementer i miljøvernpolitikken

1.1.1 Hovedutfordringer

Naturgrunnlaget på jorda setter rammer for menneskenes aktivitet. Dagens produksjons- og forbruksmønster er en trussel mot globale fellesressurser. Redusert biologisk mangfold, økt konsentrasjon av klimagasser i atmosfæren og spredning av helse- og miljøfarlige kjemikalier er trusler mot miljøet og mot selve livsgrunnlaget på jorda. Den ujevne globale fordeling av materiell levestandard og muligheter for menneskene er i seg selv dypt urettferdig og også en trussel mot miljøet. De rike land har et hovedansvar for å redusere sin belastning på miljøet til et nivå som gir alle mennesker i verden mulighet til å nyte godt av like gode livsvilkår. Men vi har også et hovedansvar for å samarbeide med utviklingslandene om å skape en økonomisk utvikling som er bærekraftig og rettferdig i alle deler av verden.

Vi står også overfor betydelige utfordringer for å sikre den nasjonale og lokale miljøkvaliteten i Norge. Ett eksempel er luftforurensning og støy som gir alvorlige helse- og trivselsproblem i mange norske byer og tettsteder. I tillegg til å påføre mange mennesker store plager, innebærer dette store kostnader for samfunnet knyttet til bl.a. sykefravær og behandling.

Miljøvernpolitikk dreier seg ikke bare om hvordan vi skal unngå å skade livsgrunnlag, miljø og helse. Det dreier seg også om hvordan vi skal legge forholdene til rette for at den enkelte kan velge det gode liv. Vi har spesielt gode forutsetninger i Norge for å utvikle samfunn med nærhet til natur, og for å ta vare på kulturminner og kulturmiljøer som skaper identitet og visdom å bygge samfunnet videre på.

Det er en nær sammenheng mellom globale, regionale og lokale miljøutfordringer. Samme kilde er ofte årsaken til både lokale, regionale og globale miljøproblemer, og de globale miljøproblemene skyldes summen av lokale miljøpåvirkninger. Dette må møtes gjennom lokal handling og endring. Det ligger et potensiale for bedre livskvalitet og en mer bærekraftig utvikling i å tilrettelegge for et mer miljøvennlig lokalsamfunn. Kommunene har en viktig rolle i dette arbeidet, men de er avhengig av samarbeid med sine innbyggere og med næringslivet i egen kommune.

Veksten i produksjon og forbruk pr. innbygger, endringer i befolkningens familiestruktur og alderssammensetning og veksten i befolkningen er hovedfaktorer bak menneskenes økte belastning på miljøet. Bedriftene står overfor markedspriser på arbeidskraft og kapital. Dette stimulerer dem til en kritisk vurdering av bruken av slike ressurser. En viktig utfordring blir nå å stimulere til økt ressurs- og miljøeffektivitet. Teknologi og handel er to andre helt avgjørende faktorer, som begge kan virke både positivt og negativt i forhold til miljøet. Teknologisk endring kan, under de rette rammevilkår, innebære økt miljøeffektivitet, dvs. redusert miljøbelastning pr produsert enhet. Men framgang i miljøeffektivitet er ikke tilstrekkelig til å redusere den samlede miljøbelastningen, for eksempel har trafikkveksten mer enn oppveid økt miljøeffektivitet gjennom ny og forbedret motorteknologi og renere drivstoff. En avgjørende faktor er menneskelige verdier, slik de kommer til uttrykk gjennom markedsatferd og politiske beslutninger. En videreføring av dagens forbruksvekst vil ikke automatisk føre til økt velferd. Utfordringen ligger i å søke løsninger som er økologisk bærekraftige samtidig som de er svar på menneskelige behov. Denne utfordringen stiller krav om en effektiv integrasjon av miljøvern i alle sektorer. Arbeidet for en økologisk bærekraftig utvikling kan bare lykkes hvis vi arbeider på lag med markedskreftene og ikke mot dem. Det er den generelle virkemiddelbruken i form av avgifter og reguleringer fra myndighetene, samt krav fra forbrukerne og offentlige innkjøpere, som til syvende og sist gjør det lønnsomt for bedrifter og forbrukere å bli mer miljøeffektive, slik at sammensetning og nivå på vare- og tjenesteproduksjonen endres i mer miljøvennlig retning.

I St.meld. nr. 58 (1996-97) «Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling - Dugnad for framtida», St.meld. nr. 35 (1996-97) «Om rovviltforvaltning», St.meld. nr. 29 (1996-97) «Regional planlegging og arealpolitikk», St.meld. nr. 29 (1997-98) «Norges oppfølging av Kyotoprotokollen» og St.prp. nr. 54 (1997-98) «Grønne skatter» er det lagt et grunnlag for hvordan dette arbeidet kan konkretiseres.

Regjeringen vil møte miljøutfordringene med følgende hovedgrep:

- Å vedlikeholde det som allerede er oppnådd
- Å utvikle ny politikk bl.a. ved å integrere miljøhensynene i den økonomiske politikken og sektorpolitikken
- Å gjøre det mulig for den enkelte som individ å velge å leve et miljøvennlig liv og som borger å ta ansvar i politiske prosesser som sikrer en mer miljøvennlig samfunnsutvikling

Regjeringen mener at arbeidet med bærekraftig bruk og bevaring av det biologiske mangfoldet, tiltak for å begrense utslipp av klimagasser og miljø- og helsefarlige kjemikalier og arbeidet mot lokal luftforurensing og støy er spesielt viktig i et langsiktig perspektiv. Behovet for å heve ambisjonsnivået og øke innsatsen er størst på disse områdene, og de krever nær kontakt med sektormyndigheter og internasjonalt samarbeid.

1.1.2 Hovedprioriteringer i den nasjonale miljøvernpolitikken

Miljøvernpolitikken har gitt resultater, og på enkelte områder er også selve miljøtilstanden blitt forbedret. Det gjelder særlig kampen mot forsuring og utslipp fra produksjonsprosessene. På de fleste områder er det dessverre slik at selv om miljøinnsatsen og effekten av denne har økt, så går utviklingen totalt sett fortsatt i feil retning. Gjenvinningen øker, men det gjør også det totale avfallsvolumet. De inngripsfrie områdene går raskt tilbake, selv om vi verner mer landområder enn før. Tilsvarende forhold gjør seg gjeldende innen kulturminnevernet. Ambisjonene og virkemidlene i miljøvernpolitikken må vedlikeholdes og styrkes, og miljøvernpolitikken må forankres bedre lokalt og integreres i det økonomiske system og i sektorene, slik at miljøhensyn blir grunnleggende i utviklingsprosessene i samfunnet.

Den enkelte må i langt større grad ha mulighet til å velge miljøvennlig. Dette krever bedre tilgang på god miljøinformasjon, bl.a. ved miljømerking, utvikling av miljøvennlige alternativer, og innsyn og åpenhet i miljøvernforvaltningen. Det forutsetter også at det offentlige tar innbyggernes miljøengasjement på alvor, f.eks. ved å følge opp kildesortering med gode avfallshåndteringssystemer. Ved økt bruk av grønne skatter vil prisene på produktene i større grad avspeile miljøkostnadene knyttet til produktene, og belønne miljøvennlig adferd. Dette vil i tillegg gi rom for å redusere andre skatter og avgifter, slik at det samlede skattetrykket ikke øker, samtidig som det vil kunne fremme bedre bruk av samfunnets samlede ressurser. Et skifte fra røde til grønne skatter er sentralt for å få til en mer miljøvennlig og velfungerende økonomi.

For å føre en effektiv og konsistent politikk, må en legge til grunn sentrale, internasjonalt anerkjente prinsipper for å sette mål og for å velge og utforme virkemidler i miljøvernpolitikken. De viktigste av disse er føre-var prinsippet, tålegrenseprinsippet og prinsippet om at forurenseren skal betale.

Norsk miljøvernpolitikk utformes og gjennomføres innenfor rammen av internasjonalt samarbeid og internasjonale avtaler og forpliktelser. Regjeringen vil at Norge skal være en pådriver og aktiv deltaker i arbeidet for å integrere miljøvern i det generelle internasjonale avtaleverket og for å utvikle enda mer effektive, forpliktende avtaler på miljøvernfeltet. Arbeidet for å fremme en økologisk bærekraftig utvikling må foregå både på globalt og regionalt nivå. På regionalt nivå er miljøvernsamarbeidet innen EØS viktig, og skiller seg fra annet internasjonalt samarbeid ved sitt omfang og graden av forpliktelse. Andre regionale organisasjoner har en mer sentral rolle for enkelte miljøområde: ECE-samarbeidet i forhold til sur nedbør og utslipp av miljøgifter til luft, og nordsjøsamarbeidet og OSPAR i forhold til havforurensning. Med sin uavhengige

rolle i forhold til EU, spiller Norge en spesielt viktig rolle i det all-europeiske og det globale miljøsamarbeidet.

Regjeringen mener at den enkelte tar ansvar når han/hun blir vist tillit. Miljøvernpolitikken må i langt større grad forankres i det lokale deltakende folkestyret, gjennom lokal Agenda 21 og de kommunale og fylkeskommunale prosessene. I planleggingsprosessene må nasjonale interesser gjøres tydeligere på et tidlig tidspunkt. En bedre lokal forankring av miljøvernpolitikken er en forutsetning for å utløse det potensiale som ligger i bærekraftig bruk av ressursene og for å dempe konfliktene mellom sentrale miljøvernmyndigheter og lokalsamfunnet. Dette er en avgjørende forutsetning for at miljøvern skal ha støtte i befolkningen i framtida.

Det markedsøkonomiske system fremmer effektivitet og god ressursutnytting, men bare hvis prisene gjenspeiler de virkelige kostnadene. Bedriftene står overfor markedspriser på arbeidskraft og kapital. Dette stimulerer dem til en kritisk vurdering av bruken av slike ressurser. Utslipp av klimagasser og helse- og miljøfarlige kjemikalier, tap av biologisk mangfold ved arealinngrep og rovdrift på naturressursene, og lokal luftforurensning og støy, er kostnader som markedsaktørene ikke vil ta hensyn til dersom ikke samfunnet korrigerer prismekanismene ved å ta i bruk skatter og avgifter eller andre virkemidler. Hensikten med miljøavgifter er å påvirke adferden i mer miljøvennlig retning og ikke øke det totale skatte- og avgiftsnivå. Miljøavgifter gir rom for å redusere andre skatter og avgifter som har negativ effekt på verdiskapningen i samfunnet. Økt bruk av grønne skatter og avgifter er i samsvar med prinsippet om at «forurenseren skal betale», noe som både er rettferdig og gir en kostnadseffektiv tilpasning på tvers av sektorene. Det vil belønne forbrukeren som velger miljøvennlig, og det vil fremme valg av miljøeffektive løsninger i næringslivet. På denne måten vil det økonomiske system arbeide for miljøet, ikke mot. Regjeringen ser det som svært viktig å arbeide videre med å vri skatte- og avgiftssystemet i mer miljøvennlig retning, og følger opp dette også i budsjettet for 2000 (se avsnitt 1.4).

Regjeringen legger opp til en gjennomgripende integrering av miljøansvar i de ulike sektorene. Gjennom sektorvise miljøhandlingsplaner skal departementene sette nye arbeidsmål og redegjøre for virkemidler og tiltak. I fjor ble for første gang slike miljøhandlingsplaner utarbeidet av Forsvarsdepartementet og Samferdselsdepartementet. I år vil Fiskeridepartementet og Olje- og energidepartementet legge fram miljøhandlingsplaner. Neste år vil dette bli fulgt opp av sektorvise miljøhandlingsplaner for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Landbruksdepartementet. Kort tid etter framleggelsen av Statsbudsjettet, legger Regjeringen fram den første årlige gjennomgangen av Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Her presenterer Regjeringen en samlet oversikt over miljøtilstand, miljømål og resultater sett i forhold til målene på miljøfeltet, samt forslag til justeringer i virkemiddelbruken. Et annet viktig ledd i arbeidet med å ansvarliggjøre de ulike departementene, er å gjøre statens egen virksomhet mer miljøvennlig. Regjeringen har derfor startet prosjektet "Grønn stat".

Regjeringen vil understreke at det er viktig at den enkelte får mulighet til å velge miljøvennlig, at miljøvernpolitikken i størst mulig grad er forankret i det lokale deltakende folkestyret, at allmennhetens tilgang til naturen må sikres og at forurenseren skal betale. Mål og ambisjoner må fastsettes etter føre-var-prinsippet, naturens tålegrense og internasjonale avtaler. Valg av virkemidler skal forankres i prinsippet om at miljøvernpolitikken må bli bedre integrert i den enkelte sektor, og videre at miljøproblemene også skal forebygges og løses til lavest mulige kostnader for samfunnet.

Det er særlig viktig å sikre allemannsretten, da den er en viktig forutsetning for at kommende generasjoner skal få et nært forhold til naturen. Nærhet til natur og kulturminner gir bedre forståelse for miljøutfordringene og kan skape et godt grunnlag for miljøvennlige holdninger.

Regjeringen vil legge særlig vekt på prinsippene om at:

- den enkelte må få muligheten til å velge å leve miljøvennlig
- miljøvernpolitikken må i størst mulig grad forankres i det lokale deltakende folkestyre
- forurenseren skal betale
- miljøvernpolitikken må integreres i den enkelte sektor
- allmennhetens tilgang til naturen må sikres

1.1.3 Viktige miljøvernpolitiske initiativ og resultater

Nedenfor omtales sentrale miljøvernpolitiske saker som er tatt opp eller avsluttet de siste par år. Deretter gis det en kort oversikt over en del viktige resultater som er oppnådd.

Kyotoprotokollen under Klimakonvensjonen ble vedtatt 11. desember 1997. Norge var ved fremleggelsen av St.meld. nr. 29 (1997-98) Norges oppfølging av Kyoto-protokollen blant de første landene som la fram en strategi for oppfølging av protokollen. CO2-avgiften er blitt utvidet og det er blitt innført en sluttbehandlings-avgift for avfall. Norge har også vært en pådriver i det internasjonale arbeidet for å få på plass et godt regelverk for bruk av fleksible mekanismer, slik at reelle utslipps-reduksjoner, innsyn, gode rapporteringsmekanismer og sanksjonsmuligheter sikres. For å følge opp de klimapolitiske målsettingene og Norges forpliktelser i henhold til Kyotoprotokollen, har Regjeringen nedsatt et utvalg som skal utrede et nasjonalt kvotesystem for klimagasser. Utvalget avgir sin innstilling i slutten av 1999.

Under arbeidet med å videreutvikle FNs konvensjon om biomangfold har Norge fått gjennomslag for at vitenskapskomiteen skal utrede etableringen av en vitenskapelig utredningsmekanisme om biologisk mangfold på linje med FNs klimapanel, og deltar i et prøveprosjekt for å vurdere partenes tiltak for å følge opp sine forpliktelser. Forhandlingene om en protokoll om handel med og transport av genmodifiserte organismer førte ikke fram, men Norge og et overveldende flertall av verdens land har arbeidet for at forhandlingene skal gjenopptas.

Miljøvernministeren har lagt fram en handlingsplan om helse- og miljøfarlige kjemikalier. Handlingsplanen består av en rekke tiltak for bl.a. å bli kvitt de farligste kjemikaliene, få næringslivet til å ta et større ansvar for å redusere risikoen knyttet til bruk av kjemikalier, og å bedre tilgangen på informasjon om kjemikalier. Våren 1999 ble substitusjonsplikten nedfelt i Produktkontrolloven. Bestemmelsen pålegger alle virksomheter å arbeide kontinuerlig med å ta i bruk mer miljøvennlige kjemikalier. I 1999 har Miljøvernministeren også fastsatt forbud mot ftalater i leketøy til barn under tre år og mot azo-fargestoffer i tekstiler. I begge tilfeller går Norge lenger enn EU for å sikre tilstrekkelig beskyttelse av barn som er spesielt sårbare for farlige kjemikalier.

Norge har vært aktiv i framforhandlingene av to regionale avtaler om begrensninger av produksjon, bruk og utslipp av utvalgte persistente organiske forbindelser og tungmetallene bly, kvikksølv og kadmium. Avtalene representerer en svært viktig utvidelse av det europeiske samarbeidet om reduksjon av de grenseoverskridende luftforurensningene. Norge deltar aktivt i arbeidet med en ny global konvensjon om regulering av organiske miljøgifter i regi av UNEP, og går inn for ytterligere regulering av en rekke farlige kjemikalier. Norge har også vært med i framforhandlingen av en global konvensjon om bedre informasjon og forhåndssamtykke ved eksport av farlige kjemikalier.

Miljøverndepartementet vedtok i fjor en forskrift som gir importører og produsenter av elektroniske- og elektriske produkter ansvaret for å ta disse produktene vederlagsfritt i retur når de skal kasseres. Importørene og produsentene må også sørge for en forsvarlig gjenvinning eller sluttbehandling. Ordningen trådte i kraft 1. juli i 1999. Samtidig med forskriften ble det inngått en avtale mellom departementet og den aktuelle bransjen, der bransjen forplikter seg til å samle inn minst 80% av dette avfallet innen fem år. For å finansiere ordningen har bransjen innført et miljøgebyr som trådte i kraft 1. mars.

Kommisjonen for beskyttelse av det marine miljøet i det nordøstlige Atlanterhav (OSPAR) har vedtatt strategier for innen år 2020 å stanse utslipp av miljøgifter og å redusere radioaktive utslipp til et nivå som ikke gir skade på miljøet utover det som skyldes tidligere utslipp. Videre er det vedtatt et generelt forbud mot dumping og etterlatelse av utrangerte offshore-installasjoner og et nytt vedlegg til konvensjonen som omhandler beskyttelse og bevaring av økosystemer og biomangfold.

Århus-konvensjonen om tilgang på miljøinformasjon, allmenn deltagelse i beslutningsprosesser og tilgang til rettsmidler i saker som angår miljøet, ble undertegnet på "Miljøvern for Europa"-konferansen i Århus i juni 1998.

Nye ambisiøse mål for luftkvaliteten i byer og tettsteder er vedtatt. Helseskadene på grunn av luftforurensning vil bli halvert når disse målene er nådd. Viktige tiltak er at bruken av piggdekk skal ned, og kollektivtilbudet skal styrkes.

Det er oppnådd enighet om en ny protokoll om svovel (SO2), nitrogenoksider (NOx), flyktige organiske forbindelser (VOC) og ammoniakk (NH3) under Konvensjonen om langtransportert grenseoverskridende luftforurensning. Protokollen vil bli lagt fram for undertegning 30. november 1999.

Som et første skritt i oppfølgingen av Grønn skattekommisjon og Kyotomeldingen, fremmet Regjeringen forslag om en rekke nye miljøavgifter i St.prp. nr. 54 (1997-98) "Grønne skatter". Flere av disse forslagene ble innført. CO2-avgiften ble utvidet til flere sektorer. SO2-avgiften ble utvidet til også å omfatte mineralolje til bruk på kontinentalsokkelen og bruk av kull og koks. For blant annet å redusere utslipp av metan fra fyllplasser ble det innført en avgift (sluttbehandlingsavgiften) på avfall levert til deponering. Avgiften omfatter også avfall levert til forbrenning. Regjeringen ser det som svært viktig å arbeide videre med å vri skatte- og avgiftssystemet i mer miljøvennlig retning. Som et ledd i dette arbeidet foreslår Regjeringen flere nye miljøavgifter i statsbudsjettet for 2000 kombinert med avgiftslettelser i form av strukturendringer og forenklinger i andre skatter og avgifter.

Regjeringen har satt i gang flere tiltak for å gi bedre miljøinformasjon. I 1998 ble det opprettet en informasjonsside på Internett ("Miljøstatus i Norge") som gir informasjon om miljøutfordringene og hvordan miljøvernarbeidet skjer. Det er igangsatt arbeid med et opplegg for forvaltning av geografisk informasjon i alle fylker (AREALIS). I tillegg er det nedsatt et utvalg som skal vurdere hvilke rettigheter og plikter de ulike aktørene har for å gi miljøinformasjon, bl.a. i lys av Grunnlovens § 110 b) som gir borgerne en slik rett. Etter initiativ fra Miljøverndepartementet har for første gang representanter fra forbruker- og miljøvernorganisasjoner, arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner kommet fram til et felles forslag til tiltak for å bedre tilgangen på informasjon om helse- og miljøfarlige kjemikalier. Miljøvernmyndighetene vil følge opp dette, jf. handlingsplanen for helse- og miljøfarlige kjemikalier.

Lokal Agenda 21 er kommunenes redskap for å gripe fatt i bærekraftig utvikling i bred forstand. Fredrikstaderklæringen gir uttrykk for hvordan norske kommuner ønsker å arbeide for å følge opp sitt ansvar i forhold til Agenda 21. Mer enn 120 kommuner, 16 fylkeskommuner og en rekke sentrale organisasjoner har sluttet seg til erklæringen. Nasjonale myndigheter sammen med Kommunenes Sentralforbund støtter arbeidet slik at potensialet for bærekraftig handling i husholdningene, næringslivet og i offentlig virksomhet kan bli utløst. På oppdrag fra Regjeringen gjennomgår nå departementene sin kommunerettede virksomhet med sikte på å anspore til lokal Agenda aktivitet på relevante områder.

Regjeringen legger vekt på å legge forholdene til rette for at kommunene skal overta forvaltningen av verneområder. Samordna planleggingsprosesser vil bli mer vanlig i verneplanarbeidet i tida framover. Kommuner og lokalsamfunn er tilbudt å overta forvaltningsansvaret ca. 1 500 verneområder. Dette er i samsvar med Regjeringens målsetting om at miljøvernpolitikken i større grad skal forankres i det lokale folkestyret. Regjeringen vil trappe opp innsatsen for å sikre allemannsretten på kyst- og strandstrekninger. I tillegg til å videreføre arbeidet med å sikre friluftsområder, vil det bli utarbeidet eget rundskriv om skjerping av

dispensasjonspraksis. De rikspolitiske retningslinjene for Oslofjorden vil bli foreslått å gjelde også for andre kystområder, og det vil bli vurdert å benytte rikspolitiske bestemmelser på sentrale kyststrekninger etter mønster av "kjøpesenterstoppen".

Innenfor verneplanarbeidet er det i 1999 åpnet for delegering av forvaltningsansvaret til kommunene. Dette innebærer at kommunene kan forvalte verneområdene i lys av lokale utfordringer innenfor de rammer som vernevedtaket setter. Pr. 30. april 1999 hadde 96 kommuner søkt om å få overta forvaltningsansvaret for verneområder og det mottas stadig nye søknader. Regjeringen har lagt fram Stortingsmelding om vern og bruk av kystsonen som beskriver en politikk som sikrer rom både for verneinteresser og næringsaktivitet langs kysten. Miljøverndepartementet la i 1999 fram en tiltaksplan for å bedre allmennhetens tilgjengelighet til kyst- og strandområder.

Regjeringen vil i løpet av 1999 ferdigstille en nasjonalt overvåkningsprogram for rovvilt. Samtidig satses det store ressurser på forebyggende tiltak for å sikre en god oppfølging av Rovviltmeldinga, der vi både skal ha levedyktige bestander av de fire rovviltartene og utnytte utmarksbeite for sau og tamrein. Utviklingen i forhold til bestandsmålene for rovviltartene viser en positiv tendens. Regjeringen har fremmet forslag om lovfestet rett til erstatning ved rovviltskade. Forslaget ble vedtatt av Stortinget i vår. Arbeidet med omstillingstiltak og forebyggende tiltak er intensivert. Innen rovviltforvaltningen er det gjennomført flere tiltak for medvirkning lokalt. Det er bl.a. startet opp forsøksordning med regionale rovviltnemnder. I 1999 har det også vært gjennomført forsøk med å la enkelte kommuner ha ansvar for deler av de forebyggende tiltak og betingede fellingstillatelser. Erfaringene fra dette syntes så langt å være positive.

Regjeringen oppnevnte våren 1999 et offentlig utvalg som skal utrede strategier, mål og virkemidler i kulturminnepolitikken, og har i Ot.prp. nr. 50 (1998-99) lagt fram forslag til endring i kulturminneloven som tar sikte på å styrke vernet av nasjonalt viktige kulturminner og kulturmiljøer.

Regjeringen iverksatte i 1998 prosjektet "Grønn stat" i 10 statlige etater. Formålet er å redusere miljøbelastningene fra driften av statlig virksomhet og gi grunnlag for å vurdere hvordan integrering av miljøhensyn i staten best kan skje.

Gjennom miljøbyarbeidet er det framkommet kunnskap og erfaringer om hvordan byer og tettsteder kan utvikles i en mer bærekraftig retning. En slik omlegging tar tid, og Regjeringen ser det som viktig kontinuerlig å sette i verk tiltak som påvirker utviklingen i ønsket retning. Ett av tiltakene er innføringen av midlertidig etableringsstopp for kjøpesentre utenfor byer og tettsteder. Intensjonen med det er å styrke de områder som ligger sentralt til i forhold til befolkningen, og som er lette å nå også med kollektivtransport.

1.2 Viktige prioriteringer for 2000 for Miljøverndepartementet

Miljøverndepartementets budsjett i 2000 utgjør 2 775,4 mill. kr. Dette er en økning på 2,2% sammenlignet med vedtatt budsjett for 1999. Dersom Statens miljøfond holdes utenfor beregningene viser budsjettet for 2000 en økning på 5,7%. Det vises for øvrig til punkt 1.3 hvor budsjettmessige satsinger innenfor miljøvernområdet på andre departementers budsjett presenteres.

Helse- og miljøfarlige kjemikalier

Utslipp og bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier er en av de største miljøtruslene vi står overfor, og Regjeringen trapper ytterligere opp innsatsen mot slike kjemikalier. Regjeringen vil bli kvitt de farligste kjemikaliene. Dette krever en styrking av kjemikalieforvaltningen, bl.a. for å øke innsatsen i arbeidet med kontroll og oppfølging av kjemikalieregelverket Regjeringen vil redusere den generelle risikoen knyttet til bruk om kjemikalier. Spesielt skal sårbare grupper som barn sikres en bedre beskyttelse. I arbeidet for å redusere bruk av farlige kjemikalier må næringslivet ta et spesielt ansvar, og Regjeringen legger vekt på å styrke oppfølgingen av næringslivet. Regjeringen vil

bedre informasjonen av kjemikalier, slik at alle kan få tilgang på informasjon om hvilken risiko de utsetter seg selv eller miljøet for når de bruker kjemikalier. Arbeidet med å kartlegge og stimulere til opprydding i områder som er forurenset av tidligere tiders utslipp av miljøgifter vil samtidig bli prioritert.

Friluftsliv

I juni 1999 presenterte Miljøverndepartementet en tiltakspakke for å sikre allmennhetens tilgang til kyst- og strandsonen. Regjeringen følger opp dette arbeidet i år 2000. Samarbeidet med fylkesmennene i fylkene rundt Oslofjorden og Sørlandet skal styrkes og det er avsatt midler til sikring av de mest verdifulle områdene. Allmennhetens tilgang til kyst- og strandsonen vil også bli prioritert i lokal Agenda 21 arbeidet.

Kulturminneforvaltning

Store deler av den fredete bygningsmassen og middelalderruinene er i en kritisk forfatning. Det er et stort etterslep når det gjelder istandsetting og vedlikehold. I år 2000 vil Regjeringen styrke arbeidet med Bryggen i Bergen og prioritere arbeidet med stavkirkene. Regjeringen foreslår enkelte endringer i skattesystemet for å stimulere til økt privat verneinnsats for kulturminner. Det foreslås å utvide det någjeldende unntaket fra prosentligning for fredete boliger, som medfører at eieren kan velge direkte ligning av boligen i stedet for prosentligning, til også å gjelde boliger i områder regulert til spesialområdet bevaring etter plan- og bygningsloven. Samtidig foreslås at bindingstiden for direkte ligning avvikles og erstattes med vanlige regler for overgang mellom direkte ligning og prosentligning. Regjeringen øker innsatsen til informasjon, videreutvikling av databaser og kompetanseheving i kulturminneforvaltningen. Dette er tiltak som vil effektivisere forvaltningen av kulturminnene og forebygge framtidige ødeleggelser.

Miljøovervåking og miljøinformasjon

Regjeringen følger opp fjorårets satsing på miljøovervåking med ytterligere innsats. I år 2000 vil satsingen spesielt omfatte ferdigstilling av luftmålestasjonen i Ny-Ålesund og en styrking av miljøovervåkingen innen klimaområdet, biologisk mangfold og kulturminner. Viktige satsinger som videreføres fra 1999 er overvåking av radioaktiv forurensning i norske kyst- og havområder, helse- og miljøfarlige kjemikalier, og klimaovervåking på Svalbard. Bestandsregistrering av rovvilt blir fortsatt prioritert. Regjeringen har også økt satsingen på polarforskning, miljøinformasjon via Internett og innsamling av miljøstatistikk.

By- og tettstedsutvikling

Miljøbyprogrammet avsluttes i år 2000 med oppsummering av erfaringer og formidling av resultater bl.a. gjennom større konferanser. Anbefalinger om statlige virkemidler vil bli sammenfattet. Det skjer en oppfølging gjennom samarbeidsforum for storbyutvikling hvor 6 byer og 9 departementer deltar. Spesielle utfordringer er styrking av sentrumsstruktur og avklaring av konflikter mellom vern og utbygging. Det vil også bli satt i gang et prosjekt for å utvikle attraktive tettsteder i distriktene.

Lokal Agenda 21

Regjeringen videreutvikler arbeidet med forankring av lokal Agenda 21 på alle forvaltningsnivåer, på tvers av sektorer, i frivillige organisasjoner og næringsliv. Det etablerte opplegget for erfaringslæring og kompetanseutvikling om bærekraftig utvikling på nasjonalt og regionalt nivå skal vedlikeholdes og videreutvikles. Regjeringen vil vektlegge arbeidet med å profilere miljøvernpolitikkens verdigrunnlag ved overgangen til et nytt årtusen. På bakgrunn av at energibruk har stor betydning i forhold til bærekraftig utvikling, vil Regjeringen utvikle kommunenes og fylkeskommunenes rolle i energipolitikken. Videre vil Regjeringen øke støtten til de frivillige organisasjonene i lokal Agenda 21 arbeidet.

Regional planlegging

Regjeringen legger til rette for at regional planlegging bedre skal kunne ivareta sentrale politiske utfordringer som reduksjon i transportomfang og sikring av det biologiske mangfoldet. Andre viktige utfordringer er å redusere energiforbruket, hindre forverring av miljøet i byer og tettsteder, og å sikre allmennheten tilgjengelighet til kystsonen. Det er nedsatt et planlovutvalg for å utvikle plan- og bygningsloven til å bli et enda bedre redskap for å ivareta slike interesser. Midlertidig etableringsstopp for kjøpesentre utenfor sentrale deler av byer og tettsteder vil bl.a. bli fulgt opp gjennom utarbeidelse av regionale planer for lokalisering, sentrumsutvikling og transportsystem. Rikspolitiske retningslinjer for Oslofjorden vil bli utvidet til å omfatte flere fylker.

Viltforvaltning

Regjeringen legger opp til å sikre en forsvarlig forvaltning av de store rovdyrene. Samtidig skal et aktivt jordbruk opprettholdes med muligheter for å utnytte utmarksbeitene Viltforvaltningen vil bli videreutviklet, bl.a. ved å gjennomføre endringer i oppgavefordelingen mellom stat og kommune. Etter framlegg fra Regjeringen, vedtok Stortinget i 1999 lovfestet rett til rovvilterstatninger. Det er lagt inn ekstra midler til å dekke de økonomiske konsekvensene et nytt regelverk vil medføre. Erstatningsposten for rovviltskader er fra år 2000 gjort om til overslagsbevilgning og styrket vesentlig. For 2000 blir innsatsen knyttet til bestandsregistrering av de 4 rovdyrartene videreført og ytterligere styrket.

Frivillige miljøvernorganisasjoner

Regjeringen øker driftstilskuddet til de frivillige miljøvernorganisasjonene. Økningen tar sikte på å styrke organisasjonenes lokale miljøarbeid innenfor sektorene nærmiljø, biologisk mangfold og kulturminner. På denne måten vil de frivillige organisasjonene bli bedre i stand til å delta i arbeidet med å gi politikken en bedre lokal forankring.

Energi- og klimatiltak

Regjeringen legger stor vekt på å følge opp de klimapolitiske målsettingene og Norges forpliktelser i henhold til Kyotoprotokollen. I 1999 ble CO2-avgiften utvidet og det ble innført en sluttbehandlingsavgift på avfall. For å følge opp den klimapolitiske satsingen, har Regjeringen nedsatt et utvalg som skal utrede et nasjonalt kvotesystem for klimagasser. Utvalget avgir sin innstilling ved slutten av 1999. Dette vil danne ett grunnlag for videre utvikling av virkemiddelbruken overfor klimagasser.

Regjeringen vil bidra til å styrke det lokale arbeidet for å redusere utslippene av klimagasser. I forbindelse med lokal Agenda 21 arbeidet vil Regjeringen øke innsatsen for å utvikle lokale klimaplaner.

Regjeringen øker innsatsen til energiøkonomisering. Dette gjelder bl.a. støtte til Økobygg-programmet og det planlegges gjennomføring av et større prosjekt som skal arbeide for økt utnyttelse og redusert deponering av våtorganisk avfall. Prosjektet vil på sikt gi reduksjoner i utslippene av metan fra avfallsfyllinger. Regjeringen øker samtidig innsatsen til klima- og polarforsking.

Meldinger og handlingsplaner

Regjeringen vil ha en grundig gjennomgang av avfallspolitikken som en integrert del av den kommende stortingsmeldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.

Regjeringen arbeider med et lovforslag om ny miljøvernlov for Svalbard. Forslaget vil innebære en samlet regulering av alle miljøspørsmål på Svalbard og bygge opp under Regjeringens ambisiøse miljømål for øygruppen.

Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om friluftspolitikken i år 2000. Det legges vekt på å styrke det enkle og tradisjonelle friluftslivet basert på allmennhetens rett til fri ferdsel, med særlig vekt på strandområdene.

Det vil også bli lagt fram en stortingsmelding om kartpolitikken i år 2000, og det er nedsatt et offentlig utvalg som vil gjennomgå hele kulturminnepolitikken.

Våren 2000 vil Regjeringen legge fram en handlingsplan om biologisk mangfold med tiltak i regi av 11 departementer, som bl.a. vil inneholde en strategi for å forhindre uønsket innførsel og spredning av fremmede organismer i norsk natur.

1.3 Budsjettmessige satsinger på andre departementers budsjetter

Nedenfor gis en kort oversikt over utgifter til Regjeringens miljøvernpolitiske satsinger i 2000. Som følge av at stortingsmeldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand legges fram kort tid etter fremleggelsen av statsbudsjettet, blir omtalen i Miljøverndepartementets budsjettproposisjon av de samlede miljøverntiltak på statsbudsjettet (miljøprofilen) kortere enn tidligere. En mer omfattende presentasjon vil bli gitt i stortingsmeldingen om rikets miljøtilstand og regjeringens miljøpolitikk. I denne meldingen vil det også bli gitt en omtale av miljøhandlingsplanene for Olje- og energidepartementet og Fiskeridepartementet.

En grunntanke i Regjeringens miljøvernpolitikk er at miljøhensyn må integreres i alle deler av samfunnet. Dette stiller krav både til utformingen av den overordnede økonomiske politikk og til politikken på de enkelte sektorer. Samtidig må tiltak og virkemidler på enkeltsektorene samordnes på en slik måte at de samlede effektene trekker i retning av lavere miljøbelastning og redusert ressursforbruk. Innsats for et bedre miljø og en bærekraftig utvikling krever derfor at det på alle sektorer avsettes midler og ressurser til nødvendige tiltak og målrettet virkemiddelbruk

Omfanget av myndighetenes arbeid på miljøvernområdet kan imidlertid ikke måles gjennom størrelsen på de enkelte departementers budsjetter. Arbeid for et bedre miljø omfatter også beslutninger som ikke har direkte konsekvenser for utgiftssiden i budsjettene. Dette kan være å hindre miljøskadelige inngrep i naturen, innføring av reformer og regelendringer som skal gjøre det lettere å ta miljøhensyn i offentlig og privat planlegging og avgiftsordninger som skal stimulere til mindre miljøbelastende ressursforbruk.

Prioriterte miljøverntiltak i 2000 vil være, videre satsing på kollektivtransport, særlig styrking av jernbanen, intensivert innsats for omlegging av energiforbruk og energiproduksjon, tiltak for å redusere bruken av kjemikalier i landbruket; bedre avfallshåndtering, tiltak for å oppfylle miljøkravene i forskrift etter forurensingsloven om lokal luftforurensing og støy (støyskjerming og fasadeisolering) samt økt forskningsinnsats. Regjeringen vil fortsatt prioritere Norges aktive rolle i det internasjonale samarbeidet for miljø og bærekraftig utvikling. Bistanden på miljøvernområdet vil bli opprettholdt på et høyt nivå. I miljøvernsamarbeidet med Russland vil tiltak som kan sette landet i stand til selv å løse sine miljøproblemer bli prioritert.

Regjeringen har de senere årene arbeidet med et forbedret opplegg for presentasjonen av det sektorovergripende miljøvernarbeidet. Sentralt her har stått utforming av sektorvise miljøhandlingsplaner, et forbedret system for resultatoppfølging og utarbeiding av stortingsmeldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Miljøprofilen i statsbudsjettet omfatter miljøvernpolitiske satsinger på alle departementers områder. Tabellene nedenfor gir en samlet oversikt over departementenes bevilgninger til miljøtiltak.

Fra og med statsbudsjettet 2000 blir presentasjonen endret. Inndelingen i tre kategorier oppheves, og det vil for framtiden bli presentert kun én kategori miljøverntiltak. For å lette sammenlikningen mellom budsjettårene 1999 og 2000 vil det imidlertid i år bli presentert tabeller etter både gammel og ny ordning. Tallene i oversikten over departementenes utgifter til miljørelaterte formål er usikre og må derfor tolkes med varsomhet. Mange tiltak har flere begrunnelser og skal bidra til å oppfylle ulike mål, noe som kan gjøre det vanskelig å skille ut miljøelementet på en entydig måte. For eksempel vil satsing på jernbanen og annen kollektivtransport være begrunnet både i

miljøhensyn og i behov for bedre framkommelighet, kapasitetsøkninger mv. De tallene som presenteres inneholder derfor også skjønnsmessige vurderinger. Dette gjelder både for den gamle og den nye måten å presentere miljøprofilen. Gjennom klarere kriterier for hva som skal regnes som miljøverntiltak, representerer den nye framstillingen likevel en forbedring av rapporteringsformen. Det har vært et mål å få til størst mulig konsistens mellom oppstillingene. Tabellene blir derfor kommentert under ett.

I tabellen nedenfor vises bevilgningene til miljøverntiltak fordelt på tre kategorier slik det har vært gjort tidligere:

- Kategori I: Rene miljøverntiltak
- Kategori II: Tiltak med betydelig miljømotivasjon
- Kategori III: Tiltak med delvis miljømotivasjon

Tabell 1.1 Miljøverntiltak i statsbudsjettet (gammel ordning)

	Rene miljøverntiltak (i mill. kr)		Tiltak med betydelig miljømessig motivasjon (i mill. kr)		Tiltak med delvis miljømessig motivasjon (i mill. kr)	
Departement:	Vedtatt 1999	Forslag 2000	Vedtatt 1999	Forslag 2000	Vedtatt 1999	Forslag 2000
Arbeids og administrasjons-deptartementet*)	6,0	7,0	-	-		-
Barne- og familiedepartementet	4,2	4,2	-	-	-	-
Finans- og tolldepartementet	12,5	12,5	-	-	-	-
Fiskeridepartementet	68,3	67,6	255,4	265,6	995,8	1017,6
Forsvarsdepartementet	538,4	571,4	50,3	68,3	41,9	89,2
Justisdepartementet	27,2	28,1	26,8	27,9	15,4	17,0
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.	287,2	372,1	371,2	498,6	805,3	886,6
Kommunal- og regionaldepartementet	25,7	32,7	220,6	174,4	-	-
Kulturdepartementet	387,0	392,3	56,8	52,6	-	
Landbruksdepartementet	964,2	1 046,2			3 135,0	3 146,5
Miljøverndepartementet	2 358,8	2 406,2	356,0	369,2	-	-
Nærings- og handelsdepartementet	113,4	88,5	136,7	130,8		
Olje- og energidepartementet	46,0	55,0	331,0	455,0	69,0	74,0
Samferdselsdepartementet	187,5	225,9	4 790,0	5 222,3	84,7	80,7
Sosial- og helsedepartementet	36,0	36,8	26,2	27,6	289,4	303,7
Utenriksdepartementet**)	686,0	787,0	570,0	570,0		
Sum alle departementer	5 748,4	6 133,5	7 191,0	7 862,3	5 436,5	5 615,3

*) Tallene omfatter ikke Statsbygg; rehabilitering av verneverdige bygninger. Enøk-tiltak i regi av Statsbygg er med.

**)Norsk bistandspolitikk bygger på standarder som er fastsatt i OECD/DAC. Inndelingen i miljøkategorier avviker noe fra Miljøverndepartementets inndeling.

I det nye systemet for miljørapportering legges det til grunn at utgifter skal rapporteres som miljøverntiltak dersom

- utgiftene i sin helhet benyttes til miljøforbedringer
- miljøhensynet er avgjørende for at tiltaket/ prosjektet gjennomføres
- utgiftene skal motvirke negative miljøeffekter av sektorpolitiske tiltak for øvrig (forebyggingstiltak)

Tabell 1.2 Miljøverntiltak i statsbudsjettet (ny ordning)

	Miljøverntiltak (i mill. kr)	
Departement:	Vedtatt 1999	Forslag 2000
Arbeids-og administrasjonsdepartementet*)	6,0	7,0
Barne- og familiedepartementet	4,2	4,2
Finans- og tolldepartementet	12,5	12,5
Fiskeridepartementet	323,7	333,2
Forsvarsdepartementet	538,4	571,4
Justisdepartementet	52,9	54,2
Kirke-,utdannings-og forskningsdepartementet	297,2	325,2
Kommunal- og regionaldepartementet	136,0	157,0
Kulturdepartementet	387,0	392,3
Landbruksdepartementet	964,2	1046,2
Miljøverndepartementet	2 358,8	2 406,2
Nærings- og handelsdepartementet	250,1	219,3
Olje- og energidepartementet	377,0	510,0
Samferdselsdepartementet	3 211,5	3 358,6
Sosial- og helsedepartementet	104,1	109,7
Utenriksdepartementet**)	1 256,0	1 357,0
Sum alle departementer	10 279,6	10 864,0

*) Tallene omfatter ikke Statsbygg/rehabilitering av verneverdige bygninger. Enøk-tiltak i regi av Statsbygg er med.

**)Norsk bistandspolitikk bygger på standarder som er fastsatt i OECD/DAC. Inndelingen i miljøkategorier avviker noe fra Miljøverndepartementets inndeling.

Begge tabelloppstillingene viser at departementenes samlede utgifter til miljøverntiltak går opp fra 1999 til 2000. Målt etter den nye ordningen øker utgiftene til miljøverntiltak fra 10 279,6 mill. kr i 1999 til 10 864 mill. kr i 2000, eller med 5,5%. Målt etter den gamle ordningen er det en økning innenfor alle de tre miljøkategoriene. Den største beløpsmessige veksten kommer på budsjettene til Samferdselsdepartementet, Utenriksdepartementet, Landbruksdepartementet og Olje- og energidepartementet. På Samferdselsdepartementets område går bevilgningene til miljøtiltak langs eksisterende vei (støyskjerming og fasadeisolering) sterkt opp sammen med bevilgningene til jernbanen. Over Olje- og energidepartementets budsjett styrkes arbeidet for omlegging av energiforbruk og energiproduksjon betydelig. På Landbruksdepartementets område skyldes økningen i første rekke økte bevilgninger over jordbruksavtalen til spesielle miljøtiltak i landbruket. Økningen i Utenriksdepartementets miljøverntiltak har blant annet sammenheng med økte bevilgninger til samarbeidet med Russland om atomsikkerhet i nordområdene. På budsjettet til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet øker bevilgningene til miljøforskning, herunder gjennom forskningssamarbeidet med EU. Nedgangen på NHDs budsjett skyldes i stor grad at oppryddingen ved tidligere Norsk Koksverk i Mo i Rana går mot slutten.

For en mer detaljert beskrivelse av miljøverntiltak på andre departementers budsjetter, vises det til omtale i det enkelte departements budsjettproposisjon som inneholder:

- en beskrivelse av utfordringer knyttet til miljø- og ressursforvaltningen på departementets ansvarsområde
- en beskrivelse av hvilke mål som er satt for departementets arbeid med disse utfordringene
- en rapport om hvilke resultater som er oppnådd i 1999
- en beskrivelse av tiltak i forslaget til budsjett for 2000 som er rettet mot å ivareta ressurs- og miljøhensyn

1.4 Miljøprofilen i skatte- og avgiftsopplegget

Som et første skritt i oppfølgingen av Grønn skattekommisjon og Kyotomeldingen, fremmet Regjeringen forslag om en rekke nye miljøavgifter i St.prp. nr 54 (1997-98) ”Grønne skatter”. Flere av disse forslagene ble innført. CO2-avgiften ble utvidet for flere sektorer. SO2-avgiften ble utvidet til også å omfatte mineralolje til bruk på kontinentalsokkelen og bruk av kull og koks. For blant annet å redusere utslipp av metan fra fyllplasser, ble det innført en avgift (sluttbehandlingsavgiften) på avfall levert til deponering. Avgiften omfatter også avfall levert til forbrenning. Denne er differensiert etter energiutnyttelse. For å gi incentiver til en positiv miljømessig utvikling når det gjelder anskaffelse og drift av bussparken, ble avgiftsfritaket for autodiesel for busser fjernet. Dette ble imidlertid kombinert med en tilskuddsordning slik at kollektivtilbudet ikke skulle bli svekket. For å fremme økt produksjon og bruk av fornybare energikilder, ble investeringsavgiften fjernet for vindkraftanlegg, bioenergianlegg, varmepumper, fjernvarmeanlegg, tidevannsanlegg og mikro- og minikraftanlegg. I tillegg ble investeringsavgiften for investering i solenergianlegg og geovarmeanlegg fjernet i forbindelse med behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett for 1999.

Hensikten med miljøavgifter er å påvirke adferden i mer miljøvennlig retning og ikke øke det totale skatte- og avgiftsnivået. Miljøavgifter gir rom for å redusere, foreta forenklinger og strukturendringer i andre skatter og avgifter som har negativ effekt på verdiskapingen i samfunnet. Regjeringen ser det derfor som svært viktig å arbeide videre med å vri skatte- og avgiftssystemet i mer miljøvennlig retning. Som et ledd i dette arbeidet foreslår Regjeringen flere nye miljøavgifter i statsbudsjettet for 2000 kombinert med avgiftslettelser i form av forenklinger og strukturendringer. Følgende forslag til miljøavgifter fremmes:

- Som ledd i Regjeringens arbeid med å nå målsettingene om vesentlige reduksjoner i utslippene av en rekke prioriterte miljøgifter, innføres avgifter på de klororganiske løsemidlene trikloreten og tetrakloreten, på 50 kr pr. kg for begge stoffer. Det innføres også en refusjonsordning for å sikre en forsvarlig behandling av trikloretenavfallet.
- Utslipp av miljøgiftene kobber, krom og arsen representerer store miljø- og helsefarer. Regjeringen foreslår derfor at det på trykkimpregnert trevirke innføres en avgift på miljøgiftene kobber, krom og arsen. Avgiften varierer med mengden av kobber, krom og/eller arsen i de ulike typene av impregneringsmidler.
- For å bidra til en generell likebehandling av engangsavgiftene på kjøretøy, foreslås det i denne omgang at engangsavgiften på kombinerte biler økes med 10 prosentpoeng til 45 prosent av avgiften på personbiler.
- Det foreslås med bakgrunn i EØS-avtalen at vektårsavgiften på tyngre kjøretøy reduseres til EUs minstesatser. For å redusere utslippene av luftforurensende stoffer, vil det fra 01.07.2000 innføres en miljødifferensiert årsavgift for lastebiler over 12 tonn. Avgiften differensieres ut fra om kjøretøyene tilfredsstiller avgasskravene EURO I og EURO II.
- For å sikre større grad av likebehandling mellom autodiesel og bensin, legger Regjeringen opp til en utjevning av avgiftene på sikt, og foreslår en økning i autodieselavgiften med 3,7 % reelt.
- Det foreslås en ny differensiering av autodieselavgiften etter svovelinnhold, ved at autodiesel som har høyere svovelinnhold enn 0,005% får en tilleggavgift på 25 øre pr. liter.
- Det foreslås en omlegging av miljøavgiftene på drikkevareemballasje slik at systemet også graderes etter type emballasjemateriale. Ut fra anslag over miljøkostnader ved ulike typer emballasje får glass høyeste sats, mens kartong får laveste sats. Omleggingen er provenynøytral.
- Avgiften på plantevernmidler trappes opp ytterligere i tråd med jordbruks-forhandlingene. Målet er å redusere helse- og miljørisikoen med 25 % i perioden 1998-2002. I tråd med jordbruksforhandlingene og Regjeringens forslag i RNB 1999, foreslås kunstgjødselavgiften fjernet.
- Som et første skritt med å miljødifferensiere avgifter for skipsfarten, foreslås innført en frivillig ordning med miljødifferensiering av tonnasjeskatten, der skipseierne/rederne på eget initiativ sender inn en miljødeklarasjon, basert på syv kriterier og inndelt for fire ulike typer skip. Det foreslås at tonnasjeskatten for skip med laveste miljøfaktor økes med 50 % i forhold til gjeldende satser, mens skip med høyeste miljøfaktor beholder tonnasjeskatt på dagens nivå.
- For å finansiere en bedre innsamling av spillolje og utrangerte kjøretøy foreslås en økning i avgiften på smøreolje og i vrakpantavgiften. Vrakpantavgiften foreslås økt med 100 kr, mens avgiften på avgiftspliktig smøreolje økes med 35 øre/liter til 1,46 kroner/liter, mens refusjonssatsen på spillolje foreslås redusert med 15 øre/liter til 1,65 kroner/liter. Reduksjonen i refusjonssatsen tilsvarer den økningen som ble gjennomført for å kompensere for innføring av CO_2-avgift og svovelavgift på forbrenning av spillolje, avgifter som nå er opphevet.
- Stortinget ba Regjeringen i RNB 1999 å legge fram et forslag til hvordan bl.a. CO2-avgiften kan reduseres for offshoresektoren, og hvordan avgiften kan differensieres mellom gamle og nye felt. Formålet med avgiften er å redusere utslippene av CO_2, og det er ingen miljøvernpolitisk begrunnelse for å differensiere avgiften for å stimulere til nye feltutbygginger. Regjeringen foreslår derfor at CO2-avgiften på sokkelen reduseres til 70 øre pr. liter.

For å begrense veksten i energiforbruket, foreslår Regjeringen en økning i el-avgiften på 2,5 øre. Regjeringen foreslår i denne sammenheng også en økt satsing på enøk, fornybare energikilder, opprusting av ledningsnett og forskning. For å motvirke en overgang til fyringsolje foreslås innført en grunnavgift på fyringsolje tilsvarende økningen i el-avgiften, dvs 19 øre/liter.

Regjeringen legger stor vekt på å følge opp de klimapolitiske målsettingene og Norges forpliktelser i henhold til Kyotoprotokollen. I 1999 ble CO2-avgiften utvidet og det ble innført en sluttbehandlingsavgift på avfall. For å følge opp den klimapolitiske

satsingen, har Regjeringen nedsatt et utvalg som skal utrede et nasjonalt kvotesystem for klimagasser. Utvalget avgir sin innstilling ved slutten av 1999. Dette vil danne ett grunnlag for videre utvikling av virkemiddelbruken overfor klimagasser.

Regjeringen foreslår enkelte endringer i skattesystemet for å stimulere til økt privat verneinnsats for kulturminner. Det foreslås å utvide det någjeldende unntaket fra prosentligning for fredete boliger, som medfører at eieren kan velge direkte ligning av boligen i stedet for prosentligning, til også å gjelde boliger i områder regulert til spesialområde bevaring etter plan- og bygningsloven. Samtidig foreslås at bindingstiden for direkte ligning avvikles og erstattes med vanlige regler for overgang mellom direkte ligning og prosentligning.

1.5 Organisasjonsendringer- og strukturendringer

Miljøverndepartementet

Endring av organiseringen internt

Etter en større organisasjonsgjennomgang i 1997 har Miljøverndepartementet videreført organisasjonsutviklingsarbeidet som en kontinuerlig endringsprosess.

Utgangspunktet for den planlagte gjennomgangen

Utgangspunktet er Miljøverndepartementets overordnede virksomhetsplan. Det er en målsetting for Miljøverndepartementet og ha et kontinuerlig fokus på utvikling og forbedring av organisasjonen. Kompetanse- kvalitets- og effektivitetsutvikling blir sentrale elementer i den videre utvikling av Miljøverndepartementets organisasjon.

Serviceerklæringer

Hele miljøvernforvaltningen er godt i gang med å følge opp Regjeringens program for økt brukerorientering og serviceerklæring. Alle etatene skal legge fram en første versjon av serviceerklæringer på utvalgte områder i løpet av 1. halvår 2000. I løpet av 2000 skal alle etatene ha utarbeidet fullstendige serviceerklæringer.

Endring av ansvars- og oppgavefordeling

De statlige eierinteressene i Norsk Avfallshåndtering AS (NOAH) vil bli overført fra Miljøverndepartementet til Nærings- og handelsdepartementet.

Riksantikvaren

Endring av organisering internt

Riksantikvaren har gjennomført en omorganisering med virkning fra 01.01.99. Direktoratets organisasjonsstruktur og bemanning er gjennomgått. Den nye organisasjonsstrukturen medførte ingen endringer i bemanning.

Statens forurensningstilsyn

Endring av organisering internt

Statens forurensningstilsyn startet opp en organisasjonsutviklingsprosess høsten 1997 og innførte ny organisasjonsstruktur 21. september 1998. Med bakgrunn i en gjennomgang av organiseringen av den statlige miljøvernforvaltningen og Statens forurensningstilsyns strategiske plan for 1999 – 2003, ble det tatt en beslutning om en ny organisatorisk løsning. Målet for omstillingen har bl.a. vært å legge til rette for en mer effektiv satsing på prioriterte områder, samt effektivisering av samarbeidet internt. Omorganiseringen har ikke hatt direkte konsekvenser for bemanningen, men de tilsatte har vært berørt i form av nye og endrede funksjoner. Organisasjonsutviklingsarbeidet

vil i de nærmeste par årene bli videreført med satsing på områdene kvalitet, ledelse, kompetanse og arbeidsmiljø/HMS.

Direktoratet for naturforvaltning

Endring av organisering internt

Direktoratet for naturforvaltning etablerte en ny organisasjonsstruktur i 1997. Omstillingsarbeidet skjer nå som fortløpende endringsarbeid knyttet til styringsdialogen med Miljøverndepartementet gjennom tildelingsbrev og rapportering, samt i form av egeninitiert endringsarbeid. Direktoratet er for øvrig involvert i arbeidet med omstilling i fylkesmannsembetene.

Endringer av ansvars- og oppgavefordeling

Direktoratet for naturforvaltning vil i løpet av høsten 1999 overføre jegerregisterets registerdel til Brønnøysundregistrene, som blir regnskapssentral for denne del av vilt- og fiskefondet.

Statens kartverk

Omstillingarbeidet i Statens kartverk tar utgangspunkt i den teknologisk utvikling som innebærer store krav til rask omstilling. I tillegg medfører markedsorientering av virksomheten behov for tiltak på organisasjonsutviklingsområdet. Salg av produkter og tjenester, samt samfinansiering med brukerne utgjør pr. i dag ca. 30% av Kartverkets totalbudsjettet.

Endring av tilknytningsform

Statens kartverk ble omdannet til forvaltningsbedrift fra 1.1.1994.

Fra 01.07.1999 ble divisjonen Electronic Chart Centre (ECC) skilt ut fra Statens kartverk og omgjort til et heleid statlig aksjeselskap, jf. St.prp. nr. 65 (1998-99). Hensikten er å utnytte det økonomiske potensialet som ligger i utviklingen av digitale sjøkart. Det er inngått et samarbeid ("PRIMAR") med det britiske sjøkartverket om utvikling og salg av sømløse digitale sjøkartdata basert på en avtale mellom ti europeiske land om avgivelse av landenes digitale sjøkartdata til dette samarbeidet.

Norsk polarinstitutt

Stortinget vedtok i 1993 å flytte Norsk Polarinstitutt til Tromsø. Flyttingen ble sluttført i 1999. Flyttingen omfattet hele Polarinstituttets virksomhet i Oslo.

Instituttet hadde tidligere syv avdelinger, men antallet er redusert til fire avdelinger i omorganiseringsarbeidet som ble gjennomført samtidig med flyttingen. I denne sammenheng ble det også opprettet en stilling som avdelingsleder på Svalbard.

Flyttingen har hatt store konsekvenser for de tilsatte. En stor andel av de tilsatte/engasjerte har forlatt virksomheten. Det eksakte omfanget er ikke kartlagt ennå pga. utdanningspermisjoner og hospiteringer. Rekruttering av nye, kvalifiserte medarbeidere i Tromsø har imidlertid blitt gjennomført uten vanskeligheter.

1.6 Merknader til Statskonsults undersøkelse av øremerkede tilskudd til kommunesektoren

Statskonsult har undersøkt tilskuddsforvaltningen i fylkesmannsembetene, og legger i sin rapport til grunn at embetene i første rekke skal rette sin virksomhet mot kommunesektoren.

Da fylkesmannsembetenes fortrinn er at de har bedre innsikt i lokale forhold enn andre forvaltningsnivåer, anbefales at de spesielt bør forvalte tilskudd som baserer seg på skjønnsmessige kriterier. I arbeidet med tilskudd som baserer seg på objektive kriterier,

vil ikke fylkesmannsembetene ha spesielle fortrinn fremfor andre forvaltningsnivåer. Slike tilskudd kan derfor behandles av andre organer eller innlemmes i sektortilskuddet.

Av samme grunn uttaler Statskonsult i rapporten at fylkesmannsembetene kan ha fortrinn fremfor andre forvaltningsnivåer også ved behandlingen av tilskudd til private som baserer seg på skjønnsmessige kriterier.

Fylkesmennenes miljøvernavdeling er miljøvernforvaltningens regionale ledd. Miljøvernavdelingene har alltid behandlet tilskudd både til kommunene og private. I mange sammenhenger er det svært nyttig å se disse sakene i sammenheng, fordi kommunale og private miljøverntiltak ofte utfyller hverandre. I flere tilfeller er det også et krav at søknader om tilskudd fra private sendes gjennom kommunene, nettopp for å sikre at de private tiltakene blir samordnet eller sett i sammenheng med kommunens egne tiltak. Alle de seks tilskuddsordningene i miljøvernsektoren som fylkesmannsembetene forvalter er basert på skjønnsmessige kriterier. Miljøverndepartementet mener derfor at det ikke er grunnlag for å overføre noe av tilskuddsforvaltningen fra det regionale leddet.

Det kan nevnes at fylkesmennene totalt ble tildelt 140,5 mill. kroner i budsjettmidler for 1999 for å forvalte tilskuddene innenfor miljøvernsektoren.

2 Omtale av Miljøverndepartementets mål og virkemidler

Under Del 2 presenteres miljøvernforvaltningens viktigste mål med omtale av status og virkemidler sortert i en resultatområdestruktur fra 1-11. Innledningsvis gis en nærmere redegjørelse for formålet med inndelingen i resultatområder. Samtidig gis en oversikt over Miljøverndepartementets budsjett fordelt på de ulike resultatområdene. Sammenhengen til de respektive budsjettkapitlene som framkommer i Del 3 gjenspeiles under det enkelte resultatområdet.

Miljøvernproblemene er komplekse og årsakene til miljøproblemene er sammensatte. De favner ofte mer enn en sektor i samfunnet, og kildene til en miljøbelastning kan være mange. Miljøverndepartementet har derfor utviklet en resultatområdestruktur med 11 områder. Resultatområdene 1-8 utgjør de miljøvernpolitiske resultatområdene med utgangspunkt i miljøutfordringene. Resultatområdene 9 og 10 omhandler miljøvernforvaltningens forvaltningsansvar for plandelen av plan- og bygningsloven og kart- og geodatapolitikken på nasjonalt nivå. Under resultatområde 11 omtales fellesoppgaver og miljøvernpolitisk arbeid som går på tvers av resultatområdene.

Inndelingen i resultatområder bidrar til at det er mulig å sortere og samle alle de ulike problemstillingene i ulike typer kategorier eller temaområder på en praktisk måte. Hvert resultatområde inneholder dermed enten ett miljøvernpolitisk tema eller et knippe av temaer som er så beslektet at de bør omtales i sammenheng. Resultatområdeinndelingen tilrettelegger også for en effektiv struktur for målformuleringer og resultatoppfølging, både i forhold til andre sektorer og internt i miljøvernforvaltningen. Samtidig skal inndelingen i resultatområder sikre konsistens gjennom klare definisjoner og tydelige avgrensninger mellom de ulike temaområdene.

Det enkelte resultatområdet retter fokus på de viktigste miljøutfordringene og synliggjør Regjeringens miljøvernpolitiske satsing. Dette gjenspeiles gjennom strategiske mål, nasjonale mål og sektorvise arbeidsmål.

- Strategiske mål uttrykker en ønsket tilstand på overordnet nivå i et langsiktig perspektiv
- Nasjonale resultatmål er fastsatt på bakgrunn av de strategiske målene, og skal være mer konkrete, tidsbestemte og etterprøvbare, og vise hva slags resultat som skal oppnås på nasjonalt nivå. De nasjonale resultatmålene representerer dermed det øverste operative nivå i målhierarkiet.
- De sektorvise arbeidsmålene avledes fra de nasjonale målene, og vil sammen med disse danne en helhetlig struktur ved at de ulike sektorenes arbeidsmål skal kunne aggregeres til nasjonale mål.

Målene utgjør grunnlaget for innsatsen både nasjonalt, lokalt og innenfor den enkelte sektor i miljøvernpolitikken.

Resultatområdeinndelingen benyttes gjennomgående i hele miljøvernforvaltningens styringssystem, og danner utgangspunkt for planlegging, rapportering, budsjett og regnskapsføring.

Figur 2.1 Miljøvernforvaltningens resultatområder

Miljøvernforvaltningens totale budsjettmessige satsing fordelt på resultatområder er fremstilt i tabellen på neste side:

Tabell 2.1 Miljøverndepartementets regnskap og budsjett fordelt på resultatområder i årene 1998, 1999 og 2000:

Resultatområde	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Planlagt budsjett 2000	Endring siste år i %
1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold	514 890	501 398	521 913	4,1 %
2 Friluftsliv	62 094	75 595	70 850	-6,3 %
3 Kulturminner og kulturmiljøer	161 984	151 561	145 944	-3,7 %
4 Overgjødsling og oljeforurensning	204 149	205 028	209 750	2,3 %
5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier	75 489	117 900	129 409	9,8 %
6 Avfall og gjenvinning	349 427	335 614	366 841	9,3 %
7 Klimaendringer, luftforurensning og støy	138 556	267 139	253 516	-5,1 %
8 Internasjonalt miljøvernsamarbeid og miljøvern i polaområdene	194 676	181 601	152 170	-16,2 %
9 Regional planlegging	122 867	110 751	96 198	-13,1 %
10 Kart og geodata	312 784	332 726	337 962	1,6 %
11 Områdeovergripende virkemidler og fellesoppgaver	457 421	435 491	490 824	12,7 %
Sum	2 594 337	2 714 805	2 775 376	2,2 %

Tabell 2.1 viser planlagt disponering av Miljøverndepartementets budsjett innenfor det enkelte resultatområde på tvers av ulike programkategorier og kapitler. Tabellen inneholder regnskapstall for 1998 og planlagt disponering av vedtatt budsjett for 1999 og 2000.

Endringene som fremgår av tabellen er ikke nødvendigvis et resultat av reduksjoner eller økninger på resultatområdet. Miljøverndepartementet har gjennomført en revisjon av resultatområdestrukturen og som følge av dette er enkelte planlagte utgifter flyttet fra ett resultatområde til ett annet. I omtalen nedenfor er de reelle endringene trukket frem og kommentert nærmere. Miljøverndepartementet arbeider videre med å sikre en konsistent og sammenlignbar fordeling av budsjettet mellom resultatområdene og over tid.

De siste årene har resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold blitt prioritert. Nedgangen i 1999 skyldes at verneplanarbeidet for barskog ikke har gått så raskt som planlagt, og erstatningsutbetalingene er forskjøvet noe i tid. Resultatområde 2 Friluftsliv økte fra 1998 til 1999, men går ned i år 2000. Endringene skyldes i hovedsak svingninger i bevilgningene til Aksjon vannmiljø (jf. kap. 1427 post 60 Kommunal naturforvaltning) og til sikring av friluftsområder (jf. kap. 1427 post 30 Statlig erverv, båndlegging av friluftsområder). Aktiviteten opprettholdes når det gjelder sikring av friluftsområder, men bevilgningsbehovet svinger som følge av at utbetalingsbehovet varierer over tid. Nedgangen på resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer skyldes først og fremst at større investeringstiltak som bl.a. vernebygget over domkirkeruinene på Hamar og arbeidet ved Stavanger Domkirke er sluttført.

Den budsjettmessige utviklingen som fremgår av tabellen for resultatområde 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier understreker Regjeringens opptrapping av innsatsen på dette området. Økningene knytter seg til en rekke ulike tiltak som er nærmere beskrevet både i kapittel 2.5 og under programkategori 12.30 i del 3 ”Miljøverndepartementets budsjettforslag for 2000”. Bl.a. kan nevnes styrking av kjemikalieforvaltningen, forskningen og innsatsen i arbeidet med kontroll og oppfølging av kjemikalieregelverket, i tillegg til informasjonstiltak og beskyttelse av barn mot kjemikalier, innsamling og håndtering av PCB-holdige produkter. Økningen for resultatområde 6 Avfall og gjenvinning skyldes i stor grad utvidelser av refusjonsordningene for spillolje (jf. kap. 1441 post 76) og økning i tilskudd til biloppsamlingssystemet (jf. kap. 1441 post 73).

For resultatområde 7 Klimaendringer, luftforurensning og støy er det en økning fra 1998 til 1999, mens det er en reduksjon i 2000-budsjettet. Endringene skyldes hovedsaklig reduksjonen i lånerammen til Statens miljøfond jf. kap. 2422, som følger av at det i 1999 forventes en utbetaling av lånerammen på 80,0 mill. kr og som dermed reduseres fra 230,0 mill kr. til 150,0 mill kr. For øvrig kan differansen forklares med at Norsk Polarinstitutts innsats på klimaområdet ble flyttet fra resultatområde 8 til 7 i forbindelse med revisjon av resultatområdestrukturen. I tillegg er polar- og klimaforskningen styrket (jf. post 1410.51), og det er lagt inn midler til et prosjekt som har som formål å øke utnyttelsen og redusere deponeringen av våtorganisk avfall (jf. kap. 1442 post 70).

Reduksjonen for resultatområde 8 Internasjonalt miljøvernsamarbeid, -bistand, nord- og polarområdene forklares med at deler av Norsk Polarinstitutts innsats på klimaområdet fra og med år 2000 overflyttes til område 7.

Reduksjonen på rundt 13% for resultatområde 9 Regional planlegging er et resultat av en teknisk endring. Med virkning fra og med år 2000 er det meste av kap. 1463 post 74 Lokal Agenda 21 overført til resultatområde 11.

Resultatområde 11 øker med rundt 55 mill kroner fra 1999 til 2000. Denne endringen er hovedsakelig et utslag av ulik foredling av midler mellom resultatområdene fra år til år, og revisjonen av resultatområdestrukturen. I underkant av 30 mill. kr av økningen på 55 mill. kr gjelder kap. 1463 Regional og lokal planlegging, hvor post 74 fra og med år 2000 i hovedsak er overført fra resultatområde 9 til 11. Denne posten er i tillegg foreslått styrket med over 4 mill kr i neste års budsjett. Videre forklares rundt 20 mill kr av økningen på resultatområde 11 med at Riksantikvaren (kap. 1429) og Direktoratet for naturforvaltning (kap. 1427) i budsjettet for år 2000 har endret prinsippene for allokering av indirekte driftskostnader. Det betyr at dette beløpet er flyttet fra andre resultatområder til resultatområde 11, ikke at utgiftene på 01-postene har økt.

Øvrige differanser kan bl.a. forklares med økt satsing på miljøovervåkning (post 1443.01), økte driftskostnader for Norsk Polarinstitutt (jf. kap 1471 post 01) ifm. bl.a. flytteavtalen, samt reduserte utgifter ved at post 1410.71 Miljøforskningsavtale Norge-EU fra og med år 2000 rammeoverføres til Kirke-, undervisnings- og forskningsdepartementet.

Endringene fra vedtatt budsjett for 1999 til foreslått budsjett for 2000 vil også bli kommentert nærmere innledningsvis under de forskjellige programkategoriene i del 3.

2.1 Resultatområde 1: Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold

2.1.1 Definisjon og avgrensning

Biologisk mangfold utgjør - sammen med tilgang på ren jord, rent vann og ren luft - grunnlaget for menneskets eksistens. I tillegg er biologisk mangfold avgjørende for samfunnets verdiskapning og menneskenes livskvalitet og velferd. Med biologisk mangfold menes mangfoldet av liv, dvs. planter, dyr og mikroorganismer, deres arvestoff og de samfunn de danner i samspill med hverandre og det ikke levende miljøet (vann, luft, jord og stein).

Produksjon av oksygen via fotosyntesen, vannhusholdning, dannelse av jordsmonn og miljøets evne til å dempe effektene av miljøbelastninger er eksempler på livsbærende prosesser og økologiske tjenester som mennesket er avhengig av for å overleve. Bruk av arvemateriale, arter eller biologiske prosesser dekker menneskenes grunnleggende behov for bl.a. mat, medisiner, klær, hus og brensel. Dette gir også grunnlag for store deler av samfunnets verdiskapning, f.eks. i form av uttak av råvarer som fisk og tømmer og som kilde til produksjon og salg av medisiner og genteknologiske produkter. Mulighet for friluftsliv, rekreasjon og lek og opplæring i naturen bidrar til økt livskvalitet og velferd. Mangfoldet av liv på jorda er et forsikringsfond for framtidige generasjoners produksjonsgrunnlag og livsmiljø, bl.a. som råvare for framtidige medisiner og genteknologi. I tillegg har mangfoldet av arter, naturtyper og landskap store estetiske og kulturelle verdier for mange mennesker.

Resultatområdet omfatter bevaring av biologisk mangfold gjennom bærekraftig bruk, vern og restaurering. Hovedårsakene til tap av biologisk mangfold er knyttet til arealbruk (fysiske inngrep og arealbruksendringer), forurensning, spredning av fremmede organismer (herunder genteknologi) og overbeskatning. Resultatområdet omfatter derfor også arbeidet med å motvirke negative miljøeffekter på det biologiske mangfoldet av disse påvirkningene, med unntak av forurensning som dekkes av resultatområde 4-8. Bevaring av verdifulle geologiske forekomster og ulike landskapskvaliteter inngår også i resultatområdet. Forvaltning av gamle kulturmarker må sees i sammenheng med resultatområde 3. I tillegg dekker resultatområdet internasjonalt arbeid, bl.a. oppfølging av konvensjoner og andre internasjonale prosesser og avtaler for å sikre bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold.

2.1.2 Strategisk mål

Naturen skal forvaltes slik at arter som finnes naturlig sikres i levedyktige bestander, og slik at variasjonen av naturtyper og landskap opprettholdes og gjør det mulig å sikre det biologiske mangfoldets fortsatte utviklingsmuligheter.

2.1.3 Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningens arbeidsmål og resultatindikatorer og statusbeskrivelse

For å tydeliggjøre retningen og ambisjonsnivået innenfor resultatområdet er det utarbeidet nye nasjonale resultatmål. Hovedlinjene i politikken ligger imidlertid fast, jf. St.meld. nr. 58 (1996-97) ”Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling”. De nye nasjonale resultatmålene vil bli nærmere beskrevet i Stortingsmeldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Som en følge av dette er miljøvernforvaltningens arbeidsmål justert, og i noen tilfeller omarbeidet.

Tabell 2.2. Mål og indikatortabell for resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold

Nasjonale resultatmål	**Miljøvernforvaltningens arbeidsmål**	**Miljøvernforvaltningens resultatindikatorer**
A. Et representativt utvalg av norsk natur skal vernes for kommende generasjoner.	A1. Sluttføre de 14 gjenværende fylkesvise verneplanene i løpet av år 2005.	Antall gjennomførte fylkesvise verneplaner.
	A 2. Videreføre arbeidet med å gjennomføre verneplan for barskog.	Antall km2 vernet.
	A 3. Gjennomføre nasjonal-parkplanen gjennom å opprette 36 nye og utvide 14 eksisterende verneområder innen 2010.	Antall nye verneområder etablert.
	A 4. Verne marine områder av nasjonal verdi i hver av de naturgeografiske regionene langs kysten.	Antall marine verneområder i hver region.
	A 5. Sikre at verneområder forvaltes i tråd med verneformålet.	Andel verneområder hvor forvaltningen er i tråd med verneformålet.
B. I truede naturtyper skal inngrep unngås, og i hensynskrevende naturtyper skal viktige økologiske funksjoner opprettholdes.	B 1. Utarbeide rikspolitiske retningslinjer (RPR) for biologisk mangfold innen 2003.	Ingen indikatorer foreløpig.
	B 2. I samarbeid med berørte parter legge til rette for at bruk av arealer og naturtyper skjer i tråd med nasjonalt resultatmål B.	Bortfall av areal i inngrepsfrie områder, jf. database inngrepsfrie områder. Antall inngrep / omdisponeringer i hensynskrevende naturtyper.
	B 3. Begrense motorferdsel i utmark og vassdrag med sikte på å minimalisere påvirkningen på naturmiljø ved at omfanget av slik ferdsel ikke overstiger 1999-nivå.	Antall nye snøscootere. Totalt antall dispensasjoner gitt.
C. Kulturlandskapet skal forvaltes slik at kulturhistoriske og estetiske verdier, biologisk mangfold og tilgjengelighet opprettholdes.	C 1. I samarbeid med berørte parter legge til rette for utvikling av hensiktsmessige forvaltningsmåter og virkemidler for verdifulle kulturlandskap, samt legge til rette for at alle sektorer tar hensyn til kulturlandskapet i sin virksomhet.	Antall forvaltnings- og skjøtselsplaner for verdifulle kulturlandskap. Areal (dekar) verdifulle kulturlandskap som omfattes av forvaltnings- og skjøtselsplaner. Areal (dekar) som får tilskudd til bevaring av

		biologisk mangfold i kulturlandskapet fra Direktoratet for naturforvaltning. Antall og areal av verdifulle kulturlandskap i ”Nasjonal-registrering” som er i ”god hevd”.
D. Høsting og annen bruk av levende ressurser skal ikke føre til at arter eller bestander utryddes eller trues.	D 1. Sikre at forvaltningen av de utnyttbare vilt- og fiskeressursene som hoved-regel baseres på driftsplaner utarbeidet i samarbeid mellom rettighetshavere, kommuner og brukere innen 2006. D 2. Sikre at beskatningen av villaksen er tilpasset bestandssituasjonen.	Antall driftsplaner som er lagt til grunn for forvaltningen.
E. Menneskeskapt spredning av organismer som ikke hører naturlig hjemme i økosystemene, skal ikke skade eller begrense økosystemenes funksjon	E 1. Forebygge negative effekter av tilsiktede og utilsiktede introduksjoner, samt forebygge intro-duksjoner av miljøskadelige organismer. E 2. Samordne reguleringen av utsetting, herunder omsetning av genmodifiserte organismer slik at det ikke oppstår skade på miljø og helse.	Antall kjente innførsler som kan forårsake skade på miljøet. Antall økosystemer som er signifikant endret i sammensetning og produktivitet som følge av introduksjoner.
F. Truede arter skal opprettholdes på eller gjenoppbygges til livskraftige nivåer.	F 1.Sikre levedyktige bestander av de store rovdyrene. F 2. Sikre de ville laksebestandene. F 3. I samarbeid med berørte parter redusere antall truede og sårbare arter.	Antall familiegrupper av ulv. Antall reproduserende bjørnebinner. Antall reproduserende jervetisper. Antall dyr av gaupe. Antall truede og sårbare bestander. Antall rødlistearter knyttet til –elvedelta –skogsbiotoper –beite-og slåtteenger –villmarkspregete områder

G. Arbeidsmål som dekker alle de nasjonale resultmålene A-F **:**	G 1. Styrke omfanget og tilgjengeligheten av kunnskap om biologisk mangfold.	Antall kommuner som har kartlagt og verdiklassifisert biologisk mangfold og gjort dette tilgjengelig i operative GIS-systemer. Antall kommuner der lokale data inngår i fylkesvise og nasjonalt tilgjengelig data. Antall pågående / igangsatte overvåkingsaktiviteter i henhold til "Plan for overvåking av biologisk mangfold". Kvalitativ vurdering av arbeidet.
	G 2. Samordne Norges arbeid med internasjonal gjennomføring av konvensjonen om biologisk mangfold.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.
	G 3. Samordne nasjonal oppfølging av konvensjonen om biologisk mangfold og andre relevante avtaler.	-Kvalitativ vurdering av arbeidet.

Statusbeskrivelse

Arbeidsmål A 1.

Arbeidet med å gjennomføre de fylkesvise verneplanene videreføres. De verneplanene som i vesentlig grad vil kunne berøre sjø, vil først bli sluttført etter behandlingen av St.meld. nr. 43 (1998-99) "Vern og bruk i kystsona". Dette gjelder bl.a. forslagene til kystverneplaner i Nordland og Troms, samt forslag til verneplaner for sjøfugl i Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord- Trøndelag.

Arbeidsmål A 2.

Gjennomføringen av verneplanene for barskog har hatt høyere kostnader enn antatt. Regjeringen vil komme tilbake til framdriften i verneplanarbeidet i de årlige budsjettproposisjoner.

Arbeidsmål A 3.

Det er pr. 01.09.99 sluttført en verneplan i landsplanen (utvidelse av Jostedalsbreen nasjonalpark – 1998). Ytterligere en verneplan planlegges sluttført i 1999 – Setesdal/Vesthei/Ryfylkeheiane. Gjennomføringen av nasjonalparkplanen tar lenger tid enn tidligere forutsatt (år 2008). Dette skyldes bl.a. at de lokale/regionale saksbehandlingsprosessene er mer omfattende enn tidligere, med bredere deltagelse og medvirkning under planleggingen av den enkelte verneplan. Det vil bli lagt til rette for at det parallelt med verneplanarbeidet gjennomføres fylkesplanlegging etter Plan- og bygningsloven i de berørte områdene.

Pr. 01.09.99 er det autorisert 6 nasjonalparksentra. Det er nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe for å se nærmere på hvordan en kan øke og samordne den statlige innsatsen ved etablering av nasjonalparksentra, jf. Energi- og miljøkomiteens merknad til budsjettet 1998-99. En opplegg vil bli lagt fram i løpet av høsten 1999.

Arbeidsmål A 4.

Regjeringen går i St.meld. nr. 43 (1998-99) "Vern og bruk i kystsona" inn for å utarbeide marine verneplaner basert på den kartleggingen av egnede områder som er blitt gjennomført. Det vil i denne forbindelse bli nedsatt et rådgivende utvalg med representanter for forvaltningen og aktuelle interesseorganisasjoner.

Arbeidsmål A 5.

Områder vernet i medhold av naturvernloven skal forvaltes i tråd med verneformålet slik at verneverdiene opprettholdes. Kommunal forvaltning av verneområder vil medvirke til å sikre lokal forankring av miljøvernpolitikken. Alle landets kommuner har derfor fått tilbud om å overta forvaltningsansvar for naturreservater, naturminner og landskapsvernområder. Det skal utarbeides rundskriv som vil være til hjelp i forvaltningen bl.a. når det gjelder lovgivning, fortolkning av verneforskrifter, forvaltningsplaner, saksbehandlingsregler m.m. Det er satt i gang arbeid med en forvaltningshåndbok for å bistå kommunene.

Arbeidsmål B1.

Arbeidet med rikspolitiske retningslinjer (RPR) for biologisk mangfold er satt igang. Direktoratet for naturforvaltning er ansvarlig for å utrede spørsmålet i samarbeid med relevante sektorer. Utredningen skal være ferdig i år 2000.

Arbeidsmål B2.

Direktoratet for naturforvaltning har i de siste årene kartlagt utstrekning av inngrepsfrie og villmarkspregede områder Detaljerte data for dette finnes på internettsidene til Miljøstatus i Norge og på Direktoratet for Naturforvaltnings hjemmesider. I løpet av 1999 vil kartleggingen også dekke status for slike områder i 1998. Oversiktene, som denne kartleggingen framskaffer, utgjør nå en viktig del av grunnlaget for arealplanlegging og -disponering i deler av landet.

Miljøforvaltningen har ikke systematiske data for inngrep og omdisponeringer av arealer i hensynskrevende naturtyper. Det er iverksatt et kartleggingsarbeid som vil bli et sentralt redskap for kommunenes arbeid med arealplanlegging og disponering.

Arbeidsmål B 3.

Det totale antall snøscootere har i perioden 1993 til 1998 økt fra 37 741 (31.12.93) til 44 193 (31.12.98). På landsbasis ble det for sesongen 1997/98 totalt gitt ca. 10 000 kommunale dispensasjoner fra forbudet mot motorferdsel i utmark og vassdrag på vinterføre. Antall dispensasjoner har holdt seg noenlunde stabilt de senere år. Antall kommunale dispensasjoner fra forbudet mot barmarkskjøring i utmark og vassdrag har de seinere år variert mellom ca. 1 500 og 1 800 totalt. En del kommuner unnlater å rapportere antall dispensasjoner.

Direktoratet for naturforvaltning har foretatt en gjennomgang av dagens regler for motorferdsel i utmark og vassdrag, med sikte på økt ansvarliggjøring av kommunene. Direktoratet foreslår at kommunene i plansammenheng sonerer utmarksområdene i to kategorier; områder av henholdsvis nasjonal/regional og lokal betydning. I førstnevnte arealkategori forutsettes motorferdselen strengt regulert, mens kommunene i den andre arealkategorien forutsettes å sette grensene for hva som er akseptabelt på bakgrunn av fra lokale prioriteringer. Det kan bli aktuelt å prøve ut direktoratets endringsforslag i utvalgte kommuner.

Arbeidsmål C 1.

Det er gitt faglig og økonomisk bidrag til et informasjonshefte om kulturminner som Norges Bondelag har gitt ut, samt faglig bidrag til en skjøtselshåndbok om kulturmark. I det påbegynte arbeidet med sektorvis miljøhandlingsplan for landbruket, og i Landbruksmeldinga, skal kulturlandskapsinteressene innarbeides. Likeledes vil det bli fokusert på kulturlandskapsverdier i forhold til den kommende WTO-runden.

Prosjektet "Tilstandsovervåking og resultatkontroll i jordbrukets kulturlandskap (3Q)" ble igangsatt i 1998 i samarbeid med Landbruksdepartementet. Over tid skal dette prosjektet gi opplysninger om utviklingstendenser i jordbruket innenfor følgende fire temaområder; biologisk mangfold, kulturminner, tilgjengelighet og arealbruk.

Arbeidsmål D 1.

Driftsplanprosjektet (1996-99) ble opprettet for å styrke den lokale forvaltningen av de utnyttbare vilt- og fiskeressursene. Målet med arbeidet er at utnyttbare vilt- og fiskeressurser innen 2006 skal forvaltes lokalt gjennom et nært samarbeid mellom kommuner, rettighetshavere og brukergrupper.

Arbeidsmål D 2.

Reguleringer av laksefisket baseres i dag på kunnskap om bestandsstørrelsene, faglig skjønn og erfaringer. Det skal utvikles et system for å regulere beskatningen basert på gytemål og prognoser for innsiget av laks. Kvoteregulering skal utredes og utprøves som reguleringsform. For øvrig vises det til Stortingsmeldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand, hvor villakspolitikken blir presentert og gjennomgått.

Arbeidsmål E 1.

Regelverket dekker i dag import av planter og dyr, og produkter i seg selv. Det eksisterer likevel en del gråsoner bl.a. innen og mellom regelverket i ulike sektorer. Arbeidet med å forebygge negative effekter av introduksjoner i relevante sektorer oppsummeres i Handlingsplan for biologisk mangfold, som ferdigstilles vinteren 2000.

Arbeidsmål E 2.

Av 31 omsøkte produkter i EU/EØS er 18 godkjent i EU. Norge har sagt nei til 5 produkter som inneholder antibiotikaresistensgener. Disse er mais, oljeraps og sikorisala, samt to vaksiner mot henholdsvis rabies og pseudorabies. Det er derfor pr. juli 1999 ikke innført GMO som kan medføre endringer i norske økosystemer.

Arbeidsmål F 1.

Det er påvist seks familiegrupper av ulv i Skandinavia vinteren 1998-99. Av disse har tre tilhold i Sverige, en i Norge og to på tvers av riksgrensen. Dette er samme antall familiegrupper som ble registrert i Skandinavia året før. Den skandinaviske ulvebestanden har imidlertid vist årlig vekst på 25–30%, og utviklingen i bestanden følges nøye gjennom et forskningssamarbeid mellom Norge og Sverige. For de andre rovviltartene regner en med at det i landet finnes gjennomsnittlig 26-55 bjørner, nærmere 200 jerv og minst 500-600 gauper.

Bestanden av gaupe på landsbasis og bestanden av jerv fra Nord-Trøndelag og nordover vurderes som levedyktige på dagens bestandsnivå. I kjerneområdet for jerv i Sør-Norge er bestandsmålet ikke oppfylt. Heller ikke bestandsmålene for bjørn i kjerneområdene som omfatter den skandinaviske bjørnebestanden (dvs. utenfor Finnmark) er oppfylt. Den seinere tid er det registrert bare en bjørneyngling i Norge utenom Finnmark. Bestanden av ulv har ennå ikke nådd et levedyktig nivå.

Nytt overvåkningsprogram for store rovdyr blir ferdigstilt i 1999, og vil bli et viktig verktøy for framtidige forvaltningstiltak.

Regjeringen legger stor vekt på at rovvilt skal forvaltes på en slik måte at lokale interesser blir ivaretatt. Det er derfor en målsetting å videreutvikle lokale forvaltningsmodeller.

Arbeidsmål F 2.

Laksebestanden er truet i 55 og sårbar i 155 av totalt 667 norske vassdrag som har eller har hatt forekomst av laks. Det regjeringsoppnevnte Villaksutvalget har konkludert med

at bestandene befinner seg i en svært alvorlig situasjon og at forekomsten av atlantisk laks ikke har vært mindre i historisk tid. Situasjonen er spesielt alvorlig fordi det er sammenfall mellom menneskeskapte tap, naturlige svingninger og nyere trusler som ikke er fullt ut kartlagt. Norge er nå det viktigste kjerneområdet for atlantisk laks, både fordi arten er utryddet eller kraftig redusert i de sørligere delene av utbredelsesområdet, og fordi vi har flere av verdens mest tallrike bestander. Norge har derfor et særlig internasjonalt ansvar for denne arten.

Arbeidsmål F 3.

I den nasjonale rødlista for 1998 er 290 arter plassert i kategorien direkte truet og 545 arter som sårbare. Videre er 906 arter plassert i kategorien hensynskrevende, dvs. arter som på grunn av tilbakegang krever spesielle hensyn og tiltak. 458 arter er plassert i kategorien ”bør overvåkes”, fordi disse artene er i tilbakegang (regnes ikke som truet). I tillegg har vi 757 arter som kategoriseres som sjeldne. Denne kategorien er noe "usikker” i det ikke dreier seg om truede arter, men arter som for eksempel er på grensen av sitt utbredelsesområde.

Arbeidsmål G 1.

Pr. juli 1999 har 83 kommuner igangsatt kartlegging av biomangfold. Innen 2004 skal alle kommuner ha gjennomført kartlegging av det mest verdifulle mangfoldet.

Arbeidsmål G 2.

Miljøverndepartementet samordner arbeidet under biokonvensjonen med relevante departementer. I år 2000 gjennomføres 1 vitenskapsmøte og 1 partsmøte. I tillegg kommer forhandlinger om en GMO protokoll som er utsatt fra 1999 til september 2000. Arbeidet med ”rettferdig fordeling” og urfolks rettigheter settes i gang høsten 1999 og vinteren 2000. Norge gjennomfører en FN-konferanse i samarbeid med bl.a. Biokonvensjonens sekretariat i september 1999.

Arbeidsmål G 3.

En rekke av forpliktelsene under biokonvensjonen, herunder kartlegging, overvåkning, arealbruk, høsting av biologiske produkter, genteknologi og spredning av fremmede organismer, følges opp løpende. Innsatsen vil bli ytterligere styrket ved bedre samordning av tiltak gjennom Handlingsplan for biologisk mangfold som legges fram i år 2000.

2.1.4 Virkemidler

Budsjettmessige satsninger:

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 521,9 mill. kr. Finansieringen dekkes i hovedsak av Direktoratet for naturforvaltnings budsjettramme jf. kap. 1427, Fylkesmannens budsjettramme jf kap. 1406, samt fagkapitlene 1425 og 1426, men også kapitlene 1400, 1401, 1410, 1422, 1429 og 1441 inneholder budsjettmidler som bidrar til finansieringen av resultatområdet i år 2000.

Et viktig økonomisk grunnlag for forvaltningen av vilt og fisk er refusjoner fra Viltfondet og Statens fiskefond, jf. kap. 4425, post 51 og 52. I tillegg gis det tilskudd fra Bygdeutviklingsmidler i arbeidet med å få etablert en lokal forvaltning av de utnyttbare vilt- og fiskeressursene.

Som del av Miljøverndepartementets tilskuddsordninger gis det tilskudd for å styrke den kommunale vilt- og fiskeforvaltning, hvor hovedmålet er å bedre forvaltningen eller å innhente ny kunnskap, jf. kap. 1425, post 60.

For å sikre og utvikle fiskebestandene, gis det tilskudd til lokale og sentrale tiltak, jf. kap. 1425, post 70.

Det gis tilskudd til lokale og sentrale vilttiltak. Midlene nyttes til hjortevilttiltak, villreintiltak og lokale vilttiltak i regi av lokale, regionale og landsomfattende organisasjoner, jf. kap. 1425, post 71. Videre gis det tilskudd til erstatninger og forebyggende tiltak mot hjorteviltskader, jf. kap. 1425, post 72. Utgifter til ivaretakelse av fallvilt i kommunene dekkes over kap. 1425, post 65. Det utbetales erstatninger for rovviltskader på bufe og tamrein over kap. 1427 post 72, og midler til forebyggende tiltak og omstillingstiltak for å begrense rovviltskader, jf. kap. 1427, post 73. Midler til bestandsregistrering av de 4 store rovdyrartene budsjetteres under kap. 1427, post 01.

Villaksutvalgets innstilling vil bli fulgt opp med visse endringer. Oppfølgingen vil kreve økt innsats de nærmeste årene, og som en del av dette er det avsatt midler til gjennomføring av en felles handlingsplan mellom Fiskeridepartementet, Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet for styrking av de ville laksebestandene og havbruksnæringen, jf. nærmere omtale under kap. 1427, post 01 og kap 1406, post 70. Regjeringens oppfølging vil for øvrig bli presentert i stortingsmeldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.

Det gis tilskudd til kalking av vann og vassdrag som har positiv effekt på fisk, laverestående dyr og bunnvegetasjon i forsuringsrammede områder. I budsjettet for 2000 er det foreslått at tilskuddsordningen på kalking utvides, slik at en begrenset del av midlene også kan benyttes til andre prioriterte tiltak for fiskebestandene, i første rekke tiltak mot lakseparasitten *Gyrodactylus*.

Det utbetales erstatning til berørte eiere og rettighetshavere for eventuelle økonomiske tap ved vernevedtak etter naturvernloven. Erstatningsutbetalingene skjer over kap. 1427, post 32 (fylkesvise verneplaner), post 33 (barskogplanen) og post 34 (nasjonalparkplanen). Midler til forvaltning og skjøtsel av verneområder, herunder oppsyn og informasjon mv. budsjetteres på kap. 1426. Oppgavene løses av SNOs eget feltpersonell, av deltidsengasjert personell hos fylkesmennene eller gjennom tilskudd til eller kjøp av tjenester fra kommuner, frivillige organisasjoner mv.

Til tross for byggeforbudet i 100-metersbeltet og "Rikspolitiske retningslinjer for Oslofjorden" har utbyggingen i strandsonen fortsatt på grunn av en liberal utbyggingspraksis og dispensasjoner. Dette har ført til at allmennhetens adgang til strandsonen er sterkt begrenset i mange av kommunene langs Oslofjorden. Det foreslås å gjennomføre tiltak som vil føre til sikring av mange av de mest verdifulle friluftsområdene, samt vern av de mest verdifulle naturområdene. I budsjettet for 2000 er det foreslått 2 mill. kr til oppstart av dette arbeidet under kap. 1427, post 30.

Det gis tilskudd til å ta vare på verdifulle kulturlandskap med særlig verdi for bevaring av biologisk mangfold. Tilskuddsposten vil bli nyttet til spesielle og marginale områder der det er særlige grunner til å ivareta biologisk mangfold, og der dette ikke skjer gjennom det spesielle kulturlandskapstilskuddet i landbruket, jf. kap. 1427, post 76.

Tilskudd til kartlegging av biomangfold i kommunene utbetales over kap. 1427, post 60.

For å spre informasjon om natur og miljø etableres naturinformasjonssentra. Det gis tilskudd til etablering og drift av nasjonalparksentre, jf. kap. 1427, post 77.

Direktoratet for naturforvaltning er medlem av relevante internasjonale organisasjoner. Formålet med medlemsskapet er internasjonalt samarbeid om vern av biologisk mangfold og bærekraftig bruk av biologiske ressurser. Utgifter til dette arbeidet dekkes over kap. 1427, post 75.

Administrative virkemidler:

Naturvernloven, viltloven, laks- og innlandsfiskloven, genteknologiloven samt plan og bygningsloven er miljøforvaltningens viktigste juridiske virkemidler innen resultatområdet. Friluftsloven har betydning for arealforvaltning og naturbruk. Vernearbeidet etter naturvernloven skjer i det alt vesentlige gjennom tematiske fylkesvise verneplaner, nasjonalparkplanen og verneplan for barskog. Områder med særlig store natur- og kulturverdier kan også fredes etter kulturminneloven, eventuelt i kombinasjon med

naturvernloven og plan- og bygningsloven. Plan- og bygningsloven er et viktig virkemiddel for å få til bærekraftig arealbruk og arealplanlegging. Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag skal bidra til å opprettholde verneverdiene i de vernede vassdragene. Lokal forankring av miljøpolitikken er en forutsetning for at miljøvernet i fremtiden skal sikres støtte. I 1998 og 1999 har Regjeringen tatt en rekke initiativ for å gi kommuner og fylkeskommuner mer ansvar i planlegging og forvaltning av verneområder og i utføringen av rovviltpolitikken. Dette arbeidet vil bli fulgt opp i år 2000.

Lov om statlig naturoppsyn har som mål å ivareta nasjonale miljøverdier og forebygge miljøkriminalitet. Loven har lagt grunnlaget for etablering av Statens naturoppsyn (SNO).

Motorisert ferdsel i utmark og vassdrag reguleres av motorferdselloven og nasjonal forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark.

Framstilling og bruk av genmodifiserte organismer (GMO) er regulert i genteknologiloven i samsvar med prinsippet om bærekraftig utvikling. Forvaltningen i Miljøverndepartementet skjer i samråd med andre berørte departementer.

Faglig koordinering av nye søknader fra EU om markedsføring av GMO er lagt til direktoratsnivå. Regelverket i EU er i rask utvikling. Kontroversielle tema er godkjenning og merking av genmodifiserte produkter og patent på bioteknologiske oppfinnelser. Det arbeides med forslag om å endre genteknologiloven for å forby kloning av dyr og høyerestående organismer.

Arbeidet med lokal Agenda 21 vil kunne gi vesentlige bidrag for å sikre bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold på lokalt nivå. Miljøvernmyndighetene vil prioritere rådgiving og utarbeidelse av veiledningsmateriell, bidra til nettverksbygging og etablering av lokale og regionale arenaer for å fremme LA 21-prosesser i lokalsamfunnene.

FNs konvensjon om biologisk mangfold har som målsettinger vern av biologisk mangfold, bærekraftig bruk av biologiske ressurser og likeverdig fordeling av fordelene med utnyttelse av genetiske ressurser. Partslandene har bl.a. forpliktet seg til å utarbeide nasjonale strategier og handlingsplaner for vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, og å integrere bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold i relevante sektorielle eller tverrsektorielle planer, programmer og politikk. Som en oppfølging av dette ferdigstilles Handlingsplan for biologisk mangfold i løpet av vinteren 2000. Planen legger spesiell vekt på å bidra til samhandling mellom alle berørte sektorer. Norge vil bidra aktivt til en videreutvikling og operasjonalisering av konvensjonen bl.a. gjennom å følge opp vedtak innenfor forskjellige sektorer. Det er utarbeidet internasjonale arbeidsprogram for biologisk mangfold i skog, jordbruk, ferskvann og marine systemer, og satt i gang en prosess for å ivareta urbefolkningsgruppenes kunnskaper om biologisk mangfold. Det er igangsatt forhandlinger om en protokoll om sikker bruk, handel og grensekryssende forflytning av genmodifiserte organismer med sikte på fremleggelse av en protokoll i 2000. Norge spiller en aktiv rolle både i utarbeidelsen av en protokolltekst, og i utviklingen av EUs regler for merking og godkjenning av genmodifiserte organismer (GMO).

Internasjonalt samarbeid om bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold finner også sted gjennom en rekke andre internasjonale og regionale konvensjoner, avtaler og organisasjoner, f.eks. Ramsarkonvensjonen om våtmarker, Washingtonkonvensjonen om internasjonal handel med truede plante- og dyrearter (CITES), miljøvernsamarbeidet under Arktisk Råd (AEPS), Oslo-Pariskonvensjonen, Nordsjøkonferansen, Nordisk ministerråd, OECD og Verdens naturvernunion (IUCN).

Bærekraftig bruk og vern av skog, inkludert genetiske ressurser, vil bli fulgt opp gjennom deltakelse i det internasjonale skogforum (IFF), og gjennom arbeidsprogrammet for biologisk mangfold i skog under konvensjonen om biologisk mangfold, samt i andre fora. Videre blir arbeidet med plantegenetiske ressurser for mat og landbruk, som har stor betydning både for miljø- og matvareforsyning og -sikkerhet, fulgt opp gjennom deltakelse i FAOs gruppe for plantegenetiske ressurser.

For å styrke kunnskapen om de nasjonale verdiene som ligger i naturarven, samt bedre beslutningsgrunnlaget for forvaltning av biologisk mangfold, ble det i 1998 igangsatt et 5-årig statlig kommunalt utviklingsprogram for kartlegging, verdiklassifisering og overvåking av biologisk mangfold. Programmet omfatter:

- nasjonal kartlegging og verdiklassifisering av naturtyper og leveområder, i kommunene og regionene.
- utvikling av et eget overvåkingsprogram for biologisk mangfold.

Pålitelige og tilgjengelige kulturlandskapsdata er vesentlig for å innarbeide kulturlandskapsverdiene i arealplanleggingen. I samarbeid med Landbruksdepartementet er det satt i gang et overvåkingsprogram som skal gi oversikt over tilstand og endring i jordbrukets kulturlandskap.

Gjennom prosjektet «Verdier i vernede vassdrag» (VVV) skal informasjon om verneverdiene i de vernede vassdragene fremskaffes, sammenstilles og gjøres tilgjengelig for kommunene og allmennheten. Direktoratet for naturforvaltning skal utgi en veileder som skal hjelpe kommunene i arbeidet med å sette miljømål for vannforekomstene.

Et forslag til nasjonal overvåking av biologisk mangfold er utarbeidet. Overvåkingen vil bli gradvis implementert gjennom arbeidet med de sektorvise miljøhandlingsplanene, nasjonal handlingsplan for biologisk mangfold og den nasjonale samordning av miljøovervåking som ivaretas av samordningsgruppe for overvåking.

Miljødata, geografiske data og kunnskap om biologisk mangfold må gjøres tilgjengelig for beslutningstakere på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. En effektiv geodataforvaltning vil gi en betydelig samfunnsgevinst gjennom kvalitativt bedre og kostnadsbesparende arealplanprosesser.

Det geografiske beslutningsgrunnlaget vil også ha stor praktisk verdi for planlegging og tilrettelegging av næringsvirksomhet basert på biologiske ressurser og opplevelsesverdier. Lett tilgjengelige kartdata om områder av verdi for biologisk mangfold, friluftsliv og vilt- og fiskeressurser vil gi næringsutøvere og deres organisasjoner bedre mulighet for konfliktdempende tiltak og for en miljøtilpasset bærekraftig forvaltning av arealer og naturressurser.

Miljøverndepartementet prioriterer forvaltningsrelatert FoU på hensynskrevende arter og leveområder, samt kunnskapsoppbygging som grunnlag for overvåking. Forskning på effekter av menneskelig virksomhet står sentralt. Innen genteknologi er det særlig behov for forskning knyttet til langsiktige skadevirkninger.

Forskning på disse temaområdene ivaretas gjennom NINA-NIKUs instituttforskning og flere av Forskningsrådets programmer. Programmene ”Biologisk mangfold, dynamikk, trusler og forvaltning”, «Landskap i endring» og «Marine ressurser og miljø» er sentrale. Det arbeides for at forskningens resultater skal bli lettere tilgjengelig for allmennheten og beslutningstakerne.

For å spre informasjon om natur og miljø, etableres naturinformasjonssentra. Sentre i tilknytning til nasjonalparker kan gis autorisasjon som nasjonalparksentra etter visse kriterier.

Arbeidet med forvaltning og skjøtsel av verneområdene gjennomføres for å opprettholde verneverdiene som var grunnlaget for vernevedtaket. I områder hvor opprettholdelse av verneverdiene er nært knyttet til tradisjonell bruk, er det behov for skjøtsel dersom bruken opphører. I en del verneområder er det behov for andre skjøtselstiltak for å hindre annen uheldig påvirkning.

Det ble i 1998 opprettet en ny samlepost 60 ”Kommunal naturforvaltning” under kap. 1427 der bl.a. tidligere «aksjon vannmiljø» inngår. Det legges vekt på å ferdigstille rensetiltak og vassdragsrelaterte kulturminnetiltak, samt å prioritere prosjekter som ivaretar biologisk mangfold i kommunene.

2.2 Resultatområde 2: Friluftsliv

2.2.1 Definisjon og avgrensning

Mulighet til friluftsliv for alle er et viktig grunnlag for god livskvalitet, bl. a. i form av bedre helse og økt trivsel. Naturopplevelse bidrar til økt interesse for og kunnskap om naturen. Dette skaper økt miljøbevissthet i befolkningen - et viktig grunnlag for den respekt og ydmykhet som kreves for en god og framtidsrettet forvaltning av den norske naturarven.

Resultatområdet omfatter ivaretagelse av befolkningens muligheter for friluftsliv gjennom sikring av arealer og rettigheter til ferdsel og opphold, tilrettelegging for bruk av disse arealene og stimulering til miljøvennlig friluftsliv. Areal for friluftsliv, grunnlaget for høstingsaktiviteter som bærplukking, jakt, fiske o.l. og den kulturhistoriske dimensjonen ved friluftsliv ivaretas også gjennom arbeidet på resultatområdene 1, 3 og 9. Andre miljøkvaliteter av betydning for friluftsliv ivaretas gjennom resultatområdene 1, 3, 4, 6 og 7. Friluftsliv i polare områder dekkes av resultatområde 8.

2.2.2 Strategisk mål

Alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv som helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig aktivitet i nærmiljøet og i naturen for øvrig.

2.2.3 Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningens arbeidsmål og resultatindikatorer og statusbeskrivelse

For å tydeliggjøre retningen og ambisjonsnivået innenfor resultatområdet er det utarbeidet nye nasjonale resultatmål. Hovedlinjene i politikken ligger imidlertid fast, jf. St.meld. nr. 58 (1996-97) "Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling". De nye nasjonale resultatmålene vil bli nærmere beskrevet i stortingsmeldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Som en følge av dette er miljøvernforvaltningens arbeidsmål justert og i noen tilfeller omarbeidet.

Tabell 2.3 Mål og indikatortabell for resultatområde 2 Friluftsliv

Nasjonale resultatmål	**Miljøvernforvaltningens arbeidsmål**	**Miljøvernforvaltningens resultatindikatorer**
A. Friluftsliv basert på allemannsretten skal holdes i hevd i alle lag av befolkningen.	A1. Stimulere til utøvelse av miljøvennlig friluftsliv i samarbeid med frivillige organisasjoner.	Statistikk om folks deltagelse i: Dagsturer og overnattings-turer til fots, på ski og med båt uten motor. Nærområdebruk i byer og tettsteder. Bærplukking, fritidsfiske og jakt.

B. Barn og unge skal gis mulighet til å utvikle ferdigheter i friluftsliv.	B 1. Barn og unge skal mestre trygg og miljøvennlig ferdsel i utmark.	Kunnskap om allemannsrett og allemannsvett og/eller fjellreglene og sjøvettreglene innen fylte 16 år, i et utvalg kommuner. Antall deltakere under 16 år på skikurs, turorientering og/eller "Naturvettene" i et utvalg kommuner.
C. Områder av verdi for friluftslivet skal sikres slik at miljøvennlig ferdsel, opphold og høsting fremmes og naturgrunnlaget bevares.	C 1. Framtidige behov for kjøp, båndlegging og avtalt flerbruk av naturområder skal framgå av vedtatte kommunale planer i fem utvalgte fylker innen år 2004. C 2. Alle viktige friluftslivsområder, (dvs. skjærgårdsparker og tilsvarende samt viktige (by)marker), skal innen år 2005 omfattes av opplegg som gir tilfredsstillende tilretteleggings- og skjøtselsnivå. C 3. Utnyttbare vilt- og ferskvanns-fiskeressurser skal være tilgjengelige for allmennheten.	Omfang av områder planlagt for slik bruk. Andel av friluftsområder med slikt forvaltningsopplegg. Andel av utnyttbare områder *(dvs.* fiskevann, fiskeførende elvelengde, jaktterreng o. l.) i et utvalg av kommuner med kortsalg for fiske og småviltjakt
D. Ved boliger, skoler og barnehager skal det være god adgang til trygg ferdsel, lek og annen aktivitet i en variert og sammenhengende grønnstruktur med gode forbindelser til omkring-liggende naturområder.	D1. I samarbeid med berørte parter legge til rette for at minst 30 % av boliger, skoler og barnehager i et utvalg byer og tettsteder har trygt og tilgjengelig rekreasjonsareal innen 500 meters avstand og i tilknytning til en sammenhengende grønnstruktur.	Andel slike bygninger med rekreasjonsarealer og grønn-strukturtilknytning innen 500 m.

Statusbeskrivelse

Arbeidsmål A 1.

Landsomfattende undersøkelser om friluftsliv er blitt gjennomført en rekke ganger siden 1970. Fra 1996 er undersøkelsen standardisert og skal gjennomføres hvert tredje år. Det er tatt initiativ overfor Statistisk sentralbyrå om et langsiktig opplegg for resultatmåling på dette feltet.

Arbeidsmål B 1.

Folk flest har en del kunnskap om og ferdigheter i friluftsliv. Barn og unge får viktig opplæring gjennom foreldre og venners turliv, og ikke minst gjennom skolen og organisasjonenes innsats. Undersøkelser viser at kunnskap og ferdighet øker med målrettet stimulering, både ved ekstra tiltak som Friluftslivets år 1993 og Naturvernåret 1995, og gjennom løpende forebyggende arbeid, f.eks. Sjøvettkampanjen for sikkerhet og miljø, friluftslivsorganisasjonenes prosjekt ”Naturvettene” og kampanjen ”Trygg i Naturen”.

Arbeidsmål C 1.

I samarbeid med kommunene kartlegger fylkesmennene og Direktoratet for naturforvaltning det framtidige behovet for sikring av friluftslivsområder gjennom kjøp og båndlegging av arealer på kysten fra svenskegrensen til og med Hordaland. Tilsvarende kartlegges behovet for sikring og flerbruksavtaler i forbindelse med grønnstrukturutvikling, viktige bymarker og vassdragsområder.

Arbeidsmål C 2.

Det er utarbeidet helhetlige forvaltningsplaner som bl.a. angir behovet for tilrettelegging og skjøtselsnivå for en overveiende del av friluftslivsområdene i Oslofjorden og skjærgårdsparkene på Sørlandet. Det utarbeides samtidig et opplegg med båtordning for skjærgårdstjenesten her. Også for kysten av Rogaland og Hordaland, samt for en del bymarker og enkeltområder ellers, utvikles slike ordninger.

Arbeidsmål C 3.

Organiseringen av fiskemulighetene varierer mellom kommuner og fylker. Aktiviteten er imidlertid økende på dette feltet. F.eks. var det i 1997 46% av kommunene som gjennomførte eller hadde planer om felleskort for hele kommunen, mens det i 22% av kommunene var gjennomført eller forelå planer for felleskort med andre kommuner.

Antallet jegere som har løst jegeravgiftskort har vist en klar økning i de senere år. Omkring 180 000 personer betaler jegeravgift hvert år. I jegerregisteret er det registrert omkring 335 000 personer. Arbeid med bedring av allmennhetens adgang til jakt og innlandsfiske vil i økende grad skje ved at rettighetshaverne utarbeider driftsplaner for sine høstbare vilt- og fiskeressurser, jf. arbeidsmål D.1 under resultatområde 1.

Arbeidsmål D 1.

Kunnskap om planlegging, sikring og tilrettelegging av arealer for friluftsliv formidles nå i tråd med «Handlingsplan for formidling av grønnstrukturpolitikken i byer og tettsteder». Dette arbeidet samkjøres med Miljøbyenes arbeid med «Grønn plakat» som danner grunnlaget for å ivareta grønnstrukturen i kommunal arealplanlegging. Arbeidet med «Friluftspakker» i Bergen, Stavanger, Oslo, Tromsø og Fredrikstad vil bli ferdigstilt i løpet av 1999. Prosjektet ble evaluert i 1998, og rapport foreligger. Prosjektet har bidratt til et løft for det bynære friluftslivet i alle de fem prosjektområdene. Hovedmålet om bedre tilgang på naturvennlige friluftslivsområder er nådd, selv om avklaringen av plan- og eiendomsforhold viser seg å være svært tidkrevende i flere av kommunene.

2.2.4 Virkemidler

Budsjettmessige satsninger

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 70,9 mill. kr. Finansieringen dekkes i hovedsak av Direktoratet for naturforvaltnings budsjettramme jf. kap. 1427, samt kapitlene 1425 og 1426 og budsjettrammen til Fylkesmannens miljøvernavdelinger, jf. kap. 1406. Videre inneholder også deler av Miljøverndepartementets budsjettkapitler 1400, 1401, 1410 og 1422 budsjettmidler som bidrar til finansieringen av resultatområdet i år 2000.

Statlig tilskudd til sikring av regionalt og nasjonalt viktige friluftslivsområder er et nødvendig virkemiddel der arealpresset og konfliktpotensialet er stort. Statlige tilskudd er også viktig for å motivere kommunene til å realisere vedtatte planer for bevaring av grønnstruktur og tilrettelegging for friluftsliv. Slike tilskudd gir svært god effekt da midlene utløser betydelige kommunale egenandeler, jf. kap. 1427 post 30.

Staten bidrar til finansiering av driftsordninger for de sikrede områdene i samarbeid med kommunene, jf. kap. 1426, post 31 og 32. For post 32 gjelder dette skjærgårdstjenesteordningene i Oslofjorden, på Sørlandet og i Vestkystparken i Rogaland og Hordaland.

For 2000 er det foreslått en særskilt bevilgning under kap. 1422 post 01 til styrking av fylkesmannens arbeid med sikring av friluftsliv i strandsonen.

Det gis driftsstøtte til Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO), Den Norske Turistforening og Norges Jeger- og Fiskerforbund, jf. kap. 1401 post 70. De interkommunale friluftsrådene og deres paraplyorganisasjon Friluftsrådenes Landsforbund får støtte over kap. 1427 post 62.

Det gis tilskudd til stimuleringstiltak i regi av de frivillige organisasjonene. Disse midlene vil være knyttet til aktivitetsrettede prosjekter med formål å stimulere nye grupper, især barn og unge, til friluftslivsutøvelse, jf. kap. 1427 post 74.

Det gis også tilskudd til frivillige organisasjoner til tilrettelegging for fritidsfiske og jakt, jf. kap. 1425 henholdsvis post 70 og 71.

Administrative virkemidler

Den første stortingsmeldingen om friluftslivet ble behandlet høsten 1988, jf. St.meld. nr. 40 (1986-87) ”Om friluftslivet”. Meldingen ble bl.a. fulgt opp med handlingsplanen ”Friluftsliv mot år 2000”. Under Stortingets budsjettbehandling i desember i fjor ble følgende forslag bifalt med 82 mot 15 stemmer: ”Stortinget ber Regjeringen foreta en gjennomgang av friluftspolitikken og fremme en ny melding i løpet av inneværende periode”. Den 4. mars 1999 besluttet Regjeringen å legge fram en slik melding i år 2000.

I tillegg til plan- og bygningsloven er friluftsloven, lakse- og innlandsfiskeloven og viltloven de viktigste juridiske virkemidlene. Etter endringene i friluftsloven har kommunen fått mer ansvar og myndighet. Endringen innebærer bedret mulighet til å fremme allemannsretten. Miljøverndepartementet har utgitt et rundskriv om friluftsloven. I oppfølgingen av St.meld. nr. 29 (1996-97) ”Regional planlegging og arealpolitikk" vil departementet se nærmere på de juridiske virkemidlene som styrer arealbruk og påvirker ferdselsretten i strandsonen.

Innføring av adferdsregler for skjærgårdsparkene, mål og retningslinjer for tilrettelegging i fjellet, generelle prinsipper for naturvennlig tilrettelegging, samt informasjon om rettigheter og plikter knyttet til naturbruk, forventes å øke kvaliteten på områder der friluftsliv utøves. Slike tiltak vil også kunne forebygge skader på biologisk mangfold. Samordnede driftsordninger langs kysten er likeledes et viktig tiltak for å vedlikeholde intensivt brukte friluftslivsområder. Skjærgårdstjenesten i Oslofjordområdet er evaluert, og man kan vise til positive erfaringer som kan legges til grunn for eksisterende og nye driftsordninger langs kysten.

Fokuseringen på allemannsretten skal videreføres gjennom en flerårig informasjonsstrategi der enkelte av tiltakene vil bli gjennomført i samarbeid med friluftslivsorganisasjonene, reiselivs- og landbruksmyndighetene. Det skal særlig legges vekt på plikten til hensynsfull ferdsel i naturen for å demme opp for en utvikling med mer naturbelastende friluftslivsformer og kommersialisering.

Innføring av regelen om gratis fiske for barn under 16 år skal følges opp med informasjon og andre tiltak. Gjennom Norges Jeger- og Fiskerforbunds «Fritidsfiskeprosjekt» arbeides det med stimulering til fritidsfiske i befolkningen generelt og overfor barn, ungdom, kvinner og funksjonshemmede spesielt.

For å fremme human, sikker og etisk forsvarlig jaktutøvelse legges det stor vekt på holdninger i den obligatoriske jegeropplæringen. Miljøverndepartementet samarbeider med andre myndigheter i «Sjøvettkampanjen» for å øke sikkerhet og miljøbevissthet blant fritidsbåtbrukerne.

Forskningsprogrammene «Miljøbetinget livskvalitet» og «Bruk og forvaltning av utmark» har frambragt ny og forvaltningsrelevant kunnskap for resultatområdet. Denne forskningen vil bli videreført innenfor det nye programmet "Landskap i endring", der det i programplanen blant annet fokuseres på betydningen av natur- og kulturmiljø for livskvalitet og trivsel, og på effekter av miljøendringer for livskvalitet, og for barn og unges utvikling. Det forventes at integreringen av frilufts- og naturmiljørelatert forskning vil bli styrket ved at miljøforskningsgruppa ved Østlandsforskning fra høsten 1999 blir en del av NINA-NIKU. Bedre dokumentasjon av friluftslivets arealgrunnlag, først og fremst i de mest folkerike regionene, langs kysten og innenfor og omkring de større byene, vil bli tilgjengelig gjennom det pågående arealdokumentasjonsprogrammet. Mer systematisk utprøving og evaluering av forvaltningstiltak skal gjennomføres, særlig i nasjonalparkene og andre intensivt brukte friluftsområder.

2.3 Resultatområde 3: Kulturminner og kulturmiljøer

2.3.1 Definisjon og avgrensning

Vern og forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer handler om å ta vare på kulturarven. Kulturarven er en kunnskaps- og bruksressurs, og et viktig grunnlag for menneskets livskvalitet. Stabilitet og historisk sammenheng i de fysiske omgivelsene bidrar til trygghet og identitetsfølelse, samtidig som kulturarven representerer store opplevelsesverdier og estetiske kvaliteter.

Den stående bygningsmassen med tilhørende infrastruktur representerer store samfunnsmessige verdier. Det er en utfordring å finne flere bruksmuligheter for eksisterende bygningsmasse bl.a. for å redusere total avfallsmengde og energibruk, samt utvikle metoder for vedlikehold, rehabilitering og gjenvinning. Gjennom kulturminnene kan vi sikre og utvikle kunnskap, og på den måten bidra til å finne svar på nye problemstillinger og utfordringer i arbeidet med å utvikle et bærekraftig samfunn.

Resultatområdet omfatter bevaring av kulturminner, kulturmiljøer og landskapets kulturhistoriske innhold gjennom vern, bærekraftig bruk og vedlikehold. Arbeidet dekker kulturminner og kulturmiljøer som fredes etter kulturminneloven, samt sikring av kulturhistoriske verdier og kvaliteter i våre fysiske omgivelser, bl.a. gjennom tilfredsstillende forvaltning og innarbeiding i det ordinære kommunale planapparatet og i forbindelse med arbeidet med by- og tettstedsutvikling. Resultatområdet inkluderer også fartøyvern. I tillegg dekker resultatområdet internasjonalt arbeid, bl.a. oppfølging av konvensjoner og andre internasjonale avtaler for å sikre kulturminner og kulturmiljøer. Virkninger av luftforurensning på kulturminner dekkes av resultat-område 7.

2.3.2 Strategisk mål

Mangfoldet av kulturminner og kulturmiljø skal forvaltes og ivaretas som bruks-ressurser, og som grunnlag for opplevelse og videreutvikling av fysiske omgivelser. Et representativt utvalg av kulturminner og kulturmiljøer skal tas vare på i et langsiktig perspektiv som kunnskapsressurser og som grunnlag for opplevelser.

2.3.3 Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningens arbeidsmål og resultatindikatorer og statusbeskrivelse

For å tydeliggjøre retningen og ambisjonsnivået innenfor resultatområdet er det utarbeidet nye nasjonale resultatmål. Hovedlinjene i politikken ligger imidlertid fast, jf. St.meld. nr. 58 (1996-97) ”Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling”. De nye nasjonale resultatmålene vil bli nærmere beskrevet i stortingsmeldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Som en følge av dette er miljøvernforvaltningens arbeidsmål justert og i noen tilfeller omarbeidet.

Tabell 2.4 Mål og indikatortabell for resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer

Nasjonale resultatmål	**Miljøvernforvaltningens arbeidsmål**	**Miljøvernforvaltningens resultatindikatorer**
A. Det årlige tapet av kulturminner og kulturmiljøer som følge av fjerning, ødeleggelse eller forfall skal minimeres, og skal innen år 2008 ikke overstige 0,5% årlig.	A 1. Styrke omfanget og tilgjengeligheten av forvaltningsrettet kunnskap om kulturminnene.	Antall kommuner med tilgang til kulturminneregistrene. Antall arealbrukende sektorer med tilgang til kulturminneregistrene.
	A 2. I samarbeid med berørte parter skal stedenes egenart og kulturhistoriske innhold ivaretas, og estetiske kvaliteter i stedsformingen innen kommunal planlegging og byutviklingspolitikk skal vektlegges.	Antall kommuner med vedtatt kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø. Antall kommuner med kulturminnefaglig kompe-tanse. Antall kommuner som bruker stedsanalyse som plan-verktøy.
	A 3. I samarbeid med berørte parter legge til rette for økt bevissthet i kommunene om betydningen av og muligheten for fortsatt bruk og ombruk fremfor riving og utbygging.	Mengde bygningsavfall fra riving og rehabilitering.
	A 4. I samarbeid med andre sektorer utvikle virkemidler (eksisterende og nye) for vern av kulturminner og kulturmiljøer.	Antall statlige sektorer med egen kulturminnefaglig kompetanse.
B. Det representative utvalget av kulturminner og kulturmiljøer skal bevares i en tilstand som tilsvarer 1998-nivå, og fredete bygninger og anlegg skal ha ordinært vedlikeholdsnivå innen år 2010.	B1. Forebygge og redusere inngrep i fredete kultur-minner.	Antall dispensasjoner.
	B 2. I samarbeid med bl.a. lokale myndigheter og eiere legge til rette for å bedre tilstanden for verneverdige kulturminner og kulturmiljøer.	Andel verneverdige kultur-minner og kulturmiljøer som har ordinært vedlike-holdsnivå. Antall utarbeidete forvalt-ningsplaner for fredete kulturminner. Formelt vern etablert.

	B 3. De norske World Heritage-områdene skal forvaltes i tråd med UNESCO's retningslinjer.	Rutinemessig revidering av tilstand er gjennomført og dokumentert.
C. Den geografiske, sosiale, etniske og tidsmessige bredde i varig vernede kulturminner og kulturmiljøer skal bedres, slik at svakt representerte og manglende hovedgrupper er representert med flere objekter innen år 2004 (i forhold til 1998-nivå).	C.1. Utvikle et sett hovedgrupper av kulturminner og kulturmiljøer som et nødvendig grunnlag for å bedre representativiteten.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.
	C 2. Utvikle kriterier for prioritering og vern av kulturminner.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.
	C 3. I samarbeid med berørte parter arbeide for at andre sektorer tar større ansvar for spor etter egen virksomhet.	Antall ferdigstilte sektorvise verneplaner.
	C 4. Gjennomføre fredninger i samsvar med sektorvise verneplaner.	Antall fredninger i henhold til plan.

Statusbeskrivelse

Arbeidsmål A 1.

Det årlige tapet av kulturminner og kulturmiljøer er beregnet til ca. 1%. Dette skyldes et økende press på arealene med påfølgende fysiske inngrep og manglende kunnskap om hvor kulturminnene finnes. For at kommuner, fylkeskommuner og andre sektorer som har innvirkning på forvaltning av kulturminner skal kunne ta hensyn til kulturmiljøer og kulturminner i sin planlegging, må de i større grad få kunnskap om de kulturminnene de påvirker gjennom sin virksomhet. Det må bli lettere for utbyggere og andre tiltakshavere å få opplysninger om det er kulturminner på eiendommen, slik at de kan innrette seg etter dette tidlig i planprosessen. Ulike kulturminnedatabaser skal samles og bl.a. gi bedre tilgjengelighet for aktuelle brukere. I 2000 vil data om alle bygninger eldre enn fra 1900 bli tilgjengelige i Nasjonalt bygningsregister. Det tas sikte på at Register for økonomisk kartverk skal koples med GAB-registreringen innen 2003. Videre skal Riksantikvarens interne registre over vedtaksfredete og automatisk fredete kulturminner fra middelalder og nyere tid oppdateres og utvikles for bruk for forvaltningen over Internett.

Arbeidsmål A 2.

Det pågår et arbeid med redskaps- og kunnskapsutvikling med særlig fokus på stedskvalitet, byforming og synliggjøring av kulturminner. I den forbindelse utvikles prinsipper for bruk, vern, omforming og nybygging i eksisterende kulturmiljø. Det skal iverksettes undersøkelser mht. kommunenes bruk av kommunedelplan for å sikre kulturminner og kulturmiljø. Likeledes vil kommunenes bruk av stedsanalyse som plan-verktøy bli belyst.

Arbeidsmål A 3.

Både utredningsvirksomhet, informasjonstiltak og økonomiske virkemidler vil bli tatt i bruk for å nå målet.

Arbeidsmål A 4.

Erfaringene fra samarbeid med landbrukssektoren er gode og vil bli lagt til grunn for det videre arbeidet, herunder arbeidet med sektorvise miljøhandlingsplaner.

Arbeidsmål B 1.

Et opplegg for å registrere dispensasjoner vil bli utarbeidet i 2000. Dessuten vil bedret tilgjengelighet til kulturminneregistrene være et viktig virkemiddel for å nå dette målet.

Arbeidsmål B 2

I løpet av år 2000 vil det bli utarbeidet en oversikt over tilstanden på viktige nasjonalt verneverdige kulturminner. Oversikten skal oppdateres løpende. Videre skal det utarbeides forvaltningsplaner for fredete kulturminner som grunnlag for systematisk vedlikeholdsarbeid.

Arbeidsmål B 3.

Det er fire norske verdensarvområder; Urnes stavkirke, Bryggen i Bergen, Røros Bergstad og Hjemmeluft helleristingsfelt i Alta. I henhold til UNESCO's retningslinjer skal det foretas oppfølgende rapportering om verdensarvområdenes tilstand og utvikling hvert 6. år. Alle de fire områdene er blitt evaluert og det pågår arbeid med å følge opp evalueringene.

Arbeidsmål C 1, C 2, C 3.

Det forutsettes noe utviklingsarbeid for å oppnå disse målene. I 2000 skal det foretas en systematisering av fredete kulturminner og kulturmiljøer i hovedtyper for å avdekke mangler og supplere nye typer, herunder utarbeiding av kriterier for prioritering og utvelgelse av nye fredningsobjekter.

I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 1999 reiste komiteflertallet spørsmål om bevilgninger til middelalderbygningene, og ba om å bli orientert dersom manglende bevilgninger fører til at det skjer uopprettelig skade på middelalderbygninger og anlegg. Sikring av middelalderbygninger har hatt "fast plass" på Riksantikvarens budsjett i en rekke år, og har hele tiden vært høyt prioritert innenfor tilgjengelige rammer. Det har vært nødvendig å konsentrere innsatsen til brannsikring av stavkirkene, istandsetting av middelalderbygningene i tre samt forskjellige "strakstiltak".

Vedlikeholdsstatus for middelalderbygningene varierer sterkt. For en del av dem er situasjonen alvorlig. Denne situasjonen kan bare løses gjennom en langsiktig og godt planlagt satsing. Det arbeides med å få fram det nødvendige faglige grunnlagsmaterialet for en slik satsing. Departementet vil komme tilbake til saken når dette foreligger.

2.3.4 Virkemidler

Budsjettmessige satsninger

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 145,9 mill. kr. Finansieringen dekkes i hovedsak av Riksantikvarens budsjettramme jf. kap. 1429, men også kapitlene 1400, 1401, 1410 og 1422, inneholder budsjettmidler som bidrar til finansieringen av resultatområdet i 2000.

Regjeringen har i budsjettforslaget for 2000 særlig lagt vekt på tiltak som vil effektivisere forvaltningen av kulturminnene og forebygge unødvendige konflikter og ødeleggelser. Videreutvikling av databaser og kompetanseheving for kulturminneforvaltningen vil bli prioritert. Dessuten vil arbeidet med by- og tettstedsutvikling bli styrket, jf. økning i bevilgningen under kap. 1429 post 21. Mer enn 40% av landets realkapital er investert i bygninger og anlegg. God bygningsmessig vedlikeholdsstandard er en forutsetning for å opprettholde denne kapitalen. Store deler av den

fredete bygningsmassen er i en kritisk forfatning og det er et stort etterslep når det gjelder istandsetting og vedlikehold. I 2000 starter et arbeid med sikte på å innhente noe av det store etterslepet og gradvis komme over i en ordinær vedlikeholdssituasjon.

For å oppfylle Norges forpliktelser når det gjelder de fire norske områdene på Verdensarvlisten, er det satt i gang et systematisk arbeid med å få oversikt over tilstand, nødvendige tiltak og istandsettingskostnader for alle fire områdene. Dette gjelder særlig Bryggen i Bergen som er i en svært dårlig forfatning. I budsjettet for 2000 er det foreslått å styrke arbeidet med Bryggen i Bergen med 2 mill. kr.

Fredning etter kulturminneloven medfører rådighetsbegrensninger for eiere og brukere. Loven forutsetter at det gis tilskudd til skjøtsel og tilrettelegging av kulturmiljøer og til å dekke merkostnader ved restaurering og istandsetting av kulturminner. Økonomiske incentiver som kan fremme privat verneinnsats er derfor viktige. Regjeringen foreslår å utvide det någjeldende unntaket fra prosentligning for fredete boliger til også å gjelde boliger i områder regulert til spesialområde bevaring etter plan- og bygningsloven. Samtidig foreslås en oppmykning av reglene for overgang mellom direkte ligning og prosentligning.

Det blir gitt tilskudd til kulturminnetiltak også fra andre statlige sektorer. Det er et mål å få til en større grad av samfinansiering med andre parter.

Administrative virkemidler

Det er behov for en grundig gjennomgang av hele kulturminnepolitikken og vurdering av bl.a. oppnådde resultater og virkemiddelbruk. Regjeringen oppnevnte derfor våren et offentlig utvalg som skal utrede strategier, mål og virkemidler i kulturminnepolitikken. Utvalget legger fram sin utredning våren 2001.

De viktigste kulturminnene og -miljøene skal sikres gjennom fredning etter kulturminneloven. Kulturminner fra før 1537 og samiske kulturminner eldre enn 100 år blir automatisk fredet. Skipsfunn eldre enn 100 år er gitt et automatisk vern etter loven. I tillegg gir loven adgang til å frede nyere tids kulturminner og -miljøer. Fredning gjennomføres i hovedsak på bakgrunn av tematiske landsverneplaner. Fylkesvise verneplaner er en ny arbeidsform som vil kunne føre til større forutsigbarhet i vernearbeidet. Regjeringen har i Ot.prp. nr. 50 (1998-99) foreslått endringer i kulturminneloven som tar sikte på å styrke vernet av nasjonalt viktige kulturminner og kulturmiljøer.

I arbeidet med å sikre verdifulle kulturlandskap og andre kulturmiljøer er også fredning etter naturvernloven og bevaring etter plan- og bygningsloven viktige virkemidler.

Det er et mål å styrke det lokale engasjementet og den lokale forankringen i kulturminnearbeidet. En bevisst satsing gjennom kommunenes arealplanlegging etter plan- og bygningsloven på stedskvaliteter, kulturhistoriske sammenhenger og viktige kulturminner som premisser for den videre utvikling av et område, er viktig for å nå dette målet. Kulturminner og kulturmiljøer er vesentlige premisser for videre by- og tettstedsutvikling. Riksantikvaren har ansvaret for satsningsområdet ”Stedsforming og kulturminner” innenfor miljøbyprogrammet. Direktoratet er dessuten tillagt fagansvaret for stedsutvikling generelt. Det omfatter kulturhistoriske forhold samt strukturelle og estetiske forhold. Regional kulturminneforvaltning ivaretas av fylkeskommunene, Samisk kulturminneråd, Sysselmannen på Svalbard, Fylkesmannen i Nordland, de fem arkeologiske forvaltningsmuséene og de fem marinarkeologiske forvaltningsmuséene. Disse utøver alle myndighet etter kulturminnelovgivningen og bidrar til å gjennomføre oppgavene under dette resultatområdet.

Strategisk bruk av informasjon overfor prioriterte målgrupper er et vesentlig virkemiddel for å få flere til å bli engasjert i arbeidet for å verne om kulturminnene og for å få flere sektorer til å ta ansvar for kulturminnehensyn i sine arbeidsområder. Interessen for kulturminner som ble skapt hos befolkning og beslutningstakere gjennom Kulturminneåret, søkes opprettholdt gjennom arbeidet med lokal Agenda 21.

Det er viktig med en aktiv, målrettet innsats mot beslutningstakere i stat og kommune for å få flere til å ta ansvar for det verdi- og kunnskapspotensialet som kulturminnene representerer. Dette krever en systematisk oppbygging av kulturminnefaglig kompetanse innenfor mange sektorer og nivåer i forvaltningen. Målrettet innsats mot barn og unge gjennom skole og frivillige organisasjoner forventes å føre til større kunnskap og forståelse for kulturminnene. Riksantikvaren vil fortsette å spille en viktig rolle i miljølæreprogrammet og bidra til å integrere kunnskap om kulturminner i miljøundervisningen.

For å sikre en bærekraftig forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer er det et stort behov for kulturminnefaglig kompetanse innenfor bygningsfagene. Det gjelder bl.a. utvikling av kunnskap om bruk av tradisjonelle materialer og gamle håndverksteknikker. Riksantikvarens istandsettingsprosjekter er kompetansehevende, både for forvaltning og utførende håndverkere. Dette er et viktig bidrag til kunnskapsoppbyggingen.

Riksantikvaren koordinerer kulturminneforvaltningens FoU-arbeid. Utrednings- og utviklingsprosjekter er et nødvendig ledd i den totale FoU-satsingen og et viktig grunnlag for større forskningssatsinger. FoU-satsinger er viktig for en faglig utvikling og oppbygging av NIKU. Utbygging av kontaktnett mot andre forskningsmiljøer, særlig universiteter og høgskoler, og oppbygging og sikring av forskningskompetanse er prioritert i kulturminneforvaltningens FoU-arbeid. Gjennom Norges forskningsråd støttes også forskningsprogrammene ”Kulturminner og miljø” og ”Bruk og forvaltning av kulturmiljø og naturressurser”.

En helhetlig og sektorovergripende kulturminneforvaltning forutsetter oversikt over kjente kulturminner, kulturmiljøer og arealbruk, samt gjennomføring av faglige vurderinger av sannsynlige kulturminnelokaliteter. Tilgjengelige oversikter, samkjørt med kartverk og IT-baserte planleggingsverktøy, vil ha en konfliktforebyggende effekt, og lette kommunenes og kulturminnemyndighetenes arbeid med plansaker. Godt utbygde registre er også et nødvendig grunnlag for prognosedannelser, utvelgelse av verneverdige objekter og områder, miljøovervåking og miljøstatusrapportering.

Nasjonalt bygningsregister vil bidra til å fremskaffe relevant grunnlagsinformasjon for alle som arbeider med bygnings- og arealrelaterte spørsmål. Registeret vil etter planen bli tilgjengelig fra 2000. Bedre tilgang til disse dataene vil ha stor betydning for effektivitet og dialog i arealplanlegging og forvaltning.

Internasjonalt samarbeid om bevaring av kulturminner skjer gjennom arbeid i nordiske fora, i norsk-russisk samarbeid, innen Europarådet, EU/EØS systemet og innenfor UNESCO. Det legges vekt på å bidra til at kulturminnenes kunnskaps-, opplevelses- og bruksverdier styrkes gjennom støtte til gjennomføring av forpliktelser i tråd med internasjonale avtaler og konvensjoner. I samarbeid med Europarådet skal Norge arrangere en internasjonal konferanse i Oslo høsten 2000 om frivillige organisasjoners rolle i kulturminnearbeidet.

Det er inngått avtale med UNESCO om tre års forlengelse av prøveperioden for Det nordiske verdensarvkontoret i Oslo (NWHO).

Kulturminner og kulturmiljøer utgjør også en viktig ressurs i bistandsarbeidet. Riksantikvaren skal være fagsenter for kulturminnevern i bistandsarbeidet og skal i samarbeid med NORAD sørge for at kulturminneinteressene blir i ivaretatt i norske bistandsprosjekter. Det vises for øvrig til omtale under resultatområde 8.

2.4 Resultatområde 4: Overgjødsling og oljeforurensning

2.4.1 Definisjon og avgrensning

Utslipp av næringssalter og olje kan føre til skader på økosystemet. Overgjødsling er for store utslipp av næringssalter og partikler (eutrofi påvirkning). Dette gir dårlig vannkvalitet både i ferskvann og saltvann, som igjen kan føre til fiskedød og redusert biologisk mangfold. Dette medfører redusert rekreasjonsverdi for mennesker, bl.a. knyttet til bading og annet friluftsliv, og reduserer vannets egnethet for bruk til drikkevann, fiskeoppdrett, vanning av jordbruksarealer m.m. Akutte utslipp av olje og kjemikalier kan føre til skader på sjøfugl, fiskeyngel og andre marine dyrearter samt tilgrising og skade på verdifull kystnatur. Operasjonelle utslipp av olje kan gi langtidseffekter på livet i havet. Resultatområdet omfatter arbeidet med å forebygge og redusere utslippene av næringssalter (nitrogen og fosfor), olje og partikler til vannforekomstene. Restaureringstiltak i vannforekomstene, samt beredskap mot akutt olje- og kjemikalieforurensning, dekkes også av dette resultatområdet. Utslippene av næringssalter og partikler kommer i hovedsak fra kommunale avløp, landbruk, fiskeoppdrett og industri. Utslippene av olje kommer fra landbasert virksomhet, skipsfart og petroleumsvirksomhet. Resultatområdet omfatter internasjonalt havmiljø-arbeid, slik som oppfølging av Nordsjødeklarasjonene, OSPAR-konvensjonen, London-konvensjonen og konvensjoner innen FNs skipsfartsorganisasjon (IMO), såvel som tilknyttet arbeid innen EØS:

2.4.2 Strategisk mål

Det skal sikres en vannkvalitet i ferskvannsforekomster og i marine områder som bidrar til opprettholdelse av arter og økosystemer og som ivaretar hensynet til menneskers helse og trivsel.

2.4.3 Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningens arbeidsmål og resultatindikatorer og statusbeskrivelse

Tabell 2.5 Mål og indikatortabell for resultatområde 4 Overgjødsling og oljeforurensning

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltningens arbeidsmål	Resultatindikatorer
A. Utslippene av næringssaltene fosfor og nitrogen til eutrofi-påvirkede deler av Nordsjøen skal være redusert med omtrent 50% innen 2005 regnet fra 1985 (Merknad: Målet er til vurdering vedrørende nitrogen)	A1. Tilstrekkelige rensetiltak skal være iverksatt eller planlagt gjennomført på avløpssektoren innen år 2000 for å nå det nasjonale resultatmålet på næringssalter	Oppfyllelse av statlige minimumskrav som følge av EUs avløpsdirektiv.

B Operasjonelle utslipp av olje skal ikke medføre uakseptabel helse- eller miljøskade. Risikoen for miljøskade og andre ulemper som følge av akutt forurensning skal ligge på et akseptabelt nivå (Merknad: Det arbeides med kriterier/ tidsramme for dette målet)	B1. Det skal for nye felt som hovedregel etableres løsninger som innebærer 0-utslipp, og for eksisterende felt skal det innen 2005 etableres løsninger for 0-utslipp eller minimale operasjonelle utslipp av miljøskadelige forbindelser til sjø fra petroleumsvirksomheten.	Volum utslipp av olje i vann fra petroleumsvirksomheten.
	B2. Skipsfartens utslipp av olje skal reduseres innen utgangen av 2005.	Mengde olje rapportert fra ulovlige utslipp. Mengde innlevert oljeholdig avfall til mottaksanlegg.
	B3. Risikoen for miljøskade som følge av akutte oljeutslipp fra skipsvrak skal reduseres til et akseptabelt nivå innen år 2005.	Antall vrak som medfører fare for miljøskade som følge av mulig akutte utslipp.
	B4. Det skal til enhver tid være et akseptabelt beredskapsnivå sett i forhold til risikoen for miljøskade og andre ulemper som følge av akutt forurensning.	Antall og volum akutte utslipp som gir miljøskade. Antall godkjente private og kommunale beredskapsplaner. Statens beredskapsevne.

Statusbeskrivelse

Arbeidsmål A 1.

For utslipp til ferskvann ble målet nådd i 1998 bortsett fra gjennomføring av nitrogenfjerning ved enkelte større anlegg på Østlandet.

For utslipp til marine områder er målet nådd for flere fylker. Det gjenstår å ferdigstille nitrogenfjerningsanlegg i Oslo og Akerhus, og noen sekundærrenseanlegg i Vestfold og Aust-Agder. Vest og nord for Lindesnes gjenstår det en rekke primærrenseanlegg samt nærmere vurdering for knapt 15 anlegg om det skal bygges primær- eller sekundærrensing. Flere renseanlegg med utslipp til Trondheimsfjorden skal oppgraderes med sekundærrensing.

I tillegg bør en rekke kommuner gjennomføre tiltak på å bedre ledningsnettet. Også innen spredt bebyggelse er det for en del kommuner slike oppgaver å ta fatt på.

Arbeidsmål B 1.

Arbeidsmålet er en oppfølging av St.meld. nr. 58 (1996-97) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling. Status vil bli rapportert i neste års budsjett.

Arbeidsmål B 2.

Skipsfarten har et strengt regelverk for utslipp av olje. For Nordsjøen ble utslippskravet skjerpet i 1999. Et EU-direktiv om mottak av avfall fra skip skal gjennomføres i norsk rett i løpet av 2000/2001.

Arbeidsmål B 3.

Over 2000 skipsvrak er kartlagt. Av disse ble det antatt at 30 av skipsvrakene representerte høy risiko for oljeforurensning langs norskekysten. Av de 6 vrakene med høyest risiko ble 4 undersøkt nærmere i 1999. Disse vrakene ligger i Narvikområdet. Resultatene fra undersøkelsene vil foreligge i november/desember 1999. I år 2000 legges det opp til å undersøke nærmere de øvrige to skipsvrakene som ligger henholdsvis i Bø i Vesterålen og Borre i Vestfold. Regjeringen vil i tillegg ta initiativ til et samarbeid for å få fjernet Boiky.

Arbeidsmål B 4.

100% av operatørene i petroleumsvirksomheten og 85% av alle aktuelle landbaserte bedrifter har godkjente beredskapsplaner. Alle regioner er i ferd med å utarbeide regionale planer. Forslag til system for måling av den statlige beredskapen foreligger, og vil nå bli iverksatt.

2.4.4 Virkemidler

Budsjettmessige satsinger

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 209,8 mill. kr. Finansieringen dekkes hovedsakelig over Statens forurensningstilsyn budsjett, kap. 1441 og 1443, samt kap. 1442 og 1410. Kap. 1441 post 63 Tilskudd til kommunale avløpsanlegg er nå under avvikling. Det har ikke blitt gitt tilsagn om tilskudd til nye tiltak siden 1998, men det utbetales fortsatt tilskudd til tidligere gitte tilsagn.

En vesentlig del av bevilgningen til beredskapsformål går til å opprettholde en tilfredsstillende statlig oljevernberedskap, jf. kap 1443, samt kap. 1441. Utgiftene under kap. 1443, post 45 vil i de nærmeste årene knytte seg til fornyelse av det statlige oljevernutstyret, samt ombygging og utrusting av ytterligere av Kystvaktens fartøyer med oljevern- og nødlosseutstyr. For å få undersøkt de mest forurensningspotensielle skipsvrakene langs norskekysten er det satt av midler over statsbudsjettets kap. 1441 post 39.

Administrative virkemidler

Forurensningsloven er miljøvernmyndighetenes sentrale juridiske virkemiddel på dette feltet, og gir direkte og gjennom forskrifter lovhjemmel for tiltak.

Gjennom lov om kommunale vass- og kloakkavgifter, med tilhørende forskrift, er kommunen gitt mulighet til å dekke sine kostnader på avløpssektoren gjennom gebyrer.

Innen kommunal avløpssektor og fiskeoppdrett benyttes utslippstillatelser/pålegg om rensing, med bruk av forurensningsgebyr for å sikre gjennomføring av påleggene, mens avrenning fra landbruket reguleres av miljøvernmyndighetene bl.a. gjennom forskrifter om husdyrgjødsel, bakkeplanering og silopressaft. For oppdrettsnæringen er det i samarbeid med fiskerimyndighetene utviklet et nytt system for overvåking av resipientene, MOM, som forventes iverksatt i år 2000.

Et av hovedprinsippene i forurensningslovens bestemmelser om beredskap mot akutt forurensning er at den som driver virksomhet som kan medføre akutt forurensning skal ha en tilfredsstillende beredskap. Den offentlige beredskapen (kommunal og statlig) er derfor i prinsippet et supplement til den private beredskapen. I praksis håndterer imidlertid den statlige beredskapen, under ledelse av Statens forurensningstilsyn, akutte oljeutslipp fra skipsfarten.

Krav om utarbeiding av beredskapsplaner mot olje- og kjemikalieuhell er et viktig virkemiddel overfor kommuner og den landbaserte industrien. Alle kommuner har nå mottatt krav om slik beredskap. Tilsyn og kontroll av godkjente beredskapsplaner er nå en viktig oppgave for miljøvernmyndighetene. Beredskapen for petroleumsvirksomheten er basert på miljøvernmyndighetenes felles regelverk med sikkerhetsmyndighetene (Oljedirektoratet og Statens helsetilsyn). Dette regelverket er nå under revisjon, og vil omfatte styring, operasjon, teknologi og dokumentasjon. Internkontroll, som også omfatter beredskap, er gjennomført hos alle operatørselskaper. Risikobasert miljøstyring er under utvikling, og miljøvernmyndighetene må legge ressurser i faglig oppfølging av dette.

Driftsutslipp til sjø fra petroleumsvirksomheten reguleres gjennom forurensningsloven, mens sjødyktighetsloven regulerer utslipp fra skip. I arbeidet med å redusere operasjonelle utslipp fra petroleumsvirksomheten ble det i St.meld. nr. 58 (1996-97) lagt fram en ny politikk for utslipp av olje og kjemikalier. Som en hovedregel skal det ikke tillates miljøfarlige utslipp til sjø fra petroleumsvirksomheten (0-utslipp) for nye funn med selvstendige utbyggingsløsninger. Utslippene fra eldre petroleumsinstallasjoner skal minimeres. I 1998 ble Nordsjøen opprettet som spesielt område under MARPOL 73/78 konvensjonens vedlegg om oljeforurensning fra skip. Dette betyr strengere utslippskrav enn de generelle reglene for utslipp av olje fra skip, da utslippsgrensen i Nordsjøen nå er 15 mg olje/liter.

2.5 Resultatområde 5: Helse- og miljøfarlige kjemikalier

2.5.1 Definisjon og avgrensing

Kjemikalier inngår i de fleste produkter og industriprosesser. En rekke av kjemikaliene kan skade mennesker og/eller miljø. De farligste kjemikaliene, som f.eks. PCB og dioksiner, kan forårsake skader selv i små konsentrasjoner. Helse- og miljøfarlige kjemikalier (f.eks. ftalater i plast og azofargestoffer i tekstiler) kan fremkalle sykdommer som kreft eller allergier, skade forplantningsevnen eller arvestoffet. Flere kjemikalier (miljøgiftene) brytes svært langsomt ned og hoper seg opp i næringskjedene, noe som representerer en alvorlig trussel mot det biologiske mangfoldet, matforsyning og helsen for kommende generasjoner.

Resultatområdet omfatter arbeidet med å forebygge og redusere bruk av og utslipp av miljøgifter og andre helse- og miljøfarlige kjemikalier til jord, luft og vann. Utslippene av slike kjemikalier kommer fra produksjon av råstoff og ferdigvarer i industrien, fra bruk av produkter (f.eks. vaskemidler, maling, batterier og tekstiler) i husholdningene og i næringslivet, samt transport- og landbrukssektoren. I tillegg omfatter resultatområdet forurensning forårsaket av *tidligere tiders* virksomhet, feilaktig avfallsdisponering og nedlagte gruver. Miljøproblem og bruk av virkemidler er her vesentlig annerledes, og derfor gjelder egne mål og strategier, se nasjonalt resultatmål D og miljøvernforvaltningens arbeidsmål D 1.

Resultatområdet omfatter også internasjonalt arbeid, bl.a. oppfølgingen av OSPAR-konvensjonen, Nordsjødeklarasjonene og miljøgiftsprotokoller under FNs økonomiske kommisjon for Europa (ECE) og FNs miljøprogram UNEP. Ozonnedbrytende kjemikalier, drivhusgasser og kjemikalier som medfører grenseoverskridende og lokale luftforurensninger dekkes av resultatområde 7.

2.5.2 Strategisk mål

Utslipp og bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier skal ikke føre til helseskader eller skader på naturens evne til produksjon og selvfornyelse. Konsentrasjonene av de farligste kjemikaliene i miljøet skal bringes ned mot bakgrunnsnivået for naturlig forekommende stoffer, og tilnærmet null for menneskeskapte forbindelser.

2.5.3 Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningens arbeidsmål, resultatindikatorer og statusbeskrivelse

Arbeidet for å redusere bruken av helse- og miljøfarlige kjemikalier har høy prioritet. En rekke myndigheter har ansvar for områder med stor betydning for utslipp og bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier, men de fleste av disse ivaretar ikke hensynet til miljøet. Arbeidet med kjemikalier er fordelt mellom ulike myndigheter dels ut i fra kjemikalienes egenskaper, dels deres bruksområder og dels hvilke segmenter av befolkningen som utsettes. Miljøvernmyndighetene har ansvaret for kjemikaliers påvirkning på miljøet generelt. I tillegg har miljøvernmyndighetene ansvaret for kjemikaliers påvirkning av forbrukeres helse, mens påvirkning på arbeidstakeres helse er arbeidsmiljømyndighetenes ansvar. Miljøvernmyndighetenes ansvar er videre avgrenset i forhold til kjemikalienes bruksområder. Eksempler på bruksområder som faller utenfor miljøvernmyndighetenes ansvarsområde er plantevernmidler, legemidler, veterinærprodukter, kosmetikk, næringsmidler og en rekke bekjempningsmidler. Til slutt er altså ansvaret begrenset i forhold til enkelte egenskaper ved kjemikalier. Brann- og eksplosjonsfare knyttet til kjemikalier faller utenfor miljøvernmyndighetenes ansvarsområde.

Tabell 2.6 Mål og indikatortabell for resultatområde 5 Helse – og miljøfarlige kjemikalier

Nasjonale resultatmål:	**Miljøvernforvaltningens arbeidsmål:**	**Miljøvernforvaltningens resultatindikatorer:**
A. Utslipp av enkelte miljøgifter (jf. prioritetslisten i tabell 2.7) skal stanses eller reduseres vesentlig innen år 2000, 2005 og 2010.	A 1. For de bruksområder som faller innenfor miljøvernforvaltningens myndighetsområde, sikre stans eller reduksjon i utslipp av kjemikaliene på listen i henhold til fristene i det nasjonale målet.	Vektede utslipp av kjemikalier på prioritetslisten (veiet etter farlighet)
B. Utslipp og bruk av kjemikalier som utgjør en alvorlig trussel mot helse og miljø skal kontinuerlig reduseres i den hensikt å stanse utslippene innen en generasjon (25 år, dvs. ca 2020).	B 1. Målet skal operasjonaliseres nærmere gjennom internasjonalt arbeid.	Jf. pkt. 2.5.1 om internasjonalt arbeid.
C. Risiko for at utslipp og bruk av kjemikalier forårsaker skade på helse og miljø skal reduseres vesentlig.	C 1. For de kjemikalier og bruksområder som faller innenfor miljøvernforvaltningens myndighetsomåde, sikre vesentlig reduksjon i risikoen for at utslipp og bruk fører til skade på helse og miljø.	Antall produkter registrert i ulike fareklasser i Produktregisteret. Mengde helse- og miljøfarlige kjemikalier i Produktregisteret.
D. Forurensning av grunn, vann og sedimenter forårsaket av tidligere tiders virksomhet, feildisponering av avfall og lignende, skal ikke medføre fare for alvorlige forurensningsproblemer.	D 1. Miljøvernmyndighetene skal påse at de ansvarlige fjerner eller forsvarlig sikrer at forurenset grunn forårsaket av tidligere tiders virksomhet ikke medfører fare for spredning av alvorlig forurensning eller helseskade.	Se statusbeskrivelse for arbeidsmål D 1.

Tabell 2.7 Liste over prioriterte kjemikalier som omfattes av det nasjonale resultatmål A (Prioritetslisten)

Reduseres vesentlig innen 2000 og søkes stanset innen 2005:	Reduseres vesentlig senest innen 2010:
Høyklorerte, kortkjedede parafiner	Brommerte flammehemmere
PCB	1,2 Dikloretan (EDC)
Pentaklorfenol	Dioksiner og furaner
Nonylfenol og nonylfenoletoksilater*	Heksaklorbenzen
Oktylfenol og oktylfenoletoksilater *	Klorerte alkyl benzener (KAB)
Enkelte tensider	Muskxylener
	Tetrakloreten (PER)
	Triklorbenzen
	Trikloreten (TRI)
	PAH
	Tributyltinnforbindelser
	Trifenyltinnforbindelser
	Bly
	Kadmium
	Kobber
	Kvikksølv
* stanses innen 2000	Krom

Statusbeskrivelse

Arbeidsmål A 1.

De samlede utslippene av kjemikaliene på listen er vesentlig redusert de siste 10-15 årene jf. figur 2.2. Dette er i stor grad et resultat av at miljøvernmyndighetene har innført sterke virkemidler som bruksbegrensninger og konsesjonskrav for bl.a. bly, dioksiner, PAH, kadmium og krom. Hvert av kjemikaliene har en rekke bruksområder, og for de fleste av kjemikaliene er det allerede tatt i bruk virkemidler overfor viktige kilder. Miljøvernmyndighetene vurderer ulike virkemidler og tiltak for hvert av de resterende bruksområdene som faller innenfor miljøvernforvaltningens myndighetsområde.

For å bidra til at det nasjonale målet nås har miljøvernmyndighetene den siste tiden bl.a. forbudt kvikksølvtermometre og samarbeidet med alle aktører om å samle inn slike for å utfase denne kvikksølvkilden, sendt på høring forskrift om forbud mot fortsatt bruk av PCB-holdige kondensatorer i lysarmaturer etter 2005, og samarbeidet med bransjene om utfasing av nonyl- og oktylfenolene og deres etoksilater. Andre virkemidler vil bli benyttet overfor disse stoffgruppene dersom bransjene ikke reduserer sin bruk tilstrekkelig til å utfase stoffene i løpet av 2000. Videre foreslår Regjeringen nå å innføre miljøavgifter på løsemidlene trikloreten (TRI) og tetrakloreten (PER), samt på trevirke impregnert med kobber, krom eller arsen (CCA-impregnert trevirke), jf. St.prp. nr. 1 (1999-2000), Skatte-, avgifts- og tollvedtak. I tillegg er det innført bruksbegrensninger for en rekke kjemikalier, bl.a. er det innført forbud mot enkelte farlige kjemikalier i tekstiler og mot ftalater i leketøy til barn under 3 år.

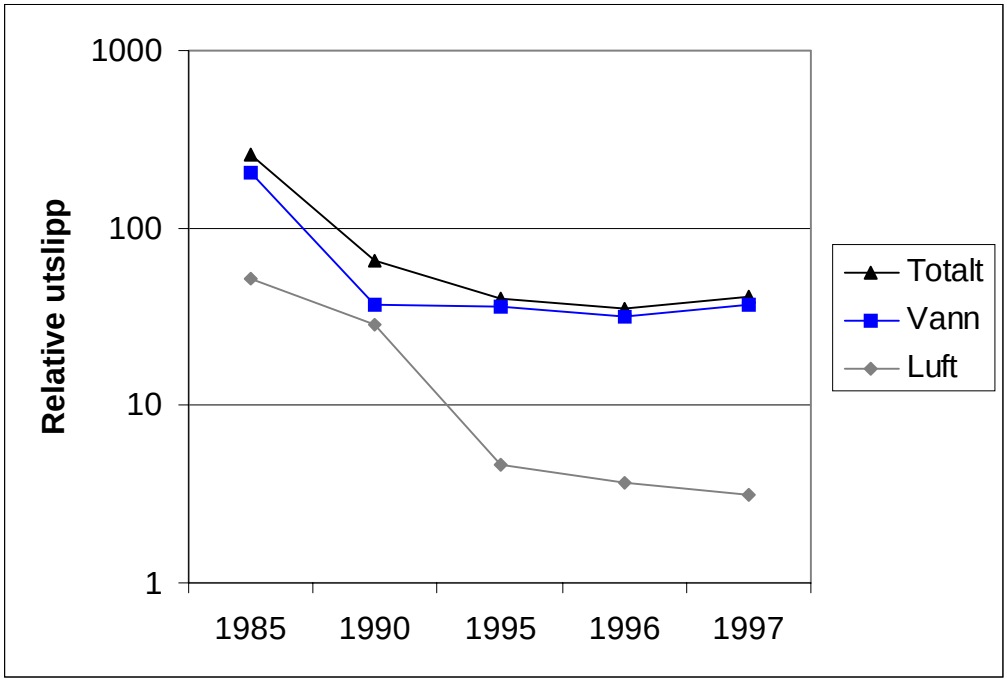

Figur 2.2 Utvikling i totalindeks for utslipp av kjemikalier på prioritetslisten veiet etter farlighet

Prioritetslisten består av enkeltkjemikalier som hver for seg kan forårsake skade på helse og miljø. Det er imidlertid den samlede påvirkning av kjemikaliene som har størst betydning for menneskers helse og for miljøet, ikke utslippene av det enkelte stoff. Det er derfor beregnet en totalindeks for alle kjente utslipp av kjemikaliene på listen, der utslippene av det enkelte kjemikalie er veiet etter kjemikaliets farlighet.

En rekke av de alvorligste miljøgiftene som tilføres miljøet i Norge stammer fra utslipp i andre land, og føres til Norge via luft- og havstrømmer. I tillegg innføres en rekke farlige kjemikalier via produkter produsert utenfor Norge. Internasjonalt arbeid er derfor sentralt i innsatsen for å utfase de alvorligste kjemikaliene. Norge har den siste tiden vært aktiv i fremforhandlingen av to regionale avtaler om begrensninger i bruk av miljøgifter. Avtalene setter begrensninger for produksjon, bruk og utslipp av henholdsvis utvalgte persistente organiske forbindelser og tungmetallene bly, kvikksølv og kadmium. De to nye avtalene representerer en svært viktig utvidelse av det europeiske samarbeidet innenfor rammen av ECE-konvensjonen om kontroll av grenseoverskridende luftforurensninger. Norge deltar nå aktivt i arbeidet med en global konvensjon om regulering av organiske miljøgifter i regi av UNEP. Dette vil bli den første globale avtalen om begrensninger i bruk, produksjon og utslipp av farlige kjemikalier. På sikt vil denne avtalen medføre at verden slutter å bruke noen av de verste menneskeskapte organiske forbindelsene vi kjenner. Norge har også vært med i fremforhandlingen av en global konvensjon om bedre informasjon og forhåndssamtykke ved eksport av farlige kjemikalier, som er første skritt i arbeidet for en bedre global kontroll med bruk og handel med farlige kjemikalier. Innenfor OSPAR-samarbeidet er det vedtatt en strategi for å stanse utslippene av miljøgifter innen 2020.

Arbeidsmål B 1.

Før det er mulig å beskrive status i henhold til resultatmålet om å stanse utslipp som utgjør en alvorlig trussel innen en generasjon, må dette målet operasjonaliseres nærmere. Dette skal gjøres innenfor OSPAR-samarbeidet. Norge ønsker at det settes ambisiøse mål i dette arbeidet. Norge har en sentral rolle i prosessen innenfor OSPAR

med å lage et system for å peke ut kjemikalier som skal omfattes av målet. Listen over kjemikalier som omfattes, skal være ferdig i løpet av 2000. Innen 2003 skal OSPAR fastsette tiltak for å stanse utslippene av disse kjemikaliene. Norge leder et arbeide med å etablere et felles rapporteringssystem for utslipp av kjemikalier, som bl.a. kan benyttes i rapporteringen til den 5. nordsjøkonferansen.

Arbeidsmål C 1.

Miljøvernmyndighetene arbeider for at stadig mindre helse- og miljøfarlige kjemikalier skal inngå i produksjon, produkter og avfall, og at kjemikalier skal brukes på en måte som minimerer faren for helse- og miljøskade.

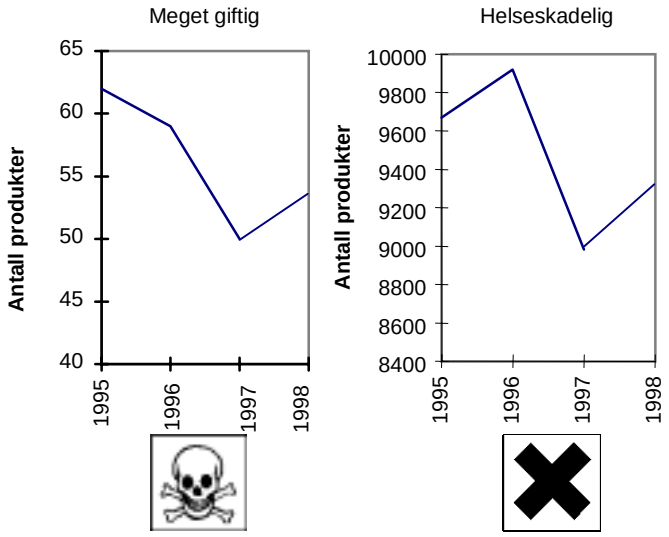

Figur 2.3 Antall helsefarlige produkter registrert i Produktregisteret 1995-1998

Figur 2.3 viser at det har vært en betydelig reduksjon i antallet av de mest giftige produktene som er registrert i Produktregisteret de senere årene, og at også antallet helseskadelige produkter er redusert i samme periode. Økningen det siste året skyldes i stor grad innføring av strengere regelverk. Innføring av strengere regler for hvilke produkter som skal meldes inn til registeret, fører til at antall og mengde registrerte produkter øker selv om antallet helsefarlige produkter på markedet ikke endres. Den totale mengden helsefarlige kjemikalier registrert i Produktregisteret er økt fra 18,4 mill. tonn i 1997 til 22,0 mill. tonn i 1998.

For å bidra til redusert risiko knyttet til bruk av kjemikalier har Regjeringen fremmet lovforslag om lovfesting av substitusjonsplikten på kjemikalieområdet, jf Ot.prp. nr. 40 (1998-99). Substitusjonsplikten innebærer en plikt for alle virksomheter som bruker helse- og miljøfarlige kjemikalier i sin drift, produksjon og sine produkter, til å vurdere om de kan gå over til mindre farlige kjemikalier. Stortinget har nylig vedtatt lovfestingen. Videre har miljøvernmyndighetene styrket sin kontroll med at regelverket på kjemikalieområdet overholdes, og bidratt i arbeidet innenfor EU for å sikre strengest mulig klassifisering og merking av helse- og miljøfarlige kjemikalier. Norge forhandlet seg i 1999 frem til å videreføre unntak fra EUs regelverk på enkelte områder, og på den måten beholde strengere regler på kjemikalieområdet. Unntakene omfatter bl.a. strengere klassifisering og merking av kreftfremkallende stoffer i Norge enn i EU, strengere krav til utarbeidelse av produktdatablad for farlige kjemiske stoffer, og strengere krav for merking av løsemidler.

Arbeidsmål D 1.

Som ledd i arbeidet med stortingsmelding om "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand" og sektorvise miljøhandlingsplaner, etableres nye mål for arbeidet med tidligere tiders forurensningsproblemer (såkalte "gamle synder"). Det nasjonale resultatmålet (D.) er innholdsmessig en videreføring av tidligere nasjonalt mål etablert i St.prp. nr. 1 (1996-97), men i en enklere språklig form, og gjelder alle "gamle synder", dvs. forurenset grunn, forurensede sedimenter og avrenning fra nedlagte gruver. For miljøvernforvaltningens arbeid er det satt mål for arbeidet med de mest alvorlige grunnforurensningssakene.

Utgangspunktet for arbeidet er at forurenseren skal betale. Miljøvernforvaltningen er sjelden eier av anlegg eller grunn som medfører ansvar som forurenser. Midler over Miljøverndepartementets budsjett (kap. 1441, post 39 Oppryddingstiltak) er kun avsatt til undersøkelser eller opprydding der en ansvarlig ikke finnes, ikke kan pålegges å dekke de fulle kostnader, eller der forurensningsmyndigheten må forskuttere utgiftene for å få miljøproblemet raskere løst. Miljøvernmyndighetenes rolle er å ha oversikt over miljøproblemet, klargjøre ulike aktørers ansvar, og om nødvendig bruke virkemidler, i første rekke forurensningsloven.

Det er oppnådd betydelige resultater i forhold til det nasjonale målet. Det er gjennomført tiltak for å redusere *avrenning fra nedlagte gruver* på 9 av de 10 største gruveområdene i Norge. Ved det siste, Storwartz på Røros, kommer omfattende tiltak i konflikt med meget sterke kulturminneinteresser. Resultatet av gjennomførte tiltak er at kobber- og sinkavrenningen fra kisgruver i perioden 1985 til 1996 er redusert med hhv. 61% og 32%.

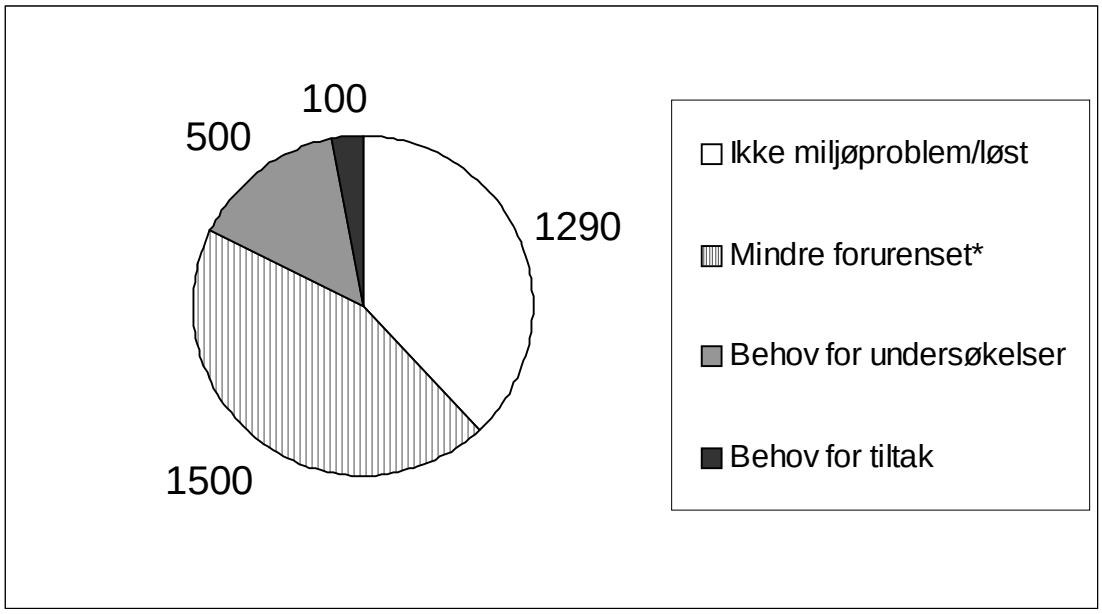

Figur 2.4 Fordeling av forurenset grunn i henhold til Statens forurensningstilsyns kartlegging (figuren inkluderer ikke Svalbard (110 lokaliteter)).

* Denne gruppen omfatter steder hvor grunnen i henhold til kartleggingen ble ansett som mindre forurenset, slik at det ikke er et miljøproblem så lenge grunnmassene får ligge i ro. Men graving eller andre tiltak i grunnen kan medføre fare for at forurensningen spres og må derfor som hovedregel ha tillatelse fra forurensningsmyndigheten.

Statens forurensningstilsyn kartla i 1992 3 500 lokaliteter med forurenset grunn (omfatter kommunale og private deponier, etterlatt spesialavfall og forurenset grunn uansett årsak). Av disse er om lag 1290 saker enten funnet å ikke utgjøre noe miljøproblem, eller de er blitt løst.

I dag gjenstår omlag 100 steder hvor det er behov for snarlige undersøkelser og tiltak (”Rang 1” i Statens forurensningstilsyns kartlegging). Ved siste gjennomgang av området (St.prp. nr. 1 (1996-97)) hadde man en en forventning om at lokaliteter med alvorlig forurensning skulle være ryddet eller sikret innen fem år. I dette tidsrommet er omlag 50 saker løst, mens det er i mellomtiden kommet nye og like alvorlige saker til. Statens forurensningstilsyn ser også at noen saker vil ta lengre tid enn først antatt. Tiltak og undersøkelser er i gang på samtlige av de 100 lokalitetene, men med ulik tidshorisont. En realistisk forventning er nå at miljøproblemet på disse stedene skal være løst i løpet av 2005. Målet med de krav SFT stiller er at forurensningen skal være fjernet, renset eller sikret slik at det ikke lenger er fare for spredning av alvorlig forurensning, og at forurensningen ikke er i konflikt med dagens arealbruk. Med alvorlig forurensning menes særlig forekomst og fare for spredning av miljøgifter. Ved rest-forurensning etter at tiltak er gjennomført, kan Statens forurensningstilsyn kreve tinglysning, for å sikre at forurensningen er kjent før eventuell omregulering eller framtidig bygge- og anleggsvirksomhet.

Videre gjenstår omlag 500 steder hvor det er behov for å undersøke om forurensningen er så alvorlig at det kreves tiltak («Rang 2» i Statens forurensningstilsyns kartlegging). I den utstrekning det kan identifiseres en ansvarlig etter forurensningsloven, i privat eller offentlig sektor, vil denne bli gjort ansvarlig for å avklare miljøtilstanden. Siktemålet er at hovedtyngden av disse stedene skal være avklart i løpet av en fem-års periode, dvs. i løpet av 2005, men generelt gjelder at uoversiktlige ansvarsforhold kan gjøre det vanskelig å komme til bunns i alle saker innenfor dette tidsrommet.

Det kan generelt ikke utelukkes at det vil kunne komme til nye saker som kartleggingene ikke har klart å fange opp, eller som viser seg mer alvorlig enn først antatt. Kartleggingsdata gir en indikasjon om miljøtilstanden, men ingen endelig diagnose. Av disse grunner er målet for de høyest prioriterte grunnsakene (D 1.) ikke tidfestet, men knyttet til miljøtilstand.

Den landsomfattende kartleggingen identifiserte også omlag 1 500 saker hvor grunnen er mindre forurenset, men ikke ansett å utgjøre noe forurensningsproblem så lenge det ikke foregår aktivitet som berører grunnmassene. Miljøvernmyndighetene har ikke noen foranledning for å kreve tiltak så lenge miljøtilstanden er forsvarlig, og det er derfor ikke fastsatt miljømål for denne gruppen. Miljøvernmyndighetene kommer imidlertid inn i saken dersom graveaktivitet eller lignende settes i gang. Den som graver må som regel innhente tillatelse etter forurensningsloven. Overgang til mer følsom arealbruk (barnehager, boliger o.l.) kan også utløse behov for rensing, og her gjelder veiledende normer fra Statens forurensningstilsyn.

Kartleggingen på *Svalbard* i 1997 identifiserte 110 lokaliteter med ulik grad av miljøfare. På 68 steder er det behov for videre undersøkelser. På 26 av disse ble undersøkelser gjennomført sommeren 1998, hovedsakelig i Longyearbyen og Ny-Ålesund. Mellom 10 og 15 nye lokaliteter skal undersøkes sommeren 1999.

Statens forurensningstilsyn sluttførte i 1998 kartleggingen av *ferskvannssedimenter*. Det er foretatt en vurdering av 187 vann/innsjøer der det foreligger sedimentdata. Det er jevnt over funnet betydelig mindre forurensning enn i sjø. En innsjø er gitt 1. prioritet, Tveitevannet i Bergen. Forekomst av miljøgifter er spesielt vektlagt i denne prioriteringen, men også andre faktorer, slik som spredningsfare eller spesielle bruker- og verneinteresser, har hatt betydning.

Forurensning i *marine sedimenter* langs norskekysten er kartlagt av Statens forurensningstilsyn, som i 1998 utga en samlet oversikt over 120 områder eller lokaliteter som har vært vurdert. Materialet gir en formening om miljøtilstanden men er ikke tilstrekkelig for å sette igang tiltak. Det kreves derfor ytterligere undersøkelser, også på de høyest prioriterte områdene. Av de kartlagte områdene har 18 områder fått 1. prioritet, vesentlig på grunn av forekomst av spesielt alvorlige miljøgifter som PCB og PAH, og spredningsfare. Av de 18 er 7 havneområder. Et stort antall tilførselsveier slik som vassdrag, avrenning fra land, utslipp fra pågående virksomhet, langtransporterte tilførsler mv. gjør det usikkert å oppnå varig miljøgevinst gjennom tiltak i sedimenter. Opprydding i marine sedimenter er svært komplisert både miljømessig og teknisk, og

både undersøkelser og tiltak er svært kostnadskrevende. Dette er derfor et langsiktig arbeid, og samfunnets samlede bruk av ressurser til opprydding må nøye vurderes.

2.5.4 Virkemidler

Budsjettmessige satsinger

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 129,4 mill. kr. Finansieringen dekkes i hovedsak over Statens forurensningstilsyns budsjett kap. 1441 samt kap. 1442, kap 1443 og kap. 1410.

Det foreslås å styrke den norske kjemikalieforvaltningen, jf. forslaget om økte bevilgninger over kap 1441 post 01, og kap 1442 post 01. Forslaget skal bidra til at det iverksettes tiltak på spesielt prioriterte områder som informasjon om kjemikalier, beskyttelse av barn mot kjemikalier, innsamling og håndtering av PCB-holdige produkter kontroll og oppfølging av kjemikalieregelverket, og styrking av kunnskapsgrunnlaget på kjemikalieområdet.

Informasjonen til forbrukere om innhold av helse- og miljøfarlige kjemikalier i produkter må bedres. Dette er nødvendig for at enkeltmennesker skal kunne bidra til å redusere utslippene av farlige kjemikalier, både i form av sin markedsadferd og ved sitt eget forbruk og produkthåndtering. Bedre tilgang på informasjon er også et mål i seg selv, da enkeltmennesker bør få vite hvilken risiko de utsetter sin helse og miljøet for ved bruk av kjemikalier. Miljøvernmyndighetene skal bl.a. utrede mulighetene for å opprette åpne databaser for kjemikalieinformasjon, som foreslått av en gruppe bestående av representanter for forbruker- og miljøvernorganisasjoner, arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner. Statens forurensningstilsyns register over utslipp fra industrien skal gjøres tilgjengelig på Internett. Miljøvernmyndighetene vil også bidra til at det utvikles miljøvaredeklarasjoner, både rettet mot yrkesmessige og mot private brukere av produkter som inneholder kjemikalier.

Barn er mer utsatte for kjemikalier enn voksne, og trenger ekstra beskyttelse. Miljøvernforvaltningen skal kartlegge hvilke kjemikalier og eksponeringskilder barn utsettes for, hvilke effekter dette kan ha, og hvilken grad eksisterende systemer tar hensyn til barns behov for ekstra beskyttelse. Slik kunnskap er nødvendig før tiltak kan iverksettes.

Det finnes fortsatt store mengder av den forbudte miljøgiften PCB i produkter som fortsatt er i bruk. For å hindre at det oppstår nye «gamle synder» pga. nye utslipp av PCB, foreslås det å gjennomføre en satsing knyttet til innføring av ny forskrift om forbud mot fortsatt bruk av PCB-holdige kondensatorer i lysarmaturer etter 2005. Satsingen skal bidra til økt innsamling av PCB-holdige produkter og sikre en forsvarlig avfallsbehandling av PCB-holdig avfall.

Det er et stort behov for bedre kunnskap om tilførsler og effekter av helse- og miljøfarlige kjemikalier. Regjeringen vil derfor øke både forsknings- og utredningsaktiviteten betraktelig på dette området, bl.a. ved finansiering av det nyopprettede forskningsprogrammet ”Forurensning: kilder, spredning, effekter og tiltak”.

Som en oppfølging av Grønn skattekommisjon foreslås nå innføring av miljøavgifter på de klororganiske løsemidlene trikloreten (TRI) og tetrakloreten (PER) og på trevirke impregnert med miljøgiftene kobber, krom og/eller arsen (CCA-impregnert trevirke), jf. St.prp. nr. 1 (1999-2000) Skatte-, avgifts- og tollvedtak. Miljøavgiften på TRI kombineres med en refusjonsordning som skal hindre utslipp fra TRI holdig avfall til miljøet.

For å komme videre i arbeidet med forurenset grunn og sedimenter ønsker Regjeringen en ny satsing over de neste fem-seks årene som konsentreres om fem hovedområder: 1) Det er et mål å avslutte de mest alvorlige sakene i løpet av 2005. 2) Miljøtilstanden på hovedtyngden av de steder som krever undersøkelser bør søkes avklart i løpet av 2005. 3) Forurenset grunn som er et problem først når det graves, bør søkes løst lokalt, og det settes i gang et arbeid med sikte på enklere saksbehandling og økt lokalt ansvar.

4) Det skal utarbeides en plan for marine sedimenter, og parallelt med dette startes undersøkelser på noen prioriterte områder. 5) Informasjon om hvor forurenset grunn befinner seg skal gjøres lettere tilgjengelig for innbyggerne i den enkelte kommune, utbyggere og andre som har økonomiske interesser i fast eiendom. Dette er en betydelig oppgradering av arbeidet på dette området, og det foreslås derfor å øke bevilgningen til oppryddingstiltak, jf. kap 1441 post 39.

Administrative virkemidler

Behovet for å redusere de langtransporterte tilførslene av miljøgifter, og de klare begrensninger som internasjonalt handelssamarbeid og -regulering legger for virkemiddelbruken nasjonalt, gjør at det fra norsk side blir gitt høy prioritet til det internasjonale arbeidet på kjemikalieområdet.

EUs forebyggende kjemikalieregime er et omfattende system for fremskaffing og vurdering av informasjon om kjemiske stoffers helse- og miljørisiko. Dette systemet er i sin helhet innført i Norge. Norge deltar aktivt i utviklingen av de deler av EUs regelverk som har størst betydning for Norge gjennom et betydelig antall arbeidsgrupper under Europakommisjonen. Målet for dette arbeidet er en stadig hevning av de miljøstandardene som gjelder i EØS-området.

Konsesjonssystemet etter forurensningsloven og tilsyn i form av kontroll og eventuelle reaksjoner vil fortsatt være de viktigste virkemidlene overfor forurensende utslipp fra norsk industri. Fortsatt utstrakt konsesjonsregulering er nødvendig for å redusere de betydelige forurensningsproblemer industrien potensielt kan forårsake.

Forskrifter hjemlet i produktkontrolloven og forurensningsloven utgjør det viktigste virkemidlet i arbeidet med å regulere utslipp og innhold av kjemikalier i produkter.

Miljøvernmyndighetene vil i løpet av 1999 utarbeide en liste over uønskede helse- og miljøfarlige kjemikalier (obs-liste), dvs. kjemikalier som vurderes å utgjøre et problem i Norge. Hovedformålet med listen er å gi konkrete og langsiktige signaler om hvilke kjemikalier myndighetene ønsker å få stanset eller redusert bruken av.

Det vil bli satt i gang samarbeidsprosjekter i forhold til enkelte bransjer med sikte på sikrere, riktigere og redusert bruk av kjemikalier i bransjen, både i produksjons (inkl. valg av råvarer)-, bruks- og avfallsfasen av produktenes livsløp.

Det viktigste virkemidlet for miljøvernmyndighetene i arbeidet med forurenset grunn og sedimenter er forurensningsloven. Ansvar for å hindre forurensning og sette inn tiltak følger direkte av loven, men forurensningsmyndigheten kan også gi pålegg om undersøkelser og tiltak, enten den ansvarlige er privat, kommune eller statlig sektor. Til virksomhet som er konsesjonspliktig etter forurensningsloven kan det kreves sikring eller rydding av grunnforurensning som konsesjonsvilkår. Statlige sektormyndigheter kan i tillegg rå over virkemidler, f.eks. økonomiske, som er nødvendige for å få framdrift på sine ansvarsområder. En opprydding kan i seg selv medføre fare for spredning av forurensning og kreve tillatelse etter forurensningsloven. Statens forurensningstilsyn gir i slike tilfelle tillatelse og stiller vilkår. Miljøinformasjon er dels er en forutsetning og dels et supplerende virkemiddel for å sikre at de ansvarlige etter forurensningsloven får kunnskap om forururensning i grunnen og tar ansvar. Generelle rammebetingelser i avfallspolitikken kan også ha betydning på dette området.

2.6 Resultatområde 6: Avfall og gjenvinning

2.6.1 Definisjon og avgrensning

Det knytter seg betydelige miljøproblemer til avfall og avfallsbehandling, særlig utslipp av ulike forurensende stoffer til luft, jord og vann. Utslipp til luft består særlig av klimagassen metan fra deponering av organisk avfall og utslipp av miljøgifter og andre helse- og miljøfarlige kjemikalier fra avfallsforbrenning. Utslipp til jord og vann består særlig av forurenset sigevann fra avfallsdeponi. I tillegg forårsaker avfallet og avfallsbehandlingen lokale miljøulemper som forsøpling, lukt, skadedyr og båndlegging av arealer.

Resultatområdet omfatter arbeidet med å redusere avfallsmengdene, øke gjenvinningen og sørge for en forsvarlig sluttbehandling av avfallet med sikte på å redusere miljøproblemene forårsaket av avfall (inkl. spesialavfall). I tillegg omfatter resultatområdet arbeidet med å redusere forsøpling. Resultatområdet omfatter også internasjonalt arbeid, særlig arbeidet med EU-direktiver og oppfølgingen av Baselkonvensjonen. Resultatområdet omfatter ikke kjernefysisk avfall, eller avfall av sprengstoff, eksplosiver mv.

2.6.2 Strategisk mål

Avfallsproblemene skal løses slik at avfallet gir minst mulig skade og ulempe for mennesker og naturmiljø, samtidig som avfallet og håndteringen av dette legger minst mulig beslag på samfunnets ressurser.

2.6.3 Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningens arbeidsmål, resultatindikatorer og statusbeskrivelse

I statsbudsjettet for 1999 ble det vist til at det var satt i gang et arbeid for å vurdere de eksisterende resultatmålene på resultatområde 6 Avfall og gjenvinning. Miljøverndepartementet har kommet til at de resultatmålene som tidligere har vært brukt på avfallssektoren ikke gir et hensiktsmessig grunnlag for rapportering av miljøtilstanden på avfallsfeltet. Stortinget bad under behandlingen av St.meld. nr. 58 (1996-97) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling, Regjeringen legge frem en ny stortingsmelding om avfallspolitikk, kildesortering og gjenvinning, jf. Innst. S. nr. 150 (1997-98). En slik omtale av avfallspolitikken blir lagt frem som en integrert del av den kommende stortingsmeldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand, og her vil også de nye nasjonale resultatmålene for avfallsfeltet bli gjennomgått. I denne stortingsmeldingen vil det i et særskilt vedlegg bli gitt en bred gjennomgang av miljøstatus på avfallsfeltet i dag.

2.6.4 Virkemidler

Avfallspolitikken gjennomføres gjennom et samspill av en rekke ulike virkemidler; lover og forskrifter, avgifter, tilskuddsordninger, bransjeavtaler og informasjonstiltak, samt kombinasjoner av disse. Virkemidler som er innført for å sikre økt gjenvinning eller forsvarlig sluttbehandling av avfall, vil ofte indirekte også stimulere til avfallsreduksjon.

Budsjettmessige satsinger

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 366,8 mill. kr, som bevilges over kap. 1441 Statens forurensningstilsyn, kap. 1442 Miljødata, forurensning og miljø-effektivitet, og i noen grad over kap. 1410 Miljøforskning. Det viktigste økonomiske

virkemidlet på avfallsfeltet er en avgift på sluttbehandling av avfall, som ble innført fra 1. januar 1999. Avgiften prissetter miljøskadelige utslipp fra sluttbehandlingen av avfall. Ved at sluttbehandling av avfall blir vesentlig dyrere, stimuleres det til avfallsreduksjon og at avfall i større grad går til materialgjenvinning eller energiutnyttelse. Avgiften foreslås videreført i 2000 uten endringer, jf. St.prp. nr. 1 (1999-2000) Skatte-, avgifts- og tollvedtak. Avgiften har virket for kort tid til at det er mulig å evaluere den nå, og Regjeringen vil derfor komme tilbake med en gjennomgang av erfaringene med avgiften på et senere tidspunkt.

Innsamling og gjenvinning av bilvrak reguleres gjennom et avgifts- og pantesystem. Dette systemet skal sikre høy innsamling av bilvrak. Det foreslås at driftstilskuddet til biloppsamlingsplassene økes fra 175 til 337 kr pr. vrak, jf. kap. 1441, post 73. Dette for å sikre kostnadsdekning for en forsvarlig gjennomføring av de miljøoperasjonene oppsamlingsplassene er pålagt å utføre i forbindelse med mottak av vrak, og sikre et tilstrekkelig nivå på helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet ved biloppsamlingsplassene. Oppsamlingssystemet for bilvrak består av tilskudd til biloppsamlingsplassene og vrakpant som utbetales når bilen vrakes, og finansieres gjennom en vrakpantavgift på nye biler. Systemet skal være selvfinansierende over tid, derfor foreslås vrakpantavgiften økt fra 1 200 kr til 1 300 kr for 2000. Vrakpanten opprettholdes på 1 500 kr, jf. kap. 1441, post 75.

Innsamling og ombruk eller materialgjenvinning av drikkevareemballasje, utenom emballasje for melk mv., stimuleres gjennom en miljøavgift. Avgiften reduseres i takt med økende returandel. I tillegg ilegges en grunnavgift på engangsemballasje til drikkevarer utenom melk mv. Under behandlingen av statsbudsjettet for 1999 bad Stortinget Regjeringen komme med en vurdering av en systemomlegging av emballasjeavgiften på all drikkevareemballasje basert på emballasjens art. Regjeringen kom med en slik vurdering i revidert nasjonalbudsjett 1999, jf. St.meld. nr. 2 (1998-99). Under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett ba flertallet i komiteen Regjeringen komme med forslag til nytt avgiftssystem i statsbudsjettet for 2000, jf. Bud.innst. S.nr. II (1998-99). Regjeringen foreslår endringer i dette systemet, jf. St.prp. nr. 1 (1999-2000) Skatte-, avgifts- og tollvedtak, for 2000. Det nye forslaget går ut på å:

- Forenkle differensieringen etter innhold, slik at produkter som er fritatt fra produktavgiften (drikke som primært drikkes i husholdningene) får fritak, øvrige drikkevarer ilegges miljøavgift. Innholdet er av betydning for bruksområde og sannsynligheten for forsøpling.
- Innføre ny differensiering etter materialtype, hvor det relative forholdet skal avspeile miljøkostnadene ved at ulike typer emballasje havner i naturen (glass 4 kr, plast/metall 2,40 kr og kartong 1 kr pr. enhet). Dette begrunnes med at ulike materialtyper gir ulik miljøkostnad ved forsøpling.
- Videreføre differensieringen etter returandel, slik at det fortsatt stimuleres til deltakelse i pante- og i retursystemer for drikkevareemballasje.
- Grunnavgiften foreslås uendret.

Innsamling og gjenvinning av brukt smøreolje (spillolje) stimuleres gjennom en avgift på smøreolje og avgiftsrefusjon ved levering av spillolje til godkjent innsamler. Innsamlingen av spillolje har ikke vært tilfredstillende. Regjeringen utvider derfor refusjonsordningen slik at det gis refusjon også for spillolje som ikke stammer fra avgiftspliktig smøreolje, men med fortsatt unntak for spillolje som stammer fra skip i utenriksfart. Refusjonssatsen reduseres samtidig fra 1,80 kr pr. liter spillolje til 1,65 kr pr. liter. Refusjonssatsen ble økt fra 1,65 kr pr. liter i 1999 for å gi en delvis kompensasjon for CO_2-avgiften på forbrenning av spillolje som ble innført. Denne avgiften ble opphevet som en del av Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett 1999, jf. Innst.S. nr. 236 (1998-99), og refusjonssatsen settes derfor ned til 1,65 kr pr. liter for 2000, jf. kap. 1441 post 76. Avgiftssatsen på avgiftspliktig smøreolje, jf. St.prp. nr.1 (1999-2000) Skatte-, avgifts- og tollvedtak, økes samtidig.

Over kap. 1442 post 70 Tilskudd til kompetanseoppbygging og informasjon om miljøvennlig produksjon og forbruk, gis driftstilskudd til ulike spesifiserte virksomheter og noe tilskudd til prioriterte områder innenfor miljøvennlig produksjon og avfall mv.

Som en del av Regjeringens pakke til klima- og energiformål, vil 4,0 mill. kr gå til kap. 1441 post 72, hvor bl.a. Økobyggprosjektet gis støtte. Videre er det foreslått å styrke kap. 1442 post 70 med 6,0 mill. kr. Det vil bli gitt tilskudd til prioriterte områder som etablering av et særskilt prosjekt for å fremme økt avsetning av våtorganisk avfall, videreføring av Miljøfyrtårnsprosjektet som en nasjonal ordning og igangsetting av forprosjekt for miljødesign. Våtorganisk avfall forårsaker betydelige utslipp av den klimaskadelige gassen metan ved deponering på fyllplass. For å øke gjenvinningen av dette avfallet vil Miljøverndepartementet, sammen med Landbruksdepartementet og ulike organisasjoner, etablere et prosjekt som skal arbeide for å bedre avsetningen av dette avfallet gjennom bl.a. produktutvikling og holdningsskapende arbeid, jf. også Landbruksdepartementets budsjettproposisjon. Miljøfyrtårnskonseptet er et miljø-ledelsessystem for små og mellomstore bedrifter, utviklet av Kristiansand kommune. Både energiøkonomisering og reduserte avfallsmengder er sentrale elementer i ordningen. Miljødesignprosjektet vil bidra til at miljø- og energi hensyn blir ivaretatt ved utvikling av nye produkter.

Administrative virkemidler

Miljøverndepartementet har flere sentrale virkemidler for å nå målsetningene på avfallsfeltet. Spesielt viktig er forurensningsloven og avgiften på sluttbehandling av avfall.

Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) og forskrifter gitt i medhold av den, utgjør de sentrale juridiske styringsverktøyene på avfallsfeltet.

Kommunene har en sentral rolle i avfallshåndteringen. De har ansvar for å samle inn og sørge for behandling av forbruksavfall. Sluttbehandlingsanlegg for avfall er konsesjonspliktige, og forurensningsmyndighetene stiller strenge krav i konsesjonene til rensing av utslipp fra deponi og forbrenningsanlegg. Kommunene håndhever også forbudet mot forsøpling. Kommunene har plikt til å lage avfallsplan og å beregne full kostnadsdekning ved fastsettelse av avfallsgebyrene, og de oppfordres sterkt om å differensiere gebyrene. De har også plikt til å sørge for innsamling og forsvarlig behandling av KFK-holdige kuldemøbler og til å sørge for at det eksisterer et tilstrekkelig tilbud for mottak av spesialavfall fra husholdninger og virksomheter som genererer mindre enn 400 kg spesialavfall pr. år. For å sikre at denne plikten oppfylles på en tilfredsstillende måte, er det utarbeidet informasjon til kommunene om erfaringer med ulike ordninger m.m. Konsesjonsplikten for de kommunale mottakene er opphevet, og erstattet av standardiserte krav.

Næringslivet har ansvar for at produksjonsavfall blir levert til godkjente behandlingsanlegg dersom det ikke blir gjenvunnet eller brukt på annen måte. Hoveddelen av produksjonsavfallet reguleres gjennom konsesjoner som gis i medhold av forurensningsloven. Det gjennomføres nå en skjerping av konsesjonskravene med frist for gjennomføring innen 2000. I alle nye og reviderte konsesjoner stilles det krav til bedriften om en plan for avfallsreduksjon. Det blir i økende grad lagt vekt på at næringslivet har ansvar for avfall fra egne produkter. I tråd med dette er det tatt i bruk virkemidler for å sikre innsamling og gjenvinning av ulike avfallstyper.

For å gi næringslivet økt ansvar for eget avfall, er det utarbeidet et forslag til endringer i forurensningslovens avfallsdefinisjoner. Forslaget ble sendt på høring fra Miljøverndepartementet i desember 1998. Det har kommet en rekke høringsuttalelser som blir vurdert i departementet. Forslaget vil bli omtalt i den kommende stortingsmeldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand, og det vil senere bli lagt frem for Stortinget et forslag til lovendring.

Forskrift om kasserte elektriske- og elektroniske (EE) produkter trådte i kraft 1. juli 1999. Den pålegger produsenter og importører av EE-produkter ansvar for å sikre innsamling, forsvarlig behandling og gjenvinning av EE-avfallet. Videre pålegger den

forhandlere og kommuner en mottaksplikt for slike produkter. Forskrift om deponering, innsamling og gjenvinning av kasserte dekk, sikrer at dekk samles inn og gjenvinnes. Som følge av en avtale med Miljøverndepartementet, er Norske Skog i ferd med å bygge et avsvertingsanlegg for returpapir i Skogn. Når dette anlegget settes i drift i 2000 vil det føre til mer stabil etterspørsel og mer forutsigbare driftsforhold på det norske returpapirmarkedet.

Selskapet Norsk avfallshandtering AS (NOAH) ble opprettet som et nasjonalt instrument for å sikre en tilstrekkelig innenlandsk behandlingskapasitet for spesialavfall, jf. St.prp. nr. 103 (1990-91)/ Innst. S. nr. 24 (1991-92). Ved åpningen av et behandlingsanlegg for organisk spesialavfall i Brevik sommeren 1999, er dette målet nådd. NOAH inngikk i 1999 en avtale med Statskog SF om kjøp av et jordvaskeanlegg fra Statskogs datterselskap Statskog Miljø og Anlegg AS, hvor Statskog som del av avtalen gikk inn på eiersiden i NOAH med en mindre aksjepost. Samtidig ble NOAHs aksjekapital nedsatt for å dekke opp tidligere års underskudd som har vært ført mot selskapets egenkapital. Under oppbyggingen av selskapet har den statlige eierandelen vært dominerende og ansvaret for forvaltning av statens eierinteresser har ligget hos Miljøverndepartementet. Etter hvert som NOAH har gjennomført de nødvendige investeringer og kommet inn i en periode med ordinær drift, tar Regjeringen sikte på å redusere den statlige eierandelen i selskapet ved å få inn langsiktige, strategiske eiere med kompetanse innen spesialavfall. Videre vil den statlige aksjeposten i NOAH bli overført fra Miljøverndepartementet til Nærings- og handelsdepartementet fra 1. januar 2000, jf. Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon. Samtidig vil ansvaret for oppfølgingen av statlige garantier for deler av NOAHs lån også bli overført til Nærings- og handelsdepartementet, jf. kap. 1442 post 73, og Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon. Siste del av det konvertible lånet NOAH fikk ved etableringen av selskapet, ble i 1999 konvertert til aksjekapital. Det innebærer at alle økonomiske mellomværende mellom Miljøverndepartementet og NOAH avsluttes når statens eierinteresser i selskapet overføres til Nærings- og handelsdepartementet 1. januar 2000.

Nærmere om emballasjeavfall

Ved behandlingen av St.meld. nr. 2 (1994-95) Revidert nasjonalbudsjett 1995, sluttet Stortinget seg til Regjeringens forslag om økt innsamling og gjenvinning av emballasjeavfall basert på avtaler med næringslivet, og ba samtidig om å bli orientert om fremdriften for avtalene, jf. Bud.innst. S. nr. IV (1994-95). I den kommende stortingsmeldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand, vil det bli rapportert om status og utvikling i forhold til disse avtalene.

I avtalene forplikter næringslivet seg til å sørge for at 60-80% av emballasjeavfallet samles inn, og material gjenvinnes eller energiutnyttes innen utløpet av 1999 (1997 for drikkekartong), og til å arbeide for reduksjon av mengden emballasjeavfall. Forpliktelsene i avtalene vil løpe videre etter dette tidspunkt. I henhold til avtalene skal næringslivet rapportere om utviklingen pr. 1. april hvert år, noe som innebærer at tallmaterialet for å vurdere om emballasjebransjen har oppfylt kravene i avtalene først vil være tilgjengelig våren 2000. På bakgrunn av dette tallmaterialet vil Miljøverndepartementet vurdere om avtalene har fungert hensiktsmessig, eller om det er behov for justeringer i virkemiddelbruken.

2.7 Resultatområde 7: Klimaendringer, luftforurensning og støy

Resultatområdet omfatter følgende underområder:

- Klimaendringer
- Nedbryting av ozonlaget
- Langtransporterte luftforurensninger
- Lokal luftkvalitet
- Støy

Klimaendringer

2.7.1 Definisjon og avgrensning

Utslipp av klimagasser vil på sikt kunne føre til at gjennomsnittstemperaturen ved jordoverflaten øker. En slik temperaturøkning vil kunne endre nedbørsmønstre og vindsystemer, forflytte klimasoner og heve havnivået. Disse endringene vil kunne få svært alvorlige effekter på naturlige økosystemer og på samfunnsforhold. Resultatområdet omfatter arbeidet med å redusere utslipp og øke opptak av alle klimagasser, herunder bl.a. karbondioksid (CO_2), metan (CH_4) og lystgass (N_2O). Størsteparten av utslippene av klimagasser nasjonalt kommer fra bruk av fossil energi til ulike formål, som transport og stasjonær forbrenning. I tillegg er det betydelige utslipp fra industrielle prosesser, petroleumssektoren og fra avfallsfyllinger. Resultatområdet omfatter også internasjonalt arbeid, bl.a. oppfølging av Klima-konvensjonen og Kyotoprotokollen.

2.7.2 Strategiske mål

Konsentrasjonen av klimagasser skal stabiliseres på et nivå som vil forhindre skadelig, menneskeskapt påvirkning av klimasystemet.

2.7.3 Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningens arbeidsmål, resultatindikatorer og statusbeskrivelse

Tabell 2.8 Mål og indikatortabell for resultatområde 7, delområde klimaendringer

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltningens arbeidsmål	Miljøvernforvaltningens resultatindikatorer
	A 1. Lede det norske arbeidet med å videreutvikle Klima-konvensjonen og Kyoto-protokollen til å bli miljø- og kostnadseffektive instrumenter for å begrense utslippet av klimagasser og øke opptaket.	Status for de internasjonale forhandlingene, herunder antall land som har ratifisert protokollen.

B. Klimagassutslippene i forpliktelsesperioden 2008-2012 skal ikke være mer enn 1% høyere enn i 1990	B 1. Lede det nasjonale arbeidet med å videreutvikle og implementere virkemiddelbruken for å redusere utslippene av klimagasser i Norge med sikte på at de billigste nasjonale tiltakene er utløst innen 2-5 år.	Styrken i virkemiddelbruken (nivå og omfang av avgift /direkte reguleringer + bevilgninger).
	B 2. I samarbeid med energimyndighetene redusere de utslippsmessige konsekvensene av bruk og produksjon av energi.	Omfang av utnyttelse av lokale og nye fornybare energikilder.

Statusbeskrivelse

Arbeidsmål A 1:

Per 16. juli 1999 har 84 land signert Kyotoprotokollen. Avtalen er ratifisert av 12 u-land mens ingen i-land ennå har gjort dette.

Det gjenstår betydelig arbeid omkring sentrale problemstillinger som må være avklart før et tilstrekkelig antall land vil ratifisere Kyotoprotokollen slik at den kan tre i kraft. Protokollen trer i kraft når minst 55 parter har ratifisert, herunder i-land som står for minst 55% av i-landenes CO_2-utslipp i 1990. De uavklarte spørsmålene omfatter bl.a. utforming av regler og retningslinjer mv. for Kyoto-mekanismene (Den grønne utviklingsmekanismen - CDM, felles gjennomføring og internasjonal kvotehandel) og tolkninger av formuleringer i Kyotoprotokollen omkring opptak av klimagasser. Det er ikke realistisk å regne med avklaringer og beslutninger omkring disse spørsmålene før sent i år 2000 eller tidlig i år 2001.

Arbeidsmål B 1:

Utslippsveksten for klimagassene samlet i Norge forventes å fortsette dersom ikke ytterligere tiltak settes i verk. Kyotomeldingen (St.meld. nr. 29 (1997-98)) inneholder fremskrivninger som viser at samlede klimagassutslipp vil kunne øke med om lag 20% fram mot 2010, og CO_2-utslippene med snaue 40%, selv om det ikke bygges gasskraftverk i Norge, uten nye utslippsbegrensende tiltak. Petroleums- og transportsektoren vil stå for en betydelig del av denne utslippsveksten. For en nærmere omtale av Regjeringens virkemiddelbruk for å endre utslippsutviklingen vises til kap. 2.7.4 og stortingsmeldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.

Arbeidsmål B 2:

Utslipp av CO_2 fra stasjonær energibruk svarer for om lag 10–15% av de samlede CO_2–utslippene. Med en fortsatt vekst i energibruken og eventuell utbygging av gasskraftverk vil de nasjonale CO_2-utslippene kunne øke betydelig framover. Regjeringen legger opp til en energipolitikk som skal underbygge en ambisiøs miljøvernpolitikk. Vi må forberede oss på en fremtid der energi, og særlig elektrisitet, blir et knappere og mer verdifullt gode. Miljøvernmyndighetene vil i samarbeid med energimyndighetene arbeide for å redusere utslipp av klimagasser fra energibruk og produksjon. Økt satsing på energieffektivisering og utnyttelse av fornybare og lokale energikilder er sentrale tiltak i denne sammenheng.

2.7.4 Virkemidler

Budsjettmessige satsinger:

Det er etablert ulike støtte- og låneordninger til utvikling, utprøving og implementering av teknologi som, ved endret eller redusert energibruk, fører til reduserte utslipp av klimagasser. Disse omfatter bl.a. KLIMATEK-programmet under Norges forskningsråd og Statens miljøfond under Statens nærings- og distriktsutviklingsfond. KLIMATEK ble startet i 1997 og er planlagt å vare til 2001. Bevilgningen gis over kap. 1410 post 50. Programmet er spesielt rettet mot petroleums- og prosessindustrien og fokuserer på både utvikling og implementering av klimavennlige teknologier. Statens miljøfond ble etablert i 1998 som en låneordning med formål å sikre finansiering av prosjekter som bidrar til å redusere utslipp av klimagasser og andre miljøskadelige utslipp. Bevilgningen gis over kap. 2422 post 90. Regjeringen har videre økt satsingen på klimavitenskapelig forskning med særlig vekt på utviklingen av regionale klimamodeller. Overvåkingen er styrket gjennom den nye måle- og forskningsstasjonen i Ny-Ålesund.

CO_2-avgiften som ble innført i 1991, er Norges hovedvirkemiddel i klimapolitikken. Det er siden 1991 gjort flere endringer i avgiftsgrunnlaget. I dag er om lag 64% av de norske CO_2-utslippene ilagt avgift. Det henvises til Finansdepartementets avgifts-proposisjon for en nærmere oversikt over satsene for CO_2-avgiften.

I statsbudsjettet for 1999 ble metanutslipp fra avfallsdeponi avgiftsbelagt gjennom innføring av en avgift på sluttbehandling av avfall.

Regjeringen har fremmet et forslag om at det for større virksomheter kan stilles krav til energieffektivitet gjennom Forurensningsloven som oppfølging av EUs direktiv om integrert forurensningskontroll (IPPC-direktivet). Regjeringen vil bl.a. støtte miljøvennlige prosjekter som er med på å utnytte spillvarme og lokale energikilder. Bevilgningen er på kap. 1470 post 75.

Administrative virkemidler:

Stortinget vedtok i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 29 (1997-98) Norges oppfølging av Kyotoprotokollen og St.prp. nr. 54 (1997-98) Grønne skatter å be Regjeringen nedsette et bredt offentlig utvalg av fagpersoner for å utrede et nasjonalt kvotesystem for klimagasser med utgangspunkt i Kyotoprotokollen. Utvalgets mandat bygger på Stortingets retningslinjer i Innst. S. nr. 247 (1997-98). Ifølge mandatet skal kvotesystemet i alle fall omfatte de industrielle virksomheter som i dag ikke er ilagt CO_2-avgift. Utvalget er også bedt om å vurdere hvordan andre sektorer eventuelt kan inkluderes. Det legges til grunn at systemet bør omfatte alle klimagasser som omfattes av Kyotoprotokollen. Utvalget skal fremme sin innstilling innen utgangen av 1999.

Regjeringen la i Energimeldingen frem mål for energipolitikken for å fremme en omlegging av energiproduksjon og -bruk. Det blir lagt vekt på å stimulere til bruk av vannbårne oppvarmingssystemer og øke utnyttelsen av fornybare og lokale energikilder, herunder spillvarme fra industrien og avfallsbaserte brensler. Fylkeskommunene og kommunene er tildelt en viktig rolle i energiplanleggingen regionalt og lokalt i samarbeid med e-verkene og de regionale enøksentrene. En samordning av energiplanleggingen med kommunal arealplanlegging er en viktig forutsetning for å styrke bruken av fjernvarme og nærvarmesystemer basert på fornybare og lokale energikilder. Utvikling av klimaplaner gjennom Lokal Agenda 21 vil bidra til å fremme samspillet mellom forvaltning, næringsliv og organisasjoner på regionalt og lokalt nivå. Gjennom de regionale LA 21-knutepunktene er det skapt nye møteplasser for de ulike aktørene som kan bidra til realisering av prosjekter lokalt.

Klimakonvensjonens partsmøte i Buenos Aires i 1998 vedtok en arbeidsplan som skal forberede beslutninger om utformingen av de såkalte Kyotomekanismene på den sjette partskonferansen i 2000. Regjeringen har lagt opp til at Norge aktivt skal ta i bruk Kyotomekanismene for å oppfylle forpliktelsen under Kyotoprotokollen, samt medvirke

aktivt til utforming av et godt regelverk internasjonalt. Dette må bl.a. sikre reelle utslippsreduksjoner, åpenhet om tiltakene, tilstrekkelige rapporteringsrutiner, kontroll og sanksjonsmuligheter. Protokollen slår fast at de fleksible mekanismene skal komme som et supplement til nasjonale tiltak. Norsk næringsliv vil bli involvert i bruken av de fleksible mekanismene.

For å skaffe erfaring med felles gjennomføring, har Norge de senere år, både gjennom Verdensbanken, bilateralt med land i Øst-Europa og utviklingsland, inngått avtaler om klima- og energipolitisk samarbeid. Avtalene er inngått med følgende land: Mexico, Polen, Costa Rica, Burkina Faso, Slovakia, Kina, India og Sør-Afrika. De erfaringene som er høstet så langt vil komme til nytte i forbindelse med den videre utformingen av regler og retningslinjer for samarbeid om felles gjennomføring av den grønne utviklingsmekanismen under Kyotoprotokollen.

Kyotomeldingen viser til at det er et betydelig potensiale for relativt rimelige utslipps-reduserende tiltak i norsk landbasert industri. Utslipp av klimagasser faller innenfor forurensningslovens virkeområde. I påvente av et nasjonalt kvotesystem vurderer Statens forurensingstilsyn hvordan utslippene av klimagasser fra landbasert industri mest hensiktsmessig kan reduseres.

I tråd med vedtak i Stortinget om å innlemme direktiv 96/61/EF (direktivet om integrert forurensningskontroll, IPPC-direktivet) i EØS-avtalen har Regjeringen lagt fram forslag (Ot.prp. nr. 59 (1998-99) Om lov om endring i lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall) for å innarbeide dette hensynet i forurensningsloven. Konkret vil krav til effektiv energiutnyttelse i hovedsak være aktuelt overfor bedrifter med store utnyttbare energimengder i form av spillvarme. IPPC-direktivet krever at regulering av alle forurensende utslipp til luft, vann og jord fra samme virksomhet samles i én tillatelse. Det skal også kunne settes krav til energieffektivitet i anlegg ved konsesjonsbehandling av forurensende virksomhet, noe som vil føre til reduserte utslipp av klimagasser og andre forurensende komponenter som SO_2, NO_X, VOC og partikler.

Nedbryting av ozonlaget

2.7.5 Definisjon og avgrensning

Ozonlaget beskytter mennesker, planter og dyr mot skadelig ultrafiolett stråling. Svekkes ozonlaget, kan det få alvorlige konsekvenser for livet på jorda. For sterk ultrafiolett stråling kan føre til hudkreft og øyeskader, svekke immunforsvaret hos mennesker og dyr og redusere planktonveksten i havet og planteveksten på landjorda. Siden midten av 1980-tallet har det i vårmånedene funnet sted en gradvis menneskeskapt svekkelse av ozonlaget over Antarktis. I de siste årene har det funnet sted en markert svekkelse av ozonlaget også over arktiske områder. En mer moderat svekkelse er også registrert over midlere breddegrader i vårmånedene. Resultatområdet omfatter arbeidet med å forebygge og redusere utslippene av alle ozonreduserende stoffer, herunder bl.a. klorfluorkarbon (KFK), hydroklorfluorkarbon (HKFK), metyl-bromid og halon. De viktigste kildene til utslipp av ozonreduserende stoffer er industri og private husholdninger (kjølemidler/brannslukningsmidler). Resultatområdet omfatter også internasjonalt arbeid, bl.a. oppfølging av Montrealprotokollen.

2.7.6 Strategiske mål

All produksjon og forbruk av ozonreduserende stoffer skal stanses.

2.7.7 Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningens arbeidsmål, resultatindikatorer og statusbeskrivelse

Tabell 2.9 Mål og indikatortabell for resultatområde 7, delområde klimaendringer

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltningens arbeidsmål	Miljøvernforvaltningens resultatindikatorer
	C 1. Lede det norske arbeidet med å videreutvikle Montreal-protokollen til fortsatt å være et miljø- og kostnads-effektivt instrument for å begrense utslipp av ozonreduserende stoffer.	Status i det internasjonale arbeidet, herunder antall land som har ratifisert og følger opp de ulike endringene av protokollen.
D. Det skal ikke være forbruk av halon, alle typer klorfluorkarboner (KFK), tetraklormetan, metylkloroform og hydrobromfluorkarbon (HBFK).	D 1. Følge opp virkemiddelbruken overfor halon, KFK, tetraklormetan, metylkloroform og HBFK.	
E. Forbruket av metylbromid skal være stabilisert fra 1995, å være faset ut innen 2005.	E 1. Lede det nasjonale arbeidet med å videre-utvikle og implementere virkemiddelbruken for å redusere forbruket av metylbromid i Norge, her-under oppfølging av endringer i EUs ozonforordning.	Reell reduksjon i produksjon, import, eksport og bruk av metylbromid.
F. Forbruket av hydroklorfluorkarboner (HKFK) skal være stabilisert fra 1995, å være faset ut innen 2015.	F 1. Lede det nasjonale arbeidet med å videre-utvikle og implementere virkemiddelbruken for å redusere forbruket av HKFK i Norge, herunder oppfølging av endringer i EUs ozonforordning.	Reell reduksjon i produksjon, import, eksport og bruk av HKFK.

Statusbeskrivelse

Arbeidsmål C 1, D 1, E 1 og F 1:

Pr. 26. juli 1999 har 169 land ratifisert Montrealprotokollen, 132 land har ratifisert endringene til protokollen av 1990, 94 land har ratifisert endringer av 1992, mens kun 18 land, heriblant Norge, har ratifisert endringene av 1997.

Norge har oppfylt alle internasjonale forpliktelser og har satt strengere nasjonale utfasingsmål enn forpliktelsene for enkelte av de stoffene som er regulert i Montrealprotokollen. Norges delmål er at metylbromid skal reduseres med 50% innen

1.1.2001, 70% innen 1.1.2003 og 100% innen 1.1.2005. HKFK skal reduseres med 35% innen 1.1.2004, 60% innen 1.1.2007, 80% innen 1.1.2010, 95% innen 1.1.2013 og 100% innen 1.1.2015. Norge har ingen produksjon av ozonreduserende stoffer. Når det gjelder metylbromid og HKFK, tildeles det begrensede årlige kvoter. I 1998 var forbruket av metylbromid 21,5% under stabiliseringsforpliktelsen og forbruket av HKFK var 13% under stabiliseringsforpliktelsen. Norge har dermed overholdt både Montrealprotokollens forpliktelser og de nasjonale utfasingsmålene.

2.7.8 Virkemidler

Administrative virkemidler

Norge har i mange år ligget i forkant av de internasjonale bestemmelsene når det gjelder reduksjon i forbruket av de ozonreduserende stoffene. Bakgrunnen for de gode reduksjonsresultatene for ozonreduserende stoffer i Norge er en kombinasjon av virkemidler som har virket styringseffektivt, hvor forskrifter, informasjon, frivillige tiltak og samarbeid mellom myndighetene og bransjene har stått sentralt. Alle de ozonreduserende stoffene i Montrealprotokollen er nå regulert gjennom forskrifter.

Det blir i dag bare gitt tillatelse til import av metylbromid og HKFK til Norge. Unntak er import av KFK i ferdigprodusert astmaspray og små mengder KFK, tetraklormetan og metylkloroform til analyser som er godkjent som essensiell bruk i Montrealprotokollen til og med 1999.

Det nasjonale arbeidet er nå rettet mot *kontroll* av at bestemmelsene overholdes, overvåkning av miljøsituasjonen og oppfølging av de endringene i Montrealprotokollen som ble vedtatt høsten 1997. Norge har allerede satt i verk en lisensieringsordning for import og eksport av ozonreduserende stoffer slik de nye kravene i Montrealprotokollen legger opp til fra 1. januar 2000.

Langtransporterte luftforurensninger

2.7.9 Definisjon og avgrensning

Forsuring forårsaket av tilførsler av svoveldioksid (SO_2), nitrogenoksider (NO_x) og ammoniakk (NH_3) er en av de største truslene mot biologisk mangfold i Norge, særlig i ferskvann. Den mest synlige effekten er skadene på fiskebestanden, særlig i Sør-Norge jf. resultatområde 1. Utslipp av flyktige organiske forbindelser (VOC) og nitrogenoksider (NO_x) gir bakkenært ozon som ved høye konsentrasjoner kan gi helseskader, skader på vegetasjon, avlinger og materialer. Resultatområdet omfatter arbeidet med å forebygge og redusere utslippene av svovel, nitrogenoksider, ammoniakk og flyktige organiske forbindelser. I tillegg omfatter det arbeidet med å forbedre miljøtilstanden, som for eksempel kalking. Mer enn 90% av nedfallet av svovel og nitrogenoksider i Norge kommer fra andre land. De viktigste utslippskildene er industrielle prosesser og bruk av fossile brensler til energiproduksjon og transport. Petroleumsvirksomhet, transport og bruk av løsemidler er de viktigste kildene til utslippene av VOC, mens landbruket er hovedkilden til utslipp av ammoniakk. Resultatområdet omfatter også internasjonalt arbeid, bl.a. oppfølging av Konvensjonen om langtransporterte grenseoverskridende luftforurensninger. Tilførsel av nitrogen og ammoniakk til vannforekomster kan medføre overgjødsling, jf. resultatområde 4.

2.7.10 Strategiske mål

Utslippene av svovel, nitrogenoksider, flyktige organiske forbindelser og ammoniakk skal reduseres, slik at påvirkningen av naturen holdes innenfor kritiske belastningsgrenser (naturens tålegrense), og slik at menneskets helse og miljøet ikke skades.

2.7.11 Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningens arbeidsmål, resultatindikatorer og statusbeskrivelse

Tabell 2.10 Mål og indikatortabell for resultatområde 7, delområde Langtransporterte luftforurensninger

Nasjonale mål	**Miljøvernforvaltningens arbeidsmål**	**Miljøvernforvaltningens resultatindikatorer**
	G 1. Lede det norske arbeidet under Konvensjonen om langtransportert grenseoverskridende luftforurensning.	Andel av økosystemer i hhv. Norge og hele avtaleområdet som gjennom avtalen beskyttes mot overskridelse av tålegrenser for forsuring, bakkenært ozon og overgjødsling.
H .Utslippene av svoveldioksid (SO_2-utslippene) skal maksimalt være 22 000 tonn i 2010, som tilsvarer 58% reduksjon i forhold til nivået i 1990.	H 1. Lede arbeid med å utvikle og implementere ytterligere virkemidler.	Andel av utslippene som omfattes av virkemidler og styrken på virkemidlene (kr/enhet utslipp) overfor ulike sektorer.
I. Utslippene av nitrogenoksider (NO_X-utslippene) skal maksimalt være 156 000 tonn i 2010, som tilsvarer 28% reduksjon i forhold til nivået i 1990.	I 1. Lede arbeidet med å utvikle og implementere ytterligere virkemidler.	Andel av utslippene som omfattes av virkemidler og styrken på virkemidlene (kr/enhet utslipp) overfor ulike sektorer.
J. Utslippene av flyktige organiske forbindelser (VOC-utslippene) fra hele fastlandet og norsk økonomisk sone sør for 62. breddegrad skal reduseres med 30% ift. 1989-nivå snarest mulig. I tillegg skal VOC-utslippene maksimalt være 195 000 tonn i 2010, som tilsvarer 37% reduksjon ift. nivået i 1990	J 1. Lede arbeidet med å utvikle og implementere ytterligere virkemidler.	Andel av utslippene som omfattes av virkemidler og styrken på virkemidlene (kr/enhet utslipp) overfor forskjellige sektorer.
K. Utslippene av ammoniakk (NH_3-utslippene) skal maksimalt være 23 000 tonn i 2010, som tilsvarer utslippsnivået i 1990.	K 1. Lede arbeidet med å utvikle og implementere ytterligere virkemidler.	Andel av utslippene som omfattes av virkemidler og styrken på virkemidlene (kr/enhet utslipp) overfor forskjellige sektorer.

Statusbeskrivelse

Arbeidsmål G 1:

Norge er avhengig av omfattende utslippsreduksjoner i Europa for å løse miljøproblemene som forårsakes av langtransportert luftforurensning. Det er nå utarbeidet en ny protokoll om svoveldioksid (SO_2), nitrogenoksider (NOx), flyktige organiske forbindelser (VOC) og ammoniakk (NH_3) under Konvensjonen om langtransportert grenseoverskridende luftforurensning. Protokollen vil bli lagt fram for undertegning 30. november 1999. Norges forpliktelser i henhold til den nye protokollen er reflektert i de nasjonale målene. Fra 1985 og fram til i dag har områder med forsuringsskader i Norge blitt redusert med mer enn 30%. Med den nye protokollen vil områder med overskridelser av tålegrenser for forsuring bli redusert med ytterligere 50-60%. Likevel vil tålegrensene være overskredet på ca. 7-8% av arealet i Norge i 2010.

Arbeidsmål H 1, I 1, J 1, K 1:

Framskrivninger viser at NO_X-utslippene forventes redusert med 11% i perioden 1990-2010. Utslippene av SO_2 ventes fram mot 2010 å holde seg stabilt på nivået fra 1997. VOC-utslippene fra fastlandet og norsk økonomisk sone sør for 62. breddegrad ventes å være redusert med i underkant av 30% i år 2006 i forhold til 1989. Utslippene av ammoniakk ventes i 2010 å ligge på samme nivå som i 1996. Med disse utslippsframskrivningene ventes Norge å overholde de internasjonale forpliktelsene for SO_2 og NO_X. Utslippsnivået som følger av forpliktelsen i VOC-protokollen av 1991 vil det først være mulig å nå i år 2006, jf. resultatmål J.

For NO_x-utslippene er dagens virkemiddelbruk utformet med utgangspunkt i St.meld. nr. 41 (1994-95) Om Norges politikk mot klimaendringer og utslipp av nitrogenoksider (NO_X). Det er bl.a. etablert en tilskuddsordning over Nærings- og handelsdepartementets budsjett for å utløse tiltak på skip i kysttrafikk, ferger og fiskefartøy. I tillegg tas lav-NO_X-brennere i bruk ved installering av nye gassturbiner der dette er teknisk mulig. Utslippene av NOx fra kjøretøy er regulert gjennom kjøretøyforskriftene. Kravene er skjerpet i tråd med utviklingen av EUs regelverk på området.

De viktigste nasjonale virkemidlene for reduksjon av svovelutslippene er svovelavgiften, krav til svovelinnholdet i mineraloljer og krav om regulering gjennom utslippstillatelser etter forurensningsloven. I tråd med Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 54 (1997-98) Grønne skatter er det for 1999 fastsatt en SO_2-avgift på 3 kr pr. kg SO_2 for anvendelser som tidligere var fritatt for avgift.

FNs sjøfartsorganisasjon IMO vedtok høsten 1997 egne regler om utslipp av bl.a. NO_X og SO_2 til luft fra skip.

2.7.12 Virkemidler

Budsjettmessige satsinger:

Regjeringen vil videreføre Norges aktive bidrag til det omfattende internasjonale samarbeidet knyttet til forskning, utredning og kartlegging av luftforurensningsproblemer og utviklingen av mer avanserte avtaler. Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd, samt Miljøverndepartementets program «Naturens tålegrenser», er sentrale for å frambringe grunnlag for slike nye avtaler. Bevilgning til disse formålene er å finne bl.a. på kap. 1470 post 01 og 71 og kap. 1410 post 51.

Norge deltar aktivt i arbeidet med å videreutvikle IMOs regelverk om utslipp av bl.a. NOx og SO_2 fra skip.

For å motvirke skadevirkningene av forsuring, opprettholdes tilskudd til kalking og lokale fiskeformål på samme nivå som i 1999, jf. resultatområde 1 og kap. 1406 post 70.

Administrative virkemidler:
For å oppfylle forpliktelsen om 30% reduksjon i VOC-utslippene raskest mulig i forhold til 1989, fokuseres det spesielt på tiltak for å redusere utslippene fra lasting av råolje. Det er allerede installert anlegg for å gjenvinne VOC ved lasting av olje på Sture-terminalen. Det utprøves nå teknologi som skal gjenvinne VOC ved bøyelasting. Innføring av best tilgjengelig teknologi på bøyelasteskipene ventes å redusere VOC-utslippene med opptil 100 000 tonn årlig, og dette vil være det desidert viktigste enkelttiltaket for å oppfylle Norges reduksjonsforpliktelser. Det vurderes nå nærmere hvilke virkemidler som mest hensiktsmessig kan utløse dette reduksjonstiltaket. Norge har videre implementert et EU-direktiv om å redusere VOC-utslippene fra lagring og distribusjon av bensin fra terminaler til bensinstasjoner. Regjeringen vurderer også ytterligere VOC-tiltak.

Regjeringen vil på bakgrunn av de forpliktelser Norge påtar seg under den nye protokollen om NOx og relaterte stoffer, vurdere hvilke virkemidler som på en mest mulig styrings- og kostnadseffektiv måte kan bidra til at Norge overholder forpliktelsene. Det kan i denne forbindelse være aktuelt å vurdere en avgift på utslipp av NOx fra fly.

Lokal luftkvalitet

2.7.13 Definisjon og avgrensning

Lokale luftforurensninger gir betydelige helse- og trivselsproblemer i en rekke byer og tettsteder i Norge. I de største byene blir en stor del av befolkningen utsatt for konsentrasjoner av luftforurensning som øker risikoen for fremskyndet død og helseplager, som f.eks. luftveisinfeksjoner, lungesykdommer og kreft.

Resultatområdet omfatter arbeidet med å forebygge og redusere helseskadelige utslipp av de stoffene som gir redusert luftkvalitet lokalt. Hovedkildene til slike utslipp er vegtrafikk og vedfyring, men andre kilder bidrar også. Resultatområdet omfatter også internasjonalt arbeid, med utvikling og oppfølging av EU-direktiver som det mest sentrale.

2.7.14 Strategiske mål

Lokale luftforurensningsproblemer skal forebygges og reduseres slik at hensynet til menneskenes helse og trivsel ivaretas.

2.7.15 Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningens arbeidsmål og resultatindikatorer og statusbeskrivelse

Tabell 2.11 Mål og indikatortabell for resultatområde 7 delområde lokal luftkvalitet

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltningens arbeidsmål	Miljøvernforvaltningens resultatindikatorer
L. Døgnmiddelkonsentrasjonen av svevestøv (PM10) skal innen 2005 ikke overskride 50 µg/m^3 mer enn 25 dager pr år og innen 2010 ikke mer enn 7 dager pr. år. M. Timemiddelkonsentrasjonen av nitrogendioksid (NO2) skal innen 2010 ikke overskride 150 µg/m^3 mer enn 8 timer pr. år N. Døgnmiddelkonsentrasjonen av svoveldioksid (SO2) skal innen 2005 ikke overskride 90 µg/m$^{3.}$ O. Årsmiddelkonsentrasjonen av benzen skal innen 2010 ikke overskride 2 µg/m$^{3.}$ som bybakgrunnsverdi.	L 1-O 1. Miljøvernmyndighetene skal bidra til å nå de nasjonale målene for luftkvalitet ved å sørge for reduserte utslipp fra store stasjonære kilder og miljømessig forbedret kvalitet på drivstoff og fyringsolje.	Under utvikling

Statusbeskrivelse

Ansvaret for å nå de nasjonale målene for luftkvalitet er fordelt mellom flere myndigheter. Samferdselsmyndighetene har ansvar for utslipp fra veitrafikk, som med unntak av svoveldioksid er den største kilden til utslipp av disse stoffene. Olje- og energidepartementet har hovedansvar for utslipp fra boligoppvarming, herunder vedfyring. Miljøvernmyndighetene har ansvar for konsesjonsbehandling av store stasjonære kilder etter forurensningsloven, samt for krav til drivstoff og fyringsolje.

Miljøvernmyndighetene bidrar også med innspill ifm. utformingen av virkemidler under andre myndigheter, bl.a. avgifter knyttet til transportsektoren.

Miljøvernmyndighetene har som sektorovergripende myndighet ansvar for å sørge for en hensiktsmessig ansvarsdeling mellom berørte myndigheter for å nå målene, samt for å sørge for et effektivt rapporteringssystem som viser status i forhold til målene. Arbeidet med å tydeliggjøre ansvarsdeling vil bli videreført i forbindelse med revisjon av forskrift om grenseverdier for lokal luftforurensing og støy etter forurensningsloven.

Arbeidsmål L 1-O 1

Utslipp fra store, stasjonære kilder bidrar i dag i svært liten grad til overskridelse av de nasjonale resultatmålene. Det er mulig at svevestøvutslipp fra ferrosilium-industri på enkelte ensidige industristeder kan utgjøre et problem. Miljøvernmyndighetene vil

undersøke dette nærmere og evt. stille krav til ytterligere rensing for å sikre at målene nås.

Miljøvernmyndighetene har ansvar for fastsettelse av forskrifter som setter krav til drivstoff og fyringsolje. Disse forskriftene er under revisjon som følge av nye og strengere EU-krav.

2.7.16 Virkemidler

Budsjettmessige satsinger

Budsjettmidler til faglige utredninger, forskning og overvåkning utgjør et viktig og nødvendig grunnlag for arbeidet med lokal luftkvalitet, og blir dekket under kap. 1441, 1410 og 1443.

Administrative virkemidler

Forskrift om grenseverdier for lokal luftforurensning og støy av 30. mai 1997 setter krav til gjennomføring av tiltak i de områder som er sterkest belastet av lokal luftforurensning. Hvor mange personer som får forbedret sitt miljø som følge av forskriften vil særlig avhenge av hvilke tiltak veg- og vegtrafikkmyndighetene iverksetter for å etterleve grenseverdiene. Forskriften er under revisjon, bl.a. for å sikre implementering av nye EU-direktiv i norsk rett.

Plan- og bygningsloven er et viktig virkemiddel i forbindelse med lokal luftforurensning, fordi den kan brukes til å påvirke lokaliseringen av utslippskildene, og til å regulere utnyttelsen av omkringliggende arealer. Plan- og bygningsloven har fra 1994 regulert all planlegging av nye og eksisterende veger. Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging skal legges til grunn for all planlegging og utøvelse av myndighet i kommuner, fylkeskommuner og hos statlige myndigheter. For utbyggingstiltak over en viss størrelse gjelder plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredninger.

Støy

2.7.17 Definisjon og avgrensning

Sterk støy er meget plagsomt og medfører helseproblemer og andre former for redusert livskvalitet, bl.a. søvnproblemer, fysiologiske virkninger og stress, samt reduserte muligheter til å konsentrere seg og kommunisere med andre. Hørselsskader opptrer når personer utsettes for meget sterk støy, f.eks. på arbeidsplasser eller rockekonserter.

Resultatområdet omfatter arbeidet med å forebygge og redusere de støyproblemer som gir negative helse- og trivselseffekter. Dette inkluderer også lyd som går via bygninger o.l. (stukturlyd) og vibrasjoner. Sentralt står også arbeidet med å fremme stillhet som miljøkvalitet. Hovedkilden til støyplager er vegtrafikk, men en rekke andre kilder bidrar også. Resultatområdet omfatter også internasjonalt arbeid, med utvikling og oppfølging av EU-direktiver som det mest sentrale.

2.7.18 Virkemidler

Budsjettmessige satsinger

Støy skaper store plager og helseproblemer for et stort antall personer i Norge. Regjeringen mener derfor at innsatsen på dette politikkområdet bør styrkes. Det foreslås å øke bevilgninger både til forskning om støy og til utredningsarbeidet i forbindelse med utviklingen av nye virkemidler på feltet.

Budsjettmidler til faglige utredninger (kap. 1441), forskning (kap. 1410) og overvåkning (kap. 1443) utgjør et viktig og nødvendig grunnlag for arbeidet med støy.

Støyforskningen i Norge har vært lavt prioritert, og fagmiljøene er nå små og til dels i ferd med å forvitre. Det medfører at vi har svekket kompetanse i Norge til å følge med i det som skjer internasjonalt og at undervisningen i støyrelaterte fag er skadelidende. En bedret støysituasjon i Norge krever en langsiktig innsats basert på solid kompetanse. Regjeringen vil øke bevilgningen til støyrelatert forskning, noe som også raskt vil virke positivt inn på undervisningen. Norsk forskning på området er nødvendig for at Norge skal kunne foreta en god innsats og selvstendige vurderinger overfor EUs arbeid med å utvikle en felles støypolitikk.

Det fremmes forslag om basisbevilgning over kapittel 1410 til et nasjonalt nettverk for støyforskning med deltakelse fra de etablerte forskningsmiljøene på feltet. Det siktes mot et 5-årig program.

Administrative virkemidler

Forskrift om grenseverdier for lokal luftforurensning og støy av 30. mai 1997 setter krav til gjennomføring av forbedringstiltak i de områder som er sterkest belastet av støy. Støy fra bl.a. industri, motorsport og nye skytebaner reguleres av forurensningslovens konsesjonssystem. Produktkontrolloven hjemler støykrav til produkter, og er benyttet til å gi forskrifter om bl.a. leketøy, fritidsbåter med mer.

Plan- og bygningsloven er et viktig virkemiddel i forbindelse med støy, fordi den kan brukes til å påvirke lokaliseringen av støykildene, og til å regulere utnyttelsen av omkringliggende arealer. Plan- og bygningsloven har fra 1994 regulert all planlegging av nye og eksisterende veier. Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging skal legges til grunn for all planlegging og utøvelse av myndighet i kommuner, fylkeskommuner og hos statlige myndigheter. Retningslinjer for henholdsvis vegtrafikkstøy, skytebaner og arealbruk i flystøysoner gitt i medhold av loven skal legges til grunn for planleggingen.

Det er nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe under ledelse av Miljøverndepartementet for å gjennomgå arbeidet med støy. Arbeidsgruppen skal bl.a. vurdere tiltak for å sikre en effektiv og samordnet virkemiddelbruk overfor støyplager.

2.8 Resultatområde 8: Internasjonalt miljøvernsamarbeid og miljøvern i polarområdene

Resultatområdet omfatter følgende underområder:

- Internasjonalt miljøvernsamarbeid
- Miljøvern i polarområdene
- Radioaktiv forurensning

Internasjonalt miljøvernsamarbeid

2.8.1 Definisjon og avgrensning

Internasjonalt samarbeid er en viktig del av miljøvernarbeidet fordi hovedkildene til miljøskader i Norge i mange tilfeller finnes i andre land. I våre nærområder har miljøproblemene ofte en direkte og umiddelbar betydning for miljøtilstanden i Norge. På regionalt og globalt nivå er utviklingen internasjonalt helt avgjørende for norsk miljøtilstand. Dette gjelder bl.a. klimaendringer, reduksjon av ozonlaget, sur nedbør, miljøgifter og tap av biologisk mangfold. Globaliseringen av verdensøkonomien og Norges tilknytning til EU-systemet gjennom EØS og til Verdens handelsorganisasjon (WTO), fører også til at nasjonal miljøvernpolitikk i økende grad påvirkes av konkurransehensyn og økonomiske og politiske forhold og beslutninger i andre land og innenfor internasjonale organisasjoner. Det er også et selvstendig mål, ut over de direkte effektene på norsk miljøtilstand, å bidra til bærekraftig utvikling og bedring av miljøtilstanden i våre nærområder og i u-landene.

Resultatområdet omfatter bilateralt miljøvernsamarbeid med land i Øst-Europa, i hovedsak Russland, samt prosjektsamarbeid med de tre baltiske landene. Det generelle samarbeidet med land i Sentral- og Øst-Europa samordnes innenfor rammen av Miljø for Europa-prosessen. Samarbeidet i nærområdet foregår innenfor rammen av bl.a. Nordisk Ministerråd, Barentsrådet og Arktisk råd. Resultatområdet omfatter også bilaterale miljøvernavtaler med u-land og integrering av miljøhensyn i norsk bistand. Resultatområdet omfatter videre ivaretakelse av norske interesser innenfor det generelle internasjonale miljøvernsamarbeidet, og arbeidet med miljø- og utviklingsproblemer innenfor organisasjoner knyttet til FN-systemet, og innenfor Verdens handelsorganisasjon (WTO), OECD, EFTA/EØS og Nordisk Ministerråd. Internasjonalt arbeid rettet mot de enkelte miljøutfordringene, dekkes under de øvrige resultatområdene.

2.8.2 Strategiske mål

Internasjonalt miljøvernsamarbeid skal bidra til å skape kontroll over globale miljøproblemer, redusere miljøskader i Norge som skyldes aktiviteter og utslipp i andre land, sikre en bærekraftig utvikling og bedring av miljøtilstanden i våre nærområder og i u-landene, og sikre at internasjonale avtaler og regelverk gir rammebetingelser som ikke svekker den nasjonale miljøvernpolitikken.

2.8.3 Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningens arbeidsmål, resultatindikatorer og statusbeskrivelse

Tabell 2.12 Mål og indikatortabell for resultatområde 8 delområde internasjonalt miljøvernsamarbeid

Nasjonale mål	**Miljøvernforvaltningens arbeidsmål**	**Miljøvernforvaltningens resultatindikatorer**
A. Samarbeidet i Norden, i Norges nærområder og i den arktiske regionen skal bidra til å bedre miljøsituasjonen og sikre natur- og kulturminne-verdiene i disse områdene, og til å redusere og forebygge grenseoverskridende forurensning som kan påvirke miljø, helse eller nærings-virksomhet i Norge.	A 1. Bidra til at de nordiske finansieringsinstitusjonene (NEFCO og NIB) øker sitt engasjement i Nordvest Russland samt fortsatt støtte til prosjekter i Baltikum.	Antall prosjekt med norsk samarbeidspartner planlagt og gjennomført i Nordvest-Russland. Evaluering/oppfølging av NEFCOs renere produksjonsprogram. Gjennomførte prosjekter i Baltikum. Gjennomførte prosjekter. Evaluering etter endt planperiode i 2004.
	A 2. Bidra til effektiv implementering og oppfølging av Handlingsplanen for natur- og kulturmiljøbeskyttelse på Grønland, Island og Svalbard.	
	A 3. Bidra til utarbeidselsen av en sektorovergripende strategi for et bærekraftig Norden.	Ferdigstillelse av strategien.
	A 4. Bidra til en videreutvikling av miljøsamarbeidet under Arktisk Råd og en integrering av miljøperspektivet i Arktisk Råds arbeid med bærekraftig utvikling.	Gjennomførte prosjekter i Barentsregi.
	A 5. Bidra til å videreutvikle Barentssamarbeidet.	

B. Samarbeid og bistand skal bidra til å gjøre myndigheter og næringsliv i Russland og i de baltiske republikkene bedre i stand til å få forsvarlig kontroll over landenes egne miljøproblemer, og til å integrere Russlands miljøvernforvaltning i regionalt samarbeid.	B 1. Redusere grenseoverskridende forurensning av svovel, tungmetaller og organiske miljøgifter.	Gjennomføring av tiltak ved nikkelverket i Petsjenga. Antall prosjekter som leder til reduksjon av utslipp av de aktuelle forurensningskomponentene.
	B 2. Bidra til å styrke miljøforvaltningen i Nordvest-Russland med hensyn til administrativ og miljøfaglig kompetanse og til å styrke miljøkompetansen i industrien i Nordvest-Russland.	Gjennomførte kurs i Renere produksjon. Gjennomførte seminar/kurs om miljøforvaltning. Påvist energieffektivisering og innføring av miljøvennlige produksjonsprosesser.
	B 3. Bidra til vern av viktige områder for biologisk mangfold i Nordvest-Russland, og sikring av at bruk av biologiske ressurser skjer på en bærekraftig måte samt bidra til å registrere og restaurere utvalgte kulturminner i Nordvest-Russland	Gjennomførte prosjekter innen vern av biologisk mangfold, sikring av biologiske ressurser og restaurering av kulturminner.
	B 4. Bidra til at menneskelig aktivitet ikke skal påføre nordlige marine økosystemer langvarige eller irreversible skader, herunder innen år 2001 etablere et felles norsk-russisk overvåkingsprogram for de nordlige havområder	Organisering av russisk oljevernberedskap. Status for arbeidet med miljøovervåkingsprosjekter. Russisk tilslutning til standarder vedtatt under OSPAR.
C. Norge skal arbeide for at EØS-regelverket ikke svekker norske miljøvernregler eller mulighetene for å skjerpe disse, og at EØS-regelverket tar nødvendige hensyn til norsk vernenivå og norske naturforhold.	C 1 Påvirke politikkutformingen på miljøområdet i EU ved å føre politisk og faglig dialog med Europa-kommisjonen, EU-formannskapet og medlemslandene i EU.	Antall norske synspunkter/ merknader sendt/ overbrakt EU
	C 2. Sikre at forslag til rettsakter i EU som skal innlemmes i EØS-avtalen, er relevante og akseptable for Norge samt at de gjennomføres i norsk lovverk på en effektiv måte.	Antall gjennomførte/ innlemmede rettsakter innenfor overvåknings-organets (ESA) frister.

D. Norge skal arbeide for at rammebetingelsene for handel og miljø innenfor WTO bidrar til en bærekraftig utvikling.	D 1. Bidra til at miljøhensyn blir integrert i WTO-forhandlingene og i regelverket, og til at miljøkonsekvenser blir analysert både mht miljøtilstanden og virkemiddelbruk.	Evaluering av resultatene fra kommende forhandlingsrunde.
E. Globale og regionale samarbeidsorganer skal utvikles til effektive redskaper for bærekraftig utvikling, oppnåelse av globale og regionale miljømål og effektiv oppfølging av internasjonale miljø-konvensjoner.	E 1. Medvirke til at OECD integrerer miljøvernhensyn i sitt arbeid og utarbeider analyser og retningslinjer som kan fremme en bærekraftig utvikling. E2. Videreutvikle det regionale samarbeidet innenfor "Environment for Europe"-prosessen. E 3. Bidra til FN-reform innenfor området globale miljøspørsmål. E 4. Bidra til aktiviteter under UNEP, CSD, GEF mv. ivaretar norske prioriteringer ifht globale miljøspørsmål. E 5. Bidra til integrering av globale miljøspørsmål i internasjonale organer som ikke har miljø som hovedformål.	Evaluere i forbindelse med forberedelsene til neste miljøvernministermøte i 2001. Evaluere i forbindelse med forberedelsene til neste miljøvernministermøte i 2002. Fortløpende kvalitativ vurdering. Fortløpende kvalitativ vurdering. Fortløpende kvalitativ vurdering.
F. Miljøhensyn skal integreres i norsk utviklingsarbeid. Miljørettet bistand og annet samarbeid med utviklingsland skal bidra til å styrke miljøvern-forvaltningen og bedre miljøtilstanden i samarbeids-landene og til å forebygge globale miljøproblemer.	F 1. Miljøhensyn skal integreres i norsk bistandspolitikk gjennom miljørettet bistand og annet samarbeid med u-land.	Aktivitet gjennom 5 fagsentra for miljøbistand innen miljøvernforvaltningen samt antall personell utvekslet mellom miiljøvern-forvaltningen og NORAD.

Statusbeskrivelse

Arbeidsmål A 1:

Den nordiske miljøvernstrategien for perioden 1996-2000 legger grunnlaget for det nordiske samarbeidet på miljøvernområdet. Det nordiske miljøvernsamarbeidet konsentreres om felles nordiske miljøspørsmål, miljøtiltak i nærområdene og saker som de nordiske landene ønsker å føre fram i europeiske og andre internasjonale organer. Det rapporteres årlig om status og resultater for det nordiske miljøvernsamarbeidet i St.meld. nr. 30 Nordisk samarbeid.

Som et resultat av etableringen av miljøutviklingsfondet under Det nordiske miljøfinansieringsselskapet (NEFCO) har antallet nordisk finansierte miljøprosjekter i Russland økt betydelig fra 1-2 i 1996 til 17 pr. 01.01.98. NEFCOs strategi er bl.a. å samle små prosjekter i større programmer innenfor renere teknologi, energieffektivisering og vann- og avløpssektoren. I tillegg har NEFCO engasjert seg i flere større enkeltprosjekter av stor betydning for Norge bl.a. innenfor behandling av radioaktivt avfall. NEFCOs strategi vil bli videreutviklet i år 2000. Støtte til prosjekter i Baltikum på prioriterte områder vil fortsette.

Arbeidsmål A 2:

Fra norsk side blir også arbeidet med ferdigstilling og implementering av handlingsplanen for natur- og kulturmiljøbeskyttelse på Grønland, Island og Svalbard prioritert. Oppfølging av handlingsplanen vil skje i perioden 2000–04. Planen er kostnadsberegnet til 8-10 mill. kr og Nordisk Ministerråd vil i løpet av 1999 ta stilling til oppfølgingen.

Arbeidsmål A 3:

I 1999 er arbeidet med en Strategi for et bærekraftig Norden påbegynt. Integrasjon av miljøvernhensyn i sektorpolitikken er et hovedelement i dette arbeidet. Strategien bygger på bl.a. Amsterdamtraktaten og konklusjonene fra EU-toppmøte i Cardiff i 1998 om en bærekraftig utvikling i EU. Strategien vil også være sentral for det pågående miljøvernsamarbeidet i Barentsregionen, Arktis og Østersjøregionen. Strategien skal ferdigstilles i år 2000.

Arbeidsmål A 4:

Norge leder arbeidet med å lage en handlingsplan for oppfølging av AMAP-rapporten om forurensning i Arktis. Planen skal legges fram for Arktisk Råds ministermøte i 2000. Norge har formannskapet i arbeidsgruppen for bevaring av arktisk flora og fauna (CAFF). En prioritert oppgave er å utarbeide en oversikt over status og utviklingstrekk i arktiske økosystemer, habitater og arter. Denne skal også legges fram på ministermøtet i 2000. Norge legger ellers stor vekt på videreutvikling av AMAP, utvikling av et arktisk klimaprogram, oppfølging av arbeidet med å beskytte de nordlige havområder (RPA) og integrering av miljøperspektivet i Arktisk Råds program for bærekraftig utvikling. Andre viktige oppgaver framover blir å få til tettere samarbeid og kontakt med andre internasjonale og regionale fora, særlig Barentsrådet, Nordisk Ministerråd, EU og UNEP.

Arbeidsmål A 5:

Miljøvernministrene i Barentsrådet har vedtatt et handlingsprogram for miljøvern og bærekraftig utvikling med hovedvekt på forurensning, biologisk mangfold, kulturminner, renere produksjon, utvikling av russisk regional miljøvernforvaltning og NGO-samarbeid.

Norge overtok formannskapet i Barentsrådet på miljøsiden i juni 1999, og vil legge vekt på å få økt oppmerksomhet rundt miljøutfordringene i regionen bl.a. gjennom konkrete samarbeidsprosjekter og i nær dialog med regionale og lokale myndigheter.

Arbeidsmål B 1:

Nikkelverket Petsjenganikel er en sentral kilde til forurensningene på norsk side av grensen. Norske myndigheter har gjennom flere år forsøkt å oppnå en modernisering av nikkelverket for å redusere de store utslippene, kfr. også tekst under kap. 1470 post 73 - Miljøtiltak ved nikkelverkene på Kola. Det er gjennomført seminarer for russiske miljøvernvernmyndigheter i forurensningskontroll og miljøsertifiseringssystemet ISO 14000, samt startet opp et prosjekt for kartlegging og reduksjon av utslipp av PCB i Russland. Arbeidet vil bli videreført i år 2000 med hovedvekt på tiltak som kan redusere utslipp av miljøgifter.

Arbeidsmål B 2:

Russland er inne i en omfattende reformprosess som også omfatter miljøvernområdet. Det er en stor utfordring for Norge å bidra til å bygge opp kompetanse, organisasjon og virkemidler i russisk forvaltning og næringsliv for å kunne møte de store felles miljøvernutfordringene vi står overfor i våre nordlige nærområder. Av aktuelle tiltak kan nevnes opplærings- og utviklingsprosjekter for den lokale og regionale forvaltningen, teknologiske utviklingsprosjekter, regionale prosjekter for Renere produksjon, støtte til prosjekter under Lokal Agenda 21 samt samarbeid om vern av kulturminner og felles kulturarv.

Pr. mars 1999 er det til sammen gjennomført 23 program i Renere produksjon og to program om finansieringsteknikker. Det er utdannet ca. 600 ingeniører fra til sammen ca. 250 ulike bedrifter. Det er også gjennomført 15 markedsføringsseminarer og to seminar for å utdanne russiske lærerkrefter. Det er etablert organisasjoner/sentre for Renere produksjon i de tre regionene Murmansk, Arkangelsk og Karelen. Programmet for utvikling av miljøadministrasjonen i Murmansk fylke (EMP-Murmansk) drives av Svanhovd miljøsenter i Finnmark. I 1998 ble det bl.a. satset på seminarer om norsk og russisk miljøforvaltning, informasjon, IT-støtte og språkopplæring. Programmene renere produksjon og EMP-Murmansk videreføres i år 2000 og det siste søkes utvidet til også å omfatte Arkangelsk fylke.

Arbeidsmål B 3:

Det er gjennomført en analyse om behov for å utvikle et nettverk av vernede områder i Russland som oppfølging av det all-arktiske samarbeidet. I samarbeid med Fylkesmannen i Finnmark samarbeides det med russiske miljøvernmyndigheter om forvaltning/overvåkning av det felles verneområdet i Pasvik. Det er gjennomført prosjekter vedrørende isbjørn i Barentshavet, kartlegging og forvaltning av sjøfugl, forskning og forvaltning av vannfugl samt laks. Videre er det bl.a. avholdt seminarer om arealplanleggingssystemer, utforming av verneområder og overvåkning av biologisk mangfold.

Det er videre fullført restaureringsarbeider på tre kapeller i Kenozero nasjonalpark i Arkangelsk fylke. Samarbeidet er basert på overføring av teknologisk kompetanse samt utveksling av kunnskap. Det er gjennomført feltregistreringer på skoltesamiske kulturminner i grenseområdet og utført detaljregistrering og lavkartlegging av bergkunst ved Onegasjøen.

Samarbeidet om vern av viktige områder for biologisk mangfold og kulturminner i Nordvest Russland fortsetter i år 2000.

Arbeidsmål B 4:

Kartlegging og overvåking av miljøgifter i nordområdene er en av de sentrale oppgaver for samarbeidet under den bilaterale norsk-russiske miljøvernkommisjon. Dette er også i tråd med anbefalingene i AMAP-rapporten om forurensning i Arktis fra 1997. På denne bakgrunn har man startet arbeidet med å forberede et miljøovervåkingssystem for radioaktivitet og andre miljøgifter i de nordlige havområder (MONRA). Miljøverndepartementets ytre etater har siden 1997 samarbeidet med Havforskningsinstituttet, Meteorologisk Institutt og Statens strålevern for å utvikle det faglige grunnlaget for et slikt overvåkingsprogram.

Det er samtidig startet opp et prosjekt for OSPAR-tilpasning av russisk regelverk mht. nasjonal overvåkning av offshore-virksomhet, miljøgifter og radioaktivitet. Prosjektet har som mål å øke muligheten for russisk tilslutning til standarder under OSPAR, samt bidra til kompetanseutvikling av offshore-relevant forvaltning.

Arbeidsmål C 1:

Regjeringen vil benytte EØS-samarbeidet til å gjøre norske synspunkter kjent og til å øve innflytelse på utformingen av ny politikk på miljøvernområdet i EU. I Amsterdamtraktaten satte EU miljøintegrasjon på dagsorden med fornyet styrke.

Miljøintegrasjon skal sikre at det på alle områder i samfunnet tas hensyn til miljøvern og bærekraftig utvikling, og at sektorene tar et medansvar for utformingen av denne politikken. Miljøintegrasjon er en prioritert politisk målsetting også i Norge, og Regjeringen vil også i neste budsjettperiode prioritere dette arbeidet. Det er løpende kontakt med EU, OECD og andre europeiske land i dette arbeid.

Andre viktige temaer for samarbeid med EU i år 2000 er bl.a. klimapolitikk, oppfølging av forsuringsstrategien, kjemikaliepolitikken, genmodifiserte organismer og implementering av relevante EU-rettsakter i nasjonal lovgivning. Norge har reforhandlet og fått beholde unntakene på kjemikalieområdet hvor våre strengere regler for klassifisering og merking av kreftfremkallende stoffer er viktigst. Norge vil fortsatt holde på en meget restriktiv politikk mht. GMO, patent på liv etc.

Arbeidsmål C 2:

Regjeringen vil prioritere en effektiv implementering av relevante EU-rettsakter i nasjonal lovgivning og unngå åpningsbrev fra overvåkningsorganet (ESA).

Arbeidsmål D 1:

Kommende forhandlinger i Verdens Handelsorganisasjone (WTO) som vil bli igangsatt ved utgangen av 1999, vil omfatte temaer av betydning for både miljøtilstanden og valg av virkemidler. Norge legger vekt på at miljøhensyn skal integreres i WTO-forhandlingene og i handelsregelverket, for å sikre at handelssystemet bidrar til bærekraftig utvikling. Det legges videre vekt på at miljøkonsekvenser på relevante områder av videre liberalisering, blir vurdert både mht. miljøtilstanden og virkemiddelbruk for de sektorer som blir ytterligere liberalisert.

Arbeidsmål E 1:

OECD har de siste årene arbeidet aktivt for å styrke den tverrfaglige integrering av miljøhensyn i organisasjonens samlede virksomhet. Bærekraftig utvikling er nå nedfelt som en sentral målsetting for hele OECD. Et tverrsektorielt tre-årig prosjekt for bærekraftig utvikling ble igangsatt i 1998 og vil munne ut i en rapport til et møte for finans-, miljøvern- og sosialministre i 2001. Norge har gjennom formannsvervet i miljøkomiteen spilt en aktiv rolle i denne prosessen. En miljøstrategi er under utarbeidelse i miljøkomiteen og ventes også ferdig i 2001.

Arbeidsmål E 2:

Arbeidet innenfor ”Environment for Europe”-prosessen foregår i en bred samarbeidsprosess som involverer ECE-landene, internasjonale organisasjoner (særlig OECD, ECE, UNEP, WHO og Europarådet), internasjonale finansieringsinstitusjoner (særlig EBRD, Verdensbanken og NEFCO) og ikke-statlige organisasjoner. Det blir lagt vekt på å styrke eksisterende konvensjonsarbeid, utarbeide nye konvensjoner og protokoller, styrke miljøvernforvaltningen og finansiering av miljøvernprosjekter i de øst-europeiske landene, og å styrke offentlighetens deltagelse i beslutningsprosesser som kan påvirke miljøet. Spesiell vekt vil i denne perioden bli lagt på miljøvernproblemer i de tidligere sovjetrepublikkene, og på gjennomføring av konvensjonen om tilgang til miljøinformasjon, allmen deltakelse i beslutningsprosesser og tilgang til rettsmidler i saker vedrørende miljøet (Århus-konvensjonen). En rekke land har undertegnet konvensjonen og arbeider nå med å ratifisere den. Regjeringen ser det som viktig å spille en pådriverrolle slik at flest mulig land får ratifisert og implementert konvensjonen på en rask og effektiv måte. Dette for å sikre mennesker rett til miljøinformasjon og deltakelse i beslutningsprosesser.

Arbeidsmål E 3:

Det anses som et problem at ulike saker og satsinger under FN-paraplyen på miljøområdet styres av forskjellige prosesser og organer. Miljøvernministeren deltok i arbeidsgruppen som ble nedsatt av FNs generalsekretær i 1998 som ledd i den overordnede FN-reformprosessen for å se på organiseringen av FNs arbeid med

miljøsaker. Norge har på denne måten bidratt til å påvirke utformingen av reformforslagene som foreligger på miljøsiden i FN for å styrke og konsolidere arbeidet. Regjeringen vil aktivt følge opp arbeidet med FN-reform på miljø- og bosettingsområdet.

Arbeidsmål E 4:

Norske miljømyndigheter deltar aktivt i FNs miljøprogram (UNEP) samt i FNs Kommisjon for bærekraftig utvikling (CSD). I begge disse fora legges det også stor vekt på utviklingsdimensjonen. I 2000 vil spørsmål relatert til jordbruk- og arealforvaltning samt handel og finansieringsspørsmål stå sentralt, mens energi og bærekraftig utvikling står på CSDs dagsorden i 2001. Nasjonale og internasjonale forberedelser for 10-års gjennomgangen av Rio-konferansen om miljø og utvikling (UNCED 1992) i 2002 vil være viktig. Det årlige uformelle internasjonale ministermøtet som drøfter aktuelle globale miljøsaker, vil i år 2000 finne sted i Norge. Blant saker som kan være aktuelle, er både klimapolitikk og FNs gjennomgang av erfaringene med Agenda 21/10 år etter Rio.

Miljøverndepartementet samarbeider nært med UD om det globale miljøfondet GEF som dekker omforente tilleggskostnader for prosjekter som kan sikre globale miljøfordeler. GEF er finansieringsmekanisme for sentrale miljøkonvensjoner.

Arbeidsmål E 5:

Miljøsiden legger vekt på å påvirke virksomheten til multilaterale organisasjoner som ikke har miljø som hovedmålsetting. Det er av stor betydning at Verdensbanken, samt FNs utviklingsprogram og særoganisasjoner, utfører sitt arbeid i ulike sektorer på en bærekraftig og miljøbevisst måte.

Den norske bistanden vil ytes gjennom bilaterale og multilaterale kanaler. Fra norsk side er det viktig at vår bistand kan bidra til å styrke det internasjonale samarbeidet for å møte de store globale utfordringene verden står overfor. Dette vil en søke å oppnå bl.a. ved å støtte deltakelse fra utviklingsland i internasjonale forhandlinger og prosesser, samt ved oppfølging av miljøkonvensjonene.

Arbeidsmål F 1:

Regjeringen legger stor vekt på å få til en bedre miljøintegrering i norsk bistand. Denne målsettingen er konkretisert i strategien for miljørettet utviklingshjelp (1997) som ble laget i samarbeid mellom UD/NORAD og Miljøverndepartementet og videre operasjonalisert i ”Politiske prioriteringer for miljørettet utviklingssamarbeid” (1998). Miljørettet bistand skal konsentreres om:

- utvikling av bærekraftige produksjonssystemer,
- vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold,
- redusert forurensning av jord, luft og vann,
- kulturminnevern og forvaltning av naturmiljøets kulturelle verdier.

Institusjons- og kapasitetsbygging på miljøområdet prioriteres høyt. Det vil bli lagt særlig vekt på å styrke mottakers miljøforvaltning til å utforme nødvendige rammebetingelser og håndheve en miljøvernpolitikk for en mer bærekraftig utvikling. Miljøverndepartementet har inngått samarbeidsavtaler med miljøvernmyndighetene i Indonesia, Kina og Sør-Afrika. Foruten at disse avtalene har bidratt til et institusjonelt samarbeid som kan styrke miljøforvaltningen i samarbeidslandet har de også medvirket til å etablere en nær miljøpolitisk dialog innen sentrale internasjonale miljøpolitiske emner.

Stillingene som spesialutsending for miljøsaker ved ambassadene i Beijing og Nairobi vil bli videreført.

Over en etableringsperiode på 3 år vil det bli bygget opp fagsentra for miljøbistand innen relevante fagområder i hhv. Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren, Kartverket og Miljøverndepartementet, basert på

forpliktende, langsiktige og forutsigbare avtaler mellom bistand- og miljøvern-forvaltningen. Det vil dessuten bli inngått avtale om personellutveksling.

Miljøverndepartementet vil bidra til miljøanalyser og landstrategiarbeidet for den miljørettede bistanden.

2.8.4 Virkemidler

Budsjettmessige satsinger:

I Miljøverndepartementets budsjett finansieres det internasjonale miljøvernsamarbeidet over kap. 1470 – Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning.

Driften av det bilaterale miljøsamarbeidet med Russland og Baltikum finansieres over kap. 1470 post 01, mens prosjektsamarbeidet og støtte til NEFCO's miljøutviklingsfond finansieres med midler fra kap. 0197 post 70 – Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa på Utenriksdepartementets budsjett. Økning av NEFCOs grunnkapital deles mellom Miljøverndepartementet og Utenriksdepartementet.

Administrative virkemidler:

Det bilaterale samarbeidet med Russland under miljøvernkommisjonen består nå av fem arbeidsgrupper med norsk og russisk ledelse. Disse er: Arbeidsgruppe for landmiljø, kulturminner, biologisk mangfold, havmiljø og radioaktivitet. På norsk side ledes gruppene av Miljøverndepartementets ytre etater, med unntak av arbeidsgruppen for radioaktivitet som ledes av Statens strålevern på grunnlag i en samarbeidsavtale med Miljøverndepartementet. I tillegg er det to kompetanseutviklingsprogrammer for industrien (Renere produksjon) og forvaltningen (EMP-Murmansk). Arbeidsgruppene rapporterer årlig til Den blandete norsk-russiske miljøvernkommisjon som godkjenner arbeidsprogrammene fremlagt av hver arbeidsgruppe.

Arktisk Råd ble formelt opprettet 19. september 1996 i Ottawa av de fem nordiske land, Russland, USA og Canada. I tillegg møter som faste medlemmer, men uten stemmerett, representanter fra The Inuit Circumpolar Conference, Samerådet og The Association of Indigenous Minorities of the North, Siberia and the Far East of the Russian Federation. Hovedformålet med Arktisk Råd er å fremme samarbeid, koordinering og samhandling mellom landene i felles arktiske saker på en rekke områder. Sekretariatet for Arktisk Råd roterer blant landene. I perioden 1998 – 2000 har USA formannskapet.

Gjennom Norges tilslutning til EØS- avtalen fikk vi nye rammevilkår for vårt nasjonale og internasjonale miljøarbeid. Det er løpende behov for å øke vårt kunnskapsnivå om arbeidet med miljøvernspørsmål i EU, norske miljømyndigheters og andre aktørers påvirkningsmuligheter i beslutningsprosessene, den miljøpolitiske utvikling som følge av nye miljøstrategier og miljøprogrammer, samt konsekvenser for Norge på miljøområdet av EUs siste traktatendring og de pågående utvidelsesforhandlingene.

Under Det Europeiske Miljøvernbyrået (EEA) er det for de ulike delområder innen miljøvern blitt etablert europeiske temasentre. Fra norsk side vil NILU, NIVA, NINA-NIKU og Havforskningsinstituttet være involvert. Statens forurensingstilsyn er utpekt av Miljøverndepartementet til å være nasjonalt kontaktpunkt for EEA-arbeidet.

FNs generalforsamling vedtok i juni 1999 en resolusjon om oppfølging av reformforslagene som foreligger på miljøområdet. De ulike vedtak og anbefalinger vil måtte følges opp videre sentralt i FN såvel som innenfor rammen av UNEP og Habitat. Det blir derfor fortsatt viktig å bidra til å vinne bred forståelse for de ulike reformforslagene samt se til at disse følges opp og realiseres.

For å styrke innsatsen innen miljørettet bistand, er det opprettet avtaler mellom NORAD, Miljøverndepartementet og miljødirektoratene om utvikling av fagsentre. Gjennom disse avtalene vil miljøforvaltningens kompetanse være tilgjengelig for

NORAD. For å styrke den miljøfaglige kompetansen i NORAD og den bistandsfaglige kompetansen i miljøforvaltningen, er det opprettet en utvekslingsordning med NORAD.

Miljøvern i polarområdene

2.8.5 Definisjon og avgrensning

På Svalbard og i Antarktis forvalter Norge noen av klodens siste store områder med relativt uberørt natur. Verdens uberørte naturområder reduseres raskt i omfang. Slike områder har stor egenverdi, er viktig for bevaring av det biologiske mangfoldet, og har økende betydning både som opplevelsesverdi og som referanseområde for miljø-overvåking og miljøvernforskning. Innenfor de norske polarområdene er hoved-utfordringen å unngå at utnyttelsen av de levende ressursene i havet, petroleums- og bergverksvirksomhet, eller den raskt økende turismen og forskningsaktiviteten blir en trussel mot det biologiske mangfoldet, de uberørte naturområdene og kulturminnene. Forurensende utslipp fra kilder utenfor polarområdene, som for eksempel klimagasser, ozonreduserende stoffer, miljøgifter og faren for utslipp av radioaktive stoffer, er også en trussel mot miljø og livsgrunnlaget i disse områdene. Resultatområdet omfatter arbeidet med alle miljøutfordringene på Svalbard, Jan Mayen og i Barentshavet, samt de norske biland i Antarktis og Antarktissamarbeidet.

2.8.6 Strategiske mål

De store, sammenhengende villmarksområdene på Svalbard og i Antarktis skal sammen med kulturminnene sikres mot vesentlige inngrep og påvirkninger. Svalbard skal fremstå som et av de best forvaltede villmarksområder i verden, og bosetningene skal drives på en miljøforsvarlig måte for å sikre miljø og trivsel. Norge skal arbeide for at Barentshavet bevares som et av verdens reneste havområder, og at ressursutnyttelse foregår innenfor rammen som sikrer at det biologiske mangfoldet opprettholdes på kort og lang sikt.

2.8.7 Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningens arbeidsmål, resultatindikatorer og statusbeskrivelse

Tabell 2.13 Mål og indikatortabell for resultatområde 8 delområde Miljøvern i polarområdene

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltningens arbeidsmål	Miljøvernforvaltningens resultatindikatorer
G. Utnyttelse av ressursene i Barentshavet skal ikke føre til at arter eller bestander trues eller utryddes.	G 1. Styrke forskningen om de marine økosystemene og om flerbestandsforvaltning.	Kvalitet, kvantitet og relevans for forskningen. Igangsatte prosjekter og framlagte resultater/ publikasjoner.
H. Bestander av arter som i dag regnes som truet eller på annen måte negativt påvirket av arealbruk, høsting og/eller forurensning skal bevares og om mulig gjenoppbygges	H 1. Overvåke og sikre bestandsutviklingen hos utvalgte arter	Bestandsstatus for utvalgte arter.

I. Omfanget av sammenhengende villmarksområder på Svalbard skal søkes opprettholdt. Et representativt utvalg av Svalbards natur skal sikres mot vesentlige inngrep og påvirkning gjennom særskilte vernevedtak innen år 2002. Viktige marine naturverdier rundt Svalbard skal sikres.	I 1. Bevare omfanget av villmarkspregende naturområder utenfor verneområdene. I 2. Innen år 2002 fremme forslag til en verneplan for Svalbard som vektlegger vern av biologisk rike landområder. I 3. Identifisere marine områder rundt Svalbard med behov for forvaltningstiltak og sørge for å etablere verneområder og/eller forvaltningsregimer for disse innen år 2005.	Omfanget av urørt villmark på Svalbard. Fravær av gjennomløpende "linjeinngrep". Områdevernets representativitet, og vernestatus. Ca. 56% av Svalbard vernet som nasjonalpark/ naturreservat. Områdevernets representativitet og vernestatus.
J. Et representativt utvalg av kulturminner på Svalbard og Jan Mayen skal søkes bevart som et vitenskapelig kildemateriale og et opplevelsesgrunnlag for fremtidige generasjoner. Tapet av kulturminner som følge av menneskelig virksomhet skal i gjennomsnitt ikke skal overstige 0,1% årlig.	J 1. Langsiktig kunnskapsoppbygging, herunder registrering og dokumentasjon, for å styrke beslutningsgrunnlaget for forvaltningen av kulturminnene. J 2. Begrense skadevirkningene på kulturminner og kulturmiljøet i de områder som blir berørt av menneskelig virksomhet.	Antall og omfang av registre og dokumentasjon. Gjennomføring av prioriterte tiltak i henhold til kultur-minneplanen for Svalbard og miljøhandlingsplanen for Jan Mayen innen henholdsvis 2002 og 2005.
K. Transport og ferdsel på Svalbard skal ikke medføre vesentlige eller varige skader på vegetasjonen eller forstyrrelse av dyrelivet. Mulighetene for naturopplevelse uforstyrret av motorisert ferdsel skal sikres også i områder som er lett tilgjengelig fra bosetningene.	K 1. Begrense og styre ferdselen på Svalbard i samsvar med målet om bevaring av Svalbards villmarksnatur, samtidig som det tas nødvendige hensyn til lokalbefolkningens, forskningens og det ikke-motoriserte friluftslivets særskilte behov. K 2. Revidere vernebestemmelsene for de eksisterende nasjonalparkene og naturreservatene på Svalbard.	

Statusbeskrivelse

Arbeidsmål G 1:

I løpet av 80-tallet var det en sterk nedgang i bestandene av mange sjøfuglarter i Barentshavområdet. Den viktigste årsaken antas å være næringssvikt som følge av overfiske på fiskearter som utgjør en viktig del av næringsgrunnlaget for sjøfugl samt ugunstige klimatiske forhold. Nye forskningsresultater og økt vektlegging av bærekraft-prinsippet i ressursforvaltningen har imidlertid i de siste årene gitt vekst i de fleste viktige fiskebestandene.

Arbeidsmål H 1:

En rekke dyrebestander som tidligere var truet som følge av overbeskatning er i dag restituert eller i vekst. Dette gjelder bl.a. bestandene av svalbardrein, hvalross og isbjørn. Bestanden av svalbardrein er i dag ti ganger bestanden ved fredningstidspunktet i 1925. Bestanden av hvalrossen og isbjørn har også vært i vekst, men man har i dag ikke dokumentert bestandsstørrelsen. Grønlandshval og ringgås viser imidlertid ikke tegn til restitusjon til tross for vernetiltak. I enkelte vassdrag har det vært overfiske av svalbardrøye som er øygruppens eneste ferskvannsfisk. De fleste internasjonale avtaler som Norge har sluttet seg til, gjelder også for Svalbard. For å verne floraen på Svalbard er det opprettet plantefredningsområder, samtidig som naturreservatene og nasjonal-parkene også gir et godt vern. For Svalbard er tre arter (blåhval, knølhval og grønlandshval) på Bonn-konvensjonens listen over trekkende arter som krever et vern som beskrevet i konvensjonen. Videre er en rekke arter på konvensjonens liste over trekkende arter det er behov for å sikre et tilstrekkelig vern. Flere av Svalbards flora- og faunaarter står på CITES-konvensjonens lister. På Svalbard er det hittil utpekt fem Ramsar-områder.

Arbeidsmål I 1:

Bare en liten andel av Svalbards samlede arealer er hittil berørt av tyngre, tekniske naturinngrep og sporskader etter terrenggående kjøretøyer. Samtidig er noen av de biologisk rikeste og mest produktive delene av øygruppen ikke omfattet av vern, eller utilstrekkelig beskyttet. Flere tiltak vil bidra til å forhindre at nye naturinngrep reduserer eller splitter opp de villmarkspregede områdene som ikke er vernet. Regjeringen legger opp til en restriktiv praksis når det gjelder å gi tillatelse til og vilkår for virksomhet som medfører tyngre naturinngrep utenfor bosetningene. Det generelle regelverket som regulerer adgangen til å foreta inngrep i ikke-vernede områder vil bli styrket, og det vil bli arbeidet for opprettelse av nye verneområder. Regjeringen vil også arbeide for at det skal stilles krav til miljøkonsekvensutredning for alle typer tekniske inngrep utenfor planområdene som omgir bosetningene.

Arbeidsmål I 2:

Miljøverndepartementet har startet arbeidet med å vurdere nye verneområder på Svalbard. Forslag til verneplan for Bjørnøya vil bli fremmet i 1999. Det arbeides videre med å identifisere og vurdere fremtidige naturforvaltningstiltak på Jan Mayen, og det er videre utarbeidet forslag til oppdatering av vernebestemmelsene i de eksisterende verneområdene. Arbeid med en samlet miljøforvaltningsplan for Svalbard er igangsatt.

Arbeidsmål I 3:

Det er satt i gang et arbeid med en rapport om marine områder med behov for særskilt forvaltning rundt Svalbard.

Arbeidsmål J 1:

Siden 1976 har det pågått en systematisk registrering av kulturminner, og totalt er det registrert ca. 1 900 enkeltobjekter. Nå foretas registreringer i forbindelse med nye verneområder. Med utgangspunkt i bevisstheten om at kulturminner er en ikke-fornybar ressurs og at antallet arkeologiske lokaliteter er svært begrenset, har norske myndigheter i dag en restriktiv praksis når det gjelder dispensasjoner for å gjennomføre rene forskningsutgravninger. Det har de senere årene blitt gitt 1-3 dispensasjoner årlig og det er satt strenge vilkår i disse sakene. Denne praksisen vil bli opprettholdt. Den arkeologiske virksomheten som finansieres over Svalbardbudsjettet vil bli rettet mot overvåkning av hvordan stranderosjonen utvikler seg i forhold til kulturminnene og prioritering av nødgravninger i forhold til dette. Nødgravningene bidrar til å sikre kunnskap som ellers vil gå tapt.

Arbeidsmål J 2:

Sysselmannen har utarbeidet en kulturminneplan med prioriterte tiltak for planperioden 1994-98. Planen er nå under revisjon og vil bli ferdig i inneværende år.

Sysselmannen startet opp arbeidet med implementeringen av en overvåkingsplan for utsatte kulturminner sommeren 1997. Informasjonstiltak er gjennomført for høyt prioriterte kulturminnelokaliteter. Det blir også utarbeidet en informasjonsserie med presentasjon av viktige kulturmiljø. Ettersom hvert enkelt kulturminne raskt mister verdi som følge av slitasje og inngrep, vil det bli vurdert om det er behov for ytterligere tiltak for de mest sårbare lokalitetene.

I 1998 utarbeidet Sysselmannen utkast til plan for teknisk-industrielle kulturminner. For å ivareta kulturminner knyttet til etterkrigstidens industrivirksomhet på Svalbard, vil det også i tråd med samfunnssektorenes egenansvar for miljøvernet bli vurdert å pålegge statsselskapene et større egenansvar for å bevare sine kulturminner.

Utenom bosetningene er det antatt at det finnes en rekke fangsthytter, ekspedisjons-hytter eller bygninger satt opp i forbindelse med mineralutvinning. 200 er eldre enn 1946 og dermed automatisk fredet. Prioriterte istandsettingstiltak på et mindre antall bygninger vil bli gjennomført i de kommende år.

Arbeidsmål K 1:

Spesielt snøscootertrafikken, men også båttrafikken har økt de senere årene som følge av den økte tilstrømningen av bl.a. turister til øygruppen.

Den nye miljøvernloven for Svalbard som er under utarbeidelse, blir et sentralt virkemiddel for fremtidig regulering av den motoriserte ferdselen på Svalbard.

Forbudet mot motorisert ferdsel på tint og bar mark vil bli skjerpet, og håndhevet strengt. Når det gjelder terrengkjøring på snødekt og frossen mark, tas det sikte på å utvikle et regelverk som skiller mellom fastboendes og tilreisendes kjøring, og for øvrig legger vekt på hvilket formål kjøringen har. Det vil også bli lagt opp til at det opprettes lovhjemlede scooterfrie områder rundt bosetningene - og da først og fremst Longyearbyen. Tilreisende vil i utgangspunktet kun få adgang til terrengkjøring på vinterføre langs fastsatte ruter innenfor et nærmere definert område på Sentral-Spitsbergen. Miljøvernmyndighetene vil fortsette samarbeidet med den lokale reiselivsnæringen om tilreisendes ferdsel.

Det tas også sikte på en skjerping av de generelle aktsomhetsreglene i forhold til naturmiljøet og kulturminnene, lovhjemmel for fastsettelse av minstehøyde for luftfartøy, og forbud mot landing med luftfartøy utenfor godkjent landingsplass. Det

legges videre opp til at støy og sikkerhetsmessige ulemper ved snøscooterkjøring i tettbygd område motvirkes gjennom hensiktsmessig regulering i arealplanen og bruk av trafikkreglene. Særskilte scootertraseer og fartsbegrensninger er særlig aktuelle virkemidler. Det vil også bli vurdert å stille krav om bruk av støysvake scootere.

Arbeidsmål K 2:

Visse kulturminner og spesielle geologiske forekomster er mye brukte som turistmål. Dette har ført til betydelig slitasje og skader på enkelte viktige kulturminnelokaliteter og geologiske forekomster, spesielt i Nordvest-Spitsbergen nasjonalpark. Sommerstid benytter turistskipene for det meste et begrenset antall ilandstigningspunkter. Noen av disse, som f.eks. Gravodden i Magdalenafjorden, er sterkt utsatt for slitasje.

Vekst i forskning og utdanning øker presset på de vernede områdene. Av 132 forskningsprosjekter planlagt gjennomført på Svalbard i 1997, var 30 lokalisert til nasjonalparkene og 16 til naturreservatene. Formålet med verneområdene er bl.a. å bevare områdene som referanseområder for forskning. Forskning i de vernede områdene bør imidlertid begrenses til virksomhet som ikke kan foregå andre steder, og som ikke er i strid med vernets formål.

2.8.8 Virkemidler

Budsjettmessige satsinger:

I Miljøverndepartementets budsjett finansieres arbeidet med miljøvern i polarområdene over kap. 1470 ”Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning” og kap. 1471 ”Norsk Polarinstitutt”. I år 2000 ferdigfinansieres den nye luftmålestasjonen i Ny-Ålesund over kap. 1471 post 45.

Administrative virkemidler:

Vernetiltak er et viktig virkemiddel for bevaring av det urørte miljøet på Svalbard. Som oppfølging av St.meld. nr. 22 (1994-95) Om miljøvern på Svalbard, og Innst. S. nr. 11 (1995-96) har Miljøverndepartementet startet arbeidet med å vurdere nye verneområder på Svalbard, der viktige landområder med biologisk produksjon kan sikres vern. Miljøvernforvaltningen har også igangsatt arbeid med en samlet miljøforvaltningsplan for Svalbard.

Et godt kunnskapsgrunnlag basert på forskning er en betingelse for at Norge skal kunne forvalte sine egne polare territorier på en økologisk forsvarlig måte. Norsk polarforskning er av høy internasjonal kvalitet, og en forutsetning for at Norge skal kunne spille en aktiv rolle i den videre utviklingen av det internasjonale forsknings- og miljøvernsamarbeidet i nordområdene og Antarktis.

Radioaktiv forurensning

2.8.9 Definisjon og avgrensning

En rekke atomreaktorer, nukleære anlegg og avfallslagre i våre nærområder representerer en reell risiko for ulykker som kan medføre betydelig radioaktiv forurensning av norske områder. Det finnes også flere kilder med regulære utslipp som bidrar til radioaktiv forurensning av norske havområder. Resultatområdet omfatter arbeidet med å forebygge og redusere utslipp og risiko for fremtidige ulykker som kan medføre radioaktiv forurensning som kan påvirke naturmiljøet. Internasjonalt foregår dette arbeidet bl.a. i regi av Londonkonvensjonen og Oslo og Pariskonvensjonene, samt gjennom felles innsats for å løse atomproblemene i Nordvest Russland. Strålevern og helsevirkninger av radioaktiv forurensning ligger under Sosial- og helsedepartementets ansvarsområde.

2.8.10 Strategiske mål

Norge skal bidra til å redusere utslipp og risiko for utslipp av radioaktive stoffer som kan føre til forurensning av norsk miljø.

2.8.11 Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningens arbeidsmål, resultatindikatorer og statusbeskrivelse

Tabell 2.14 Mål og indikatortabell for resultatområde 8 delområde Radioaktiv forurensning

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltningens arbeidsmål	Miljøvernforvaltningens resultatindikatorer
L. Samarbeidet med Russland skal bidra til å redusere risikoen for radioaktiv forurensning av norske land- og sjøområder for å unngå mulige konsekvenser for helse, miljø og næringsvirksomhet.	L 1. Styrke russiske myndigheter som har ansvar for radioaktiv forurensning av miljøet. L 2. Hindre radioaktiv forurensning av miljøet fra avfallslagre og nukleære anlegg i Nordvest Russland.	Gjennomførte felles seminar/kurs om miljøkonsekvensutredning. Resultat av bruken av miljøkonsekvensutredninger på konkrete prosjekter.
M. Norge skal arbeide for at utslippene av radioaktive stoffer fra reprosesserings-anlegg i våre nærområder skal reduseres betydelig.	M 1. Være pådriver i viktige internasjonale fora som OSPAR- og London-konvensjonen.	Resultater fra overvåknings-programmet for norskekysten. Reduksjon av utslipp fra Sellafield.
N. Utslipp av radioaktive stoffer fra nasjonale kilder skal begrenses til nivåer som ikke påvirker naturmiljøet.	N 1. Kartlegge kildene og begrense utslippene til nivåer som ikke påvirker naturmiljøet.	Resultater fra overvåkningsprogrammet for norskekysten.

Statusbeskrivelse

Arbeidsmål L 1:

For å oppnå konkrete resultater i arbeidet med å hindre radioaktiv forurensning og mulige ulykker ved atominstallasjoner og utrangerte atomubåter, er det nødvendig med et godt samarbeid med miljømyndighetene i Russland. Regjeringen ønsker å styrke dette myndighetssamarbeidet både med sentrale og lokale myndigheter. I 1999 ble det bl.a. startet et arbeid med å bistå russiske myndigheter i arbeidet med å utvikle krav og kriterier til miljøkonsekvensutredninger ved godkjenning av prosjektene, for å hindre radioaktiv forurensning i Nordvest Russland. Arbeidet innbefatter en gjennomgang av russisk lovverk på dette området samt hvilke institusjoner som er ansvarlig i denne prosessen. Arbeidet vil bli videreutviklet i år 2000.

Arbeidsmål L 2:

Det vil ta mange år før risikoen for uhell/utslipp av radioaktive stoffer fra kjerne-kraftverk, avfallslagre og atomubåter i Nordvest Russland er redusert til et tilfreds-stillende nivå. Risikoen for ulykker ved kjernekraftverk og nukleære anlegg samt,

problemer med lagring av høyradioaktivt avfall, er områder som nå vekker størst bekymring.

Av pågående prosjekter under miljøvernsamarbeidet med Russland kan nevnes: Norsk/russisk konsekvensvurdering av ulykkesscenarier ved atomanleggene i «Majak» for elvesystemer og nordlige havområder, opprettelse av en internasjonal database for radioaktivitet i de nordlige områder, prosjekt for å vurdere nåværende stråledoser til befolkningen langs Techa-elven som en følge av utslipp fra Majak, en analyse av langsiktige konsekvenser av et større radioaktivt utslipp i de nordlige områder, overvåkning av radioaktiv forurensning av det marine miljø fra utslipp av vann fra renseanlegget for flytende radioaktivt avfall ved RTP Atomflot i Murmansk, og norsk-russisk målenettverk for stråling og radioaktivitet.

De fleste prosjektene videreføres i år 2000 og overvåkning av radioaktiv forurensning inngår i det overvåkingsprogrammet som er under utvikling, kfr. pkt. B 4 foran.

Arbeidsmål M 1:

De totale utslippene av radioaktive stoffer til det marine miljø er nå vesentlig redusert i forhold til tidligere, men reprosesseringsanlegget i Sellafield i England har siden 1994 sluppet ut store mengder av det radioaktive stoffet Technetium-99. Nivåene av Technetium-99 er senere målt i tang og hummer langs norskekysten. I minister-deklarasjonen fra OSPAR-møtet i juli 1998 ble det satt krav om en umiddelbar og vesentlig reduksjon i utslippene av radioaktive stoffer til det marine miljø slik at utslippene i år 2020 skulle være så redusert at de resulterende konsentrasjonene i miljøet skal være «nær null». Norge har også henvendt seg direkte til britiske myndigheter med anmodning om å redusere utslippene fra Sellafield.

Et norsk-russisk forskningstokt har påvist større mengder plutonium enn tidligere antatt i dypereliggende lag langs Norskekysten. Britiske forskere har påvist at plutonium blir remobilisert fra sedimenter og transportert med havstrømmene ut av Irskesjøen.

Anlegget Dounreay på nordkysten av Skottland blir lagt ned i år 2006.

Regjeringen vil opprettholde trykket på britiske myndigheter når det gjelder å redusere utslippene fra Sellafield. I år 2000 vil også de første resultatene av overvåkning av radioaktive stoffer langs kysten foreligge.

Arbeidsmål N 1:

Gjennom det nylig etablerte nasjonale overvåkningsprogram for radioaktiv forurensning i det marine miljø vil norske myndigheter holde seg løpende orientert om den radioaktive forurensningen langs norskekysten. Overvåkningsprogrammet, som ledes av Statens strålevern, vil også ta for seg utslipp av radioaktive stoffer fra nasjonale kilder, bl.a. fra forskningsreaktorer, sykehus og forskningsinstiutter. Disse utslippene er marginale i forhold til de tidligere nevnte kildene. En ønsker likevel mer kunnskap om denne virksomheten i arbeidet med å kartlegge kilder og vurdere mulige konsekvenser av utslipp til miljøet.

2.8.12 Virkemidler

Budsjettmessige satsinger:

I Miljøverndepartementets budsjett finansieres arbeidet med radioaktiv forurensning over kap. 1470 – Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning. Overvåkingsprogrammet for radioaktivitet langs norskekysten videreføres fra kap. 1470 post 01. Etter en rammeoverføring fra Miljøverndepartementets til Sosial- og helse-departementets budsjett, dekkes deler av Statens stråleverns arbeid med radioaktiv strålings virkning på det ytre miljø over kap. 0715 – Statens strålevern i Sosial- og helsedepartementets budsjett.

Midler til prosjektsamarbeidet med Russland kommer fra kap. 0197 post 70 – Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa.

Administrative virkemidler:

Gjennom en samarbeidsavtale mellom Miljøverndepartementet, Sosial og Helsedepartementet og Statens strålevern ble Strålevernet i 1999 formelt Miljøverndepartementets fagmyndighet på området radioaktiv forurensning av miljøet. Dette innebærer en sikkerhet for at Miljøverndepartementets nåværende og fremtidige forpliktelser på dette området vil bli ivaretatt på en tilfredsstillende måte. Det er sannsynlig at Miljøverndepartementets behov for slik ekspertise vil øke i årene framover bl.a. fordi det er økende internasjonal fokus på reduksjon av radioaktive utslipp/forurensning for å beskytte miljøet. Det arbeides aktivt med nye kriterier for utslipp og det er økende satsning på forskning av mulige effekter på naturmiljøet som følge av eksponering fra radioaktive stoffer. Dette vil igjen medføre behov for en styrket og koordinert miljøovervåkning av radioaktive stoffer generelt og i nord spesielt.

2.9 Resultatområde 9: Regional planlegging

2.9.1 Definisjon og avgrensning

Forvaltningsansvaret for plandelen av plan- og bygningsloven er lagt til Miljøverndepartementet. Resultatområdet omfatter kommunal, fylkeskommunal og statlig planlegging etter plan- og bygningsloven. Utvikling og formidling av nasjonale interesser knyttet til bruk og vern av arealer bl.a. i by- og tettstedsutviklingen og nasjonale mål slik de kommer til uttrykk i rikspolitiske retningslinjer, er sentrale oppgaver. I tillegg omfatter resultatområdet konsekvensutredninger for store tiltak og utvikling av miljøkonsekvensvurderinger knyttet til planer og programmer. Plan- og bygningsloven er et viktig virkemiddel på mange områder, for bosetting, nærings-utvikling, og for miljø- og jordvernhensyn.

2.9.2 Strategiske mål

Den regionale planleggingen skal bidra til å utvikle et samfunn som ivaretar viktige felles verdier og grunnleggende levekår for ulike grupper innenfor de rammer som en bærekraftig utvikling setter. Åpenhet, innsyn og deltakelse vektlegges i planprosessene. De strategiske målene er nedfelt i St.meld. nr. 29 (1996-97) Regional planlegging og arealpolitikk.

2.9.3 Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningens arbeidsmål og resultatindikatorer og statusbeskrivelse

Forvaltningen av plandelen av plan- og bygningsloven er en oppgave som går på tvers av sektorer, og ansvaret for dette er lagt til Miljøverndepartementet. Det er derfor bare formulert nasjonale resultatmål på dette resultatområdet.

Tabell 2.15 Mål og indikatortabell for resultatområde 9 Regional planlegging

Nasjonale resultatmål	**Resultatindikatorer**
A. Planleggingen i kommunene skal samordne den fysiske, økonomiske, sosiale, estetiske og kulturelle utvikling innenfor kommunens område.	- Kommuner med ny / revidert kommune-plan i siste kommunevalg-periode.
B. Kommunal arealplanlegging skal skje innenfor rammene for nasjonal politikk, slik den kommer til uttrykk i St.meld. nr. 29 (1996-97) *Regional planlegging og arealpolitikk*, med særlig vekt på riks-politiske retningslinjer.	- Politikkformidling rettet mot fylker / kommuner. - Arealdokumentasjon i kommuner og fylker. - Kommuner som driver utviklingsarbeide for å ivareta nye nasjonale hensyn og mål for arealplanleggingen.
C. Fylkesplanleggingen skal samordne statens, fylkeskommunenes og hovedtrekkene i kommunenes fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle virksomhet rettet inn mot regional utvikling.	- Deltakelse fra statlige regionale etater og kommunene i planlegging og oppfølging. - Spredning av erfaringer fra utviklings-prosjekter som er i gang i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund og andre departementer.

D. Fylkesplanleggingen skal samordne og styre bruk og vern av areal og natur-ressurser over kommunegrensene.	- Planer på fylkesnivå som behandler tiltak og utfordringer som gjelder bruk og vern av arealer på tvers av kommunegrenser. - Arealbruksutviklingen i fylkene.
E. Plan- og bygningsloven skal være et effektivt verktøy for samordning mellom sektorer og forvaltningsnivåer underlagt folkevalgt styring.	- Tilgjengelighet til opplæring og veiledning for alle viktige aktører. - Framdriften i Planlovutvalgets arbeid.
F. Alle viktige vedtak etter plan- og bygningsloven skal baseres på kunnskap om konsekvenser for miljø og samfunn.	- Formidling av lov og forskrift om konsekvensutredninger til berørte ansvarlige myndigheter og tiltakshavere.

Statusbeskrivelse

Formålet med regional planlegging er å samordne den offentlige innsatsen mellom forvaltningsnivåer, sektorer og næringer. Behovet for slik planlegging er spesielt tydelig når utfordringer i samfunnsutviklingen krever at tiltakene blir satt inn i en annen sektor enn den som vil ha mest nytte av tiltaket. Interessen for og vitaliteten i regionale planprosesser forutsetter at fylkesting og kommunestyre har et handlingsrom som gjør det meningsfullt å planlegge.

Resultatmål A.

Ansvaret for kommuneplanleggingen ligger i kommunene.

Kravet om en bærekraftig utvikling, effektiv næringsutvikling, demokrati og bedre samordning av samfunnsutviklingen, forsterker kravet til kommuneplanen som strategisk plan for utvikling av kommunen. De fleste sentrale departementer stiller krav til kommunene på sine områder. Det er viktig at kommuneplanene kan fange opp de relevante sentrale plankrav uten nødvendigvis å måtte lage egne kommunale planer for de ulike sektorhensyn. Lokal Agenda 21 gir nye perspektiv og angir arbeidsformer av betydning for kommunal planlegging (jf. resultatområde 11). Mange kommuner driver et aktivt utviklingsarbeid når det gjelder kommunal planlegging. Miljøverndepartementet samarbeider med Kommunal- og regionaldepartementet, Sosial- og helsedepartementet og Kommunenes Sentralforbund om å organisere læring fra disse utviklingsarbeidene.

I dag er det ca. 60 kommuner som ikke har vedtatt en egen arealdel til kommuneplanen. Av gjeldende planer ble 138 vedtatt før 1992 og 237 i perioden 1992-99. I tillegg utarbeides det reguleringsplaner, for eksempel ved gjennomføring av større bygge- og anleggsarbeider og ved nærmere avklaring av arealbruken i områder som er avsatt til utbygging i henhold til kommuneplanen. Det arbeides med å få på plass arealplaner i alle kommuner og for revisjon av eldre planer der dette er nødvendig.

Resultatmål B.

Fylkeskommunen og statlige regionale etater har ansvaret for å samarbeide for å formidle nasjonale og regionale mål tidlig inn i planprosessene. Integrering av bærekraftperspektivet i kommunal planlegging krever også samarbeid på tvers av departementene. Fylkeskommunen har veiledningsplikt. Fylkesmannen og Miljøverndepartementet er tilsynsmyndighet.

Miljøverndepartementet behandler bare de planene der det foreligger innsigelse som ikke er avklart lokalt. I 1998 fattet departementet vedtak i 27 innsigelsessaker. I 48% av sakene ble innsigelsene tatt til følge, mens kommunen fikk helt eller delvis medhold i 52% av sakene. Av de 5 egengodkjente planene som ble tatt opp til vurdering av departementet, ble 3 endret. I denne sammenheng vises for øvrig til behandlingen av Dok. nr. 8:21 (1997-98), jf. Innst. S. nr. 122 (1998-99).

Veiledning og opplæring overfor kommuner, fylkeskommuner og statlige regionale etater i bruk av arealbestemmelsene i plan- og bygningsloven er et prioritert felt.

Dispensasjonspraksis i 100-meters beltet langs sjøen skal skjerpes gjennom et eget strandsone rundskriv, og gjennom et tett samarbeid med kystfylkene i pressområdene. Det skal settes i gang arbeid med rikspolitiske retningslinjer etter samme lest som for Oslofjorden i Agderfylkene.

Det pågår et eget forvaltningsforsøk i Akershus som innebærer at fylkeskommunen har fått delegert myndighet til å fatte vedtak i innsigelsessaker. Siden forsøkets oppstart den 01.09.98 har fylkestinget behandlet 4 saker. To av disse sakene ble av henholdsvis fylkesmannen og kommunen brakt inn for departementet. Forsøket skal evalueres etter 3 år.

For å få bedre kunnskap om arealbruksutviklingen i Norge er det satt i gang et eget Arealdokumentasjonsprogram 1997-2000. Sentralt er Arealis, et program for å gjøre areal-, miljø- og planinformasjon bedre tilgjengelig. Programmet er et samarbeid mellom sentrale fagmyndigheter, fylkesetater og kommuner. Arealis skal kople sammen databaser med informasjon om arealbruk og arealverdier. Alle fylkene er i gang med dette arbeidet og 54 pilotkommuner deltar. Andre prosjekter under Arealdokumentasjonsprogrammet er arealovervåking av strandområdene i Oslofjordområdet, utvikling av bedre arealstatistikk for byer og tettsteder, arealbruksutviklingen i inngrepsfrie elvedelta og utvikling av plandatabaser. Arealis vil videreføres også etter 2000.

Som en del av gjennomføringen av Regjeringens handlingsplan for funksjonshemmede (St.meld. nr. 8 1998-99), gjennomfører Miljøverndepartementet et fireårig utviklingsprogram i samarbeid med Sosial- og helsedepartementet. Hensikten med satsingen er å gjøre tydelig hensynet til funksjonshemmede i all planlegging etter plan- og bygningsloven, med særlig fokus på å bedre tilgjengeligheten *for alle* i det fysiske utemiljøet. Medvirkning fra funksjonshemmedes interesseorganisasjoner er et sentralt element.

Nasjonal omgjøring av lokale vedtak forekommer sjelden. Hvert år fattes flere tusen vedtak på lokalt nivå og antall saker som tas opp med departementet utgjør en svært liten andel, noe som viser at plansystemet fungerer som forutsatt.

Resultatmål C.

Ansvaret for fylkesplanleggingen ligger hos fylkeskommunene i samarbeid med statlige regionale etater, kommunene og private interesser. Utviklingsarbeidet tilknyttet fylkesplanleggingen skjer i dag i et tett samarbeid mellom flere departementer.

Fylkesplanene skal i økende grad motivere og forplikte statlige regionale etater til å delta i arbeidet med utvikling i egen region. Gjennom plan- og godkjenningsprosessen skal partene forplikte seg til å følge opp og gjennomføre godkjent fylkesplan, hver på sine ansvarsområder. Det er derfor viktig å sikre klarest mulig oppslutning om godkjent plan fra departementenes side, bl.a. slik at statlige, regionale instanser i sine tildelingsbrev ikke får pålegg i strid med godkjent fylkesplan.

Rundskriv T-2/98 ”Nasjonale mål og interesser i fylkes- og kommuneplanleggingen” formidler signaler som Regjeringen forventer at myndighetene på fylkesnivået og kommunene skal følge opp i sin planlegging. Rundskrivet følges opp med utviklingsarbeid for å redusere omfang og detaljering av statlige styringssignaler i formidlingen av nasjonal politikk, og tilrettelegging for regionale forhold gjennom fylkesplanleggingen.

Rundskriv T-3/98 ”Arbeidet med fylkesplanene” styrker fylkesplanleggingen som samarbeidsarena og klargjør samspillet mellom regionale og sentrale myndigheter. Fylkeskommunene oppfordres til å ta et større ansvar for den regionale utviklingen i samarbeid med kommunene, andre offentlige organer, næringslivet og private organisasjoner i fylket. Rundskrivet følges opp med utviklingsarbeid i samarbeid med fylkeskommunene, fylkesmennene og departementene.

De fleste fylkeskommuner har utarbeidet en regional Agenda 21.

Resultatmål D.

Ansvaret for overordnet arealplanlegging på tvers av kommunegrensene ligger hos fylkeskommunene.

Det blir lagt vekt på en aktiv bruk av fylkesdelplaner og regionale retningslinjer som virkemiddel for å samordne og styre bruken av areal- og naturressurser over kommunegrenser. Arealplanleggingen til fylkeskommunen bør ha hovedtyngden på arealspørsmål som ikke kan avklares av den enkelte kommune, som f.eks. store sammenhengende naturområder, store infrastrukturtiltak, hovedtrekkene i utbyggingsmønsteret, herunder store lokaliseringer, f.eks. utbygging av kjøpesentere med regionale virkninger. Denne typen utfordringer krever et bredt samarbeid på tvers av sektorer, forvaltningsnivåer og med ulike brukerinteresser. Det er en forutsetning at statlige etater på regionalt nivå deltar aktivt. Dette gjelder særlig Statens vegvesen og fylkesmannens landbruks- og miljøvernavdeling.

Kystsoneplanlegging er et eksempel på planlegging som går ut over grensene for en kommune. Det regionale kystsoneplanprosjektet er inne i en avslutnings- og rapporteringsfase, og Miljøverndepartementet skal i samarbeid med andre involverte departementer ta stilling til hvordan arbeidet innen dette feltet bør videreføres.

Vi ser en økende bruk av fylkesplanlegging etter plan- og bygningsloven i kombinasjon med verneplanlegging etter naturvernloven. Det er flere planprosjekter som nå er inne i avslutningsfasen, som for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Dovrefjellområdet. En kombinasjon av disse to planvirkemidlene er viktig for å få til en godt samordnet forvaltning av viktige naturområder, og Miljøverndepartementet forventer at innsatsen på dette feltet vil øke i tiden framover.

Den midlertidige etableringsstoppen for kjøpesentre skal avløses av regionale planer innen 01.02.2004. Dette krever ekstra innsats fra sentralt nivå for å sikre nødvendig bistand til fylkene, slik at forholdene kan legges til rette for rask planavklaring og sikre et nært samarbeid med kommuner og næringsliv i oppfølgingen av etableringsstoppen. Ti fylker er i gang med å utarbeide slike planer, og det er etablert nettverk mellom fylkeskommunen, statlige regionale etater, berørte departementer, næringsorganisasjoner og forskningsmiljøer for å utvikle felles kunnskapsgrunnlag og metoder og erfaringsutveksling.

Resultatmål E.

Det satses hvert år på omfattende opplæring og veiledning ut mot fylkesnivået, som igjen veileder kommunene. Opplæringsopplegget utvikles i bruk av planloven i samarbeid med fylkene og rettes mot spesifikke læringsbehov i det enkelte fylke. Det er viktig at ulike hørings- og klageinstanser har tilstrekkelig ressurser og kompetanse, slik at disse ikke blir et forsinkende ledd i planprosessene.

Behovet for effektivisering, forenkling og forbedring i lovstruktur, praktisering, og i lovinnhold, er viktige hensyn å vurdere i sammenheng med utformingen av regelverket. Det er nedsatt et planlovutvalg for å foreta en samlet gjennomgang av planleggingsbestemmelsene i plan- og bygningsloven og tilstøtende lover.

Resultatmål F.

Etter de nye forskriftene om konsekvensutredninger (KU), iverksatt 1. juli 1997, ligger ansvaret for at konsekvensene for miljø og samfunn blir utredet hos ansvarlig myndighet som etter forskriften kan være kommune, fylkeskommune eller ansvarlig departement. Tiltakshaver er ansvarlig for utarbeidelsen av konsekvensutredningen. Det drives et løpende formidlings- og opplæringsarbeid for å få riktig praksis på plass.

Miljøverndepartementet deltar aktivt i internasjonalt arbeid på feltet konsekvensutredninger. Dette gjelder særskilt arbeid knyttet til de to EU rådsdirektivene på feltet 85/337 og endringsdirektiv 97/11, og et direktivforslag om miljøvurderinger av planer og programmer. Departementet deltar også i aktiviteter innenfor rammen av FNECE konvensjonen om konsekvensutredninger i grenseoverskridende sammenheng. Videre

har Miljøverndepartementet innledet bilateralt bistandssamarbeid om utvikling av forvaltningssystemer og regelverk om konsekvensutredninger i samarbeidslandene.

2.9.4 Virkemidler

Budsjettmessige satsinger

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 96,2 mill. kr i 2000, hvorav nærmere 30 mill. kr dekkes over kap 1463. Kapitlene 1401, 1406, 1410, 1427, 1429, 1441 og 1465 bidrar også med finansiering av resultatområdet.

Miljøbyprogammet avsluttes i år 2000 med oppsummering av erfaringer og formidling av resultater bl.a. gjennom større konferanser. Anbefalinger om statlige virkemidler vil bli sammenfattet. Det skjer en oppfølging gjennom samarbeidsforum for storbyutvikling der 6 byer og 9 departementer deltar. Spesielle utfordringer er styrking av sentrumsstrukturen og avklaring av konflikter mellom vern og utbygging.

Samarbeidsprosjektet mellom Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet og 6 kommuner om virkemiddelbruk for bedre arealutnyttelse i byer og tettsteder avsluttes innen utgangen av år 2000. Resultatene av utprøving i kommunene vil være et vesentlig bidrag til Planlovutvalgets arbeid og til pågående utviklingsarbeid i Husbanken.

Som et viktig virkemiddel for å opprettholde bosettingen i distriktene, er det satt i gang et prosjekt for å forbedre kvaliteten på landets tettsteder. Dette arbeidet koordineres av Miljøverndepartementet, og skjer i nært samarbeid med flere departementer, fylkeskommuner og kommuner

Det er satt i gang et arbeid i 5 fylker for å utvikle bedre samarbeidsmodeller mellom kommuner og fylker i fylkesplanleggingen, og for å utvikle enkle modeller for kopling mellom regionale utviklingsprogram og fylkesplanarbeidet.

Administrative virkemidler

Miljøverndepartementet bidrar til finansiering av flere forskningsprogrammer gjennom Norges Forskningsråd med relevans for resultatområde 9 Regional planlegging. Dette er programmene; Lokal transport- og arealpolitikk, Kommunale beslutningsprosesser og statlig intervensjon, Regional utvikling og Bolig og levekår. De viktigste samarbeidspartnerne på finansieringssiden er Kommunal- og regionaldepartementet og Samferdselsdepartementet. Programmene gir verdifull kunnskap til utvikling og implementering av nasjonal politikk og plansystemet etter plan- og bygningsloven. I 1998 ble det i samarbeid med Samferdselsdepartementet igangsatt et strategisk instituttprogram på TØI - trafikk, miljø og helse.

Den samlede gjennomgangen av planleggingssystemet etter plan- og bygningsloven, som skjer i regi av Planlovutvalget, krever en styrking av kunnskapsinnhenting om praktisering av plansystemet og plansystemets egnethet i forhold til nye planleggingsutfordringer. Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) er en viktig bidragsyter i kraft av å være kompetansesenter for konsekvensutredninger og forskning knyttet til plan- og bygningsloven. NIBR ivaretar her også viktige oppgaver knyttet til dokumentasjon, nettverksbygging og formidling.

Det er tatt initiativ til utvikling av en masterutdanning i samfunnsplanlegging ved Høgskolen i Volda.

2.10 Resultatområde 10: Kart og geodata

2.10.1 Definisjon og avgrensing

Forvaltningsansvaret for den nasjonale kart- og geodatapolitikken er lagt til Miljøverndepartementet. Resultatområdet omfatter etablering og drift av geografisk basisinformasjon.

Resultatområdet omfatter også standarder og regelverk og faglig samarbeid med andre land på området, stimulering av norsk næringsutvikling innenfor geografisk informasjonsteknologi (GIT), forskning og utvikling, samt sikring av historisk geografisk informasjon.

Kartlegging av polare landområder hører til resultatområde 8.

2.10.2 Strategisk mål

Landet skal ha en tjenlig infrastruktur for geografisk informasjon, dvs. kart og elektronisk baserte tjenester som tilfredsstiller ulike brukergruppers *felles* behov for geografisk informasjon og posisjonsbestemmelser, herunder et tilfredsstillende geodetisk grunnlag for kartlegging, oppmåling og satellittbasert stedfesting. Geografiske data skal være lett tilgjengelige og kunne benyttes effektivt på tvers av sektorer og forvaltningsnivå. Det er viktig å utvikle gode standarder for geodata, tilpasset internasjonalt samarbeid, nasjonale behov og lokal tilpasning.

Kart og annen geografisk informasjon er nødvendige hjelpemidler for planlegging, drift og som beslutningsstøtte i mange sektorer i samfunnet. Det gjelder bl.a. for næringsutvikling, miljø- og ressursforvaltning, planlegging og utbygging, suverenitetshevdelse og beredskap, og for dokumentasjon av eiendomsforhold. Gode kart og posisjonsdata er nødvendig for sikker ferdsel på land, til sjøs, og i luften.

2.10.3 Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningens arbeidsmål og resultatindikatorer og statusbeskrivelse

Forvaltningen av den nasjonale kart og geodatapolitikken er en oppgave som går på tvers av sektorer, og ansvaret for dette er lagt til Miljøverndepartementet Det er derfor bare formulert nasjonale resultatmål på dette resultatområdet.

Tabell 2.16 Mål og indikatortabell for resultatområde 10 Kart og geodata

Nasjonale resultatmål	Resultatindikatorer
A. Landet skal ha et enhetlig geodetisk grunnlag tilpasset satellittbasert stedfesting.	- Prosent av kommuner med ferdig målt landsnett. - Gjenstående km av ikke målt høydegrunnlag. - Gjennomsnittlig oppetid for satellitt-referansesystemet SATREF.
B. Landet skal ha en tjenlig infrastruktur av nasjonale geografiske databaser.	- Etablere og drifte en landsomfattende vegdatabase. - Etablere og drifte felles geodata for land-områdene. - Digitalt eiendomskartverk i prosent av totalt antall eiendommer.

C. Landet skal være dekket av tjenlige trykte og digitale kartserier.	- Ajourholdsfrekvens for trykt hovedkartserie "Norge 1:50 000". - Etablere digital versjon "N50" av " Norge 1:50 000" i løpet av 2000. - Andel trykte sjøkart i moderne kvalitet - Andel autoriserte elektroniske sjøkart for norskekysten etter internasjonal standard i prosent av total
D. Geografiske data skal være lett tilgjengelige og kunne benyttes effektivt på tvers av sektorer og forvaltningsnivå.	- Utvikling og bruk av nasjonale og internasjonale standarder. - Antall kommuner som deltar i "Geovekst" samarbeidet for felles forvaltning av geodata. - Effektiv drift og distribusjon av digitale data.

Statusbeskrivelse

Resultatmål A.

All privat og offentlig oppmåling, kartlegging og navigasjon forutsetter et korrekt geodetisk grunnlag (kartreferanse). Det geodetiske grunnlaget er bygd opp over mange år, men har mange steder ikke den nøyaktighet og pålitelighet som kreves for overgang til satellittbaserte løsninger. Nytt landsomfattende overordnet grunnlag basert på internasjonal standard (EUREF89) kom på plass i 1997. Arbeidet med et mer detaljert landsnett skjer i samarbeid med kommuner og andre brukere som samfinansierte prosjekter, og så langt er 26% av kommunene målt ferdig. Det gjenstår i tillegg arbeid for den enkelte kommune for å kunne ta grunnlaget i bruk i det daglige arbeidet. Stavanger gikk over til EUREF89 som landets første kommune i 1998.

Det nasjonale høydegrunnlaget fra 50-tallet er ikke tilpasset bruk av satellitteknologi. Målet er å gjennomføre nødvendige målinger, slik at forbedret grunnlag er på plass innen 2005. Det gjenstår 3 040 km å måle.

Satellittsystemet Global Positioning System (GPS) gir i utgangspunktet posisjoner med nøyaktighet på hundre meter for sivile brukere. Kartverket har etablert en kontrolltjeneste “SATREF” som tilbyr GPS-brukere i Norge økt pålitelighet og nøyaktighet (1-10 m). Denne tjenesten er tilgjengelig på testbasis over det ordinære kringkastingsnettet for FM-radio. Med digital kringkasting kan tjenesten gi økt nøyaktighet. Kartverket vurderer en oppgradering av tjenesten som vil kunne utvide bruken, ikke minst innen kart og oppmåling. Kartverket legger til grunn en minimum oppetid på tjenesten på 98%.

Resultatmål B.

Første versjon av en landsomfattende geografisk veidatabase (VBASE) med alle landets kjørbare veier, ble ferdig i 1999. Arbeidet har foregått i ca. 10 år, i samarbeid med Statens vegvesen og andre dataleverandører. Basen består av ca. 210 000 km veidata for alle typer kjørbare veier fra riksveier til skogsbilveier. Statens vegvesen har uttalt at privat og offentlig transport kan oppnå effektiviseringsgevinster på 1 milliard kroner ved bruk av geografisk informasjonsteknologi med denne type infrastruktur i bunn.

Arbeidet med å etablere grunnleggende geodata for landområdene skjer i nært samarbeid innenfor “Geovekst”, et samarbeid mellom Statens kartverk, Statens vegvesen, Fylkesmannens landbruksavdelinger, Telenor, de fleste energiverkene og de fleste kommunene om etablering, ajourhold og finansiering av grunnleggende geodata i henhold til felles standard (FKB, Felles Kart Base-standard). Ikke minst for miljø- og

landbruksforvaltningen er det viktig å få på plass dette grunnlaget for mer effektiv saksbehandling. 15% av landets areal er dekket innenfor "Geovekst" samarbeidet, og arbeidet er antatt fullført innen 2012.

Det offentlige eiendomsregisteret består av tre elementer; Grunneiendoms-, adresse- og bygningsregisteret (GAB), Elektroniske grunnbok og digitalt eiendomskartverk (DEK). Arbeidet med digitalt eiendomskartverk er en stor oppgave som har pågått i flere år i samarbeid med den enkelte kommune. Kartverket etablerer først og fremst data utenfor tettbygd strøk. Det er etablert DEK for 66% av eiendommene utenfor tettbygd strøk i områder dekket av Økonomisk kartverk. Etterhvert som dataene kommer i digital form synliggjøres mangler i datagrunnlaget. Første versjon basert på tilgjengelige data fra Økonomisk kartverk er antatt ferdig i 2005. Eiendomsdata for tettbygde strøk etableres først og fremst av kommunene.

Kartverket samarbeider med Forsvaret og Luftfartsverket om etablering av en database over alle luftfartshindringer, bl.a. høyspentledninger, master, o.l. En slik database vil kunne øke sikkerheten i lufta, ikke minst for helikoptertrafikken.

Resultatmål C.

Arbeidet med å dekke Norges fastland med tidsmessige landkart har pågått fra slutten av 50-tallet. Førstegangsproduksjonen av økonomisk kartverk vil etter planen være fullført ved overgangen 1999/2000 med Nordland som siste fylke. Økonomisk kartverk vil da omfatte vel 180 000 km2, dvs alt produktivt areal av betydning, til sammen over 32 000 kartblad. Ajourholdfrekvensen på denne typen kart er i dag på 18 år. Som ledd i Regjeringens forsering av arbeidet med digitalt kartgrunnlag, er “N50”, den digitale utgaven av hovedkartserien for land Norge 1:50 000, planlagt ferdig etablert i løpet av år 2000.

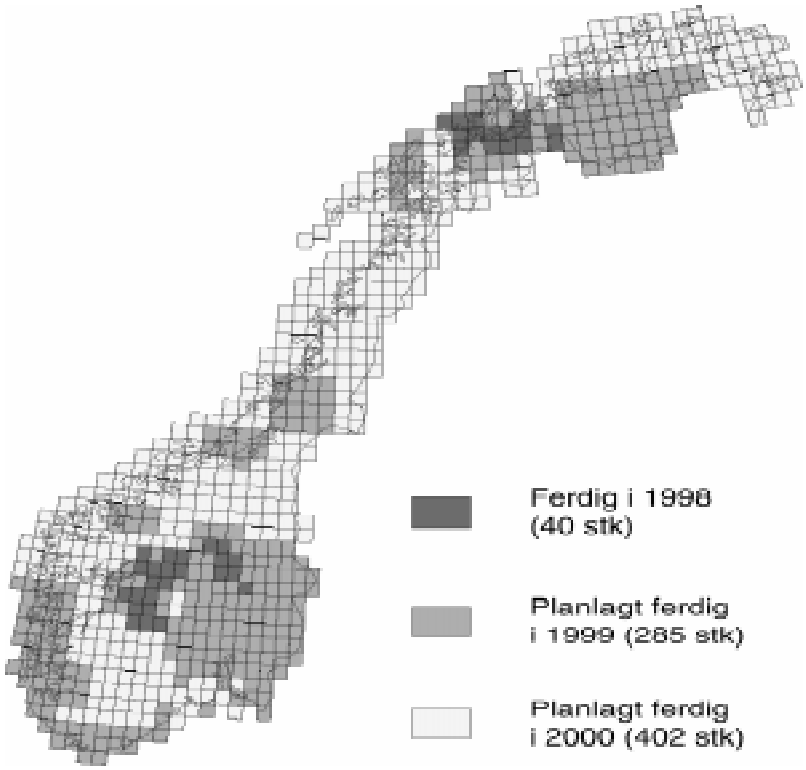

Figur 2.5 Etablering av kartdata “N50” for hovedkartserien land

To tredjedeler av kartene langs norskekysten er basert på gamle oppmålingsarbeider, til dels helt tilbake fra forrige århundre. Disse målingene tilfredsstiller på langt nær de krav moderne sjøfart stiller. Kartene kan ikke uten videre brukes sammen med elektroniske navigasjonshjelpemidler. Bruk av pålitelige elektroniske sjøkart i kombinasjon med moderne navigasjonssystemer vil øke sikkerheten til sjøs. Bruk av slike systemer vil kunne redusere faren for skader på person og miljø, redusere materielle kostnader, samt øke regulariteten, korte ned seilingsruter og styrke næringsgrunnlaget langs kysten. Så langt har Kartverket utgitt 47 av 141 papirkart i moderne kvalitet.

Regjeringen har trappet opp arbeidet med elektroniske sjøkart for norskekysten. Innsatsen vil bli trappet ytterligere opp i 2000. I 1998 ble de 3 første cellene (av 311) med elektroniske sjøkart etter internasjonal standard ferdige. Høsten 1998 forsøkte Kartverket sjømåling med lasermåling fra fly. Metoden egner seg for grunne farvann, der den viste seg å være meget effektiv. De samme områdene er svært tid- og ressurskrevende med tradisjonelle metoder.

De siste årene har det blitt sendt en sjømålingsekspedisjon til Svalbard hvert år. Dette har gitt god framdrift i den aktuelle målesesongen fra juli til september/oktober. Departementet tar sikte på å videreføre denne innsatsen de nærmeste årene, og til nå er 29% av samlet areal dekket med tidsmessige målinger.

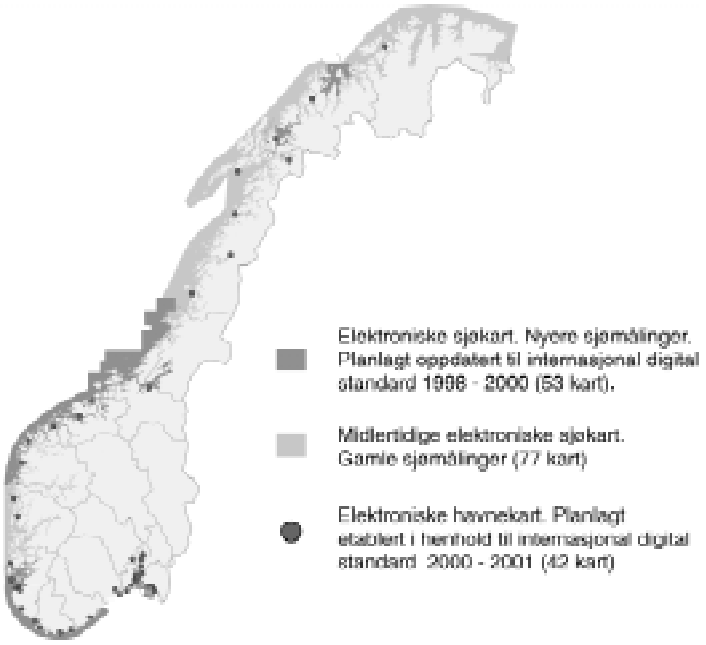

Figur 2.6 Etablering av kartdata for elektronisk sjøvei

Resultatmål D.

Det er særdeles viktig å få på plass og ta i bruk aksepterte nasjonale og internasjonale standarder, for felles bruk av geografiske data. Norge er aktiv i utvikling og bruk av felles standarder. Norge har formannsvervet og sekretariatet for aktuell teknisk komite i den internasjonale standardiseringsorganisasjonen (ISO). Erfaringene viser at Kartverket har en sentral oppgave som sentral koordinator og bidragsyter i et vellykket standardiseringsarbeid.

Miljøvernforvaltningen spesielt, og offentlig forvaltning generelt, skal gjennomføre en planmessig bruk av slike standarder.

I «Geovekst» samarbeider Kartverket, kommuner, tele-, el-, veg- og landbrukssektor om etablering, drift og finansiering av felles geodata. Samarbeidet omfatter så langt 313 kommuner. Årlig produseres det geodata for en verdi av 75 mill kr innenfor Geovekst-konseptet.

I Arealis (fylkesvise arealinformasjonssystemer) er nå alle fylker og 54 kommuner involvert. Det koples databaser for arealtyper og arealverdier innen 9 hovedkategorier, og ca. 60 underkategorier. Arealis gir grunnlag for samordning av data, og fokuserer på gode planprosesser. Det er viktig at både statlige og kommunale leverandører av data koordineres.

2.10.4 Virkemidler

Budsjettmessige satsinger

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 338,0 mill. kr i 2000, hvorav 315 mill. kr dekkes over kap 1465. Kapitlene 1406, 1425, 1427, 1441 1463 og 2465 bidrar også med finansiering av resultatområdet.

Etablering av databaser og produksjon av kart i digital form har lenge vært den store utfordringen for Statens kartverk, og vil forbli det i flere år fremover. For å følge opp dette prioriteres arbeidet med etablering av elektroniske sjøkart og etablering av geografisk infrastruktur til lands (digitale kart).

Administrative virkemidler

Miljøverndepartementets ansvar innen resultatområdet utøves i all hovedsak av Statens kartverk. Andre statlige etater med oppgaver innen geografisk informasjonsinnhenting, er bl.a. Norsk Polarinstitutt, Norges geologiske undersøkelse (under Nærings-departementet) og Norsk institutt for jord- og skogkartlegging (under Landbruks-departementet).

Ansvaret for den geografiske informasjonsinfrastrukturen er i hovedsak fordelt på kommunene og på Statens kartverk. Kommunenes virksomhet er tradisjonelt knyttet til teknisk kartlegging (målestokk 1:1 000) og GAB-registrering. Kartverket har et tradisjonelt ansvar for å etablere og forvalte nasjonale kartserier og registre, bl.a. hovedkartseriene i målestokk 1:50 000 for henholdsvis sjø og land, økonomisk kartverk (målestokk 1:5 000) og landets offisielle register for grunneiendoms-, adresse- og bygningsdata (GAB-registeret).

Når kart og stedfestet informasjon forvaltes i digital form, er ikke informasjonen lenger knyttet til en bestemt kartmålestokk. Data samlet inn til bruk for et formål, f.eks. lokalt i en kommune, er like godt egnet til bruk i landsomfattende kartserier. For å kunne utnytte innsamlede data på tvers av forvaltningsnivåene, settes det krav til samarbeid om felles dataforvaltning spesielt mellom stat og kommune.

NOU 1999:1 ”Lov om eiendomsregistrering” ble lagt fram av et lovutvalg i januar 1999. Utredningen omhandler et forbedret eiendomsregister og forslag til ny lov om eiendomsregistrering til erstatning for lov om kartlegging, deling og registrering av grunneiendom (delingsloven). Utredningen har nettopp vært på alminnelig høring, og departementet har startet arbeidet med en lovproposisjon.

Kartverket har i samarbeid med det britiske sjøkartverket etablert et europeisk sjøkartsenter, PRIMAR, i Stavanger. PRIMAR mottar autoriserte elektroniske kart fra samarbeidende sjøkartverk i Europa, og foretar sammenstilling, forvaltning og ajourhold av disse kartene. De autoriserte elektroniske kartene distribueres fra PRIMAR via et distributørnett til skipsfarten. Electronic Chart Centre AS (ECC AS) forestår driften av PRIMAR sammen med personell fra det britiske sjøkartverket. ECC var tidligere en divisjon i Kartverket, men ble utskilt som et heleid statlig aksjeselskap i 1999, jf. St.prp. nr. 67 (1998-99), kap. 949. Aksjeselskapet er underlagt Nærings- og Handelsdepartementet.

Kartverket deltar jevnlig i norske bistandsprosjekt. Kartverket avsluttet i 1998 et omfattende bistandsprosjekt med å bygge opp det statlige sjøkartverket i Mosambik. Prosjektet har tatt 10 år og representert en betydelig kompetanseoverføring. Mosambik er nå i stand til selv å ta hånd om ansvaret for egen sjøkartlegging. NORAD har i 1999 inngått en fem års bistandsavtale med Vietnam om sjøkartlegging. Kartverket bistår NORAD og Vietnam i tilbuds- og kontraktsforhandlinger med utøvende konsulenter.

Statens kartverk, som et nasjonalt kompetansesenter på geodata, må ha god spisskompetanse og tilstrekkelig breddekompetanse til å ivareta forvaltningen av den nasjonale geodatainfrastrukturen. I neste 5-10 års periode vil oppgavene for statens kartorgan dreies mer i retning av forvaltning av data, og mot ajourhold og kvalitetssikring. Produksjon av data vil ikke lenger være den dominerende oppgaven. Dette betyr en omstilling av kompetanseprofil og kapasitet i Kartverket. Statens kartverk er i gang med en slik omstilling. Den faste bemanningen må gradvis reduseres og bestillerkompetansen må styrkes.

Departementet arbeider med en egen stortingsmelding om norsk kartpolitikk. En drøfting av oppgavefordeling og samordning mellom statlige etater og kommunene står sentralt i dette arbeidet. Det legges også til rette for verdiøkende tjenester gjennom bruk av digital geografisk informasjon. Norsk industri på området har gode forutsetninger for å utvikle slike løsninger.

2.11 Resultatområde 11: Områdeovergripende virkemidler og fellesoppgaver

Resultatområdet er omarbeidet og har et bredere formål enn tidligere. Dette gjenspeiles både gjennom resultatområdets navn, definisjon og nye mål. Resultatområdet omhandler miljøvernforvaltningens arbeid som går på tvers av resultatområdene 1-10. Resultatområdet har dermed betydning for resultatoppnåelse innenfor alle de andre temaområdene.

2.11.1 Definisjon og avgrensning

Resultatområdet omfatter fellesoppgaver, virkemidler og annet arbeid som er av tverrgående karakter. Tre hovedfunksjoner er sentrale:

- Bidra til å integrere miljøhensyn i andre politikkområder på en effektiv måte, bl.a. ved hjelp av sektorvise miljøhandlingsplaner og resultatrapportering.
- Bruk av områdeovergripende virkemidler (f.eks. lokal Agenda 21), generelt bruk av økonomiske virkemidler (f.eks. avgifter og tilskudd) og bruk av administrative virkemidler (f.eks. forskning, informasjon, innhenting/formidling av miljøinformasjon og miljølære i skolen).
- Forvaltningsoppgaver, internt utviklingsarbeid og internadministrasjon.
- Videre dekker resultatområdet andre oppgaver innenfor miljøvernområdet som ikke naturlig kan henføres til de andre resultatområdene.
- Områdeovergripende internasjonalt arbeid omtales under resultatområde 8.

2.11.2 Strategiske mål

- Miljøvernforvaltningen skal innrette virksomheten slik at målene i miljøvernpolitikken nås, og hvor formåls-, styrings- og kostnadseffektivitet er grunnleggende for valget av virkemidler.
- Verdiene som ligger til grunn for miljøvernpolitikken skal profileres, miljøvernhensyn skal integreres i alle samfunnssektorer, og kunnskap og tilgjengelighet skal bidra til å styrke forståelsen og beslutningsgrunnlaget i miljøvernpolitikken.
- Miljøvernforvaltningen skal legge til rette for en bærekraftig praksis lokalt. Arbeidet med lokal Agenda 21 skal fremme samspill mellom myndigheter, næringsliv og befolkning.

2.11.3 Miljøvernforvaltningens arbeidsmål, resultatindikatorer og statusbeskrivelse

Resultatområdet har ikke egne nasjonale mål, men må sees i lys av miljøvernforvaltninges områdeovergripende oppgaver, jf. resultatområdene 1-10.

Tabell 2.18 Mål og indikatortabell for resultatområde 11 Områdeovergripende virkemidler og fellesoppgaver

Miljøvernforvaltningens arbeidsmål	**Miljøvernforvaltningens resultatindikatorer**
A1. Sikre at miljøvernforvaltningen arbeider målrettet iht overordnede retningslinjer for statsforvaltningen og utnytter ressursene effektivt.	Initiering og gjennomføring av utredninger/evalueringer/ - oppfølginger/utviklingstiltak knyttet til forbedringer og effektiviseringstiltak innen miljøvernområdet. Kvalitativ vurdering av styringsdialogen bl.a. overfor ytre etater og Norges Forskningsråd. Foreliggende regelverk og jevnlige evalueringer.
A2. Forbedre beslutningsgrunnlaget i miljøvernpolitikken.	Etablert miljøstatusinformasjon /dokumentasjon gjennom sektorvis miljørapportering, miljøovervåking, miljøstatistikk m.m. Gode samarbeidsarenaer for utvikling og bruk av ny kunnskap både internt og i samarbeid med andre myndigheter.
A3. Sikre at miljøvernhensyn blir formidlet, forankret og integrert i alle samfunnssektorer.	Antall sektorvise miljøhandlingsplaner. Stortingsmelding om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. De miljøvernpolitiske målene er integrert i stortingsdokumenter. Lokal Agenda 21-arbeidet er integrert i andre myndigheters sektorpolitikk. Skatte- og avgiftssystemet er vridd i miljøvennlig retning.
A4. Innrette sin arbeidsform og sine virkemidler for å utløse lokal handling, og synliggjøre og formidle eksempler på beste bærekraftig praksis lokalt.	Etablerte arenaer for formidling av kunnskap og erfaring om bærekraftig praksis (nasjonalt, regionalt og lokalt). Etablert rapporteringsopplegg som brukes aktivt i formidlingsprosessen.
A5. Tilrettelegge for og øke tilgjengeligheten av miljøinformasjon og størst mulig grad av offentlighet.	Systematisk bruk av informasjons- og kommunikasjonspolicyen i hele organisasjonen. Antall treff på miljøvernforvaltningens internettsider. Korrekt bruk av offentlighetslovens unntaksbestemmelser.
A6. Profilere miljøvernforvaltningens verdigrunnlag ved overgang til nytt årtusen.	Etablert bruk av samarbeidsarenaer for verdiformidling.

Statusbeskrivelse

Arbeidsmål A1.

Det foreligger en strategi og overordnede plan- og styringsdokumenter for å styre miljøvernforvaltningen mest mulig målrettet og effektivt. For å sikre en best mulig helhetlig organisasjons- og personalforvaltning, legges det vekt på analyser, prosesser med evalueringer, for i størst mulig grad å bidra til at oppgaver utføres på en riktig måte og nivå. Det arbeides fortløpende med strategi- og organisasjonsutvikling samt kvalitetsstyringssystemer for å videreutvikle departementet som organisasjon.

Kompetanseplanlegging står sentralt for å imøtekomme morgendagens utfordringer. Videreutvikling av overordnet personalpolitikk innen sentrale personalpolitiske satsingsområder er gjenstand for kontinuerlig innsats.

Arbeidet med videreutvikling og effektivisering av arbeidsrutiner ved hjelp av IT og ulike styringssystemer er fortsatt prioritert. Miljøverndepartementet er kommet langt i forhold til kravene som er gitt i det nye økonomireglementet for staten.

Arbeidsmål A2.

Et system for resultatdokumentasjon av data på nasjonalt nivå og i forhold til sektorene, er under utvikling. Bl.a. legges det opp til en systematisk dokumentasjon av resultatene av Regjeringens samlede miljøvernpolitikk, som grunnlag for å vurdere utviklingen og politikkgjennomføringen innenfor hver sektor. Det vil bli lagt vekt på at samme rutiner og systemer også kan tjene internasjonal rapportering.

Informasjon om utviklingen i miljøtilstanden og kildene til miljøproblemene i forhold til de nasjonale resultatmålene samt oppnådde resultater, skal rapporteres årlig i stortingsmeldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand (RM).

Miljøverndirektoratene har ansvar for utvikling og drift av systemene for dokumentasjon av miljøinformasjon for kvalitetssikring, samt å sørge for at data som presenteres kan framstå som autorisert og offisiell norsk miljøinformasjon. Utviklingen av nødvendige standarder for prøvetaking, målemetodikk mv. forutsettes fortsatt lagt til Norsk Allmennstandardisering (NAS). I forhold til dette opplegget er likevel den enkelte sektor ansvarlig for kvaliteten på de data de selv skal framskaffe.

Miljøovervåkingen gir et grunnlag for å følge utviklingen av miljøtilstanden og for prioritering av innsatsen innen det enkelte resultatområde. Overvåkingen vil bli strukturert i forhold til nasjonale resultatmål og nøkkeltall. Det blir også lagt vekt på at overvåkingen skal være kostnadseffektiv og samordnet. Miljøstatistikk vil være en annen viktig kilde til informasjon om miljøpåvirkningen. Miljøvernforvaltningen tar sikte på å inngå en samarbeidsavtale med Statistisk sentralbyrå som skal sikre koordinert utvikling av miljøstatistikken og bidra til at rapporteringsforpliktelsene.

Det er dokumentert et stort behov for miljøvernforskning, og departementet har et eget sektoransvar for denne forskningen, samt et pådriveransvar for at andre departementer tar større ansvar for kunnskapsinnhenting innenfor egne ansvarsområder. Miljøvern-departementet samarbeider med Norges forskningsråd for at kunnskapsproduksjonen blir målrettet og at resultatene fra forskningen formidles slik at de kan nyttes i forvaltning og hos beslutningstakerne. Det legges stor vekt på at både formidling av nye forskningsresultater skal være effektiv, og at forvaltningen får forståelse for i hvilken grad forskningsresultater ligger til grunn for forvaltningens eget arbeid og beslutninger. Nye kunnskapsbehov og resultater av forskningsinnsatsen som finansieres av Miljøverndepartementet er omtalt under de enkelte resultatområder.

Det er utarbeidet flere nye nasjonale resultatmål og egne arbeidsmål for miljøvernforvaltningen i forbindelse med budsjettet for år 2000. Dette arbeidet vil bli videreført i forbindelse med budsjettet for år 2001. Når det gjelder omtale og begrunnelse for nye nasjonale resultatmål, vises det til Stortingsmelding om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.

Arbeidsmål A3.

Beskrivelse av miljøprofilen i statsbudsjettet og rapportering om Rikets miljøtilstand omtales i Stortingsmelding om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. I tråd med forslagene i St.meld. nr. 58 (1996-97) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling, arbeides det med sektorvise miljøhandlingsplaner. Det er utarbeidet to sektorvise miljøhandlingsplaner i 1998, henholdsvis for Samferdsels- og Forsvarsdepartementet. I 1999 arbeides det med miljøhandlingsplaner for Fiskeri- og Olje- og energidepartementet. Miljølære er integrert i de nye læreplanene på alle trinn i skoleverket.

I statsbudsjettet for 1999 ble flere av forslagene fra Grønn skattekommisjon fulgt opp. Bl.a. ble CO_2 og SO_2-avgiftene utvidet til å omfatte flere sektorer og anvendelser. En sluttbehandlingsavgift på avfall ble innført, og investeringsavgiften ble fjernet på enkelte områder for å stimulere til økt produksjon og bruk av fornybare energikilder. Det arbeides kontinuerlig med å vri skatte- og avgiftssystemet i mer miljøvennlig retning, og nye miljøavgifter på bl.a. helse- og miljøfarlige kjemikalier blir fremmet.

Arbeidsmål A4

Oppfordringen fra Agenda 21 og Rio-konferansen i 1992 har fått sitt norske uttrykk og konkretisering gjennom Fredrikstad-erklæringen, om lokalsamfunnets innsats for en bærekraftig utvikling. Mer enn 150 kommuner, alle fylkeskommuner og en rekke sentrale organisasjoner, bl.a. LO og Den norske kirke, har sluttet seg til erklæringen.

Det er etablert en regional infrastruktur med møteplasser i alle fylker der frivillige organisasjoner, næringsliv og offentlige myndigheter driver erfaringsutveksling og iverksetter et mangfold av tiltak for en bærekraftig utvikling. En samarbeidsavtale er inngått med Sametinget for å trekke urbefolkningen sterkere med i lokal Agenda 21 arbeidet.

Viktige kompetansemiljøer på bærekraftig utvikling som Stiftelsen Idebanken er styrket og GRIP-senter, Prosus og Miljøheimevernet deltar aktivt i et kompetansenettverk. Kunnskap, ideer og erfaringer formidles via eget tidsskrift og hjemmesiden www.agenda21.no.

På oppdrag fra Regjeringen gjennomgår nå sektormyndighetene på sentralt nivå sin kommunerettede virksomhet med sikte på å stimulere det lokale arbeidet for en bærekraftig utvikling. Integreringen av LA 21-perspektivet må sies å ha kommet lengst på energifeltet.

For å omsette lokalt engasjement til bærekraftig handling, gis det økonomisk tilskudd til kompetanseutvikling og samarbeidsnettverk i regi av et bredt spekter av frivillige organisasjoner.

I det videre arbeidet vil det bli lagt vekt på å utvikle suksesskriterier og et opplegg for resultatoppfølging.

Arbeidsmål A5.

Departementet har i sin informasjon- og kommunikasjonspolicy utpekt åtte målgrupper, hvorav pressen står i en særstilling i kraft av sin rolle som videreformidler. Departementets mål er at pressen dekker miljøsaker preget av innsikt, balanse og konstruktiv pågåenhet til miljøets beste.

Høsten 1998 etablerte miljøvernforvaltningen ”Miljøstatus i Norge” på Internett. Dette er et sentralt nettsted for miljødata, og gir en oversikt over status for miljøtilstanden og –utviklingen i Norge innenfor de åtte miljøvernpolitiske resultatområdene. Nettstedet oppdateres løpende, og en ny videreutviklet versjon vil bli lansert i år 2000.

Internett er en sentral kanal for informasjonsformidling til alle våre målgrupper med tilgang til Internett. Store mengder data er allerede tilgjengelig på miljøforvaltningens ulike nettsteder. Disse er nå samordnet under en inngangsside, for å bedre tilgjengeligheten for publikum.

Korrekt bruk av offentlighetsloven og dens unntaksbestemmelser skal sikres gjennom kurs og veiledning i praktiseringen av loven.

Arbeidsmål A6.

Plan for miljøvernforvaltningens markering i perioden 2000-05 med vektlegging av temaene naturarv, kulturarv og bærekraftig produksjon og forbruk, er under utarbeidelse. Miljøverndepartementet har etablert samarbeid med Norge 2000 AS, Verdikommisjonen, Stiftelsen Idebanken og Miljøheimevernet for utforming av konkrete samarbeidsprosjekter.

2.11.4 Virkemidler

Budsjettmessige satsinger

Resultatområdet er planlagt finansiert med 490,8 mill. kr over Miljøverndepartementets budsjett for år 2000. Resultatområdet omfatter innsatsen av områdeovergripende virkemidler og fellesoppgaver på tvers av alle resultatområdene 1-10 på departements-, direktorats- og fylkesmannsnivå, og finansieres av alle deler av miljøvernforvaltningen, jf. kap. 1400/ 1401/ 1406/ 1410/ 1422/ 1425/ 1426/ 1427/ 1429/ 1441/ 1442/ 1443/ 1463/ 1470/ 1471.

Frivillige organisasjoner deltok aktivt i utviklingen av Agenda 21, både i forkant av og under selve Rio-konferansen. Nå forventes det at de utvikler egen strategi og samarbeidsnettverk samt mobiliserer befolkningen i arbeidet med lokal Agenda 21 i kommunene. I denne sammenheng er kap 1463 post 74 styrket med 4,5 mill. kr for i større grad å kunne støtte organisasjonene direkte i deres lokale Agenda 21 arbeid.

Tilskudd til miljøvernorganisasjonene er også et viktig virkemiddel for å styrke medvirkning og engasjementet omkring ulike miljøspørsmål, jf. kap. 1401, post 70. Støtten til frivillige miljøvernorganisasjoner er styrket med ca. 2,4 mill. kr i budsjettet for år 2000.

For år 2000 er det avsatt ca. 80 mill. kr til miljøovervåking over Miljøverndepartementets budsjett, noe som innebærer en styrking i forhold til 1999. Økningen omfatter ferdigstilling av luftmålestasjonen i Ny-Ålesund og en styrking av miljøovervåkningen innen klimaområdet, biologisk mangfold og kulturminner. Viktige satsinger i 1999, for eksempel bestandsregistrering av de store rovdyrene og overvåking av radioaktiv forurensning i norske kyst- og havområder, vil bli videreført i 2000. Regjeringen har også økt satsingen på polarforskning, miljøinformasjon via Internett og innsamling av miljøstatistikk.

Regjeringen foreslår en økning på til sammen 9,0 mill. kr sammenlignet med vedtatt budsjett for 1999 tilknyttet forskningsprogrammer innefor klima- og polarforskning, helse- og miljøfarlige kjemikalier, støy og regional utvikling/Lokal Agenda 21, jf. kap. 1410 post 51. Hovedvekten er lagt på forskning innen klimaendringer.

Administrative virkemidler

Miljøverndepartementet utvikler og forvalter en rekke lover, regler og instrukser som har betydning for miljøsektoren, for eksempel plan- og bygningsloven, forurensningsloven med mer. Et viktig element for å utføre forvaltningsoppgaver på en tilfredsstillende måte, er å tilrettelegge for systemer og prosesser som bidrar til å sikre at rettssikkerheten ivaretas og at restanser og antall klager holdes på et lavt nivå. Sentralt i dette er å sikre at forvaltningen og aktører har riktig og god kunnskap på de enkelte saksområder. Innsats innen forskning, analyse og informasjonsarbeide er her viktige virkemidler.

Intern administrasjon av statlig forvaltning er et nødvendig verktøy for å kunne iverksette regjeringens politikk, samt for å sikre en effektiv og målrettet organisasjon. Miljøvernforvaltningen har i lang tid ført en offensiv linje på informasjonsteknologiområdet. Gjennom et utstrakt samarbeid om løsninger og verktøy gir dette et godt

grunnlag for en effektivitet og omstillingsevne i organisasjonen. Et bredt utvalg av miljøinformasjon er gjort tilgjengelig både gjennom Internett, papirbasert informasjon, kurs, seminarer og annen virksomhet.

3 Miljøverndepartementets budsjettforslag for 2000

Under Del 3 presenteres Miljøverndepartementets budsjettforslag fordelt på de ulike programkategorier og kapitler/poster. Innledningsvis gis en samlet oversikt over miljøvernforvaltningens viktigste virkemidler i gjennomføringen av miljøvernpolitikken. I tillegg rettes fokus mot de ulike aktørene i miljøvernforvaltningen, og hvordan underliggende etater på sentralt og regionalt nivå er knyttet opp til arbeidet med de 11 resultatområdene som er beskrevet under Del 2.

Miljøverndepartementet skal ivareta Regjeringens miljøvernpolitikk for en økologisk bærekraftig utvikling. Foruten å initiere, utvikle og gjennomføre egne tiltak gjennom egnede virkemidler, har departementet en viktig rolle som pådriver ovenfor sektormyndighetene både nasjonalt og internasjonalt. Miljøverndepartementet har også ansvar for å samordne Regjeringens arbeid med å fastsette de miljøvernpolitiske nasjonale og sektorvise målene, sørge for at det etableres et system for resultatrapportering og invitere til bred lokal forankring og deltakelse i miljøvernarbeidet.

Miljøvernforvaltningen forvalter en rekke økonomiske og administrative virkemidler. Disse kan brukes separat, men vil oftest bli brukt i kombinasjon, både med miljøvernforvaltningens egne virkemidler og sammen med andre sektorer, for å oppnå en best mulig effekt. Statsbudsjettet legger grunnlaget for gjennomføringen av de administrative virkemidlene, men budsjettet inneholder samtidig ulike typer bevilgninger som bl.a. tilskudd, erstatnings- og tilsynsordninger som skal sikre nasjonale interesser i miljøvernpolitikken. Foruten å forvalte egne virkemidler, deltar miljøvernforvaltningen på en rekke arenaer både nasjonalt og internasjonalt for å bidra til en effektiv miljøvernpolitikk samlet sett. I denne sammenheng har miljøvernforvaltningen en rekke ressurskrevende oppgaver og roller på et komplekst og sammensatt område. En sektorovergripende miljøvernpolitikk krever at miljøvernhensyn blir integrert i rammevilkårene for alle sektorer i samfunnet, og internasjonalt samarbeid er en forutsetning for å kunne møte de globale utfordringene.

Sentrale administrative virkemidler er bl.a. forvaltningen av en rekke lover, regler og instrukser som har betydning for miljøvernsektoren som for eksempel forurensningsloven, viltloven, naturvernloven, kulturminneloven og genteknologiloven. Da en del av miljøproblemene henger sammen med måten vi disponerer arealer på, er også plan- og bygningsloven et sentralt virkemiddel i gjennomføringen av miljøvernpolitikken. Bruken av avtaler benyttes også på enkelte områder som supplement eller alternativ til andre virkemidler. Dette er aktuelt der miljøvernforvaltningen står overfor avgrensede miljøproblemer som skyldes få aktører, eller hvor det er behov for helt nye teknologiske løsninger.

Dokumentasjon gjennom bl.a. forskning, miljøovervåking og miljøstatistikk er stadig viktigere i arbeidet med å forbedre beslutningsgrunnlaget i miljøvernpolitikken. Det er også av stor betydning å øke tilgjengeligheten på informasjon om miljøet og miljøvernarbeidet, bidra til kommunikasjon, samt invitere til lokal forankring og deltakelse for å påvirke holdningene i samfunnet og skape aksept, forståelse og engasjement for miljøvernarbeidet. Informasjon og kommunikasjon brukes dels som selvstendige virkemidler, dels for å forsterke effekten av andre.

Den statlige miljøvernforvaltningen er delt inn i tre nivåer; departement, direktorat og fylkesmannsembetene.

Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren er departementets sentrale rådgivende og utøvende organer innenfor forurensningssaker, naturforvaltning og kulturminneforvaltning. Statens kartverk er statens fagmyndighet på kartområdet og Norsk Polarinstitutt er den sentrale statsinstitusjon for kartlegging,

praktiske og miljørettede undersøkelser i Arktis og Antarktis og departementets sentrale rådgiver i polarspørsmål.

Den regionale miljøvernforvaltning er lagt til fylkesmennene som skal påse at nasjonale miljømål omsettes til regionale og lokale mål og tiltak. Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene har en sentral rolle i den løpende oppfølging av kommunene og sektorene i miljøvernarbeidet. Fylkesmannen forvalter dessuten deler av lovverket på miljøvernområdet.

Nedenfor vises Miljøverndepartementets underliggende etater på sentralt og regionalt nivå knyttet opp arbeidet med de ulike resultatområdene. Mørke markeringer viser de resultatområdene som etatene arbeider mest med.

Tabell 3.1 Miljøverndepartementers etater og resultatområdene

	Direktoratet for natur-forvaltning	Riks-antikvaren	Statens forurensnings-tilsyn	Polar-instituttet	Statens-kartverk	Fylkesmannens-miljøvern-avdeling
Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold	●	○	○			●
Friluftsliv	●					●
Kulturminner og kulturmiljøer		●				
Overgjødsling og oljeforurensning			●			●
Helse- og miljøfarlige kjemikaler			●			●
Avfall og gjenvinning			●			●
Klimaendringer, luftforurensning og støy			●	●		●
Internasjonalt miljøvernsamarbeid og miljøvern i polarområdene	●	●	●	●		
Regional planlegging	○	○	○		○	●
Kart og geodata					●	
Områdeovergripende virkemidler og fellesoppgaver	●	●	●	●	●	●

Miljøverndepartementet har i tillegg et overordnet ansvar for miljøvernforvaltningen på Svalbard, med sysselmannen som regionalt apparat.

Programkategori 12.10 Fellesoppgaver, forskning og administrasjon

Utgifter under programkategori 12.10 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
1400	Miljøverndepartementet (jf kap. 4400)	120 059	122 460	123 156	0,6
1401	Opplysningsvirksomhet, tilskudd til organisasjoner	33 460	33 887	36 994	9,2
1406	Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene (jf kap. 4406)	273 137	280 627	282 890	0,8
1410	Miljøvernforskning (jf kap. 4410)	230 645	225 835	219 713	-2,7
	Sum kategori 12.10	657 301	662 809	662 753	0,0

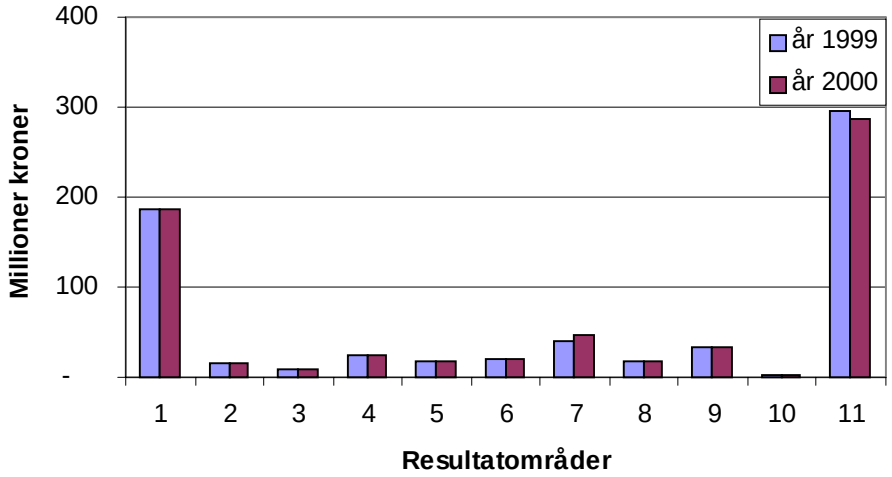

Figur 3.1 Budsjett for 1999 og 2000 under programkategori 12.10 fordelt på resultatområder

Figuren ovenfor viser at det med unntak av resultatområde 7 og 11 kun er marginale endringer i budsjettforslaget for år 2000 sammenlignet med vedtatt budsjett for 1999. For resultatområde 7 Klimaendringer, luftforurensning og støy, skyldes endringen først og fremst økt satsing på polar- og klimaforskning. I tillegg er det foreslått en økning med 1 mill. kr til støyforskning, jf. kap. 1410 post 51.

Miljøverndepartementet har til nå delfinansiert kontingent for norsk deltagelse i EUs 4. og 5. rammeprogram for forskning og utvikling. Reduksjonen for resultatområde 11 Områdeovergripende virkemidler og fellesoppgaver, skyldes i hovedsak at post 71 under kap. 1410 er rammeoverført til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med virkning fra og med år 2000.

Kap 1400 Miljøverndepartementet (jf. kap. 4400)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	120 059	122 460	123 156
	Sum kap 1400	120 059	122 460	123 156

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter som Miljøverndepartementet har til lønn og godtgjørelser for faste ansatte og vikarer for disse. Bevilgningen dekker også hoveddelen av departementets ordinære driftsutgifter, herunder kjøp av inventar og utstyr, arkiv, IT-drift, husleie, renovering av departementets bygningsmasse, samt deler av reiseutgiftene, kontortjenestene og de faglige utredninger og den konsulentbistand som utføres for departementet. Øvrige reiseutgifter, kontortjenester, utredninger og lønn til midlertidige ansatte dekkes over fagkapitlene, jf. kap. 1422, 1442, 1463 og 1470. Mindreinntekter under kap 4400 post 09 medfører tilsvarende mindreutgifter under denne posten. Flesteparten av de midlertidig ansatte lønnes over fagkapitlene.

Kap 4400 Miljøverndepartementet (jf. kap. 1400)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
02	Ymse inntekter	999	703	723
09	Internasjonale oppdrag		607	624
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 357		
	Sum kap 4400	2 356	1 310	1 347

Post 02 Ymse inntekter

Miljøverndepartementet har en ordning med kompetansehevende tiltak overfor tilsatte i miljøvernforvaltningen (etatsopplæringen). Av budsjettet på posten utgjør 0,103 mill. kr refusjon fra underliggende etater i forbindelse med dette. Tilsvarende beløp er budsjettert under kap 1400 post 01. Det er i tillegg budsjettert med 0,6 mill. kr i refusjon fra Utenriksdepartementet i forbindelse med utgifter til medlemskap i Den internasjonale naturvernunionen (IUCN) som utgiftsføres over kap. 1470 post 71.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Midlene er refusjoner knyttet til utgifter i forbindelse med oppdrag innen miljørettet bistand. Eventuelle mindreinntekter medfører tilsvarende mindreutgifter under kap. 1400 post 01.

Kap 1401 Opplysningsvirksomhet, tilskudd til organisasjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	7 366	9 122	9 829
70	Driftstilskudd til frivillige miljøvernorganisasjoner	24 685	24 765	27 165
72	Tilskudd til informasjonsprosjekter i regi av frivillige organisasjoner	1 409		
	Sum kap 1401	33 460	33 887	36 994

Økningen innenfor kap. 1401, skyldes en styrking av driftstilskudd til de frivillige organisasjoners lokale miljøvernarbeid innenfor sektorene nærmiljø, biologisk mangfold og kulturminner.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter til departementets egen informasjonsvirksomhet med vekt på helse- og miljøfarlige kjemikalier, klima og luftforurensninger, kulturminner, tryggere byer og tettsteder, lokal Agenda 21 og biologisk mangfold. Posten dekker også lønn til stipendiater og ekstrahjelp innenfor informasjonsvirksomheten. I tillegg vil midlene bli nyttet til utvikling av audiovisuelle produkter, elektronisk og papirbasert publikasjonsvirksomhet og nyhetsformidling via ODIN/Internett, og departementetets bibliotek og intranettarbeid. Det vil i år 2000 bli lagt vekt på prosjekter knyttet opp mot Regjeringens år 2000 satsing med særlig relevans til departementets lokal Agenda 21 arbeid. Videreutviklingen av arbeidet med miljølære vil fortsette i nært samarbeid med Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet. Det vil også bli avsatt midler til oppfølging av planlovutvalgets arbeid og eksponering av miljøvernet under verdensutstillingen EXPO'2000 i Hannover i samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet. Midler vil også bli avsatt til en pan-europeisk konferanse i Oslo om de frivillige organisasjoners arbeid og kulturminnenvernet.

Post 70 Driftstilskudd til frivillige miljøvernorganisasjoner

Posten omfatter alle driftstilskudd til frivillige miljøvernorganisasjoner som gis over Miljøverndepartementets budsjett. Posten gis en samlet økning på 2,4 mill. kr. Forslaget til fordeling tar utgangspunkt i behovet for å styrke organisasjonenes lokale miljøvernarbeid innenfor sektorene nærmiljø, biologisk mangfold og kulturminner. De organisasjonene som fikk den største nominelle økningen for to år siden får nå en mindre prosentvis økning, mens de øvrige får en forholdsmessig større påplussing. Norges Velforbund foreslås gitt en stor økning fordi velbevegelsen er i sterk vekst, og nye formelle krav fra offentlige myndigheter øker presset på forbundet for å gi faglig hjelp og veiledning til så vel lokale velforeninger som til kommunene. Velforbundet arbeider innenfor mange departementers ansvarsområder, men får kun driftsstøtte fra denne posten på statsbudsjettet.

Mål:

Tilskuddsordningen skal bidra til å opprettholde en bredde av demokratisk oppbygde, landsomfattende organisasjoner med miljøvern som hovedarbeidsfelt, for å sikre frivillig engasjement og styrke medvirkningen i miljøvernspørsmål lokalt og sentralt, basert på faglig innsikt. Fastsetting av størrelsen på driftstilskuddene bygger bl.a. på en vurdering av organisasjonenes aktivitetsnivå sentralt og lokalt, deres økonomi og

alternative finansieringsmuligheter, og ikke på medlemstall alene. Det gis ikke driftsstøtte til private stiftelser over denne posten.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll foregår ved generell formalia- og rimelighetskontroll av innsendte årsmeldinger og revisorbekreftede regnskap.

Tabell 3.2 Driftstilskudd til frivillige miljøvernorganisasjoner

Organisasjon	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
Miljøheimevernet	6 750	6 750	6 850
Norges Naturvernforbund	3 400	3 400	3 500
Framtiden i våre hender	1 180	1 180	1 280
Den Norske Turistforening	2 125	2 125	2 325
Norges Jeger- og fiskerforbund	3 150	3 150	3 250
Fortidsminneforeningen	1 825	1 825	2 025
Friluftslivets fellesorganisasjon	1 500	1 500	1 600
Norges Velforbund	1 000	1 000	1 500
Norsk Ornitologisk Forening	900	900	975
Norsk forening for fartøyvern	700	700	775
Forbundet Kysten	715	715	865
Natur og Ungdom	605	605	650
Norsk forening mot Støy	475	475	520
Kulturvernets fellesorganisasjon	235	235	435
Samarbeidsrådet for biologisk mangfold	50	50	300
Norges Miljøvernforbund		30	45
Norsk Biologforening	25	25	60
Norsk Zoologisk Forening	25	25	40
Norsk Entomologisk Forening	25	25	60
Norsk Botanisk Forening	25	25	60
Foreningen Våre Rovdyr	25	25	50
Sum	24 735	24 765	27 165

Kap 1406 Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene (jf. kap. 4406)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	167 754	170 527	172 790
70	Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål, *kan overføres*	105 383	110 100	110 100
	Sum kap 1406	273 137	280 627	282 890

Miljøvernavdelingenes rolle og oppgaver:

Den regionale miljøforvaltning er lagt til fylkesmennene som skal påse at nasjonale miljømål omsettes til regionale mål og tiltak å bidra til og samordne den regionale staten. Fylkesmannen forvalter dessuten deler av lovverket på miljøvernområdet.

Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene har således en sentral rolle i den løpende oppfølging av kommunenes og sektorenes arbeid med miljøvern, bl.a. ved å formidle nasjonale miljømål til lokalt og regionalt nivå samt dokumentere og presentere statlige interesser på miljøvernområdet. Miljøvernavdelingene er en viktig premissgiver og medspiller i kommunenes og sektorenes planlegging etter plan- og bygningsloven og

sektorlovverket, bl.a. gjennom formidling av arealdokumentasjon som beslutningsgrunnlag. Miljøvernavdelingene har også en konfliktdempende rolle mellom sentrale og lokale myndigheter. Fylkesmennenes miljøvernavdelinger utfører sentrale oppgaver i arbeidet med å redusere og forhindre forurensning. I tillegg har miljøvernavdelingene viktige oppgaver knyttet til avfall og gjenvinning, lokal luftforurensning og støy, samt kontroll og tilsyn.

Miljøvernavdelingene har ansvaret for gjennomføringen av verneplanarbeidet og for forvaltningen av vernede og fredede områder, samt forvaltning av statlig sikrede friluftsområder. Avdelingene arbeider også med forvaltning av vilt og ferskvannsfisk, plan- og inngrepssaker, og registrering og overvåking av verneverdige naturforekomster.

Alle miljøvernavdelinger er tillagt det samme myndighetsområde, men prioriteringen av innsatsen vil variere fra fylke til fylke avhengig av de regionale miljøutfordringene. Sikring av det biologiske mangfoldet og arbeidet med samferdsel og avfallshåndteringen står sentralt.

Samlet sett er miljøvernavdelingenes innsats i hovedsak rettet mot resultatområdene 1 Bruk og vern av biologisk mangfold, 2 Friluftsliv, 4 Overgjødsling og oljeforurensning, 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier, 6 Avfall og gjenvinning, 7 Klimaendringer, luftforurensning og støy og 9 Regional planlegging.

Andre deler av fylkesmannsembetet omtales under kap. 1510 og kap. 1102.

Administrative og faglige ansvarsforhold

Den faglige instruksjonsmyndigheten er delegert til Statens forurensningstilsyn (SFT) og Direktoratet for naturforvaltning (DN). Direktoratet for naturforvaltning er delegert ansvaret for budsjett- og overordnede personalsaker. Statens forurensningstilsyn er delegert ansvar for IT, og deltar i Arbeids- og administrasjonsdepartementets samordning av IT-utviklingen i fylkesmannsembetene. Det er lagt opp til et nært samarbeid mellom Direktoratet for naturforvaltning og Statens forurensningstilsyn i disse sakene.

I en del fylker hvor fylkesmannens miljøvernavdeling har kontorfellesskap med resten av embetet, har Arbeids- og administrasjonsdepartementet budsjettansvaret for deler av driftsutgiftene til fagstillinger samt utgifter til husleier.

Arbeidet med omstilling innen miljøvernområdet er integrert i omstillingsprogrammet for fylkesmannembetene. I prosessen er fremtidige hovedfunksjoner identifisert og det er angitt en prioritet og utviklingsretning for disse. Fra sentrale myndigheters side legges det opp til en mer overordnet styring av fylkesmannsembetene, noe som skal bedre handlingsrommet for regional tilpassing av nasjonal politikk på miljøvernområdet. Generelt skal fylkesmannsembetene styrke funksjoner som bidrar til økt kommunalt miljøvernansvar. Arbeidet med omlegging og reduksjon i oppgaveporteføljen på miljøvernområdet blir nærmere konkretisert og videreført i 2000.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker både vanlige driftsutgifter, husleie og konsulentbistand til ordinære forvaltningsoppgaver, prosjektrelaterte og øremerkede oppgaver. Dette omfatter bl.a.:

- Driftsutgifter til engasjementer, herunder kalking, rovvilt og lokale viltprosjekter
- Resultatoppfølging i kommunene
- Overvåking av forurensningssituasjonen (overgjødsling)
- Kjøp av tjenester/konsulenthjelp til dekning av utgifter til opprydding av forurenset grunn/sedimenter (Helse- og miljøfarlige kjemikalier)
- Utgifter til dekning av konkrete tiltak og prosjekter i tråd med strategien som er trukket opp for miljøundervisning
- Utgifter til faglige analyser mv. som ledd i kontroll med utslipp og resipienter

– Kjøp av bistand/konsulenthjelp ved inspeksjoner/kontroller og feltarbeid på tvers av fagområdene, og kostnader ved faglige prosjekter, utredninger, overvåking, informasjon og tiltak innenfor feltene naturressursforvaltning-/naturforvaltning-/forurensninger

I budsjettforslaget for 2000 foreslås posten økt med om lag 2,3 mill. kr som i hovedsak er økte lønnskostnader som følge av lønnsoppgjøret i 1998 og 1999, samt en økning som knytter seg til tilsvarende økt inntekter under kap. 4406 post 02 Ymse inntekter.

Budsjettforslaget for post 01 innebærer en videreføring av 2,5 mill. kr fra 1999 til dekning av miljøvernavdelingenes utgifter med gjennomføringen av nasjonalparkplanen, jf. post 34 for erstatningsutbetalinger knyttet til nasjonalparkplanen under kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning.

Eventuelle mindreinntekter under kap. 4406 post 02 Ymse inntekter medfører tilsvarende mindreutgifter under posten.

Post 70 Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål, *kan overføres*

Tilskuddsordningene under denne posten retter seg mot resultatområdene 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold og deler av resultatområde 7 Klimaendringer, luftforurensing og støy. Forslaget innebærer at bevilgningen for 2000 opprettholdes på samme nivå som vedtatt budsjett for 1999.

Foruten tiltak mot forsuring, foreslås det at en begrenset del av bevilgningen kan benyttes til andre prioriterte tiltak for fiskebestandene, i første rekke bekjempelse av lakseparasitten Gyrodactylus salaris. Dette er også i samsvar med tilrådingene fra Villaksutvalget, som anbefaler at midlene til fisketiltak må sees i en helhet og i sammenheng med midler og innsats til kalking og bekjempelse av lakseparasitten Gyrodactylus salaris. I tråd med dette må tilskuddsordningen bl.a. sees i sammenheng med den handlingsplan som er utarbeidet i fellesskap av Fiskeridepartementet, Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet for styrking av de ville laksebestandene, jf. også omtale under resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold og kap. 1427, post 01.

Den sterke satsingen på tilskudd til kalking og lokale fiskeformål fortsetter. Regjeringen foreslår samme beløp til kalking som i vedtatt budsjett for 1999.

Mål:

Målsettingen med tilskuddsordningen er å redusere negative effekter på det biologiske mangfoldet i vassdrag som følge av sur nedbør og andre alvorlige menneskeskapte trusler. Videre skal tilskuddsordningen brukes til å dokumentere effekter av sur nedbør og gjennomførte tiltak, klarlegge behov for nye tiltak eller gi grunnlag for innsats som kan redusere behovet for kalking i Norge. Tilskuddsordningen forvaltes dels av Direktoratet for naturforvaltning og dels av fylkesmennene.

Tildelingskriterier:

Tilskudd kan gis prosjekter i områder der tålegrensen for menneskeskapt forsuring er overskredet. I tillegg vil bl.a. forekomst av forsuringsfølsomme organismer og fiskeinteresser bli vurdert ved prioritering av prosjekter. Prosjekter som er inkludert i forslag til nasjonal handlingsplan for kalking og/eller fylkesvise planer for kalkingsvirksomheten prioriteres. Tilskudd kan bl.a. gis til kjøp, transport og spredning av kalk samt nødvendige installasjoner. Det gis også tilskudd til fiskekultiveringstiltak og andre tiltak for å styrke fiskebestandene i kalkede vassdrag. Tilskudd kan også gis til bekjempelse av Gyrodactylus salaris og til andre tiltak mot uopprettelige skader på ville fiskebestander. Tilskudd kan videre gis til FoU- og overvåkingsprosjekter for å kunne skaffe faglig grunnlag for avtaler om utslippsreduksjoner i Europa og for å følge med på virkninger av avtalene, eller utprøving av kalking og alternative tiltak i terrenget. En overvåkingsmodell som sikrer en kostnadseffektiv innhenting av nødvendige miljødata vil bli videreutviklet. Deler av tilskuddsordningen er bundet i langsiktige tiltak. Posten

dekker også informasjon om effekter av utførte tiltak samt veiledning om kalking i vann og vassdrag

Tilskuddsmottakere er organiserte lag som jeger- og fiskerforeninger, fiskelag, grunneierlag o.l., samt kommuner.

Ved tildeling av midler settes det vanligvis vilkår om at fiske i området blir åpnet for allmennheten og at søkeren bidrar med en viss felles egeninnsats. Egeninnsatsen kan være delfinansiering, dugnadsarbeid, kultiveringstiltak o.a.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved oppfølgende undersøkelser av vannkvalitet og fiskebestander.

Det utføres i tillegg en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapporter fra tilskuddsmottakere om gjennomføring av tiltak og ressursforbruk. Til rapporteringen er utviklet et eget databaseverktøy (limnobasen), som ajourføres av fylkesmennene.

Kap 4406 Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene (jf. kap. 1406)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
02	Ymse inntekter	3 786	4 453	8 587
03	Oppdragsinntekter	2 682	3 219	
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	1 332		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 429		
	Sum kap 4406	9 229	7 672	8 587

Post 02 Ymse inntekter

De budsjetterte inntektene er knyttet til mottatte posteringsfullmakter og inntekter knyttet til refusjon av lønn og drift til oppdragsstillinger, samt refusjon av andre utgifter i forbindelse med oppdragsfinansierte prosjekter. De tilsvarende utgiftene budsjetteres over kap. 1406 post 01 Driftsutgifter. Inntektene foreslås økt noe i forhold til 1999 og med bakgrunn i økte oppdragsinntekter bl.a. knyttet til et samarbeidsprosjekt mellom Fylkesmannen i Nordland og de største vassdragsregulantene i fylket i forbindelse med gjennomføring av fiskeundersøkelser i regulerte vassdrag. Tilsvarende økning i utgiftene er innarbeidet under kap. 1406 post 01 Driftsutgifter.

I budsjettet for 2000 foreslås det også at inntektene som tidligere ble budsjettert under post 03 Oppdragsinntekter, budsjetteres på post 02 ymse inntekter.

Mindreinntekter på post 03 i forhold til budsjett medfører tilsvarende mindreutgifter under kap 1406 post 01.

Post 03 Oppdragsinntekter

Midlene som tidligere ble budsjettert under denne posten foreslås fra og med budsjettet for 2000 ført opp under post 02 Ymse inntekter.

Kap 1410 Miljøvernforskning (jf kap. 4410)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
50	Basisbevilgninger til miljøforskningsinstituttene	110 248	83 610	83 610
51	Forskningsprogrammer mm	100 397	94 074	99 752
52	Rekrutteringsstipend til kvinnelige miljøvernforskere		3 200	3 200
53	Internasjonalt miljøvernforskningssamarbeid		5 000	5 000
70	Nasjonale oppgaver ved miljøforskningsinstituttene	3 200	22 151	22 151
71	Miljøforskningsavtale Norge-EU	11 800	11 800	
72	Tilskudd til internasjonal miljøvernforskning	5 000		
79	Diverse tilskudd		6 000	6 000
	Sum kap 1410	230 645	225 835	219 713

Årsaken til at forslag 2000 er lavere enn vedtatt budsjett 1999, er rent teknisk ved at post 71 ”Miljøforskningsavtale Norge-EU” fra og med år 2000 føres opp under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett.

Kap. 1410 Miljøvernforskning omhandler basisbevilgninger og andre tilskudd til miljøforskningsinstituttene, forskningsprogrammer m.m., rekrutteringsstipendier for kvinnelige miljøvernforskere og midler til forskningssamarbeid med EU. Kapitlet omhandler alle resultatområder.

Budsjettforslaget for år 2000 innebærer en økning i bevilgningene til forskningsprogrammer m.m. med 5,7 mill. kr i forhold til vedtatt budsjett 1999. Andre bevilgninger, med unntak av midler bevilget til delfinansiering av kontigent for norsk deltakelse i EU’s 4. og 5. rammeprogram for forskning og utvikling, er holdt nominelt uendret. Miljøverndepartementets andel av kontingenten for norsk deltakelse i EU’s 4. og 5. rammeprogram på 13,2 mill. kr, er overført til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett.

Det ble foretatt en viss endring av postene under kap. 1410 i 1999-budsjettet for bedre å differensiere mellom drift og tilskudd til miljøinstituttene.

Post 50 Basisbevilgninger til miljøforskningsinstituttene

Midlene under posten dekker de fleste resultatområder, og er for 2000 uendret i forhold til vedtatt budsjett 1999.

Mål:

Miljøinstituttene er sentralinstitutter innen sine områder av miljøvernforskningen. De skal fungere som nasjonale kompetansesentra og ha en kunnskapsstrategisk rolle overfor miljøvernforvaltningen, og skal tilfredsstille samfunnets behov for problemløsning på kort og lang sikt innen sine områder.

Posten dekker basisbevilgninger til de fem miljøforskningsinstituttene, herunder en andel av basisbevilgningen til JORDFORSK. Norges forskningsråd gir råd om fordeling av midlene. Basisbevilgningene blir kanalisert gjennom Norges forskningsråd. Basisbevilgningen omfatter grunnbevilgning og bevilgning til strategiske instituttprogrammer, jf område 11 i resultatområdetabellen. Posten inkluderer også 5,0 mill. kr til nasjonal brukerfinansiering av EU-prosjekter ved miljøinstituttene.

Tildelingskriterier:

Grunnbevilgningen er midler som bidrar til å bygge opp og opprettholde langsiktig forskningskompetanse ut fra instituttenes egne prioriteringer. De strategiske institutt-

programmene benyttes til kompetanseoppbygging i instituttene på spesielle områder vurdert på grunnlag av miljøforvaltningens behov. Styringssignaler fra forvaltningen gis gjennom valg av strategiske instituttprogrammer.

Norsk institutt for by- og regionforsknings (NIBR) virksomhet er knyttet til anvendt samfunnsfaglig kommunal og regional miljøvernforskning, og skal også ivareta faglig utvikling og nettverksoppgaver knyttet til departementets overordnede ansvar for planlegging etter plan- og bygningsloven. NIBRs strategiske instituttprogrammer omfatter nye utfordringer for utviklingen av samfunnet som regionalt system; miljø og utvikling, moderne miljøproblem og offentlig styring; kunnskapsutfordringer knyttet til utforming og praktisering av plansystemet; og sosial ekskusjon/integrasjon i et romlig/fysisk perspektiv.

Norsk institutt for luftforsknings (NILU) virksomhet er knyttet til både lokale og globale luftforurensninger. NILU skal utføre anvendt og målrettet forskning slik at instituttet på oppdrag kan gi offentlig forvaltning og næringsliv et godt faglig grunnlag i arbeidet med å unngå uønsket luftforurensning. NILUs strategiske instituttprogrammer omfatter analyse, transport og miljøeffekter av organiske miljøgifter, oksydasjon og UV, transport og forurensning, og jordobservasjon.

Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning (NINA-NIKU) er organisert i to enheter, en for naturforskning (NINA) og en for kulturminneforskning (NIKU).

NINA skal være nasjonalt ledende i anvendt økologi og yte vesentlige bidrag til at samfunnet forvalter naturen på en bærekraftig måte. Strategiske instituttprogrammer ved NINA omfatter bærekraftig høsting av bestander, bevaring av biologisk diversitet, virkninger av fysiske naturinngrep, forurensningsøkologi og kystøkologi.

NIKU skal være nasjonalt ledende innen kulturminneforskning og yte vesentlige bidrag til kulturminneforvaltningen. Strategiske instituttprogrammer ved NIKU omfatter norske middelalderbyer, strategi og metodeutvikling for konservering, bygnings-historisk forskning og landskap som kulturminne.

Norsk institutt for vannforsknings (NIVA) virksomhet er spesielt knyttet til forskning, undersøkelser og overvåking innen bruk og vern av vann. De strategiske institutt-programmer omfatter hydrologiens betydning for forurensningers miljøpåvirkning, transport og omsetning av næringssalter og organiske stoff i fjorder og estuarier, interaksjoner mellom miljøgifter og eutrofi, og forurensningsøkologi (fellesprogram med NINA).

Senter for jordfaglig miljøforskning (JORDFORSK) skal være et nasjonalt kompe-tansesenter innen det jordfaglige miljø og tilgrensende fagområder. De strategiske instituttprogrammer omfatter bærekraftig landbruk, avfallsøkologi og avløp og avrenning.

Oppfølging og kontroll:

Det mottas årsrapporter og reviderte regnskapsoversikter for bevilgningene, og kontroll foretas ved generell formalia- og rimelighetskontroll. For oppfølging av årsrapporten vil det avholdes møter med det enkelte institutt for drøftinger av miljøforvaltningens kunnskapsbehov. Norges forskningsråds instituttpolitikk medfører at alle instituttene skal evalueres ca. hvert 6. år. For miljøinstituttene er dette arbeidet igangsatt, og evaluering av NILU var ferdig våren 1997 og evaluering av NIVA og JORDFORSK høsten 1998. Evaluering av NIKU var ferdig våren 1999. En samlet vurdering av felles problemer og samarbeidsområder mellom disse institutter er igangsatt og skal være ferdig høsten 1999.

Post 51 Forskningsprogrammer m.m.

Midlene under posten er rettet mot alle resultatområder unntatt resultatområde10 Kart og geodata. Hovedvekt er lagt på forskning innen klimaendringer, men forskning innen biologisk mangfold og helse- og miljøfarlige kjemikalier blir også prioritert. I tillegg er støyforsking prioritert i år 2000. For 2000 har posten en økning på 6% i forhold til

vedtatt budsjett 1999. Økningen skyldes i stor grad oppfølging av satsingen på forskning i skjæringsfeltet miljø og energi som er forslått i St.meld. nr. 39 (1998-99) ”Forskning ved et tidsskille”. I 1999 ble 18 forskningsprogrammer finansiert over Miljøverndepartementets budsjett, hvorav 17 var samfinansiert, hovedsakelig med midler fra andre departementers budsjetter.

Mål:

Mål for miljøvernforskningen er å bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget for et effektivt miljøvernarbeid og for en bærekraftig ressursforvaltning og samfunnsplanlegging. Miljøvernforskningen skal gi et godt kunnskapsunderlag for nasjonale forvaltningsoppgaver, for beslutninger i politikkutforming og som grunnlag for internasjonalt miljøvernsamarbeid.

Tildelingskriterier:

Bevilgningen skal dekke igangværende og nye forskningsprogrammer innenfor Miljøverndepartementets ansvarsområde. Forskningsprogrammene strekker seg vanligvis over fem år, og administreres av Norges forskningsråd. Innenfor bevilgningen er oppfølging av igangværende programmer i all hovedsak prioritert framfor igangsetting av ny virksomhet. Midlene til forskningsprogrammer fordeles i tråd med resultatområdetabellen.

Forskningsprogrammer er utviklet på grunnlag av systematisk innhenting av kunnskapsbehov i miljøvernforvaltningen og kunnskapsstatus i forskningsmiljøene. Miljøverndepartementet legger stor vekt på at miljøvernforvaltningen deltar i alle ledd av programarbeidet for å ivareta brukerbehovene og sikre kontinuerlig tilbakeføring av forskningsresultater. Forskningsresultater tilflyter miljøforvaltningen gjennom ulike kanaler, og et inntrykk av mangfoldet er gitt i Norges forskningsråds årsrapporter.

Andre aktiviteter omfatter midler til strategiske fellesoppgaver bl.a forprosjekter og evalueringer, samt et strategisk instituttprogram ved Transportøkonomisk institutt (TØI).

Oppfølging og kontroll:

Det mottas årsrapporter fra Norges forskningsråd som er utarbeidet på bakgrunn av innspill fra programstyrene. I tillegg er representanter fra miljøvernforvaltningen valgt inn i programstyrer.

Post 52 Rekrutteringsstipend til kvinnelige miljøvernforskere

Mål:

Målet er å styrke kvinnerekrutteringen til miljøvernforskningen.

Tildelingskriterier:

Norges forskningsråd står for tildelingen av stipendiene, og det er forutsatt en betydelig delfinansiering fra vertsinstituttene. Stipendordningen ble først etablert for perioden 1988-98. Stipendprogrammet videreføres for en ny 10-års periode etter anbefaling fra programmets evalueringsgruppe i 1997. Programmet omfattet i 1998 i alt 13 stipendiater.

Oppfølging og kontroll:

Miljøverndepartementet deltar på de årlige forskersamlingene som arrangeres av Norges forskningsråd. Ved evaluering av stipendprogrammet i 1997 ble det konkludert at programmet har bidratt til å øke kvinneandelen i miljøvernforskningen og derfor kan sies å ha hatt en god måloppnåelse. Programmet kunne vise til en meget god gjennomføringsgrad for doktorgradsstipendiatene, men det ble påpekt at det fortsatt er nødvendig med særskilte tiltak for økt kvinnerekruttering til dette feltet.

Post 53 Internasjonalt miljøvernforskningssamarbeid

Mål:

Målet med tilskuddet er medlemskap i International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA).

Tildelingskriterier:

Instituttet står bl.a. sentralt i utarbeiding av modellgrunnlaget for internasjonale avtaler om utslippsreduksjoner. Instituttet har videre stor betydning som møteplass for miljøforskere fra Øst- og Vest-Europa. Kontingenten er på 5,0 mill. kr.

Oppfølging og kontroll:

Kontingenten overføres Norges forskningsråd som ivaretar det norske medlemsskapet.

Post 70 Nasjonale oppgaver ved miljøforskningsinstituttene

Posten omfatter alle miljøinstituttene. Det gis tilskudd til tilrettelegging av grunnlagsinformasjon for forvaltning og forskning som rådgivning, møtegodtgjørelser, nasjonale databaser og bibliotekfunksjoner m.m., til sammen 22,2 mill. kr. Det mottas reviderte regnskapsoversikter for bevilgningene, og kontroll foretas ved generell formalia- og rimelighetskontroll. Det skal avholdes årlige møter med det enkelte institutt for drøftinger av de nasjonale oppgaver.

Post 71 Miljøforskningsavtale Norge - EU

Post 71 har delfinansiert kontingent for norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og utvikling som Norge deltar i gjennom EØS-avtalen. Resten av kontingenten har blitt dekket over Kirke-, utdannings og forskningsdepartementets budsjett, kap. 0288. Midlene er nå overført til Kirke-, utdannings og forskningsdepartementet.

Post 79 Diverse tilskudd

Underpost 79.1 Finansieringstilskudd til nybygg for Norsk institutt for luftforskning

Posten dekker 5,0 mill. kr i finansieringsstøtte til nybygg for NILU i 2000.

Underpost 79.2 Etableringstilskudd til NIKU

Posten dekker etableringstilskudd til NIKU med 1,0 mill. kr for å imøtekomme av rammebetingelsene i etableringsfasen av kulturminneforskningsvirksomheten.

Kap 4410 Miljøvernforskning (jf. kap. 1410)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
50	Refusjon fra diverse fond	3 000	5 868	5 868
	Sum kap 4410	3 000	5 868	5 868

Beløpet gjelder den andelen av basisbevilgningen til NINA-NIKU som finansieres ved retningslinjer fra Viltfondet og Statens fiskefond.

Programkategori 12.20 Biomangfold, friluftsliv og kulturminner

Utgifter under programkategori 12.20 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
1422	Biomangfold, friluftsliv og kulturminner	9 093	8 699	12 679	45,8
1425	Vilt- og fisketiltak (jf kap. 4425)	89 772	87 632	90 500	3,3
1426	Statens naturoppsyn (jf kap. 4426)	55 509	60 822	64 065	5,3
1427	Direktoratet for naturforvaltning (jf kap. 4427)	262 064	256 149	277 901	8,5
1429	Riksantikvaren (jf kap. 4429)	193 174	164 170	171 999	4,8
	Sum kategori 12.20	609 612	577 472	617 144	6,9

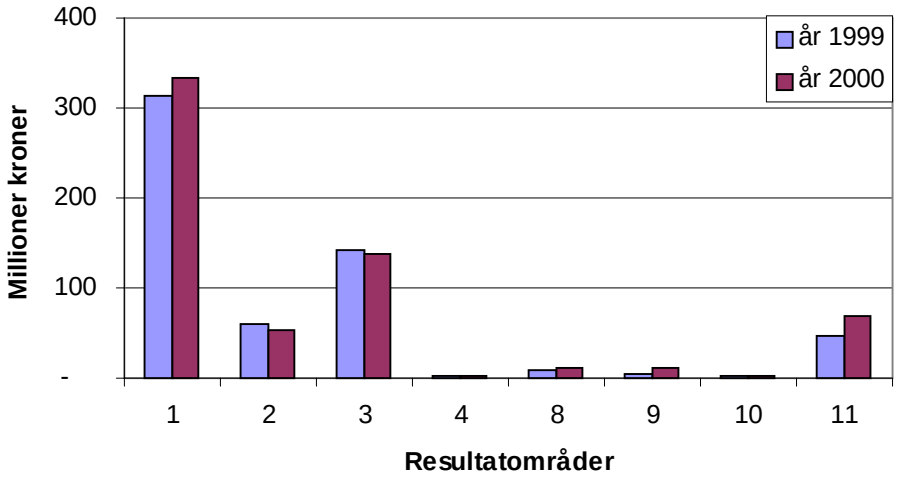

Figur 3.2 Budsjett for 1999 og 2000 under programkategori 12.20 fordelt på resultatområder

Det er endringer på flere av områdene. Under resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold gjelder endringen i hovedsak økte bevilgninger til dekning av rovvilterstatninger for tap av bufe og tamrein, jf. kap. 1427 post 72, samt økningen av bevilgningen til Statlige erverv, fylkesvise verneplaner, jf. kap. 1427 post 32.

På resultatområde 2 Friluftsliv skyldes nedgangen først og fremst at utbetalingene på tidligere gitte tilsagn til Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder (kap. 1427 post 30) ikke går så raskt som tidligere planlagt, og budsjetteringen er tilpasset ny utbetalingstakt. Bevilgningene til Aksjon vannmiljø (kap. 1427 post 60) er også noe redusert.

Økningen på resultatområde 11 Områdeovergripende virkemidler og fellesoppgaver på rundt 20 mill. kr skyldes at Riksantikvaren (kap. 1429) og Direktoratet for naturforvaltning (kap. 1427) i budsjettet for år 2000 har endret prinsippene for allokering av indirekte driftskostnader. Det betyr at dette beløpet er overført fra andre resultatområder til resultatområde 11, og ikke at utgiftene på 01-postene har økt. Rundt halvparten av

økningen skyldes en endring Riksantikvaren har foretatt, hvor midler tidligere fordelt på resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer er flyttet til resultatområde 11.

Kap 1422 Biomangfold, friluftsliv og kulturminner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	8 207	8 699	12 679
70	Tilskudd til lokale tiltak m.m.	886		
	Sum kap 1422	9 093	8 699	12 679

Kap. 1422 omfatter midler til gjennomføring av departementets oppgaver som sentral forvaltningsmyndighet innenfor resultatområdene 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold, 2 Friluftsliv og 3 Kulturminner og kulturmiljøer.

Budsjettøkningen i forhold til 1999 utgjøres av 2,0 mill. kr til dekning av driftsutgifter for det regjeringsoppnevnte utvalget som skal utrede mål og virkemidler innenfor kulturminneforvaltningen, samt forslaget om 2,0 mill. kr for å styrke fylkesmannens arbeid med økt tilgjengelighet for allmennheten til kyst- og strandsonen.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningsforslaget under post 01 dekker utgifter til midlertidige stillinger og korttidsengasjement i tilknytning til faglige prosjekter. Midlene dekker også utgifter til departementets kjøp av tjenester knyttet til faglige prosjekter, utrednings- og utviklingsarbeid, samt administrative kostnader forbundet med gjennomføringen av disse. Posten nyttes også til kurs- og konferansevirksomhet, kompetanseutviklingstiltak samt reiser knyttet til departementets oppgaver som overordnet forvaltningsmyndighet. For 2000 foreslås posten økt med om lag 2,0 mill. kr til dekning av driftskostnader for Regjeringens oppnevnte NOU-utvalg som skal utrede mål og virkemidler innenfor kulturminneforvaltningen, jf. Stortingets behandling av St.meld. nr. 58 (1996-97) ”Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling”. Økningen dekker også lønn til sekretariatet i denne forbindelse. Utvalget skal legge frem sin rapport ved årsskiftet 2000/01.

Videre er posten økt med 2,0 mill. kr til fylkesmannens arbeid med å øke tilgjengeligheten for friluftsliv i strandsonen, jf. også omtale under resultatområde 2 Friluftsliv.

Kap 1425 Vilt- og fisketiltak (jf. kap. 4425)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	44 988	33 944	36 812
60	Kommunal vilt- og fiskeforvaltning, *kan overføres*	14 697	23 500	14 000
65	Fallvilt, *kan overføres*	7 122	7 000	8 000
70	Tilskudd til fiskeformål, *kan overføres*	9 458	5 500	8 500
71	Tilskudd til viltformål, *kan overføres*	11 042	14 895	20 395
72	Erstatninger for hjorteviltskader, *kan overføres*	2 465	2 793	2 793
	Sum kap 1425	89 772	87 632	90 500

Kap. 1425 Vilt- og fisketiltak omfatter utgifter der tilsvarende inntekter refunderes fra Viltfondet og Statens fiskefond, jf. kap. 4425 Refusjoner Viltfondet og Statens fiskefond. Midlene under kap. 1425 er i sin helhet knyttet til forvaltningen av vilt- og

fiskeressursene og er hovedsakelig rettet mot resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold. Viltfondet og Statens fiskefond synliggjør at norsk vilt- og fiskeforvaltning for en stor del er basert på brukerfinansiering gjennom pålagte avgifter og gebyrer. Lønn og godtgjørelser til fast ansatte innen det statlige virkeområdet dekkes ikke over kap. 1425, men kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning og kap. 1406 Fylkesmennenes miljøvernavdelinger.

I budsjettet for 2000 er de samlede refusjonene til statsbudsjettet fra Viltfondet og Statens fiskefond foreslått økt med til sammen 6,368 mill. kr i forhold til 1999, jf. kap. 4425 Refusjoner fra Viltfondet og Statens fiskefond. Forslaget er basert på anslag over forventede inntekter i fondene i 2000, og forventede kapitaliserte inntekter i fondene fra tidligere år. Dette gir grunnlag for tilsvarende økning i utgiftene over statsbudsjettet til forvaltningen av vilt- og fiskeressursene.

I budsjettet for 2000 foreslås 3,5 mill. kr som tidligere ble benyttet under kap. 1425 post 01 overført kap. 342 Registerenheten i Brønnøysund. Dette til dekning av driftsutgifter av Jegerregisteret som Registerenheten i Brønnøysund overtok drifts-ansvaret for i mars 1999. De tilsvarende inntektene som refunderes fra Viltfondet og som inntektsføres i statsregnskapet, er overført fra kap. 4425 post 51 til kap. 3462, jf. merknader under kap. 4425 post 51 Viltfondet. Det vises også til omtale i St.prp. nr 1 (1999-00) for Justisdepartementet.

Stortinget har tidligere forutsatt at ca. halvparten av refusjonene fra Viltfondet og Statens fiskefond skal gå til lokale tiltak. I forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 1999 presiserte imidlertid Stortinget at fondsmidlene skal disponeres til lokale vilt- og fisketiltak i nært samarbeid med bruker- og interesseorganisasjoner. Denne intensjonen om lokal bruk av fondsmidlene er i all hovedsak oppfylt. Det vises her til at både bevilgningsforslagene under tilskuddspostene og store deler av bevilgningsforslaget under post 01 går til lokale formål. De sentrale tiltakene som finansieres over post 01 er dessuten viktige for den lokale vilt- og fiskeforvaltningen. For ytterligere å styrke den lokale fiskeforvaltningen foreslås det at det alt vesentligste av økningen i refusjonene fra Statens fiskefond for 2000 disponeres direkte til lokale formål.

Den videre utviklingen på dette området må for øvrig ses i nær sammenheng med det arbeidet som nå pågår med å styrke den lokale vilt- og fiskeforvaltningen basert på bl.a. driftsplaner. Denne omleggingen vil samtidig innebære et langt tettere samarbeid mellom den statlige forvaltningen, kommunene, rettighetshaverne og interesseorganisa-sjonene om bruken av fondsmidlene.

I Bud.innst. S. nr. 9 (1998-99) har Stortinget bedt om at spørsmålet om etterskuddsvis innbetaling av fellingsavgiftene vurderes og legges fram for Stortinget. Departementet ser dette i sammenheng med andre endringer i viltforvaltningen og vil i 2000 fremme forslag for Stortinget om betydelige omlegginger under kap. 1425 og kap. 4425. Endringene vil bl.a. innebære at inntektene fra fellingsavgiftene på elg og hjort beholdes i kommunene, gjennom opprettelse av kommunale viltfond. Det tas videre sikte på å overføre ansvaret for ivaretagelse av fallvilt av hjortevilt til kommunene, slik at inntekter og utgifter under kap. 1425 post 65 som vedrører hjortevilt blir et kommunalt ansvar fra 2001. Det vil også bli fremmet forslag om at kommunene selv må dekke sine administrative kostnader til viltarbeidet i kommunen, mens post 60 gjøres om til en kommunal tilskuddspost, der fylkesmannen tildeler midler til kommunene i tråd med regionalt og kommunalt prioriterte arbeidsoppgaver og tiltak. For å sikre nødvendig finansiering av sentrale oppgaver innen hjorteviltforvaltningen vil det bli fremmet forslag om differensiering av jegeravgiften i tråd med den ordningen som praktiseres i dag innen fiskeforvaltningen. Omleggingen forutsetter endringer i viltloven og forslag om dette vil bli fremmet for Stortinget i løpet av 2000.

Viltfondet og Statens fiskefonds mål:

Viltfondet:

Viltlovens §40 fastsetter at «den som vil drive jakt eller fangst etter denne lov, skal betale jegeravgift etter satser og regler som Kongen fastsetter» og at «for hvert dyr som tillates felt eller felles av elg, hjort og villrein skal det betales en fellingsavgift etter satser og regler som Kongen fastsetter».

Gjennom behandlingen av statsbudsjettet for 1989 fastsatte Stortinget følgende retningslinjer for bruken av viltfondsmidlene:

- Viltfondet skal brukes til forvaltningstiltak som kommer viltet og allmennheten til gode, herunder viltforvaltning i kommunene, lokale, regionale og sentrale vilttiltak, viltforskning, forebyggende tiltak mot og erstatninger for skader forvoldt av hjortevilt, jegerregister og jegerservice
- Den årlige fordelingen av midler mellom formålene som er nevnt over, skal fremgå av Miljøverndepartementets budsjettproposisjon. Ved budsjetteringen forutsettes det at ca. halvparten av jegeravgiftsmidlene skal gå til vilttiltak i distriktene og at fellingsavgiftene som er knyttet til villrein skal nyttes i villreinforvaltningen
- Viltfondets kapital forvaltes av Finansdepartementet. Utgiftene og fordelingen av midler budsjetteres over Miljøverndepartementets budsjett. Den årlige rammen skal normalt tilsvare fondets antatte inntekter samme år. Eventuelle overskytende inntekter skal overføres og kapitaliseres i fondet

Statens fiskefond:

I lov om laksefisk og innlandsfisk mv., § 30, heter det at den som er fylt 16 år og vil fiske etter anadrome laksefisk eller innlandsfisk skal betale avgift til fiskefondet. Det er gitt visse unntak, bl.a. for fiske i henhold til reindriftslovgivningen og i undervisnings- eller behandlingsøyemed. Gjennom behandlingen av statsbudsjettet for 1989 fastsatte Stortinget følgende retningslinjer for bruken av Statens fiskefondsmidler:

- Statens fiskefonds inntekter består av fiskeravgift, verdien av inndratt fisk og renter av fondets kapital
- Statens fiskefond skal brukes til fiskeforvaltningstiltak som kommer samfunnet og allmennheten til gode, herunder lokale fiskestelltiltak og investeringer, spesielle driftsutgifter til fiskefremmende formål og fiskeforskning
- Den årlige fordelingen av midlene mellom formålene som nevnt over, skal fremgå av Miljøverndepartementets budsjettproposisjon. Ved budsjetteringen forutsettes det at omlag halvparten av fondets inntekter skal gå til lokale fiskestelltiltak
- Statens fiskefonds kapital forvaltes av Finansdepartementet. Utgiftene og fordelingen av midler budsjetteres over Miljøverndepartementets budsjett. Den årlige rammen skal normalt tilsvare fondets antatte inntekter samme år. Eventuelle overskytende inntekter skal overføres og kapitaliseres i fondet

Post 01 Driftsutgifter

Midlene under posten er i hovedsak rettet mot resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold.

Bevilgningen er forutsatt å skulle dekke utgifter til faglige prosjekter og utredninger samt administrative kostnader knyttet til disse prosjektene. Midlene skal brukes til å tilrettelegge for en langsiktig og bærekraftig utnyttelse av jakt- og fiskeressursene, samt allmennhetens adgang til disse. Midlene dekker også utgifter til lønn og godtgjørelser for midlertidige ansatte knyttet til gjennomføringen av prosjekter og spesielle utredninger mv.

Innenfor bevilgningsforslaget for 2000 legges det til grunn at 7,0 mill. kr under posten vil bli benyttet til kjøp av vilt- og fiskeforskning i NINA, 5,0 mill. kr til drift av genbank for laks, 1,0 mill. kr til drift av villreinnemdene, 7,5 mill. kr til arbeidet med geodataforvaltning, 7,5 mill. kr til sentralt drevne overvåkingsprogrammer knyttet til høstbare vilt- og fiskeressurser, 2,0 mill. kr til naturoppsyn og diverse prosjekter

innenfor vilt- og fiskeforvaltningen, 2,0 mill. kr til utgifter til trykking etc. knyttet fiskeravgiften, samt 4,7 mill. kr til dekning av administrative utgifter knyttet til forvaltningen av fondene og tilskuddsordninger under kap. 1425.

I budsjettet for 2000 foreslås det at 3,5 mill. kr som tidligere ble benyttet under kap. 1425 post 01 overføres kap. 342 Registerenheten i Brønnøysund. Dette til dekning av produksjon og distribusjon av jegeravgiftskort og informasjonsmateriale, samt de løpende driftsutgiftene av Jegerregisteret som Registerenheten i Brønnøysund overtok driftsansvaret for i mars 1999, jf. omtalen under kap. 1425 over.

Post 60 Kommunal vilt- og fiskeforvaltning, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Under post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
60.1	Viltforvaltning i kommunene	14 697	19 000	9 500
60.2	Fiskeforvaltning i kommunene		4 500	4 500
	Sum post 60	14 697	23 500	14 000

Midlene under posten er rettet mot resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold. Posten kan benyttes til både tiltak og administrative utgifter i kommunene. Det forutsettes ikke kommunale egenandeler under tilskuddsordningen.

Underpost 60.1 Viltforvaltning i kommunene

Posten skal dekke utgifter til den lokale viltforvaltningen, jf. Ot.prp. nr. 63 (1991-92) Om lov om endring i viltloven. Utgiftene til den kommunale viltforvaltningen forskutteres av kommunene og ble fram til 1998 refundert av staten året etter. Det etterskuddsvise refusjonsordningen av kommunenes utgifter ble lagt om i forbindelse med budsjettforslaget for 1999, og underpost 60.1 dekket i 1999 kommunenes utgifter for to år, både refusjonskrav fra kommunene for 1998 og innmeldte behov fra kommunene for 1999. I budsjettet for 2000 foreslås underposten redusert med 9,5 mill. kr som følge av at underposten i 2000 kun skal dekke kommunenes innmeldte behov for samme år.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å bidra til en god gjennomføring av administrative viltforvaltningsoppgaver i kommunene.

Tildelingskriterier:

Tildeling foretas på bakgrunn av innmeldte refusjonskrav/behov fra kommunene, samt fordelingsnøkler av objektiv karakter.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer gjennom generell formalia- og rimelighetskontroll av rapporter fra tilskuddsmottakere.

Underpost 60.2 Fiskeforvaltning i kommunene

Posten skal dekke utgifter som er forbundet med kommunenes myndighet og oppgaver etter lakse- og innlandsfiskloven.

Mål:

Målet for tilskuddsordningen er å bidra til en god gjennomføring av fiskeforvaltningen i kommunene..

Tildelingskriterier:

Det kan gis tilskudd til kartlegging av fiskeressursene og fiskeinteressene i kommunen, innarbeiding av fiskeinteressene i kommunale planer, opprettelse og drift av lokale samarbeidsråd, deltakelse i rettighetshavernes driftsplanarbeid og andre oppgaver som følger av kommunenes myndighet etter lakse- og innlandsfiskloven.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapporter og -regnskap og eventuelt fremdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene.

Post 65 Fallvilt, *kan overføres*

Midlene under posten er rettet mot resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold. Posten skal dekke utgifter til ivaretakelse av fallvilt i kommunene. I budsjettet for 2000 foreslås posten økt med 1 mill. kr i forhold til 1999 basert på tidligere års erfaringer knyttet til kommunenes utgifter i forbindelse med ivaretakelse av fallvilt.

Mål:

Målet med ordningen er å bidra til at fallvilt ivaretas i henhold til viltlovens krav.

Tildelingskriterier:

Tildeling skjer i form av full kostnadsdekning i henhold til refusjonskrav fra kommunene. Blant utgifter som dekkes er lønn til jaktlag og utgifter til ivaretakelse av fallvilt.

Oppfølging og kontroll:

Den enkelte kommune blir fulgt opp ved stikkprøvekontroller av påløpte utgifter ved bilagskontroll.

Post 70 Tilskudd til fiskeformål, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Under post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70.1	Tilskudd til sentralt styrte tiltak	9 458	3 000	4 250
70.2	Tilskudd til lokalt styrte tiltak		2 500	4 250
	Sum post 70	9 458	5 500	8 500

Tilskuddsordningen er rettet mot resultatområdene 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold og 2 Friluftsliv. I budsjettet for 2000 foreslås bevilgningen økt med 3 mill. kr i forhold til 1999. Dette som følge av at det er ønskelig å øke innsatsen knyttet til rettighetshavernes arbeid med å utarbeide driftsplaner.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å sikre og utvikle lokale bestander av laks, sjøørret, sjørøye og innlandsfisk, samt å motivere til og bedre mulighetene for fritidsfiske med basis i lokale fiskebestander. Tilskuddsordningen skal understøtte den lokale fiskeforvaltningen med særlig vekt på gjennomføring av tiltak i henhold til driftsplaner.

Tildelingskriterier:

Tilskudd gis til tiltak i regi av lag og organisasjoner etter søknad. Det kan gis tilskudd til kultiveringstiltak, tilrettelegging for fritidsfiske, informasjon om fiskemuligheter, organisering av fiskekortområder, FoU og forvaltningsrelaterte utredningsprosjekter.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapporter og -regnskap og eventuelt fremdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene. Tilskudd til FoU blir kontrollert spesielt i forhold til de forventninger som er gitt i tilsagnet eller kontrakten.

Post 71 Tilskudd til viltformål, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Under post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
71.1	Hjortevilttiltak	11 042	3 500	7 000
71.2	Villreintiltak		2 950	2 950
71.3	Lokale vilttiltak m.v.		8 445	10 445
	Sum post 71	11 042	14 895	20 395

Midlene under posten er rettet mot resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold. Midlene fordeles fylkesmennene i henhold til fordelingsnøkler basert på innbetalte fellingsavgifter, jegeravgift, antall jegere i fylket m.m. Fylkesmennene fordeler midlene til vilttiltak etter søknad. I budsjettet for år 2000 foreslås bevilgningen økt med 5,5 mill. kr i forhold til 1999. Dette som følge av et ønske om å stimulere til et større engasjement i driftsplanarbeidet blant rettighetshavere, samt støtte opp under bedre tilrettelegging for allmennhetens jaktmuligheter.

Mål:

Målet for tilskuddsordningen er å bidra til en god gjennomføring av viltforvaltningsoppgaver og tiltak i regi av sentrale, regionale og kommunale myndigheter, samt enkeltpersoner, lag og organisasjoner.

Tildelingskriterier:

Tiltak som kan gis tilskudd er kartlegging av viltressursene/viltets leveområder, kartlegging av viltinteressene i kommuner og regioner, innarbeiding av viltets leveområder og viltinteressene i kommunale planer etter plan- og bygningsloven, kartlegging og iverksetting av tiltak med formål å bedre bestandsoversikter, opprettelse og drift av lokale samarbeidsråd, deltakelse i rettighetshavernes driftsplanarbeid, FoU og studentoppgaver, organisasjoner, lag og foreninger som ønsker å iverksette tiltak, og andre prioriterte viltformål. Det kan også gis tilskudd til tilrettelegging, organisering og informasjon om jakt og jaktmuligheter.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapporter og –regnskap og eventuelt fremdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene.

Underpost 71.1 Hjortevilttiltak

Underposten skal dekke tiltak knyttet til handlingsplan for forvaltning av hjortevilt som er utarbeidet i samarbeid mellom forvaltningen og organisasjonene i 1995. Midlene skal benyttes i hjorteviltforvaltningen til tiltaksrettede undersøkelser og overvåking,

metodeutvikling, tilskudd til praktiske tiltak og bidrag til løsning av oppgaver i regi av organisasjoner m.m., og forvaltningsrettet FoU og sentrale utviklingstiltak som er nødvendig for senere å kunne sette i verk praktiske tiltak.

Underpost 71.2 Villreintiltak

Underposten skal dekke tiltak i villreinforvaltningen som drift av villreinområdene, bestandstellinger, overvåking, driftsplaner, arbeid med sikring av leveområdene, forvaltningsrettede FoU- og sentrale utviklingstiltak som er nødvendig for senere å kunne sette i verk praktiske tiltak.

Underpost 71.3 Lokale vilttiltak mv.

Midlene benyttes til vilttiltak og prosjekter i regi av lokale, regionale og landsomfattende organisasjoner, forvaltningsrettet FoU knyttet til dokumentasjon og overvåking av biologisk mangfold, og sentrale utviklingstiltak som er nødvendig for senere å kunne sette i verk praktiske tiltak i distriktene.

Post 72 Erstatninger for hjorteviltskader, *kan overføres*

Midlene skal dekke erstatninger for hjorteviltskader, forebyggende tiltak og uforutsette ekstraordinære behov.

Mål:

Målet med ordningen er å bidra til at enkeltpersoner ikke blir påført ekstraordinære kostnader som følge av skade som voldes av hjortevilt.

Tildelingskriterier:

Midler tildeles i henhold til egen forskrift fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapporter og –regnskap og eventuelt framdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene.

Kap 4425 Refusjoner fra Viltfondet og Statens fiskefond (jf. kap. 1425)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
51	Viltfondet	65 336	67 000	66 500
52	Statens fiskefond	28 600	20 632	24 000
	Sum kap 4425	93 936	87 632	90 500

Under dette kapitlet budsjetteres hoveddelen av de forventede refusjonene til statsbudsjettet basert på de årlige inntektene fra Viltfondet og Statens fiskefond. Eventuelle overskytende inntekter i fondene skal i henhold til retningslinjene overføres og kapitaliseres fondene og gir grunnlag for eventuelle større refusjoner kommende år. Refusjonene under kap. 4425 gir grunnlag for tilsvarende utgifter som budsjetteres under kap. 1425 Vilt- og fisketiltak. Til sammen 5,868 mill. kr av refusjonene fra Viltfondet og Statens fiskefond inntektsføres under kap. 4410 post 50 og gir grunnlag for tilsvarende utgifter under kap. 1410 post 50 Basisbevilgninger til miljøforsknings-instituttene. Disse utgiftene dekker vilt- og fiskeforskning i regi av NINA-NIKU. De

samlede refusjonene fra Viltfondet og Statens fiskefond foreslås i budsjettet for 2000 økt med 6,368 mill. kr i forhold til 1999, jf. omtalen under kap. 1425.

I budsjettet for 2000 foreslås det å inntektsføre 3,5 mill. kr i refusjoner fra Viltfondet under kap. 3462 Registerenheten i Brønnøysund, med tilsvarende økning i utgiftene under kap. 462 Registerenheten i Brønnøysund. Dette til dekning av driftsutgifter til Jegerregisteret. Tidligere ble de tilsvarende inntektene ført under kap. 1425 post 51 med tilsvarende utgifter under kap. 1425 post 01.

Post 51 Viltfondet

Viltfondets inntekter kommer fra jegeravgiften, fellingsavgiften, fallvilt og renter av fondskapitalen. Jegeravgiften er Viltfondets største inntektskilde. Omkring 175-180 000 personer betaler jegeravgift hvert år. I jegerregisteret er det registrert omkring 335 000 personer. I mars 1999 overtok Registerenheten i Brønnøysund ansvaret for driften av Jegeregisteret, jf. omtalen under kap. 1425 post 01. Det er i dag et krav at fellingsavgifter for hjortevilt skal være betalt inn innen 10 dager før jakttidas start for at det skal foreligge gyldig fellingstillatelse. Hovedinntektene knyttet til fallvilt kommer fra omsetning av kjøtt fra påkjørt vilt. Tilsvarende utgifter blir budsjettert under kap. 1425 post 65. De årlige inntekter og utgifter varierer både geografisk, bl.a. med klima- og snøforhold det enkelte år og med bestandsnivå, og er derfor vanskelig å forutsi eksakt.

For 2000 vil Viltfondet refundere forskning og utvikling som vedrører viltforvaltning, vilttiltak, ivaretakelse av viltet i arealplanleggingen, forebyggende tiltak og erstatninger som gjelder hjorteviltskader, villreinnemndenes administrative utgifter, administrative utgifter til viltforvaltning i kommunene og administrasjon av jegerregisteret og jegerservice. Jegeravgiften foreslås opprettholdt på kr 210 som i 1999.

Inntektene fra fellingsavgiftene på elg, hjort og villrein skal nyttes i hjorteviltforvaltningen. Gjennomføring av tiltakene i handlingsplanen for forvaltning av hjortevilt finansieres gjennom fellingsavgiftene, som holdes på samme nivå som i 1999. Fellingsavgiften for voksen elg er kr 400, voksen hjort kr 300 og voksen rein kr 210. Avgiftene for elgkalv, hjortekalv og villreinkalv holdes også uendret med henholdsvis kr 230, kr 180 og kr 120.

Samlede refusjoner fra Viltfondet:

	(i 1 000 kr)
Kommunal viltforvaltning (kap. 1425, post 60.1)	9 500
Fallvilt (kap. 1425, post 65)	8 000
Hjortevilttiltak (kap. 1425 post 71.1)	7 000
Villreintiltak (kap. 1425, post 71.2)	2 950
Lokale vilttiltak (kap. 1425 post 71.3)	10 445
Erstatninger og forebyggende tiltak (kap. 1425, post 72)	2 793
Prosjekter, administrasjon mv. (kap. 1425, post 01)	25 812
Refusjoner fra Viltfondet av utgifter under kap. 1425	66 500
Viltforskning, NINA (kap. 1410, post 50)	3 000
Drift av Jegeregisteret (kap. 462)	3 500
Sum refusjon Viltfondet i 2000	73 000

Post 52 Statens fiskefond

Statens fiskefonds inntekter består av fiskeravgift, verdien av inndratt fisk og renter av fondets kapital. Fondet refunderer utgifter til fiskeforvaltningstiltak og fiskeforskning.

Innbetalt fiskeravgift i 1998 er økt i forhold til 1997. Det ble løst 9 000 flere kort, og dette utgjør en økning på ca. 1,5 mill. kr. Økningen i innbetaling av fiskeravgift for fiske etter laks, sjøaure og sjørøye var på 7 500 kort. For fiske etter innlandsfisk var det en økning på ca. 1 500 kort. Dette skyldes en økning av innbetaling av familieavgift som er et ledd i en bedre tilrettelegging for fiske for allmennheten. I 1998 ble det solgt

ca 3 900 flere årskort for familie enn i 1997, mens det var en nedgang på ca. 2 400 kort for enkeltperson. Den store økningen i løste familiekort betyr at antall innenlandsfiskere som løste fiskeravgift lå på et langt høyere nivå enn i 1997.

Fiskeravgiften for fiskeåret 1999/2000 foreslås opprettholdt på dagens nivå. For fiske etter anadrome laksefisk (laks, sjøørret og sjørøye) foreslås årsavgiften opprettholdt på kr 180. Årsavgiften for fiske etter innlandsfisk og kreps foreslås opprettholdt med kr 90 mens ukeavgiften foreslås opprettholdt med kr 45. Prisen for familiekort som kan benyttes av ektefeller/samboere og barn i alderen 16 til 20 år, foreslås også opprettholdt med kr 160 for ett år og kr 60 for en uke. Familiekort kan kun benyttes ved fiske etter innlandsfisk og kreps.

Samlede refusjoner fra Statens fiskefond:

	(i 1 000 kr)
Kommunal fiskeforvaltning (kap. 1425, post 60.2)	4 500
Tilskudd til fiskeformål (kap. 1425, post 70)	8 500
Prosjekter, administrasjon m.v. (kap. 1425, post 01)	11 000
Refusjoner fra Fiskefondet av utgifter kap. 1425	24 000
Fiskeforskning, NINA (kap. 1410, post 50)	2 868
Sum refusjon Statens fiskefond i 2000	26 868

Kap 1426 Statens naturoppsyn (jf. kap. 4426)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	35 263	37 374	40 617
30	Tiltak i nasjonalparkene, *kan overføres*	2 428	2 500	2 500
31	Tiltak i naturvern- og friluftsområder, *kan overføres*	10 610	10 613	10 613
32	Skjærgårdsparker m.v., *kan overføres*	7 208	9 835	9 835
70	Tilskudd til naturoppsyn, *kan overføres*		500	500
	Sum kap 1426	55 509	60 822	64 065

Kap. 1426 Statens naturoppsyn inkluderer midler til etablering og drift av Statens naturoppsyn (SNO) og midler til tiltak i natur- og friluftsområder.

Budsjettøkningen utgjør 3,3 mill. kr til dekning av utgifter knyttet til forsøksordningen med lokal forvaltning i Setesdal Vesthei.

Statens Naturoppsyns rolle og oppgaver:

Statens naturoppsyn (SNO) ble etablert i 1997 med hjemmel i lov om statlig naturoppsyn av 21.06.96, jf. Ot.prp. nr. 30 (1995-96). SNO er under utvikling og arbeider for å etablere et samlet grep om statens oppsynsinnsats. Hovedoppgavene er informasjon og veiledning, i tillegg til bl.a. kontroll, registrering, dokumentasjon, skjøtsel og drift. SNO har også et overordnet ansvar for oppfølgingen av skjærgårdstjenesteordningen. Det legges stor vekt på å etablere godt samarbeid med de andre aktørene innen naturoppsyn, og særlig er samordning med politiet viktig når det gjelder kontrollmessige oppgaver. En viktig utfordring for oppsynet er å skape forståelse og respekt for regelverket som finnes på dette området. Den nasjonale ledelsen er lagt til Direktoratet for naturforvaltning og består av en liten, administrativ enhet, mens hovedtyngden av arbeidet skjer lokalt i områder der behovet for styrket oppsyn er størst. Virksomheten er basert dels på eget feltpersonale og dels på kjøp av

tjenester og samarbeid med andre oppsynsordninger lokalt og regionalt. Det heltidsansatte oppsynet er tilsatt i Direktoratet for naturforvaltning, men har arbeidssted lokalt tilknyttet et definert, geografisk område.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønns- og driftsutgifter til Statens naturoppsyn. Posten dekker også lønn til engasjementer i den sentrale enheten i Direktoratet for naturforvaltning, samt engasjement av statspensjonister (politi).

Posten dekker videre utgifter til ulike råd og utvalg, utgifter til IT- og sambandsutstyr, feltutstyr, uniform/arbeidstøy, opplæringstiltak, informasjonsmateriell, naturveiledningstiltak mv., samt utviklingskostnader. Posten dekker også utgifter knyttet til salg av nasjonalparkprodukter, samt oppdragsvirksomhet der de tilsvarende inntektene budsjetteres på kap. 4426 post 01.

I budsjettet for 2000 foreslås posten økt med 3,3 mill. kr som følge av en forsøksordning med lokal forvaltning i Setesdal Vesthei. Utgiftene under post 01 foreslås i tillegg noe redusert som følge av en justering av inntektene fra SNOs salg av nasjonalparkprodukter og oppdragsvirksomhet, jf. reduksjon på kap. 4406 post 01 Ymse inntekter.

Post 30 Tiltak i nasjonalparkene, *kan overføres*

Posten dekker statlige investeringsutgifter i forbindelse med forvaltningen av nasjonalparkene og tilliggende verneområder i tråd med godkjent forvaltningsplan og andre styringsdokumenter. Videre dekker posten utgifter til tilretteleggingstiltak av ulike slag i forbindelse med styringen av ferdselen inntil og i nasjonalparkene.

Post 31 Tiltak i naturvern- og friluftslivsområder, *kan overføres*

Posten dekker utgifter til ulike praktiske tiltak som følger av statlig erverv av nasjonalt eller regionalt viktige friluftslivsområder, eller varige servituttavtaler for sikring av allmennhetens friluftsinteresser i slike områder. Posten dekker også feltmessige utgifter i naturområder fredet ved kgl. res. Dette er bl.a. utgifter til opparbeidelse av stier, tilrettelegging for publikum, uteinformasjonstiltak mv.

Post 32 Skjærgårdsparker mv., *kan overføres*

Posten dekker utgifter til den praktiske forvaltningen av skjærgårdsparker samt utgifter knyttet til drift av skjærgårdstjenesten i Oslofjorden. Begge disse type ordninger er etablert med bakgrunn i statlige initiativ. Posten skal også dekke utgifter til forvaltningsoppgaver/områdeforvaltning, herunder nødvendig merke- og oppsynsoppgaver i forbindelse med skjærgårdsparkene og andre friluftslivsområder i kystsonen som sikres av staten.

Post 70 Tilskudd til naturoppsyn, *kan overføres*

Midlene under posten er rettet mot resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold. Posten var ny i forbindelse med 1999-budsjettet og dekker støtte til oppsynsaktiviteter i regi av frivillige organisasjoner. Dette fungerer som et viktig supplement til aktiviteter som utføres av Statens naturoppsyn (SNO). Spesielt vil det være aktuelt å gi tilskudd til forebyggende tiltak mot faunakriminalitet.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å støtte opp om oppsynsaktiviteter i regi av frivillige organisasjoner der dette vil fungere som et viktig supplement til aktiviteter som utføres av Statens naturoppsyn.

Tildelingskriterier:

Tilskudd gis til tiltak i regi av kompetente organisasjoner etter søknad. Tilskudd kan bl.a. gis til planlegging og gjennomføring av arbeid i felt og til oppsynsrelevant kurs-, opplærings- og informasjonsvirksomhet innen de aktuelle organisasjonene.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapporter og –regnskap og eventuelt framdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene.

Kap 4426 Statens naturoppsyn (jf. kap 1426)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Ymse inntekter		614	491
	Sum kap 4426		614	491

Post 01 Ymse inntekter

På posten føres ulike inntekter for Statens naturoppsyn, herunder inntekter fra salg av nasjonalparkprodukter, inntekter fra oppdragsvirksomhet o.l. For år 2000 forventes inntektene å bli noe redusert. De tilsvarende utgiftene under kap. 1426 post 01 er redusert tilsvarende. Mindreinntekter på posten medfører tilsvarende mindreutgifter under kap. 1426 post 01.

Kap 1427 Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 4427)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	70 782	79 794	86 846
21	Spesielle driftsutgifter	2 464		
30	Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder, *kan overføres*	7 977	14 785	12 785
31	Tiltak i naturvern- og friluftsområder, *kan overføres*	848		
32	Statlige erverv, fylkesvise verneplaner, *kan overføres*	15 758	13 500	19 500
33	Statlige erverv, barskogvern, *kan overføres*	39 840	26 154	26 154
34	Statlige erverv, nasjonalparker, *kan overføres*		1 000	1 000
60	Kommunal naturforvaltning, *kan overføres*		9 212	7 212
62	Tilskudd til interkommunal friluftsråd, *kan overføres*	4 940	3 300	3 300
67	Lokal Agenda 21, tilskudd til Aksjon vannmiljø, *kan overføres*	4 275		
72	Erstatninger for rovviltskader, *overslagsbevilgning*			80 702
73	Forebyggende tiltak mot rovviltskader og omstillingstiltak, *kan overføres*	104 609	96 002	28 000
74	Tilskudd til friluftslivstiltak, *kan overføres*	4 300	4 670	4 670
75	Internasjonale avtaler og medlemskap	496	832	832
76	Tilskudd til kulturlandskapstiltak, *kan overføres*	375	1 500	1 500
77	Tilskudd til naturinformasjonssentra, *kan overføres*	5 400	5 400	5 400
	Sum kap 1427	262 064	256 149	277 901

Endringen fra 1999 til 2000 skyldes flere forhold, bl.a. økning på 3,0 mill. kr til dekning av utgifter knyttet til arbeidet med å styrke de ville laksebestandene, 6,0 mill. kr til dekning av økt utbetalingsbehov for statlige erverv, fylkesvise verneplaner, 12,7 mill. kr til økte rovvilterstatninger, samt noe økning grunnet ytterligere styrking av Direktoratet for naturforvaltnings arbeid med miljøovervåking.

Direktoratet for naturforvaltnings rolle og oppgaver:

Direktoratet for naturforvaltning er Miljøverndepartementets sentrale rådgivende og utøvende fagorgan innen naturforvaltningen. Direktoratet for naturforvaltning har tverrfaglig kompetanse med basis i kunnskap om økologi, arealforvaltning og friluftsliv, og er temasenter for økologi og biologi. Direktoratet for naturforvaltning skal ha bred oversikt over naturtilstanden og skal kunne rapportere løpende om dette. Innenfor Direktoratet for naturforvaltnings ansvarsområde har direktoratet faglig instruksjonsmyndighet overfor miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene. Direktoratet for naturforvaltning er også delegert ansvar for økonomi- og overordnede personalsaker for disse.

De konkrete miljømålene Direktoratet for naturforvaltning arbeider mot er gjengitt under resultatområdeomtalen. Disse oppsummeres i Direktoratet for naturforvaltnings overordnede mål som er: å bevare biologisk mangfold og å verne og styrke allemannsretten. Direktoratet for naturforvaltnings hovedstrategier for å nå målene er :

- Sikre variasjonsbredden i norsk natur og landskap og opprettholde den naturlige produksjonsevnen
- Sørge for at hensynet til en langsiktig disponering av naturressursene legges til grunn ved areal- og vassdragsplanlegging og planer om naturinngrep
- Fremme mulighetene for å bruke naturen til friluftsliv, opplæring og høsting
- Fremskaffe og formidle kunnskap som grunnlag for en aktiv og forebyggende naturforvaltning

Direktoratet for naturforvaltning er godt igang med utvikling av serviceerklæringer for sine brukere. På utvalgte områder vil det bli lagt fram serviceerklæringer i første halvår 2000.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønn til faste og midlertidig ansatte, samt driftsutgifter for Direktoratet for naturforvaltning. Posten dekker videre husleie og driftsutgifter knyttet til Direktoratet for naturforvaltnings bygg på Tungasletta, samt husleie og driftsutgifter til Kongsvold Fjeldstue og Songli Forsøksgård. Posten dekker også driftsutgifter knyttet til de faglige resultatkrav og oppdrag som tillegges Direktoratet for naturforvaltning, herunder reiser, engasjementer, FoU-prosjekter, miljøovervåking, kjøp av tjenester, trykking av rapporter etc. Dette gjelder alle Direktoratet for naturforvaltnings fagområder med unntak av naturoppsyn (dekkes over kap. 1426) og prosjekter som kan dekkes over kap. 1425 Vilt og fisketiltak.

4,0 mill. kr av bevilgningen under posten blir brukt til direktoratets arbeid med bestandsregistrering av store rovdyr, jf. omtale under resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold. I tillegg vil 3,0 mill. kr bli brukt til styrking av de ville laksebestandene i tråd med Villaksutvalgets innstilling og Fiskeridepartementets, Landbruksdepartementets og Miljøverndepartementets felles handlingsplan, jf. omtale under resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold.

Posten foreslås økt i budsjettet for 2000 i forhold til 1999. Dette da det foreslås 3 mill. kr til oppfølging av villaksutvalgets innstilling til styrking av arbeidet med de ville laksebestandene. For å styrke Direktoratet for naturforvaltnings arbeid med miljøovervåking foreslås posten økt med 0,75 mill. kr. Videre foreslås posten økt med 1,9 mill. kr grunnet økte inntekter under kap. 4427 post 01 Ymse inntekter, knyttet til forventede økning i direktoratets inntekter fra oppdragsvirksomhet samt økte refusjoner

i forbindelse med direktoratets rolle som fagsenter i bistandssammenheng m.m. De tilsvarende utgiftene budsjetteres på post 01 Driftsutgifter.

Post 30 Statlig erverv, båndlegging av friluftsområder, *kan overføres*

Midlene under posten er rettet mot resultatområde 2 Friluftsliv. Staten har det økonomiske ansvaret for å sikre særskilte friluftsområder av nasjonal og regional betydning som f.eks. skjærgårdsparker (jf. kap. 1426 post 32). Staten investerer også i kommunal sikring av lokalt viktige friluftsområder i byer og tettsteder gjennom bidrag til sikring mot tinglyst båndlegging av arealbruken til allment friluftsliv.

Sikringen gjennomføres ved erverv eller ved servituttavtale med grunneier, fortrinnsvis på frivillig grunnlag, men i enkelte tilfeller også ved ekspropriasjon eller ved forkjøp, ved konsesjon eller ved vilkår til konsesjon. I tillegg til sikring av friluftsområder, skal midlene også dekke andre utgifter som er knyttet til gjennomføring av disse oppgavene som f.eks. forhåndstakster, plan- og oppmålingsarbeider, fagbistand, trykking av plandokument, rapporter mv.

Investeringsmidlene utbetales når Direktoratet for naturforvaltning har mottatt formell dokumentasjon på at hjemmel eller rettighet er overført og at statens vilkår er oppfylt.

I budsjettet for 2000 foreslås posten redusert med 2,0 mill. kr i forhold til 1999 med bakgrunn i at utbetalingene på tidligere gitte tilsagn over posten går noe saktere enn forventet. Posten budsjetteres med dette mer realistisk. Rammen for nye tilsagn for 2000 foreslås også noe redusert og innebærer at aktiviteten knyttet til sikring av nye friluftsområder i byer og tettsteder blir noe lavere sammenliknet med 1999. Innenfor rammen av posten foreslås det for 2000 disponert 2,0 mill. kr til oppstart av arbeidet med sikring og vern av friluftliv- og naturområder langs Oslofjorden, jf. omtale under resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 30 Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder, kan overføres

(i 1 000 kr)

	Utestående tilsagn pr. 31.12.98	20 377
-	Overførte midler fra 1998	10 955
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	9 422
+	Nye tilsagn for 1999	15 363
-	Bevilgning for 1999	14 785
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.99	10 000
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 2000	14 785
=	Sum tilsagn pr. 31.12.00	24 785
-	Bevilgningsforslag for 2000	12 785
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 2000	12 000

Post 32 Statlige erverv, fylkesvise verneplaner, *kan overføres*

Midlene under posten er rettet mot resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold. Posten skal dekke utgifter til erstatning av eiers og rettighetshaveres økonomiske tap ved vernetiltak etter naturvernloven, jf. erstatnings-reglene i loven. Erstatninger fastsettes ved minnelige avtaler eller ved rettslige skjønn. Posten skal også dekke kjøp av områder som er vernet eller forutsettes vernet etter naturvernloven. Foruten erstatning og vederlag ved kjøp, skal midlene på denne posten også dekke andre utgifter som er knyttet til gjennomføring av verneplanene, som trykking av verneplaner, grensemerking, utarbeidelse av skjøtselsplaner når dette er nødvendig for fastsettelse av skjønnsforutsetningene, annonsering mv. I budsjettet for år 2000 foreslås posten økt med 6,0 mill. kr i forhold til 1999 da det har vist seg at utbetalingene på tidligere gitte tilsagn til verneplanene går raskere. Posten budsjetteres med dette mer realistisk.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 32, Statlige erverv, fylkesvise verneplaner, kan overføres:

		(i 1 000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.98	37 274
-	Overførte midler fra 1998	0
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	37 274
+	Nye tilsagn for 1999	13 500
-	Bevilgning for 1999	13 500
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.99	37 274
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 2000	19 500
=	Sum tilsagn pr. 31.12.00	56 774
-	Bevilgningsforslag for 2000	19 500
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 2000	37 274

Post 33 Statlig erverv, barskogvern, *kan overføres*

Midlene under posten er i hovedsak rettet mot resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold.

Posten skal dekke utgifter til erstatning av eiers og rettighetshaveres økonomiske tap ved barskogvern etter naturvernloven, jf. erstatningsreglene i loven. Erstatninger fastsettes ved minnelige forhandlinger eller ved rettslige skjønn. Posten skal også dekke kjøp av barskogsområder som er vernet eller forutsettes vernet etter naturvernloven, samt vederlagsordning på 5,0 mill. kr for kompensasjon til grunneiere som har områder på bruttolisten for barskogvern.

Foruten erstatning og vederlag ved kjøp, skal midlene på denne posten også dekke andre utgifter som er knyttet til gjennomføring av barskogplanene, som utgifter i tilknytning til makeskifte, trykking av verneplaner, grensemerking, utarbeidelse av forvaltningsplaner når dette er nødvendig for fastsettelse av skjønnsforutsetningene, annonsering mv.

Regjeringen legger stor vekt på å gjennomføre barskogsvernet i tråd med Stortingets behandling av stortingsmeldingen om barskogvern (jf. St.meld. nr. 40 (1994-95)). Det legges til grunn at målsettingene knyttet til areal vernet barskog står fast. Gjennomføringen har imidlertid vist seg dyrere enn tidligere beregnet. Regjeringen varsler derfor at arbeidet med barskogvernet vil ta noe lenger tid enn tidligere planlagt, noe som innebærer en sluttføringen av arbeidet med verneplan for barskog i 2002. Framdriften vil bli nærmere omtalt i de årlige budsjettproposisjoner.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 33 Statlige erverv, barskogvern, kan overføres:

		(i 1 000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.98	18 282
-	Overførte midler fra 1998	21 718
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	-3 436
+	Nye tilsagn for 1999	55 590
-	Bevilgning for 1999	26 154
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.99	26 000
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 2000	65 154
=	Sum tilsagn pr. 31.12.00	91 154
-	Bevilgningsforslag for 2000	26 154
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 2000	65 000

Post 34, Statlige erverv, nasjonalparkplanen, *kan overføres*

Midlene under posten er rettet mot resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold.

Posten skal dekke utgifter til erstatning av eiers og rettighetshaveres økonomiske tap ved vernetiltak etter naturvernloven, jf. erstatningsreglene i loven. Erstatninger fastsettes ved minnelige avtaler eller ved rettslige skjønn.

Foruten erstatning og vederlag skal midlene på denne posten også dekke andre utgifter som er knyttet til gjennomføring av nasjonalparkplanen, som utgifter i tilknytning til trykking av verneplanutkast, grensemerking, utarbeidelse av forvaltningsplaner når dette er nødvendig for fastsettelse av skjønnsforutsetningene, annonsering mv.

Verneplanen for Setesdal-Vesthei-Ryfylkeheiene planlegges vedtatt i 1999 og verneplanene for Brattfjell-Vindeggen og Forelhogna planlegges vedtatt i 2000.

Det vises også til kap. 1406 Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene post 01 der bevilgningen for 2000 inkluderer 2,5 mill. kr til dekning av driftsutgifter knyttet til gjennomføringen av Nasjonalparkplanen.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 34 Statlige erverv, nasjonalparkplanen, kan overføres:

		(i 1 000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.98	2 000
-	Overførte midler fra 1998	0
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	2 000
+	Nye tilsagn for 1999	1 500
-	Bevilgning for 1999	1 000
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.99	2 500
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 2000	3 500
=	Sum tilsagn pr. 31.12.00	6 000
-	Bevilgningsforslag for 2000	1 000
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 2000	5 000

Post 60 Kommunal naturforvaltning, *kan overføres*

Midlene under posten er rettet mot resultatområdene 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold og 2 Friluftsliv.

Posten dekker midler til utbetaling av tidligere gitte tilsagn i forbindelse med tilskudd til Aksjon vannmiljø, tilskudd til tiltak i friluftsområder, samt 4 mill. kr til tilskudd til kommuner for igangsetting av kartlegging og verdiklassifisering av biologisk mangfold. I budsjettet for 2000 foreslås posten redusert med 2 mill. kr sammenlignet med 1999.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å stimulere til et bredt kommunalt engasjement og ansvar innen naturforvaltning.

Tildelingskriterier:

Tilskudd kan gis til tiltak innen naturvern, friluftsliv, vassdragsforvaltning mv. Kartlegging og verdiklassifisering av biologisk mangfold vil ha spesiell prioritet i 2000.

Tiltak i samsvar med kommuneplan og eventuelt annet styrende planverk innen naturforvaltning vil bli prioritert i tildelingen. Videre vil tiltak som gjennomføres i tilknytning til lokale LA 21-prosesser bli prioritert. Det vil være en fordel med interkommunalt samarbeid om gjennomføring av tiltak der dette er relevant.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakeren leverer sluttrapporter og –regnskap og eventuelt framdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 60 Kommunal naturforvaltning, kan overføres:

		(i 1 000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.98	19 535
-	Overførte midler fra 1998	13 379
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	6 156
+	Nye tilsagn for 1999	6 612
-	Bevilgning for 1999	9 212
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.99	3 556
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 2000	5 212
=	Sum tilsagn pr. 31.12.00	8 768
-	Bevilgningsforslag for 2000	7 212
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 2000	1 556

Post 62 Tilskudd til interkommunal friluftsråd, kan overføres

Posten har tidligere vært budsjettert som underpost til kap. 1427 post 62. Midlene under posten rettet mot resultatområde 2 Friluftsliv. Posten dekker driftstilskudd til Friluftsrådenes Landsforbund og de interkommunale friluftsrådene.

Friluftsrådenes Landsforbund og de interkommunale friluftsrådene står for en effektiv organisering av arbeid med sikring, tilrettelegging og skjøtsel av friluftslivsområder på vegne av det offentlige. Friluftrådenes Landsforbund ble opprettet 1988/89 og har i dag 15 tilsluttede interkommunale friluftsråd som tilsammen dekker ca. 120 kommuner i de tettest befolkede regioner i landet.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å bidra til å opprettholde drift og engasjement i Friluftsrådenes Landsforbund og de interkommunale friluftsrådene.

Tildelingskriterier:

Midlene tildeles Friluftsrådenes Landsforbund som rammebevilgning ved eget brev som gir retningslinjer for hvordan prioriteringen av midlene skal skje. Friluftsrådenes Landsforbund fordeler midler til det enkelte interkommunale friluftsråd basert på disse retningslinjene.

Oppfølging og kontroll:

Tilskuddsmottaker følges opp i forhold til at midlene brukes som forutsatt og at tiltak blir gjennomført. Friluftsrådenes Landsforbund står for løpende oppfølging og kontroll med de interkommunale friluftsrådenes bruk av tilskuddsmidler.

Kontrollen overfor tilskuddsmottaker skjer ved gjennomgang av rapporter som leveres til fastsatte tidspunkt. Rapportering i forhold til bruk av tilskuddsmidler tas også opp i årlige møter med Friluftsrådenes Landsforbund.

Post 72 Erstatninger for rovviltskader, *overslagsbevilgning*

(i 1 000 kr)

Under post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
72.1	Erstatninger for tap av bufe			55 702
72.2	Erstatninger for tap av tamrein			25 000
	Sum post 72			80 702

Posten er ny for 2000 og omfatter erstatninger for tap av bufè og tamrein som tidligere ble budsjettert under kap 1427 hhv. underpost 73.1 og 73.2. Midlene under posten er rettet mot resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold.

Innen rovviltforvaltningen vil oppfølging av St.meld. nr. 35 ”Om rovviltforvalting”, jf. Innst. S. nr. 301 (1996-97) bli gitt høy prioritet også i 2000. Det vil bli lagt særlig vekt på å utarbeide en egen forskrift for erstatning for rovviltskader på tamrein.

Bevilgningen på post 72 dekker erstatninger for rovviltskader på bufe og tamrein forårsaket av store rovdyr. Erstatningene kan variere fra år til år, bl.a. på grunn av naturgitte forhold. Bevilgningsbehovet er således vanskelig å forutsi, og posten foreslås derfor budsjettert som overslagsbevilgning. Dokumentasjonen av skadene er bedret etter hvert som innsatsen med bestandsregistrering og skadedokumentasjon er trappet opp i fylkene. Det vises for øvrig til Innst. O. nr. 88 (1998-99) der Stortingets Energi- og miljøkomite ber Miljøverndepartementet vurdere alternative organisasjonsmodeller for arbeidet med skadedokumentasjon. Departementet har iverksatt et slikt arbeid i samarbeid med berørte parter med sikte på ny organisering fra og med neste beitesesong.

For 2000 foreslås bevilgningene til dekning av utbetalinger til rovvilterstatninger økt med 12,7 mill. kr. Dette som følge av økte utbetalinger grunnet lovfestingen av retten til rovvilterstatning.

Mål:

Målet med ordningen er å sikre full erstatning for dokumenterte og sannsynliggjorte rovviltskader på bufe og tamrein.

Tildelingskriterier:

Erstatning tildeles etter søknad, der kriteriene for å motta erstatning er definert gjennom egen forskrift/regelverk fastsatt i medhold av lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet, § 12 a.

Oppfølging og kontroll:

Erstatninger utbetales uten oppfølgingskriterier, unntatt i enkelttilfelle der det gis særlige vilkår.

Underpost 72.1 Erstatninger for tap av bufè

Bevilgningen dekker erstatninger for skader på husdyr forårsaket av store rovdyr. Erstatninger utbetales i henhold til forskrift fastsatt i medhold av lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet, § 12 a.

Underpost 72.2 Erstatninger for tap av tamrein

Bevilgningen dekker erstatninger for skader på tamrein forårsaket av store rovdyr, jf. Lov av 29. mai 1981 nr 38 om viltet, §12 a. Erstatninger utbetales i henhold til regler fastsatt av Miljøverndepartementet i 1997.

Post 73 Forebyggende tiltak mot rovviltskader og omstillingstiltak, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Under post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
73.1	Erstatninger for tap av bufe	104 609	43 002	
73.2	Erstatninger for tap av tamrein		25 000	
73.3	Forebyggende tiltak mot rovviltskader		18 000	20 000
73.4	Omstillingstiltak		10 000	8 000
	Sum post 73	104 609	96 002	28 000

Midlene under posten er rettet mot resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold og omfatter forebyggende tiltak og omstillingstiltak mot rovviltskader. Det er i budsjettet for 2000 overført til sammen 68,002 mill. kr til ny post 72 som gjelder erstatninger for bufè og tamrein og som tidligere ble budsjettert under denne posten. I tillegg er det lagt inn økte midler til erstatninger, slik at Regjeringens samlede innsats på rovvilområdet økes med 12,7 mill. kr. Midler til bestandsregistrering ligger innenfor Direktoratet for naturforvaltnings budsjett.

For 2000 vil det bli lagt særlig vekt på en videreføring av arbeidet med forebyggings- og omstillingstiltak med utgangspunkt i målsettingen om en differensiert virkemiddelbruk i rovviltforvaltningen (jf. St.meld. nr 35 ”Om rovviltforvalting”, jf. Innst. S. nr. 301 (1996-97).

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å finansiere tiltak som kan forebygge rovviltskader.

Tildelingskriterier:

Midler tildeles etter søknad. Regler for tildeling av tilskudd til forebyggende tiltak er under utarbeidelse.

Oppfølging og kontroll:

For tilskudd til forebyggende tiltak og omstilling gis særlige vilkår i hvert enkelt tilfelle. Det utføres en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapporter fra tilskuddsmottakere om gjennomføring av tiltak og ressursforbruk. Når tilskudd gis til bl.a. FoU-tiltak, blir i tillegg kvaliteten på produktet kontrollert i forhold til de forventninger som er gitt i tilsagnet eller kontrakten.

Underpost 73.3 Forebyggende tiltak

Bevilgningen dekker forebyggende tiltak for å begrense rovviltskader. Midlene vil som tidligere bli benyttet til tiltak og prosjekter i regi av enkeltbrukere og lokale, regionale og landsomfattende organisasjoner. Deler av midlene vil også bli benyttet til forvaltningsrettet FoU. Slikt utviklingsarbeid er nødvendig for å kunne utvikle effektive og målrettede forebyggende tiltak. Hoveddelen av bevilgningen tildeles fylkesmannen etter fylkesvise planer og prioriteringer. Den endelige fordelingen av midler til konkrete tiltak i fylkene skjer i de regionale rovviltutvalg eller forsøksnemnder slik Stortinget har bedt om. Midler tildeles etter søknad, og det kreves rapportering av tapsreduserende eller konfliktdempende effekt. Den del av bevilgningen som nyttes i Direktoratet for naturforvaltning, benyttes til fellesoppgaver for distriktene som det ikke er mulig eller hensiktsmessig å håndtere på fylkesnivået.

Underpost 73.4 Omstillingstiltak

Bevilgningen skal dekke kostnader knyttet til omstilling fra rovviltutsatte produksjoner til annen type landbruksvirksomhet for brukere som er spesielt utsatt. Bevilgningen må

sees i sammenheng med virkemidler innenfor landbruket, herunder avsetningen av særlig melkekvote for rovviltutsatte brukere.

Post 74 Tilskudd til friluftslivstiltak, *kan overføres*

Midlene under posten er rettet mot resultatområde 2 Friluftsliv.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å bidra til stimuleringstiltak og holdningsskapende arbeid for friluftsliv.

Tildelingskriterier:

Tilskudd kan gis til lokale lag og organisasjoner samt Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) og eventuelle andre sammenslutninger av landsdekkende frivillige organisasjoner med friluftsliv som arbeidsområde. Tilskudd prioriteres til tiltak som også retter seg mot andre enn organisasjonenes egne medlemmer, og som har en plan for oppfølging over tid. Prosjekter der familier, barn og unge er målgrupper vil bli prioritert. Tiltak som involverer samarbeid med organisasjoner og som bygger opp viktige koordinerende funksjoner på regionalt nivå er også prioritert.

Oppfølging og kontroll:

Tilskuddsmottaker følges opp i forhold til at midlene brukes som forutsatt og at tiltak blir gjennomført. Når deler av tilskuddet benyttes til regionalt organisasjonsnivå, står Friluftslivets fellesorganisasjon for løpende oppfølging og kontroll med bruken av tilskuddsmidler.

Kontrollen overfor tilskuddsmottaker foregår gjennom generell formalia og rimelighetskontroll av innsendte rapporter. Rapportering i forhold til bruk av tilskuddsmidler tas også opp i årlige møter med Friluftslivets fellesorganisasjon .

Post 75 Internasjonale avtaler og medlemskap

Tilskuddsordningen er primært knyttet til en rekke arbeidstmål på resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold, men flere arbeidsmål under resultatområde 8 er også relevante. Posten skal dekke utgifter i forbindelse med Direktoratet for naturforvaltnings medlemsskap i relevante internasjonale organisasjoner, herunder:

- Federation of Nature and National Parks of Europe (FNNPE)
- Conseil International de La Chasse (CIC)
- Verdens naturvernunion - The World Conservation Union (IUCN)
- Wetlands International (WI)
- BirdLife International (BI)
- Nordisk kollegium for viltforskning (NKV)
- Den nord-atlantiske laksevernorganisasjon - North Atlantic Salmon Conservation Organisation (NASCO)

Posten skal også dekke utgifter forbundet med avtalefestede oppfølgingsprosjekter i tilknytning til medlemskapet.

Mål:

Målet for tilskuddsordningen er å bistå ovennevnte organisasjoner i deres arbeid internasjonalt for vern av biologisk mangfold og bærekraftig bruk av biologiske ressurser, og å gjøre Direktoratet for naturforvaltning og andre deler av miljøforvaltningen i stand til å delta i det faglige internasjonale nettverket disse organisasjonene utgjør. Det foretas kontinuerlig en vurdering av organisasjonens målsettinger og hvilken nytte Direktoratet for naturforvaltning kan ha av medlemskapet.

Tildelingskriterier:

Tilskudd til ovennevnte organisasjoner utgjøres i hovedsak av medlemsavgifter og kontingenter som utbetales i henhold til fastsatte avtaler, kriterier m.m. Det gis også, i spesielle tilfeller, tilskudd til særskilte prosjekter som oppfølging av inngåtte avtaler.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging skjer hovedsakelig i form av deltakelse i møter i organisasjonenes styrende organer, hvor beslutninger fattes bl.a. om budsjetter, kontingenter og økonomisk styring. Oppfølging av spesielle prosjekter skjer gjennom deltakelse i referanse-, arbeids- eller styringsgrupper, ved kontakt med slike grupper, eller ved direkte kontakt med prosjektet.

Kontrollen skjer i hovedsak gjennom generell formalia- og rimelighetskontroll av innsendte prosjektrapporter og årsmeldinger, samt revisorbekreftede årsregnskap fra organisasjonene. I tillegg deltar Direktoratet for naturforvaltning på møter i organisasjonenes styrende organer, hvor beslutninger fattes bl.a. om budsjetter, kontingenter og økonomisk styring.

Post 76 Tilskudd til kulturlandskapstiltak, *kan overføres*

Midlene under denne posten er rettet mot resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold og 3 Kulturminner og kulturmiljøer.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å ta vare på verdifulle kulturlandskap med særlig verdi for biologisk mangfold, som f.eks. gamle kulturmarker. Det vises for øvrig til kap. 1429 post 72.5 Kulturlandskap og målet for denne tilskuddsordningen.

Tildelingskriterier:

Tilskudd gis etter søknad til grunneiere og andre som forvalter spesielle og marginale områder der det er særlige grunner til å gå inn og ivareta biologisk mangfold, og der dette ikke skjer gjennom landbrukets virkemidler. Det kan gis tilskudd til opprettholdelse av drift/driftsform, skjøtsel og vedlikehold, samt restaurering og etablering av arealer/nøkkelområder.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapporter, sluttregnskap og eventuelt framdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene.

Post 77 Tilskudd til naturinformasjonssentre, *kan overføres*

Tilskuddsordningen er i hovedsak rettet mot resultatområdene 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold og 2 Friluftsliv. Bevilgningen på posten foreslås videreført på samme nivå som for 1999 og dekker utgifter til forprosjektering og etableringskostnader for nye nasjonalparksentra, medvirkning i gjeldssanering ved to eksisterende sentra og opptrapping av informasjonsformidlingstiltak ved eksisterende nasjonalparksentra. Det er nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe for å se nærmere på hvordan en kan øke å samordne den statlige innsatsen ved etablering av nasjonalparksentra, jf. energi- og miljøkomiteens merknad til statsbudsjettet for 1999. I budsjettet for 2000 foreslås det en tilsagnsfullmakt på 2 mill. kr, da tidligere års erfaringer viser seg hensiktsmessig at det kan gis tilsagn med varighet utover budsjettåret, med sikte på å øke tryggheten for lokale investorer knyttet til etableringen av nye nasjonalparksentra.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å sikre etablering og drift av nasjonalparksentre ved 13 eksisterende og framtidige nasjonalparker jf. omtale under resultatområde 1. Nasjonalparksentrenes hovedfunksjon er å formidle informasjon om natur- og kulturverdier og bidra til en god forvaltning av nasjonalparkene.

Tildelingskriterier:

Tilskuddsordningen omfatter autoriserte nasjonalparksentre og sentre i forprosjektfasen. Tilskudd gis etter søknad til utvikling av forprosjekt, etablering av senteret, informasjonsformidling og kompetanseutvikling. Autoriserte nasjonalparksentre gis et årlig grunntilskudd som skal dekke løpende aktivitet ved senteret knyttet til administrasjon, planlegging og gjennomføring av informasjonstiltak.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapporter og –regnskap og eventuelt framdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene.

Stikkprøvekontroll bl.a. gjennomsyn av utstillinger og informasjonsmateriell som det er gitt støtte til, blir også benyttet.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 77 Tilskudd til naturinformasjonssentre, kan overføres

(i 1 000 kr)

	Nye tilsagn for 1999	5 400
-	Bevilgning for 1999	5 400
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.99	0
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 2000	7 400
=	Sum tilsagn pr. 31.12.00	7 400
-	Bevilgningsforslag for 2000	5 400
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 2000	2 000

Kap 4427 Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 1427)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Ymse inntekter	7 728	6 442	8 522
09	Internasjonale oppdrag		500	514
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	892		
54	Gebyrer	1 851	2 300	2 300
90	Salg av aksjer	6		
	Sum kap 4427	10 477	9 242	11 336

Post 01 Ymse inntekter

Under posten føres bl.a. inntekter ved salg av Direktoratet for naturforvaltnings rapporter og andre produkter samt oppdragsinntekter. I budsjettet for 2000 foreslås inntektene økt med om lag 1,9 mill. kr som følge av en forventet økning i inntektene fra direktoratets oppdragsvirksomhet, samt økte refusjoner i forbindelse med direktoratets rolle som fagsenter i bistandssammenheng m.m. Mindreinntekter i forhold til budsjett medfører tilsvarende mindreutgifter under kap. 1427 post 01.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Inntektene under posten skal finansiere de tilsvarende utgiftene til virksomhet tilknyttet kompetansenettverket i forbindelse med miljørettet bistand. Eventuelle mindreinntekter medfører tilsvarende mindreutgifter under kap. 1427 post 01.

Post 54 Gebyrer

Inntektene på denne posten skal dekke utgiftene til den obligatoriske jegerprøven som ble satt i verk fra 01.04.86. Hver jeger som går opp til prøven må betale et eksamensgebyr på kr 200. Gebyrinntektene skal dekke de tilsvarende utgiftene under kap. 1427 post 01 til å drive eksamensordningen. Det budsjetterte beløpet er basert på den årlige forventede tilgang av nye jegere.

Mindreinntekter i forhold til budsjett medfører tilsvarende mindreutgifter på kap. 1427 post 01.

Kap 1429 Riksantikvaren (jf. kap. 4429)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	68 919	64 859	69 311
21	Spesielle driftsutgifter, *kan nyttes under kap. 1429 postene 72 og 73*	30 302	14 300	17 021
33	Statlig erverv/erstatninger, tiltak, *kan overføres*	1 056	500	
60	Regionale kulturminnetiltak, *kan overføres*	19 568	18 000	18 000
72	Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige kulturminner og kulturmiljøer, *kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 postene 21 og 60*	45 371	59 158	60 314
73	Brannsikring og beredskapstiltak, *kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 post 21*	1 783	6 453	6 453
74	Vernebygg domkirkeruinen på Hamar, *kan overføres*	25 333		
75	Internasjonalt samarbeid, *kan overføres*	842	900	900
	Sum kap 1429	193 174	164 170	171 999

Budsjettøkningen skyldes flere forhold, bl.a. en økning på 2,5 mill. kr til dekning av driftsutgifter for Nordic World Heritage Office, 1,0 mill. kr til samarbeidsforum for storbyutvikling der 6 byer og 9 departementer deltar, sterkere satsing på vern og sikring av fredede og bevaringsverdige bygninger og anlegg samt styrkingen av arbeidet med Bryggen i Bergen jf. post 72. Endringen omfatter også økt innsats på Riksantikvarens arbeid innen miljøovervåking og økte utgifter grunnet tilsvarende økte oppdragsinntekter.

Riksantikvarens rolle og oppgaver:

Riksantikvaren (RA) er direktorat for kulturminneforvaltningen og Miljøverndepartementets rådgivende og utøvende faginstans for forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer. Riksantikvaren har ansvar for å gi faglige bidrag til departementets arbeid med kulturminnevern som en integrert del av miljøvernpolitikken. Riksantikvaren har også en rådgivende funksjon overfor annen offentlig forvaltning, allmennheten og næringslivet. I saker der Riksantikvaren utøver myndighet etter særlov, skal både kulturminnefaglige og andre samfunnsmessige hensyn legges til grunn for avgjørelsene. Riksantikvaren har ansvaret for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført, og har i denne sammenheng et overordnet ansvar for fylkeskommunenes, forvaltningsmuseenes, Sysselmannens og Samisk kulturminneråds arbeid som regionale kulturminnemyndigheter. Riksantikvaren skal gjennom tilretteleggings- og stimuleringstiltak bidra til at kommunene tar nødvendig hensyn til kulturminner og kulturmiljøer som

viktige elementer og ressurser i sine omgivelser. Riksantikvaren skal formidle kontakt mellom norske og internasjonale fagmiljøer, representere norske myndigheter i relevante internasjonale organer og påse at folkerettslig bindende avtaler om kulturminnevern blir etterlevd.

De konkrete miljømålene Riksantikvaren arbeider mot er gjengitt under resultatområdeomtalen. Riksantikvarens hovedstrategi for å nå målene er:

- sikre at kulturminner og kulturmiljøer brukes og forvaltes slik at verdiene i dem bevares og aktiviseres som bidrag til en bærekraftig utvikling
- påse at vernet av kulturminner og kulturmiljøer har stor geografisk, sosial, etnisk og tidsmessig bredde
- sikre at kulturminner og kulturmiljøer gir premisser for bruk av arealer og for utformingen av steder og aktuelle anleggs-, ombyggings- og utbyggingstiltak
- delta i internasjonalt samarbeid for å bidra til å sikre kulturelle rettigheter, utveksle kunnskap og etablere kulturminnevern som en viktig del av et sektorovergripende miljøvern

Riksantikvaren er godt igang med utvikling av serviceerklæringer for sine brukere. På utvalgte områder vil det bli lagt fram serviceerklæringer i første halvår 2000.

Post 01 Driftsutgifter

Midlene på post 01 dekker ordinære lønns- og driftsutgifter hos Riksantikvaren. Dette gjelder lønn og godtgjørelser til faste og midlertidige ansatte samt faste og variable driftsutgifter som husleie, oppvarming, kontorservice mv. Posten dekker også et begrenset kjøp av tidsbegrensede konsulenttjenester som er nødvendig for Riksantikvarens arbeid. Dette omfatter bl.a. bistand til faglige prosjekter/utredninger og informasjonstiltak innenfor Riksantikvarens resultatområder.

I budsjettforslaget for 2000 er posten foreslått økt med 4,4 mill. kr i forhold til 1999. Økningen skyldes bl.a. at det foreslås 1,7 mill. kr til lønns- og driftskostnader til Nordic World Heritage Office. På bakgrunn av evalueringsrapporten for den opprinnelige forsøksperioden for Nordic World Heritage Office er det inngått avtale med UNESCO om forlengelse av prøveperioden med ytterligere 3 år. Det vises for øvrig til kap. 1429 post 21 der det foreslås 0,8 mill. kr til Nordic World Heritage Office i 2000. Videre foreslås posten økt noe til dekning av Riksantikvarens arbeid med kompetanseoppbygging for fylkeskommuner og kommuner, herunder kostnader i tilknytning til utarbeidelse av en spesialveileder for plan- og bygningsloven og kulturminner/-kulturmiljøer samt økte lønnskostnader som følge av lønnsoppgjøret i 1998 og 1999.

Posten dekker også utgifter knyttet til salg av rapporter mv. og utgifter i tilknytning til oppdragsvirksomheten samt midler til kompetansenettverket for miljørettet bistand. De tilsvarende inntekter føres under hhv. kap. 4429 post 02 og 09..

Mindreinntekter under kap. 4429 postene 02 og 09 medfører tilsvarende mindreutgifter under kap. 1429 post 01.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, *kan nyttes under kap. 1429 post 72 og 73*

Post 21 skal dekke utgifter til tiltak for fredete og bevaringsverdige bygninger og anlegg, middelalderbygninger og -anlegg, kulturlandskap, skjøtsel av automatisk fredete arkeologiske kulturminner, bergkunstprosjektet, kystkultur og fartøyvern, samisk kulturminnevern, samt nasjonale oppgaver knyttet til kulturminner på UNESCO's World Heristage List, brannsikring og beredskapstiltak, samt internasjonalt arbeid.

Posten dekker også kjøp av tjenester fra de arkeologiske landsdelsmusèene og fra sjøfartsmusèene samt kjøp av forskningstjenester fra NIKU. I tillegg dekker posten utgifter til viktige nasjonale konserveringsoppgaver, og metodeutvikling, samt

registeretablering, drift av Nasjonalt Bygningsregister og til utgifter til samordning av kulturminneregistre.

Ved større sikringstiltak innenfor kulturminneforvaltningen er det ofte hensiktsmessig og økonomisk gunstig at Riksantikvaren står som tiltakshaver, fremfor at en tilskuddsmottaker gjennomfører tiltaket. Dette fordi det for flere typer kulturminnetiltak ikke eksisterer et forberedende og utførende ledd utenfor Riksantikvaren til å gjennomføre tiltakene. F.eks. har ruiner ofte uklare eierforhold og ingen naturlig tilskuddsmottaker. Dette medfører ofte at Riksantikvaren må kjøpe tjenester før tiltak iverksettes, samt at iverksettelsen av tiltakene kan få preg av tjenestekjøp. Midlene skal da i sin helhet budsjetteres på driftspost. Fra og med 1998 utgjør midlene på post 21 tiltaksmidler til prosjekter og tiltak innen kulturminneforvaltningen i regi av Riksantikvaren, og må ses i sammenheng med midlene som budsjetteres under tilskuddspostene 72 og 73 og 75.

I budsjettet for 2000 foreslås bevilgningen under post 21 økt med 2,7 mill. kr i forhold til 1999. Økningen er bl.a. relatert samarbeidsforum for storbyutvikling, hvor 6 byer og 9 departementer deltar, jf. omtale under resultatområde 9. Spesielle utfordringer er styrking av bystruktur og avklaring av konflikter mellom vern og utbygging i de historiske sentra. Det er også foreslått 0,75 mill. kr til økt innsats på miljøovervåkning av kulturminner. Innenfor bevilgningsforslaget på posten vil også Riksantikvarens arbeid med registerutvikling og by- og tettstedsutvikling bli prioritert i 2000.

Post 33 Statlige erverv/erstatninger, *kan overføres*

Bevilgningen har tidligere dekket statlig erverv for kulturminneformål der det av særlige grunner eller nasjonale hensyn er aktuelt at Riksantikvaren på vegne av staten går inn som eier av kulturminner og kulturmiljøer. I visse tilfeller ble det også dekket utgifter i forbindelse med servituttavtaler som ble inngått av samme hensyn.

Posten dekket også tidligere utgifter til erstatninger ved minnelige ordninger eller ved rettslig skjønn etter kulturminnelovens hjemmel om fredning av kulturmiljø.

Tidligere års erfaringer har vist at ovennevnte formål kun tidvis generer bevilgningsbehov over statsbudsjettet. For 2000 foreslås posten nedlagt og Regjeringen vil eventuelt komme tilbake til tilleggsforslag ved behov i løpet av 2000.

Post 60 Regionale kulturminnetiltak, *kan overføres*

Midlene under posten retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer og brukes til sikring og istandsetting av kulturminner og kulturmiljøer.

Mål:

Tilskuddsordningen skal bidra til sikring og istandsetting av kulturminner og kulturmiljøer

Tildelingskriterier:

Midlene fordeles av fylkeskommunene. Midlene tildeles fylkeskommunene ved eget forventningsbrev som gir retningslinjer og prioriteringer i forhold til bruken av dem. Riksantikvaren tildeler midler til fylkeskommunene på grunnlag av faglige vurderinger av spesielle satsingsområder og behov i den enkelte fylkeskommune.

Oppfølging og kontroll:

Fylkeskommunene står for løpende oppfølging og kontroll med bruken av midlene og rapporterer om dette til Riksantikvaren i henhold til fastsatte rutiner. Riksantikvarens kontroll skjer ved en generell formalia- og rimelighetskontroll av sluttrapport og -regnskap fra fylkeskommunene

Post 72 Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige kulturminner og kulturmiljøer, *kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 postene 21 og 60*

(i 1 000 kr)

Under post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
72.0	Særskilt tilskudd i kulturminneåret 1997	698		
72.2	Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige bygninger og anlegg	4 576	4 483	8 483
72.3	Vern og sikring av middelalderbygninger og anlegg	213	4 930	4 957
72.4	Kystkultur og fartøyvern	21 022	23 000	19 154
72.5	Kulturlandskap	1 900	1 975	1 550
72.6	Skjøtsel av automatisk fredete kulturminner	288	7 308	7 308
72.7	Samisk kulturminnevern	507	600	1 000
72.8	Tekniske og industrielle kulturminner	11 147	12 502	11 502
72.9	World Heritage List, nasjonale oppgaver	5 020	4 360	6 360
	Sum post 72	45 371	59 158	60 314

I budsjettet for 2000 foreslås bevilgningen under posten økt med 1,15 mill. kr i forhold til 1999. Innenfor rammen av bevilgningsforslaget på posten foreslås tilskudd til samisk kulturminnevern økt med 0,4 mill. kr, tilskudd til vern og sikring av fredete og bevaringsverdige bygninger og anlegg økt med 4 mill. kr, samt tilskudd til Bryggen i Bergen, jf. underpost 72.9, økt med 2 mill. kr. Forslaget innebærer noe mindre midler til formålene kystkultur og fartøyvern, kulturlandskap samt teknisk og industrielle kulturminner.

Underpost 72.2 Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige bygninger og anlegg

Mål:

Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer og skal bidra til vern og sikring av fredete og bevaringsverdige bygninger og anlegg.

Tildelingskriterier:

Midlene nyttes til større vedlikeholds- og restaureringsarbeider, prioriterte oppgaver initiert av Riksantikvaren, store oppgaver av nasjonal verdi og tiltak i forbindelse med nye fredningssaker. Utvikling av håndverkskompetanse og videreføring av tradisjonell håndverksteknikk og materialbruk blir vektlagt.

Oppfølging og kontroll:

Kontrollen skjer ved en generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport fra tilskuddsmottakeren. I spesielle tilfeller er det også aktuelt med kontroll på stedet av Riksantikvaren eller fylkeskommunen for å påse at tiltaket er gjennomført etter antikvariske retningslinjer og andre forutsetninger for tilskuddet.

Underpost 72.3 Vern og sikring av middelalderbygninger og anlegg

Mål:

Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer og skal bidra til å verne og sikre automatisk fredete bygninger og ruiner fra middelalderen.

Tildelingskriterier:

Midlene skal brukes til istandsetting, vedlikehold og konservering av automatisk fredete bygninger og ruiner fra middelalderen.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging og kontroll skjer ved en generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport fra tilskuddsmottakeren. I enkelte tilfeller også ved kontroll av om kulturminnet er sikret og istandsatt etter antikvariske retningslinjer.

Underpost 72.4 Kystkultur og fartøyvern

Mål:

Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer og er todelt:

A: Sikre og istandsette et representativt utvalg faste kulturminner langs kysten og et representativt utvalg fartøyer.

B: Bidra til drift av utvalgte fartøyvernsentra slik at disse kan utøve virksomheten etter formålet.

Tildelingskriterier:

A: Tilskudd gis til utvalgte kulturminner som inngår i verneplaner eller som anses å ha høy verneverdi. Det blir lagt vekt på å bruke tilskuddsmidlene til konkrete sikrings- og istandsettingstiltak, samt til forvaltning, drift og vedlikehold etter antikvariske retningslinjer. Bruk av tradisjonelle materialer, teknikker og håndverk, samt opplæring og kunnskapsoppbygging er viktige kriterier for tildeling.

B: Rundsumstilskudd gis til utvalgte fartøyvernsentra.

Oppfølging og kontroll:

A: Kontrollen skjer ved generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport med fotografier fra tilskuddsmottakeren. I spesielle tilfeller er det også aktuelt med kontroll på stedet av Riksantikvaren eller fylkeskommunen for å påse at kulturminnet er sikret og istandsatt etter antikvariske retningslinjer.

B: Antall fartøyer som istandsettes ved fartøyvernsentrene og antall lærlinger/faglærte er viktige oppfølgingskriterer. Riksantikvaren kontrollerer videre revidert årsregnskap og årsmelding fra fartøyvernsentrene.

Underpost 72.5 Kulturlandskap

Mål:

Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljø og skal bidra til å ivareta, skjøtte og sikre verdifullt kulturlandskap. Det vises for øvrig til kap. 1427 post 76 Tilskudd til kulturlandskap og målet for denne tilskuddsordningen.

Tildelingskriterier:

Tilskudd nyttes til vern, formell sikring og skjøtsel av kulturmiljø. Tilskudd gis til konkrete prosjekter. Prosjekter som gir samordnings- og samspilleffekt prioriteres, men tilskudd gis også til samarbeidsprosjekter som har overførings-/utviklingsverdi og som ikke omfattes av andre myndigheters ordinære tilskuddsordninger.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging og kontroll skjer gjennom kontroll av at faglige vilkår/-kriterier i forhold til det enkelte prosjekt er oppfylt. Videre ved generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport fra tilskuddsmottakeren. Fylkeskommunens kulturetat og eventuelt Samisk kulturminneråd er ofte tillagt et faglig oppfølgingsansvar. For større samarbeidsprosjekter følges prosjektene opp med regelmessige møter og/eller rapporteringer. Disse prosjektene blir ofte gjenstand for evaluering underveis og ved prosjektavslutning.

Underpost 72.6 Skjøtsel av automatisk fredete kulturminner

Mål:

Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer. Midlene nyttes til å dekke tilskudd til tiltakshavere iht. kulturminneloven § 10, samt skjøtsel av arkeologiske kulturminner herunder sikring av bergkunst.

Tildelingskriterier:

I hovedsak gis det tilskudd til :

- private tiltakshavere i forbindelse med arkeologiske undersøkelser
- de arkeologiske museene, forskningsinstitusjonene og fylkeskommunene slik at disse kan utvikle kunnskap og gjennomføre tiltak vedrørende skjøtsel av arkeologiske kulturminner. Ut år 2005 skal bergkunst sikres iht. Riksantikvarens prosjektplan.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging av tiltaket skjer ved kontroll av om tiltak gjennomføres iht. faglige kriterier for tilskuddet. Videre ved generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport fra tilskuddsmottakeren.

Underpost 72.7 Samisk kulturminnevern

Mål:

Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer og skal ivareta de overordnede kulturminnefaglige hensyn i arbeidet med samiske kulturminner og kulturmiljøer, samt samisk bygningsvern.

F.o.m. 1997 har Riksantikvaren stilt de samlede midler på post 72.7 til disposisjon for Samisk kulturminneråd, som nå også står for utbetaling.

Tildelingskriterier:

Tilskudd gis til tiltak som skal ivareta de overordnede kulturminnefaglige hensyn i arbeidet med samiske kulturminner og kulturmiljøer, samt samisk bygningsvern.

Oppfølging og kontroll:

Samisk kulturminneråd kontrollerer rapporter og regnskap. Videre de faglige oppfølgingskriterier relatert til tiltakets art. Riksantikvaren blir løpende orientert om faglige begrunnelser og disposisjoner, og mottar skriftlig rapport fra Samisk kulturminneråd ved årets slutt. Samisk kulturminneråd krever rapport fra tilskuddsmottaker

når tiltaket er utført. Samisk kulturminneråd sender Riksantikvaren tertialrapporter over framdrift og forbruk i henhold til etablerte rutiner og praksis.

Underpost 72.8 Tekniske og industrielle kulturminner.

Mål:

Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer og er todelt:

A: Sikre og istandsette et representativt utvalg tekniske og industrielle kulturminner.

B: Bidra til drift av utvalgte anlegg slik at disse kan utøve virksomheten etter formålet.

Tildelingskriterier:

A: Tilskudd gis til utvalgte kulturminner som er inngår i verneplaner eller som anses å ha høy verneverdi.

Det blir lagt vekt på å bruke tilskuddsmidlene til konkrete sikrings- og istandsettingstiltak, samt til forvaltning, drift og vedlikehold etter antikvariske retningslinjer. Bruk av tradisjonelle materialer, teknikker og håndverk, samt opplæring og kunnskapsoppbygging er viktige kriterier for tildeling. Helhetlige miljøer med bygninger, anlegg og produksjonsutstyr blir prioritert. Muligheter for tilrettelegging og formidling overfor allmennheten vektlegges. Tiltakene skal skje i samarbeid med kulturmyndighetene.

B: Rundsumstilskudd gis til utvalgte anlegg.

Oppfølging og kontroll:

A: Oppfølging og kontroll skjer gjennom kontroll av om kulturminnet er sikret og istandsatt etter antikvariske retningslinjer. Videre gjennom generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport med fotografier fra tilskuddsmottakeren. I spesielle tilfeller er det også aktuelt med kontroll på stedet av Riksantikvaren eller fylkeskommunen.

B: Oppfølging og kontroll skjer gjennom kontroll av om driften ved anlegget utøves etter formålet. Riksantikvaren kontrollerer videre revidert årsregnskap og årsmelding samt rapporter/uttalelser fra fylkeskommunene.

Underpost 72.9 World Heritage List, nasjonale tiltak

Mål:

Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer og skal sikre og istandsette World Heritage områder i tråd med UNESCO`s internasjonale retningslinjer.

Tildelingskriterier:

Tilskudd gis til prosjekter for sikring, istandsetting, overvåking og andre nødvendige tiltak i verdensarvområder, i samsvar med anbefalinger i evalueringsrapport fra ICOMOS. Der det er mulig bør tilskuddsmidlene kombineres med opplæringsordninger som kan heve kompetansen innen antikvarisk istandsetting.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging skjer gjenom møter og fagsamlinger som gjennomføres i henhold til avtalt arbeidsprogram. Kontrollen skjer ved generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport fra tilskuddsmottakeren. Fysisk kontroll fra Riksantikvaren kan også være aktuelt for kontroll av at konkrete restaureringstiltak gjennomføres på faglig akseptabelt nivå.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 72 Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige kulturminner og kulturmiljøer, kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 post 21 og post 60:

		(i 1 000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.98	6 553
-	Overførte midler fra 1998	9 375
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	-2 822
+	Nye tilsagn for 1999	71 980
-	Bevilgning for 1999	62 658
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.99	6 500
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 2000	60 314
=	Sum tilsagn pr. 31.12.00	66 814
-	Bevilgningsforslag for 2000	60 314
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 2000	6 500

Post 73 Brannsikring og beredskapstiltak, kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 post 21

Midlene under posten nyttes til tilskudd til drift, vedlikehold og oppgradering av sikringsanlegg ved stavkirkene og til tilskudd til prosjekter som har relevans for brannsikring av andre verdifulle kulturminner og kulturmiljøer.

Mål:

Sikre utvalgte kulturminner og kulturmiljøer mot plutselig ødeleggelse.

Tildelingskriterier:

Tilskudd gis til etablering av sikring eller drift av sikringsanlegg i utvalgte kulturminner eller kulturmiljøer.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging og kontroll skjer gjennom generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport fra tilskuddsmottaker. Fysisk kontroll fra Riksantikvaren kan også være aktuell. Videre om sikringstiltak, sikringsarbeid eller drift av sikringstiltak gjennomført på faglig akseptabelt nivå.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 73 Brannsikring og beredskapstiltak, kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 post 21

		(i 1 000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.98	0
-	Overførte midler fra 1998	0
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	0
+	Nye tilsagn for 1999	8 453
-	Bevilgning for 1999	6 453
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.99	2 000
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 2000	6 453
=	Sum tilsagn pr. 31.12.00	8 453
-	Bevilgningsforslag for 2000	6 453
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 2000	2 000

Post 75 Internasjonalt samarbeid, *kan overføres*

Riksantikvaren ivaretar norsk representasjon i ulike internasjonale organisasjoner og er engasjert i flere prosjekter. Posten dekker tilskudd, medlemsavgifter, utgifter knyttet til

samarbeidsavtaler og utredningsarbeid, herunder det norsk-russiske miljøvernsamarbeidet under den bilaterale miljøvernavtalen.

Mål:

Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 8 Internasjonalt miljøvernsamarbeid, -bistand, nord- og polarområdene, og er todelt:

A: Få internasjonalt samarbeid på kulturminnevernfeltet styrt i en retning som sammenfaller med norske politiske og fagpolitiske interesser, markere Norge som viktig bidragsyter til nøkkelorganisasjoner innen Riksantikvarens fagfelt, og markere Norge som et land med særlig kompetanse på bevaring av kulturminner i tre.

B: Sikre drift av den norske del av ICOMOS, fagfeltets fremste NGO, og eventuelle internasjonale spesialkomiteer som Norge tar et driftsansvar for.

Tildelingskriterier:

A: Tilskudd anvendes i overenstemmelse med ovennevnte mål. Videre kreves det at mottaker har etablerte prinsipper for økonomistyring eller er i en oppbyggingsfase etter krig eller regimeskifte fra autoritært til demokratisk styre.

B: Rundsumtilskudd gis til utvalgte internasjonale organisasjoner.

Oppfølging og kontroll:

A: Kontroll og oppfølging av om konkrete restaureringstiltak gjennomføres på faglig akseptabelt nivå. Videre gjennom kontroll av rapport fra tilskuddsmottager vedrørende anvendelse av tilskuddet eller at Riksantikvaren utøver eget tilsyn. Møter og fagsamlinger gjennomføres i henhold til avtalt arbeidsprogram når det er praktisk mulig.

B: Organisasjonens virksomhet utøves etter formålet. Riksantikvaren kontrollerer revidert årsregnskap og årsmelding for organisasjonens virksomhet.

Kap 4429 Riksantikvaren (jf. kap. 1429)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Salgsinntekter, refusjon av reiseutgifter m.v.	157		
02	Refusjoner og diverse inntekter	4 734	2 611	3 884
03	Andre inntekter	530		
09	Internasjonale oppdrag	776	500	714
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	103		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	440		
17	Refusjon lærlinger	26		
	Sum kap 4429	6 766	3 111	4 598

Post 02 Refusjoner og diverse inntekter

Posten gjelder refusjoner og innbetalte midler fra oppdragsvirksomhet for andre institusjoner mv., jf. omtale under kap. 1429, post 01. Under posten budsjetteres også inntekter ved salg av Riksantikvarens rapporter og andre produkter. I budsjettet for 2000 foreslås posten økt med 1,273 mill. kr som følge av inntektene under posten de siste årene har vært noe større enn budsjettert. Tilsvarende økning i utgiftene er foreslått under kap. 1429 post 01. Ved mindreinntekter i forhold til budsjett skal utgiftene under kap. 1429 post 01 reduseres tilsvarende.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Midlene på posten skal finansiere de tilsvarende utgiftene til virksomhet tilknyttet kompetansenettverket i forbindelse med miljørettet bistand. Ved mindreinntekter i forhold til budsjett skal utgiftene under kap. 1429 post 01 reduseres tilsvarende.

Programkategori 12.30 Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet

Utgifter under programkategori 12.30 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
1441	Statens forurensningstilsyn, (jf kap. 4441)	319 335	574 509	588 215	2,4
1442	Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet	161 529	49 061	58 587	19,4
1443	Miljøovervåking og akutt forurensing	65 197	56 393	99 308	76,1
1449	Refusjonsordninger for spesialavfall - bilvrak og spillolje	149 548			
2422	Statens miljøfond	70 000	230 000	151 200	-34,3
	Sum kategori 12.30	765 609	909 963	897 310	-1,4

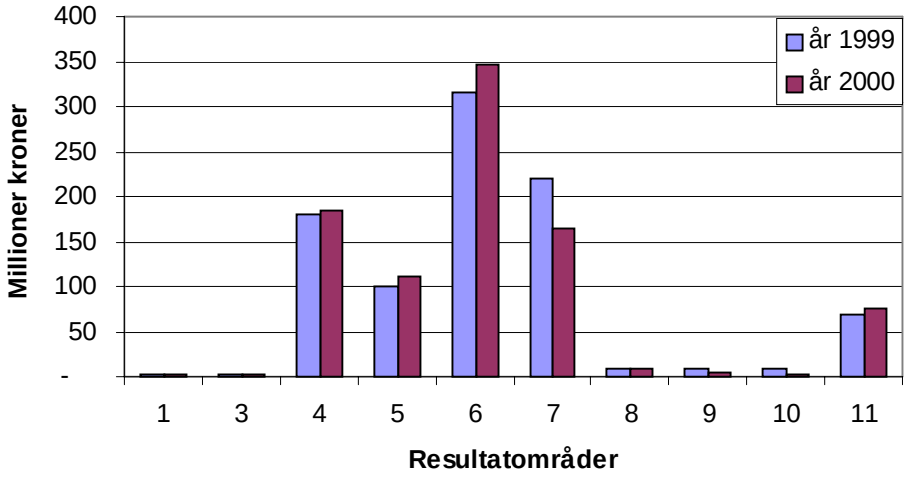

Figur 3.3 Budsjett for 1999 og 2000 under programkategori 12.30 fordelt på resultatområder

Det er endringer på flere av resultatområdene. Resultatområde 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier er styrket ift. i 1999. Foruten midler knyttet til refusjonsordningen i kombinasjon med avgift på trikloreten, omfatter styrkingen tiltak på prioriterte områder som informasjon om kjemikalier, beskyttelse av barn mot kjemikalier, innsamling og håndtering av PCB-holdige produkter, kontroll og oppfølging av kjemikalieregelverket, styrking av kunnskapsgrunnlaget på kjemikalieområdet, samt oppgradering av arbeidet med forurenset grunn og sedimenter.

For resultatområde 6 Avfall og gjenvinning skyldes økningene i stor grad utvidelser av refusjonsordningene for spillolje jf. kap. 1441 post 76 og økning i tilskudd til biloppsamlingssystemet, jf. kap. 1441 post 73. Resultatområdet er styrket ifm. Regjeringens satsing på klima- og energitiltak.

På resultatområde 7 Klimaendringer, luftforurensning og støy gjelder reduksjonen Statens miljøfonds låneramme. Lånerammen reduseres etter hvert som utlån gjennomføres, jf. kap. 2422. Det er også planlagt satt i gang et prosjekt for å øke utnyttelsen og

redusere deponeringen av våtorganisk avfall, som isolert sett øker satsingen på dette resultatområdet med 6 mill. kr, jf. kap. 1442 post70.

Kap 1441 Statens forurensningstilsyn, (jf kap. 4441)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	215 961	216 382	179 988
21	Spesielle driftsutgifter	5 995		
39	Opprydningstiltak, *kan overføres*	5 131	19 500	20 400
61	Tilskudd til kommunale tiltak for avfall og spesialavfall, *kan overføres*	1 438		
62	Lokal Agenda 21, tilskudd til utvikling av miljøvennlige lokalsamfunn, *kan overføres*	6 178	4 000	
63	Tilskudd til kommunale avløpstiltak, *kan overføres*	56 874	72 613	82 613
64	Aksjon Jærvassdraget, *kan overføres*	758	3 462	3 462
70	Tilskudd til utvikling av miljøteknologi i næringslivet, *kan overføres*	10 557		
71	Tilskudd til opprydningstiltak, *kan overføres, kan nyttes under Kap 1441 post 39*	9 943		
72	Tilskudd til utvikling av mer miljøeffektive produkter og bygg, *kan overføres*	6 500	10 500	11 500
73	Tilskudd til biloppsamlingssystemet		71 900	88 100
75	Utbetaling av pant for bilvrak, *overslagsbevilgning*		136 152	136 152
76	Refusjonsordninger		40 000	66 000
	Sum kap 1441	319 335	574 509	588 215

Forslaget viser en økning i budsjettet fra 1999 til år 2000. Økningen skyldes i stor grad utvidelse av refusjonsordninger for spillolje, styrking av tilskuddet til biloppsamlingsplassene for bilvrak jf. hhv. post 76 og 73, og en satsing på energi- og klimatiltak, jf. post 72. Post 01 viser en nedgang og skyldes i hovedsak rent teknisk overføring av 40,8 mill. kr til kap 1443 post 01, for å samle overvåking og de fleste beredskaps- og kontrollutgiftene ifm. oljevern på denne posten

Statens forurensningstilsyns ansvar er å delta og bidra sentralt i arbeidet med å skape en bærekraftig utvikling. Statens forurensningstilsyn skal arbeide for en forsvarlig miljøkvalitet slik at forurensning, produkter og avfall ikke fører til helseskade, går utover trivselen eller skader naturens evne til produksjon og selvfornyelse.

Statens forurensningstilsyn roller for å nå målene er:

- overvåke og informere om miljøutviklingen.
- utøve myndighet for å opprettholde og forbedre miljøet gjennom reguleringer, kontrolltiltak og prosesser som kan understøtte miljøarbeidet regionalt og lokalt (lokal Agenda 21)
- tydeliggjøre de ulike samfunnssektorenes ansvar for å oppfylle miljøvernpolitiske mål
- utrede og gi råd overfor Miljøverndepartementet
- styre fylkesmennenes miljøvernavdelinger innen Statens forurensningstilsyns ansvarsområde
- delta i det internasjonale miljøvernsamarbeidet og bistandsarbeidet
- ha beredskap og aksjonere overfor akutt forurensning

Statens forurensningstilsyn har ansvar for å fremlegge faglige beslutningsgrunnlag for departementet i arbeidet med forurensningsspørsmål. I tillegg har Statens forurensningstilsyn et utøvende ansvar når det gjelder:

- pålegg og kontroll vedrørende tiltak mot industriforurensninger
- akutt forurensning
- kjemiske stoffer og produkter
- overvåking av forurensningstilstanden i luft og vann.

Innenfor Statens forurensningstilsyns ansvarsområde har Statens forurensningstilsyn instruksjonsmyndighet overfor miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene og faglig instruksjonsmyndighet overfor Sysselmannen på Svalbard innen bl.a. forurensninger, avfall og produkter.

De konkrete miljømålene Statens forurensningstilsyn arbeider for er gjengitt i resultatområdeomtalen.

Statens forurensningstilsyn er godt igang med utvikling av serviceerklæringer for sine brukere. På utvalgte områder vil det bli lagt fram serviceerklæringer i første halvår 2000.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønn til faste og midlertidige ansatte samt driftsutgifter for Statens forurensningstilsyn. Posten dekker videre midler knyttet til forskning, utredninger, informasjon, internasjonalt arbeid og formidling relatert til:

- arbeidet innen overgjødsling og oljeforurensning
- arbeidet innen helse- og miljøfarlige kjemikalier
- arbeidet innen avfall og gjenvinning
- arbeidet innen klimaendringer, luftforurensninger og støy
- bistandsarbeidet i henhold til avtalen til NORAD

Reduksjonen på posten skyldes bl.a. at driftsutgifter i tilknytting til oljevernberedskap, miljøovervåking og miljødata er overført til kap. 1443 post 01.

Mindreinntekter under kap. 4441 postene 01 og 09 medfører tilsvarende mindreutgifter under posten.

Post 39 Oppryddingstiltak, *kan overføres*

Posten er knyttet til resultatområdene 4 Overgjødsling og oljeforurensning, 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier og 6 Avfall og gjenvinning. Posten nyttes til å dekke utgifter til undersøkelser og gjennomføring av oppryddingstiltak i gamle avfallsdeponier, forurenset grunn og forurensede sedimenter og for å hindre forurensning fra skipsvrak samt eventuelt fjerning av skipsvrak. Målet for tiltakene er å hindre at tidligere tiders feildisponering av spesialavfall o.l. eller utslipp fra skipsvrak skal medføre fare for alvorlig forurensning, eller annen betydelig miljøulempe, jf. resultatområde 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier, kap. 2.5. Utgiftene til opprydding skal i utgangspunktet dekkes av den eller de som etter forurensningsloven er ansvarlig for å motvirke eller rydde opp i forurensning. Ansvar kan påhvile private, kommuner eller en statlig sektor. Men dersom en ansvarlig ikke kan identifiseres, ikke er betalingsdyktig og heller ikke vurderes skikket til å stå for en betryggende opprydding, eller dersom staten ved miljøvernforvaltningen etter forurensningsloven er den ansvarlige, dekkes utgiftene til undersøkelser og påkrevd opprydding av miljøvernforvaltningens midler. Miljøvernforvaltningen kan også forskuttere undersøkelser og/eller delfinansiere oppryddingsprosjekt i tilfeller der en delfinansiering er nødvendig for å utløse oppryddingstiltak. Posten dekker også midler til tiltak for å hindre miljøulempe, i første rekke forurensning fra skipsvrak, og midler brukt til dette vil variere fra år til år utfra behov. Det ble i 1999 gjennomført en nærmere undersøkelse av 4 av de 6 skipsvrakene med antatt høyest forurensningspotensiale langs norskekysten. De resterende to vrakene er planlagt undersøkt i år 2000. Regjeringen vil i tillegg ta initiativ til et samarbeid for å få fjernet Boiky.

Bestillingsramme og bestillingsfullmakt for post 39 Statlige oppryddingstiltak, kan overføres:

		(i 1000 kr)
=	Utestående bestillinger utover bevilgningen pr. 31.12.99	1 800
+	Forslag til ramme for nye bestillinger 2000	20 400
=	Sum bestillinger pr. 31.12.00	22 200
-	Bevilgningsforslag for 2000	20 400
=	Behov for bestillingsfullmakt pr . 31.12. 2000	1 800

Post 62 Lokal Agenda 21, tilskudd til utvikling av miljøvennlige lokalsamfunn, *kan overføres*

Posten er i hovedsak benyttet til prosjektet ”Bærekraftig lokalsamfunn”. Prosjektet ble avsluttet i 1999 og posten foreslås lagt ned.

Post 63 Tilskudd til kommunale avløpstiltak, *kan overføres*

Tilskuddsordningen må ses i sammenheng med myndighetenes pålegg om rensing av avløp som et ledd i arbeidet for å nå målene under resultatområde 4 Overgjødsling og oljeforurensning. Det vil ikke bli gitt nye tilsagn under ordningen i 2000, men bevilgningen opprettholdes slik at staten får utbetalt tidligere gitte tilsagn. Utbetalingene vil foregå etter hvert som prosjektene i kommunene som er gitt tilsagn ferdigstilles. Oppfølging og kontroll skjer etter økonomireglementets krav:

Kommunale egenandeler:

De investeringer det er gitt tilskudd til, restfinansieres gjennom kommunal egeninnsats og avløpsgebyrer.

Oppfølging og kontroll:

Kommunen skal gi en sluttrapport sammen med revisorbekreftet regnskap til fylkesmannen når prosjektet er ferdigstilt. Ellers rapporterer samtlige kommuner årlig til fylkesmannen vedrørende utslippsdata og kostnader. Med utgangspunkt i kommunenes årlige rapporter utarbeider Statistisk sentralbyrå statistikk over utslippsdata og kostnader pr. abonnent.

Oppfølgingskriteriene er kapasitet og belastning på renseanleggene, vannmengder og analyseverdier til et forurensningsregnskap, slammengde og disponering av slam. Fosfor er valgt som parameter i forurensningsregnskap for avløpssektoren.

Det foretas generell formalia og rimelighetskontroll av kommunenes rapporter. I tillegg foretas inspeksjoner av enkelte ferdigstilte anlegg.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 63 Tilskudd til kommunale avløpstiltak, kan overføres:

		(i 1 000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.98	408 033
-	Overførte midler fra 1998	159
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	407 874
+	Nye tilsagn for 1999	0
-	Bevilgning for 1999	72 613
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.99	335 261
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 2000	0
=	Sum tilsagn pr. 31.12.00	335 261
-	Bevilgningsforslag for 2000	82 613
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12.00	252 648

Post 64 Aksjon jærvassdraget, *kan overføres*

Ordningen må i hovedsak ses i sammenheng med resultatområde 4 Overgjødsling og oljeforurensning, samt resultatområde 1 Bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold, resultatområde 2 Friluftsliv og resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer

Mål

Målet for ordningen er å bidra til å bedre miljøkvaliteten i og ved jærvassdragene. Statsstøtte til landbrukstiltak dekkes av tilskuddsordninger over Landbruksdepartementets budsjett, jf. St.prp. nr. 1 for Landbruksdepartementet.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

Målgruppe for ordningen er kommunene Gjesdal, Hå, Klepp, Sandnes, Sola og Time og interkommunale selskaper i disse kommunene, samt Rogaland fylkeskommune som sekretariat for aksjonen.

Prosjektet må kunne settes i gang i 2000, dvs. at nødvendige kommunale vedtak er fattet før søknaden sendes, eventuelt ekspropriering er gjennomført, prosjektet er innarbeidet i kommunens budsjett, nødvendig planlegging er gjort m.m. Tilsagn om tilskudd gis som prosentandel av prosjektets/tiltakets totale kostnad, avgrenset av en øvre kostnadsramme.

Ved fordeling av tilskudd vil det bli lagt vekt på følgende:

- Kommunale avløpstiltak prioriteres.
- For søknader vedrørende vannkvalitetsforbedring skal aksjonens handlingsplan, kommunens valg av miljømål og tiltakspakker eller tiltak med tilsvarende kostnadseffektivitet legges til grunn. Kommunale avløpstiltak og tiltak i spredt bebyggelse skal prioriteres og gis inntil 20% tilskudd.
- Tilretteleggingstiltak for friluftsliv, restaureringer av kulturminner og restaurering/brakklegging av sikrede naturområder gis inntil 50% tilskudd.
- Planlegging, informasjonstiltak og sekretariat i fylkeskommunen gis inntil 25% tilskudd.

Kommunale egenandeler:

Kommunens egenandel må minst være 50%.

Oppfølging og kontroll :

Kommunen skal gi en sluttrapport sammen med revisorbekreftet regnskap til fylkesmannen i Rogaland når prosjektet er ferdigstilt. Det foretas generell formalia og rimelighetskontroll av kommunenes rapporter. I tillegg foretas inspeksjoner av enkelte ferdigstilte prosjekter.

Post 72 Tilskudd til utvikling av mer miljøeffektive produkter og bygg, *kan overføres*

Tilskuddsordningen må ses i sammenheng med resultatområdene 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier, 6 Avfall og gjenvinning og 7 Klimaendringer, luftforurensninger og støy.

Mål:

Tilskuddsordningen skal stimulere til et mer miljøeffektivt produksjons- og forbruksmønster, med særlig vekt på utvikling og bruk av produkter og bygg, samt teknologi som forebygger og/eller reduserer miljøproblemer.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

Ved fordeling av tilskudd vil det bli lagt vekt på:

- hvorvidt prosjektet tar utgangspunkt i livssyklusvurderinger
- hvorvidt prosjektet bidrar til redusert innhold av helse- og miljøfarlige kjemikalier
- hvorvidt prosjektet bidrar til redusert utslipp av klimagasser
- i hvilken grad det legges til rette for miljøvennlig adferd i bruksfasen
- hvorvidt prosjektet bidrar til reduserte avfallsmengder, økt gjenvinning og redusert innhold av helse- og miljøfarlige kjemikalier i avfallet.

Det kan også gis tilskudd til tiltak som fremmer miljøeffektive løsninger gjennom resultatspredning, kompetanseutvikling og utvikling/bruk av metoder og verktøy. Bransjeprogrammet "Økobygg" ved GRIP senter vil bli støttet gjennom denne tilskuddsordningen og av Kommunal- og regionaldepartementet, jf. omtale i Kommunal- og regionaldepartementets budsjettproposisjon.

Som en del av Regjeringens pakke til klima- og energiformål foreslås posten styrket med 4,0 mill. kr til slike tiltak.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging skjer gjennom vurdering av tilskuddsmottakers rapporter om hvordan prosjektet oppfyller de spesifikasjoner som ble lagt til grunn for tilskuddet, herunder hvilken effekt prosjektet har i henhold til forventet forbedring i miljøeffektivitet.

Kontrollen skjer ved en generell formalia- og rimelighetskontroll av revisorbekreftede regnskaper og sluttrapporter fra tilskuddsmottakeren, der prosjektene vurderes i forhold til de spesifikasjoner som ble lagt til grunn for tilskuddet.

Post 73 Tilskudd til biloppsamlingssystemet

Oppsamlingssystemet for bilvrak og beltemotorsykler skal være selvfinansierende, dvs. at inntekter og utgifter skal balansere over tid. Inntektene kommer fra vrakpantavgiften på førstegangsregistrerte kjøretøy, jf. St.prp. nr. 1 (1999-2000) Skatte-, avgifts- og tollvedtak og fra inntekter ved salg av stålet i vrakene. Vrakpantavgiften fastsettes på bakgrunn av prognoser for forventet nybilsalg og antall pantevrak, jf. post 75. Det foreslås at driftstilskuddet til biloppsamlingsplassene økes fra 175 kr til 337 kr pr. vrak for 2000. Denne økningen er nødvendig for å sikre kostnadsdekning for en forsvarlig gjennomgang av de miljøoperasjonene oppsamlingsplassene er pålagt å utføre i forbindelse med mottak av vrak, og et tilstrekkelig nivå på helse- miljø- og sikkerhetsarbeidet ved biloppsamlingsplassene. Samtidig som tilskuddssatsen heves, økes vrakpantavgiften med 100 kr, fra 1 200 kr til 1 300 kr, jf. St.prp. nr. 1 (1999-2000) Skatte-, avgifts- og tollvedtak.

Det har, bl.a. i Stortingets spørretime, vært reist spørsmål om utvidelse av vrakpantordningen til også å omfatte tyngre kjøretøy som f.eks. busser og lastebiler. På denne bakgrunn er det gjort foreløpige vurderinger av behovet og hensiktsmessigheten av en slik utvidelse av vrakpantordningen. Blant de berørte instanser er det delte meninger om dette er hensiktsmessig. Det er bl.a. vist til en del praktiske og prinsipielle sider som bør vurderes først. Det må på denne bakgrunn utredes nærmere om en utvidet vrakpantordning for tyngre kjøretøy vil være et egnet virkemiddel. Problemstillingen bør også vurderes i lys av EUs planlagte direktiv om utrangerte kjøretøy. Regjeringen vil eventuelt komme tilbake til dette i statsbudsjettet for 2001.

Mål:

Formålet med ordningen er å sikre forsvarlig innsamling og behandling av bilvrak fra hele landet.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

- Det gis driftsstøtte på 337 kr pr. mottatt vrak til godkjente oppsamlingsplasser for å sikre gjennomføring av de miljøvernoperasjonene de er pålagt å utføre i forbindelse med mottak av vrak. Driftstilskuddet utbetales av Oslo distriktstollsted etter mottak av en vrakpantkvittering for at bilvraket er mottatt for behandling.
- Det gis transportstøtte til presse- og transportoperatørene til dekning av kostnadene for pressing og frakt av vrakene fra oppsamlingsplassene til behandlingsanleggene. Transportstøtten skal sikre at ingen deler av landet faller utenom oppsamlingsordningen på grunn av høye transportutgifter. Størrelsen på tilskuddet er bl.a. avhengig av hva som kan oppnås ved salg av bilvrakene til fragmenteringsverkene, jf. kap. 4441 post 08. Tilskuddet innebærer en plikt for tilskuddsmottaker til å samle inn vrak fra de godkjente oppsamlingsplassene.
- Posten dekker også utgifter til ulike utredninger og tiltak som miljøvernmyndighetene trenger for å administrere ordningen.

Oppfølging og kontroll

Oppfølgingskriteriene mht. presse- og transportoperatørene er avtalt pris og innveid tonnasje. For å sikre at vraket er berettiget til driftstilskudd kontrolleres kvitteringen mot det sentrale motorvognregisteret, jf. også kontroll overfor tilskuddsmottaker under post 75 nedenfor. Det foretas generell formalia og rimelighetskontroll av presse- og transportoperatørenes fakturaer og revisorbekreftet regnskap.

Post 75 Utbetaling av pant for bilvrak, *overslagsbevilgning*

Mål:

Formålet med ordningen er å anspore bileier til å levere utrangerte biler til godkjent biloppsamlingsplass slik at bilvraket kan tas hånd om på en forsvarlig måte og gjenvinnes.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

Posten dekker utbetaling av vrakpant, samt kostnader ved overføring av vrakpanten til bileieren. Vrakpanten foreslås holdt uendret på kr 1 500 pr. bilvrak i 2000.

Oppfølging og kontroll:

Vrakpanten utbetales av Oslo distriktstollsted mot kvittering for at bilvraket er levert til godkjent biloppsamlingsplass for behandling. For å sikre at bilvraket er berettiget til vrakpant kontrolleres kvitteringen mot det sentrale motorvognregisteret. Kontrollen foregår for øvrig ved kontroll av oppsamlingsplassenes lager og regnskap med bilag.

Post 76 Refusjonsordninger

Refusjon av smøreoljeavgiften

Smøreolje, med unntak av enkelte anvendelser, er ilagt smøreoljeavgift, jf. St.prp. nr. 1 (1999-2000) Skatte-, avgifts- og tollvedtak, kap. 5542 post 71. Spillolje er brukt smøreolje, og er klassifisert som spesialavfall. Tilskuddsordningen ble innført i 1994, for å stimulere til økt innlevering og gjenvinning av spillolje. Ordningen har bidratt til å øke innsamlingen av spillolje til 77% i 1997, mens den i 1998 falt til ca. 73%. Etter en gjennomgang av systemet har det vist seg at innsamlingen har vært noe høyere enn tidligere antatt. Dette skyldes at det ikke har vært korrigert i statistikken for spillolje som egenbehandles i industrien og ikke registreres i det ordinære systemet, for spillolje fra skip i utenriksfart som leverer spilloljen i utlandet og for innlevert spillolje som er klassifisert i andre avfallsgrupperinger, for eksempel sammen med oljefiltre.

Som følge av Regjeringens fremlegg om grønne skatter og behandlingen av dette forslaget i Stortinget, ble det fra 1. januar 1999 lagt CO_2-avgift og SO_2-avgift på forbrenning av spillolje. Refusjonssatsen for spillolje ble hevet med 15 øre fra 1,65 kr pr. liter til 1,80 kr pr. liter for å kompensere for dette. Det viste seg likevel at hele innsamlingsordningen ble satt under press og denne avgiften ble opphevet, jf. St.prp. nr. 67 (1998-99)/ Innst. S. nr. 236 (1998-99). Regjeringen vil følge innsamlingsordningen i fremtiden og vurdere om det kan bli aktuelt å gjeninnføre CO_2- og SO_2-avgift ved forbrenning av spillolje på et senere tidspunkt.

Gjenvinningsgraden for spillolje er ikke tilfredsstillende. Det er også knyttet betydelige avgrensnings- og kontrollproblem til praktiseringen og gjennomføringen av refusjonsordningen, samtidig som oppfølgingen av ordningen legger beslag på store administrative ressurser. Det antas at den viktigste årsaken til den lave innsamlingsgraden er at det kun gis refusjon for spillolje som skriver seg fra avgiftspliktig smøreolje. Den ikke-avgiftspliktige smøreoljen består i det vesentlige av smøreolje som går til internasjonal sjøfart, prosess- og transformatoroljer. Av avgiftstekniske årsaker anses det lite aktuelt å utvide avgiftsgrunnlaget for smøreoljeavgiften ved å avgiftsbelegge disse smøreoljene, jf. St.prp. nr. 1 (1999-2000) Skatte-, avgifts- og tollvedtak. En betydelig mengde refusjonsberettiget spillolje blir av ulike årsaker blandet med ikke-refusjonsberettiget spillolje. Med dagens regelverk gis ikke refusjon for denne blandede oljen. Det antas derfor at dette er en viktig beskrankning for innsamlingen av spillolje, særlig av mindre kvanta fra virksomheter som av ulike årsaker, for eksempel kapasitetsproblemer, har problemer med å holde spillolje som stammer fra avgiftspliktig smøreolje adskilt fra annen spillolje. Det er også knyttet mye administrativt arbeid, store kontrolltekniske problemer og mye misnøye blant aktørene i bransjen til denne avgrensingen.

For å sikre en høyere innsamlingsgrad, legger Regjeringen derfor opp til å gi refusjon med lik sats for all spillolje som samles inn, uavhengig av om den stammer fra avgiftspliktig eller avgiftsfri smøreolje, med unntak av spillolje som stammer fra skip i internasjonal sjøfart. For spillolje fra internasjonal skipsfart, ventes det at arbeidet som pågår med sikte på å lage felles europeiske regler om avfall fra skip skal sikre at slik olje samles inn og ikke kommer på avveie. For å finansiere utvidelsen av ordningen, vil refusjonssatsen bli redusert med 15 øre pr. liter, til 1,65 kr pr. liter, tilsvarende den økningen som ble gjennomført for å kompensere for CO_2- og SO_2-avgiften som ble innført og så opphevet igjen. Videre vil Finansdepartementet foreslå en økning i smøreoljeavgiften med 35 øre pr. liter til 1,46 kr pr. liter, jf. St.prp. nr. 1 (1999-2000) Skatte-, avgifts- og tollvedtak, kap. 5542 post 71.

Mål:

Formålet med ordningen er å stimulere til økt innlevering av spillolje til godkjent behandling. Posten dekker også utgifter til informasjon og administrasjon av ordningen.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

I år 2000 er refusjonssatsen 1,65 kr pr. liter spillolje som leveres til godkjent behandling. Fra 2000 gis ikke bare refusjon til spillolje som skriver seg fra avgiftsbelagt smøreolje, men til all spillolje unntatt olje som stammer fra skip i utenriksfart.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølgingen ivaretas gjennom statistikk over årlig innsamlet spillolje. Refusjonen utbetales til større mottaksanlegg (tankanlegg) med forhåndstilsagn fra Statens forurensningstilsyn. I tilsagnet er det fastsatt en del vilkår som refusjonsmottaker er forpliktet til å følge. Utbetalingsanmodning kontrolleres i forhold til forhåndstilsagnet.

Refusjon av avgift på Trikloreten (TRI)

Trikloreten (TRI), som er et løsemiddel som først og fremst brukes til avfetting i industrien, er fra år 2000 ilagt avgift, jf. St.prp. nr. 1 (1999-2000) Skatte-, avgifts- og tollvedtak. TRI er en miljøgift, og bruk og utslipp skal reduseres vesentlig. Refusjonsordning for innbetalt TRI-avgift foreslås innført fra 1.1.2000. Det er et virkemiddel for å hindre utslipp til miljøet fra brukt TRI, og skal bidra til at avgiftssystemet virker optimalt.

Forslaget innebærer at TRI-holdig avfall kan leveres til godkjent spesialavfallsmottak eller godkjent gjenvinningsbedrift, og motta delvis refusjon av den innbetalte avgiften for den mengde TRI som finnes i avfallet. For å redusere kostnadene ved refusjonssystemet og for å stimulere til raskere utfasing av bruken av TRI er refusjonssatsen satt til 25 kr/kg, mens avgiftssatsen er 50 kr/kg. En refusjonssats på dette nivået gir tilstrekkelige incentiver til å oppnå en høy grad av avfallsinnsamling.

Omfanget av refusjonsutbetalingene er anslått til 6,0 mill kr. i år 2000. Utbetalingene vil falle i årene fremover i takt med at forbruket av TRI reduseres som resultat av avgiften.

Mål:

Formålet med ordningen er å hindre utslipp til miljøet av TRI fra TRI-holdig avfall. Posten dekker utbetaling av refusjon og utgifter til informasjon og administrasjon av ordningen.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

Refusjonssatsen i år 2000 foreslås til 25 kr pr. kilo TRI. Refusjonen gjelder TRI som inngår i TRI-holdig avfall innlevert til godkjent spesialavfallsmottak eller til godkjent virksomhet som driver gjenvinning med sikte på videresalg. Bare TRI det er innbetalt avgift for, er refusjonsberettiget. Refusjonskrav fremmes av spesialavfallsmottak eller gjenvinner ved søknader til Statens forurensningstilsyn. Refusjonsbeløpet utbetales til spesialavfallsmottak eller gjenvinner av TRI-holdig avfall, som videreføre beløpet til avfallsleverandøren.

Oppfølging og kontroll overfor refusjonsmottaker

Oppfølgingen ivaretas gjennom statistikk over årlig innsamlet mengde TRI. Spesialavfallsmottaket og gjenvinningsvirksomheten skal være godkjent av Statens forurensningstilsyn.

Kap 4441 Statens forurensningstilsyn (jf. kap. 1441)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Refusjon av kontrollutgifter	5 690	6 158	6 158
02	Inntekter, SFTs oljevernavdeling i Horten	2 863	2 020	2 020
04	Gebyrer	13 487	13 259	13 259
05	Leieinntekter	1 210	1 208	1 242
07	Oppdragsinntekter	10 567		
08	Inntekter fra salg av bilvrak		27 000	27 756
09	Internasjonal oppdrag	1 500	5 780	5 942
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	132		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 152		
	Sum kap 4441	37 601	55 425	56 377

Post 01 Refusjon av kontrollutgifter

I henhold til konsesjonsvilkår fastsatt ved kgl. res. av 31. mai 1974 skal de selskaper som står for driften av de petrokjemiske anlegg i Bamble være med å finansiere kontroll- og luftovervåkningsordningen i Grenlandområdet etter nærmere bestemmelser fra miljøvernmyndighetene. Kontrollordningen er i første rekke forårsaket av Hydro Porsgrunns eksisterende anlegg på Herøya og den petrokjemiske industri i Bamble. Følgende bedrifter inngår i kontrollordningen og deltar i finansieringen: Hydro Porsgrunn Industripark, Hydro Rafnes, Borealis, Norcem Brevik, Elkem Mangan – PEA, Union Bruk og NOAH, Brevik.

Post 02 Diverse inntekter oljevern

Inntektene gjelder kurs for beredskapspersonell, utleie av oljevernutstyr, utleie av testanlegg, samt utprøving av oljevernutstyr. Inntektene dekker bl.a. utgifter til drift, vedlikehold mv. av testanlegg, jf. kap. 1443 post 01.

Post 04 Gebyrer

I samsvar med prinsippet om at forurenseren skal betale, er det innført gebyrer på forurensende virksomhet. Posten omfatter gebyrinntekter fra konsesjonsbehandling og kontroll av industrien ved systemrevisjon og verifikasjon.

Videre omfatter posten gebyrinntekter fra tilsyn og kontroll med kjemiske stoffer og produkter.

Inntekter (registreringsgebyr) fastsatt i avfallsregistreringsforskrift, jf. resultatområde 6 Avfall og gjenvinning, og inntekter fastsatt i forskrift om forhåndsmeldinger av nye kjemiske stoffer, jf. resultatområde 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier, føres også under denne posten.

Post 05 Leieinntekter

Inntektene omfatter Statens forurensningstilsyns leieinntekter i forbindelse med utleie av noe kontorlokaler og utleie av konferansesenteret.

Post 08 Inntekter fra salg av bilvrak

Bevilgningen på 27,0 mill. kr er beregnet under forutsetning av levering av 90 000 bilvrak til fragmentering og en gjennomsnittlig anbudssum fra fragmenteringsverkene på kr 300 pr. vrak.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Inntektene er knyttet til oppdrag i forbindelse med Statens forurensningstilsyns samarbeid med NORAD bl.a. om institusjonsbygging i samarbeidsland. Dette samarbeidet vil bli videreutviklet og trappet opp jf. kap. 1441. post 01. Eventuelle mindreinntekter under posten vil medføre tilsvarende mindreutgifter under kap. 1441 post 01.

Kap 1442 Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	21 985	13 461	15 487
70	Tilskudd til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennlig produksjon og forbruk, *kan overføres*	48 503	35 600	43 100
73	Oppfyllelse av garantiansvar for miljøvernlån	22 732		
74	Tilskudd til tiltak for miljødatasamordning, *kan overføres*	3 882		
92	Lån til aksjeselskap for behandling av spesialavfall, *kan overføres*	64 427		
	Sum kap. 1442	161 529	49 061	58 587

Forslaget for år 2000 på kap. 1442 har en økning på 9,5 mill. kr i forhold til 1999. Dette skyldes bl.a. økt satsing på informasjon om helse- og miljøfarlige kjemikalier jf. post 01, samt en satsing på 6,0 mill. kr på klima og energitiltak jf. post 70.

Post 01 Driftsutgifter

Posten nyttes først og fremst til å dekke utgifter knyttet til prosjekter og utredninger for å utløse tiltak og virkemidler for å nå de nasjonale resultatmålene på forurensningsområdet. Posten dekker også utgifter til informasjon om kjemikalier, støtte til Produktregisteret og midler til et offentlige utvalg. Posten dekker også midler til lønnsutgifter i forbindelse med midlertidige stillinger samt driftsutgifter, herunder kompetansehevings- og utviklingstiltak.

Post 70 Tilskudd til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennlig produksjon og forbruk, *kan overføres*

A. Drifts- og prosjekttilskudd til spesifiserte ikke-statlige virksomheter

Mål:

Formålet med ordningen er å påvirke produksjons- og forbruksmønsteret ved å bygge opp og formidle kompetanse om miljøvennlig produksjon og forbruk, i sær angående helse- og miljøfarlige kjemikalier og avfallshåndtering. Det gis også drifts- og prosjekttilskudd til Norsk allmennstandardisering til utvikling av standarder for innsamling og presentasjon av miljødata. Fra 2000 gis det tilskudd til GRID Arendal over posten på 4,0 mill. kr. Dette tilskuddet ble tidligere gitt over kap. 1463 post 71.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

Ordningen omfatter:

– drifts- og prosjekttilskudd til Stiftelsen for bærekraftig produksjon og forbruk, GRIP Senter, som skal bidra til bærekraftig produksjon og forbruk ved å utvikle og formidle kunnskap om metoder som forener økt verdiskapning med redusert ressursbruk og miljøbelastning. Senteret har også blitt tildelt oppgaven å være et nasjonalt informasjons- og kompetansesenter for helse- og miljøfarlige kjemikalier, og har fått en sentral rolle i satsingen på lokal Agenda 21. I 2000 vil det bli bevilget penger til senteret til et forprosjekt vedrørende miljøvennlig produktdesign i små og mellomstore bedrifter. Prosjektet skal bidra til at miljø- og energihensyn blir ivaretatt ved utvikling av nye produkter.

- driftstilskudd til Norsk kompetansesenter for avfall og gjenvinning AS, Norsas, som skal innhente og bearbeide avfallsstatistikk, informere og rådgi kommuner, næringsliv og allmennheten om avfallsreduksjon, gjenvinning og sluttbehandling av avfall
- driftstilskudd til stiftelsen Miljømerking i Norge, som skal stimulere næringslivets satsing på å utvikle mer miljøvennlige produkter og bistå forbrukerne til valg av disse (ordningen er nærmere omtalt i Barne- og familiedepartementets budsjettproposisjon)
- driftstilskudd til Norsk allmennstandardisering (NAS) til utvikling av standarder for innsamling og presentasjon av miljødata og ivaretakelse av norske interesser i internasjonalt standardiseringsarbeid innenfor miljøområdet
- drifts- og prosjekttilskudd til GRID Arendal. GRID Arendal ble etablert i 1989 som en stiftelse tilknyttet til FNs miljøprogram (UNEP). Hovedoppgavene til GRID Arendal er å være et internasjonalt informasjonssenter for miljøinformasjon og støtte UNEPs aktiviteter på dette området. I henhold til avtale mellom Norge og UNEP bidrar Norge med 4,0 mill. kr til grunnfinansiering av GRID Arendal, som gis over denne posten.

Drifts- og prosjekttilskudd gis på bakgrunn av årlige søknader, vedlagt spesifiserte planer og budsjetter fra henholdsvis GRIP Senter, Norsas, stiftelsen Miljømerking i Norge, NAS og GRID Arendal. Prosjekttilskudd gis på bakgrunn av konkrete prosjektsøknader. Tilskudd gis kun til prosjekter som er i tråd med formålet for ordningen.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging skjer gjennom vurdering av tilskuddsmottakernes rapporter om hvordan aktiviteten eller prosjektet oppfyller de spesifikasjoner som ble lagt til grunn for tilskuddet.

Kontrollen skjer ved en generell formalia- og rimelighetskontroll av revisorbekreftede regnskaper og kontroll av sluttrapport fra tilskuddsmottakerne der driften og prosjektene vurderes i forhold til de spesifikasjoner som ble lagt til grunn for tilskuddet.

B. Tilskudd til miljøvennlig produksjon og avfall mv.

Mål:

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til å bygge opp kompetanse på prioriterte områder innenfor miljøvennlig produksjon og avfall mv.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

Som en del av Regjeringens pakke til klima- og energitiltak styrkes denne tilskuddsposten med 6,0 mill. kr. Disse midlene vil, sammen med omprioriterte midler innenfor posten, brukes til tiltak innenfor metan fra avfallsdeponi, biobrensel, tilskudd til ”miljøfyrtårnsprosjektet” og et forprosjekt for miljødesign, jf. del A. Våtorganisk avfall er en viktig bidragsyter til metan fra avfallsfyllinger. I år 2000 vil det bli gitt tilskudd til et prosjekt som igangsettes av Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet og ulike organisasjoner i tilknytning til jordbruket og avfallsbransjen, for å finne frem til løsninger for økt gjenvinning av våtorganisk avfall (dvs. matavfall og avfall fra næringsmiddelindustri mv.). I det ligger bl.a. å sammenstille eksisterende kunnskap, avdekke kunnskapshull, stimulere til produktutvikling, arbeide for bedre avsetningsmuligheter, formidle informasjon og bidra til dialog mellom produsenter og mottakere av våtorganisk avfall. Det tas sikte på at dette igangsettes som et 5-årig prosjekt.

Prosjekt i tilknytning til kunnskapsoppbygging og spredning innenfor biobrensel vil videre bli prioritert. Økt utnyttelse av biobrensel vil redusere mengden organisk avfall til deponi, og dermed bidra til å redusere utslippene av klimagassen metan. Videre tas det sikte på å gjøre ”miljøfyrtårnsprosjektet” til en nasjonal ordning. Konseptet er utviklet av Kristiansand kommune for å motivere små og mellomstore bedrifter til å bli mer miljøeffektive. Konseptet går ut på at bedrifter som tilfredsstiller noen på forhånd spesifiserte bransjekrav får tildelt et ”miljøfyrtårndiplom”. Regjeringen går inn for en

bevilgning i år 2000 på 2,0 mill. kr til å videreutvikle og oppdatere bransjekrav, og til å spre og markedsføre konseptet til kommuner og næringsliv over hele landet. Utover dette vil det i år 2000 bare i særlig prioriterte tilfeller bli gitt nye tilskudd under denne ordningen.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging skjer gjennom vurdering av tilskuddsmottakernes rapporter om hvordan aktiviteten eller prosjektet oppfyller de spesifikasjoner som ble lagt til grunn for tilskuddet. Kontroll skjer ved en generell formalia- og rimelighetskontroll av revisorbekreftede regnskaper og sluttrapporter fra tilskuddsmottakeren.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 70 Tilskudd til avfallsreduksjon, gjenvinning og kompetanseformidling, kan overføres:

		(i 1 000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.98	7 983
-	Overførte midler fra 1998	477
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	7506
+	Nye tilsagn for 1999	35 600
-	Bevilgning for 1999	35 600
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.99	7506
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 2000	43 100
=	Sum tilsagn pr. 31.12.00	50 606
-	Bevilgningsforslag for 2000	43 100
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 2000	7 506

Post 73 Oppfyllelse av garantiansvar for miljøvernlån

Ordningen med statsgaranterte miljøvernlån i Industribanken (nå Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, SND) samt garanti gitt av Industribanken på vegne av staten til pålagte rensetiltak ble avviklet fra og med 1991. I 1991 ble det innført en ny ordning med statsgaranterte miljøvernlån for investeringer i gjenvinnings-, spesialavfalls- og miljøteknologitiltak i industrien. Denne ble avviklet fra og med 1997.

Lånene er sikret mot pant eller med tilsvarende sikkerhet, eksempelvis ved negativ pantstillelseserklæring. I tilfelle gjeldssaneringer, konkurser mv. gjøres statens garantiansvar effektivt når den sikkerhet som er etablert ikke eller bare delvis gir dekning for miljøvernlånene. Under frivillige og offentlige gjeldsforhandlinger opptrer Miljøverndepartementet som en vanlig kreditor innenfor rammene av Lov om gjeldsforhandlinger og konkurs. Under en klar forutsetning om at Miljøverndepartementet likebehandles med andre, reelt likestilte kreditorer, har Miljøverndepartementet fullmakt til å akseptere og gjennomføre gjeldsforhandlingsløsninger hvor gjeldssanering, rentefritak, renteakkumulering eller avdragsutsettelse kan inngå i løsningen. Departementet har ikke fullmakt til å medvirke til gjeldsforhandlingsløsninger som bygger på en ufordelaktig forskjellsbehandling av våre garanterte lån.

Det årlige bevilgningsbehovet kan ikke forutses, og det føres ikke opp noe bevilgningsforslag. Posten nyttes til å innfri garantier som er gitt i henhold til tidligere garantifullmakt. For at dette skal kunne skje på en praktisk måte, og for at staten ikke skal pådra seg unødige rentekostnader, har departementet fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning fastslåtte tap forutsatt at det så snart det er hensiktsmessig fremmes bevilgningsforslag for Stortinget. Denne fullmakten foreslås opprettholdt i 2000. I 1998 var det et samlet tap på 22,7 mill. kr under disse garantiordningene. Garantiansvaret for de tre ordningene som er avviklet, men hvor staten fortsatt sitter med garantiansvar, er samlet sett redusert fra om lag 603,0 mill. kr pr. 31. desember 1997 til om lag 385,7 mill. kr ved utgangen av 1998.

I Garanti for lån i SND (i 1 000 kr)

a)	Tap i 1998	0
b)	Garantiansvar 31.12.98	171 144
c)	Fullmakt, nye tilsagn i 1999	0
d)	Forslag til fullmakt, nye tilsagn i 2000	0
e)	Totalramme i 2000	171 144

II Garanti fra SND til andre private kredittinstitusjoner på vegne av staten (i 1 000 kr)

a)	Tap i 1998	0
b)	Garantiansvar 31.12.98	16 280
c)	Fullmakt, nye tilsagn i 1999	0
d)	Forslag til fullmakt, nye tilsagn i 2000	0
e)	Totalramme i 2000	16 280

III Statsgaranterte lån i private kredittinstitusjoner og SND (i 1 000 kr)

a)	Tap i 1998	22 732
b)	Garantiansvar 31.12.98	198 254
c)	Fullmakt, nye tilsagn i 1999	0
d)	Forslag til fullmakt, nye tilsagn i 2000	0
e)	Totalramme i 2000	198 254

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 103 (1990-91) Om dannelsen av selskap for behandling av spesialavfall m.m., jf. Innst. S. nr. 24 (1991-92), vedtok Stortinget at en særskilt garantiramme på 250,0 mill. kr skulle stilles til disposisjon for selskapet som skulle stå for oppbygging av tilstrekkelig behandlingskapasitet for spesialavfall. Selskapet, Norsk avfallshandtering AS, hadde ved utgangen av 1998 fått innvilget garantier på samlet 33,0 mill. kroner. I 1999 har Miljøverndepartementet innvilget garanti for inntil 55% av ytterligere lån på 179,0 mill. kr i forbindelse med etableringen av et anlegg for behandling av organisk spesialavfall i Brevik. De anleggene som denne garantien opprinnelig ble gitt for å etablere, er nå på plass. Samtidig er selskapet, Norsk avfallshandtering AS, inne i en fase med ordinær drift. Denne garantien trenger derfor ikke å bli gjenbevilget. Samtidig som statens eierinteresser i selskapet overføres til Nærings- og handelsdepartementet fra 1. januar 2000, overføres også oppfølgingen av dette statlige garantiansvaret til Nærings- og handelsdepartementet, jf. omtale i kap. 2.6.3, og i Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon.

Kap 1443 Miljøovervåking og akutt forurensing

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	39 979	44 550	87 350
21	Spesielle driftsutgifter	1 415	4 100	4 215
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	20 079	7 743	7 743
60	Tilskudd til kommunale beredskapstiltak, *kan overføres*	3 724		
	Sum kap. 1443	65 197	56 393	99 308

Økningen på kap. 1443 for år 2000 er i hovedsak rent teknisk, ved at 40,8 mill. kr er overført fra kap. 1441, post 01 for å samle overvåking, og de fleste beredskaps- og kontrollutgiftene ifm. oljevern på denne posten. Posten er også styrket med midler til miljøstatistikk og klima overvåking.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter til miljøovervåkning på forurensningsområdet. Annen miljøovervåkning i miljøvernmyndighetenes regi, for eksempel knyttet til biologisk mangfold, kulturminner, radioaktivitet og nordområdene, bevilges under andre poster på Miljøverndepartementets budsjett. Posten dekker også innsamling av miljøstatistikk, hvor miljøvernmyndighetene finansierer Statistisk sentralbyrås innsamling av statistikk på miljøvernområdet. Det er et behov for å bedre beslutningsgrunnlaget i miljøvernpolitikken, særlig knyttet til å dokumentere endringer i miljøtilstanden, hva som påvirker miljøtilstanden og miljø- og helsevirkninger av virkemiddelbruk og tiltak. Miljøovervåkning og miljøstatistikk danner grunnlaget for dette. Endringer i miljøtilstanden skjer ofte gradvis over lang tid. For å få den nødvendige informasjon, må overvåkningsprogrammene vare i mange år. Norge deltar i en rekke internasjonale overvåkningsprogrammer som er knyttet til internasjonale avtaler. Resultatene fra denne miljøovervåkingen er det viktigste grunnlaget for revisjon av eksisterende internasjonale avtaler og etablering av nye. Innsatsen på miljøovervåkning i miljøvernmyndighetenes regi og innsamling av miljøstatistikk er foreslått styrket i år 2000.

Posten dekker også utgifter til utredninger på miljødataområdet og andre tiltak for å forbedre innsamling, bruk og formidling av miljødata. Tilrettelegging og formidling av miljødata og annen miljøinformasjon er nødvendig for å øke kunnskapen om miljøforhold. Dette arbeidet vil også bli styrket i år 2000. Hovedsatsingsområdet er å videreutvikle ”Miljøstatus i Norge” på Internett. Denne omfattende miljøinformasjonsdatabasen er utviklet av miljøvernforvaltningen og ble første gang presentert i 1998.

Post 01 viser en økning og skyldes i hovedsak en teknisk overføring av 40,8 mill. kr fra kap. 1441 post 01 for å samle overvåking, beredskap- og kontrollutgifter ifm. oljevern på denne posten. I forbindelse med overføring av midler fra kap. 1441, post 01 skal denne posten også dekke kurs, øvelser og beredskapsavtaler, vedlikehold og drift, vedlikehold av anlegg, og lokalleie ifm. Statens forurensingstilsyns beredskap- og kontrolloppgaver.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter til aksjoner for bekjempelse av akutt forurensning, jf. resultatområde 4 Overgjødsling og oljeforurensning og resultatområde 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier. I tilfeller av akutt forurensning kan det raskt bli behov for midler til

aksjoner som staten setter i gang, eller for garantier til kommuner som setter i gang aksjoner med vesentlige utgifter, og som selv ikke er i stand til å dekke utgiftene før erstatningsbeløpet er innbetalt. Aksjoner for bekjempelse av akutt forurensning omfatter også tiltak som Sjøfartsdirektoratet i forkant iverksetter for å forhindre akutt forurensning av sjøen fra skip eller flyttbare innretninger. Disse tiltak omfatter bl.a. bruk av taubåt, nødlossing, nødreparasjoner eller forflytting av skip eller innretning når det er uklart om ansvarlig har forsikring eller andre forutsetninger for å betale kostnadene i forbindelse med tiltaket. Ved oljesøl fra skip vil det i en del tilfeller være uklart hvem som er ansvarlig for sølet, eller det oppstår tvist om ansvaret for å betale opprenskningsutgiftene. For at ikke de lokale myndighetene skal bli sittende igjen med det økonomiske tapet som skyldes forurensninger som rammer tilfeldig, bevilger staten midler eller står for aksjonene selv. Refusjoner blir såvidt mulig innkrevet fra skadevolderne. I slike saker tar det ofte lang tid før det offentlige får refundert utgiftene fra skadevolder.

I spesielle tilfeller kan posten brukes til å dekke utgifter offentlige myndigheter har til å fjerne spesielle typer avfall, f.eks. olje- og kjemikaliesanering, massedød av sild i steng, aksjoner i forbindelse med algeoppblomstring, ilanddrevne sel- og hvalkadavre, eierløst spesialavfall eller spesialavfall fra konkursbo.

Ved akutt forurensning har Kongen fullmakt til å disponere midler utover gitte bevilgninger så sant tiltaket må treffes uoppholdelig og ikke kan forelegges Stortinget på forhånd.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Posten dekker utgifter i forbindelse med arbeidet med å bekjempe akutt forurensning, jf. resultatområde 4 Overgjødsling og oljeforurensning og resultatområde 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier. Hovedtypene av utgifter er ny- og gjenanskaffelse av beredskapsmateriell, avtaler om beredskap og test, utprøving og eventuell opplæring vedrørende slikt utstyr.

Bestillingsramme og bestillingsfullmakt for post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

(i 1 000 kr)

=	Utestående bestillinger utover bevilgningen pr.31.12. 1999	3 000
+	Forslag til ramme for nye bestillinger i år 2000	7 743
=	Sum bestillinger pr 31.12.2000	10 743
-	Bevilgningsforslag år 2000	7 743
=	Behov for bestillingsfullmakt pr. 31.12. 2000	3 000

Kap 2422 Statens miljøfond

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
50	Statens miljøfond, grunnkapital	50 000		
70	Statens miljøfond, rentestøtte			1 200
90	Statens miljøfond, lån	20 000	230 000	150 000
	Sum kap 2422	70 000	230 000	151 200

For å stimulere virksomheter til å ta i bruk og videreutvikle ny miljøteknologi, ble Statens miljøfond opprettet fra og med 1998. Formålet med miljøfondet er å sikre finansiering av prosjekter som ellers ikke ville kunne bli finansiert i kapitalmarkedet ut fra rent bedriftsøkonomiske vurderinger og som bidrar til mer effektiv energibruk, reduserte utslipp av klimagasser og andre miljøskadelige utslipp, jf. resultatområdene 4

Overgjødsling og oljeforurensning, 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier, 6 Avfall og gjenvinning og 7 Klimaendringer, luftforurensninger og støy. Prosjektene som støttes vil ha stor overføringsverdi til andre deler av det norske samfunnet og bidra til å synliggjøre hvordan nye gode miljøløsninger kan tas i bruk. Statens miljøfond vil utgjøre et viktig supplement til øvrig virkemiddelbruk i miljøvernpolitikken.

Nedgangen fra 1999 til år 2000 skyldes at det i 1999 forventes en utbetaling av lånerammen på 80,0 mill. kr, som dermed reduseres fra 230,0 mill kr. til 150,0 mill kr.

Post 70 Rentestøtte

Posten er nyopprettet og det foreslås bevilget 1,2 mill. kr til rentestøtte i år 2000.

Post 90 Statens miljøfond, lån

Utlånskapitalen på 250 mill. kr ble gitt som en engangsbevilgning i 1998. Den delen av lånerammen som ikke kommer til utbetaling i løpet av et budsjettår, kan gjenbevilges i senere budsjettår. Lånetilsagn som gis i et år, kommer ofte ikke til utbetaling før året etter. Det vil derfor være gitt tilsagn for den bevilgede utlånsrammen noen år før hele utlånsrammen er utbetalt. Pr. 30. juni 1999 er det gitt lånetilsagn for 114,5 mill. kr.

Lånene skal gis til prosjekter som bidrar til mer effektiv energibruk, reduserte utslipp av klimagasser og andre miljøskadelige utslipp. Lånene gis på forretningsmessige vilkår og det skal stilles pant eller annen type sikkerhet for lånene. Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) forvalter ordningen. Miljøverndepartementet vil vurdere eventuelle endringer samt videreføring av Statens miljøfond i forbindelse med det ordinære budsjettarbeidet.

Kap 5322 Statens miljøfond, avdrag

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
91	Innbetaling av avdrag			5 000
	Sum kap. 5322			5 000

Post 91 Innbetaling av avdrag

Posten er nyopprettet, og det foreslås bevilget 5,0 mill. kr i forbindelse med innbetalinger av avdrag på gitte lån.

Kap 5621 Statens miljøfond, renteinntekter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
80	Renteinntekter			5 000
	Sum kap 5621			5 000

Post 80 Renteinntekter

Posten er nyopprettet, og det foreslås bevilget 5,0 mill. kr ifm. antatte renteinntekter på gitte lån for år 2000.

Programkategori 12.50 Regional planlegging, areal og kartpolitikk

Utgifter under programkategori 12.50 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
1463	Regional og lokal planlegging	68 542	60 059	70 393	17,2
1465	Statens kjøp av tjenester i Statens kartverk	303 132	319 997	326 977	2,2
2465	Statens kartverk (jf. kap. 5491 og 5603)	13 591	13 000	14 000	7,7
	Sum kategori 12.50	385 265	393 056	411 370	4,7

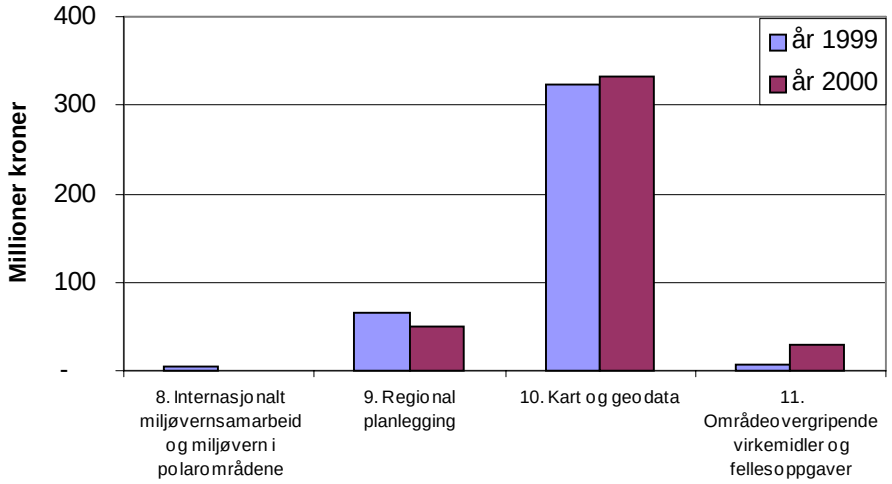

Figur 3.4 Budsjett for 1999 og 2000 under programkategori 12.50 fordelt på resultatområder

Økningen på resultatområde 11 og nedgangen på resultatområde 9 må ses i sammenheng. Endringene har sin bakgrunn i at midlene på kap. 1463 post 74, lokal Agenda 21, er flyttet fra resultatområde 9 til 11. Samtidig er denne budsjettposten foreslått styrket med 4,5 mill. kr.

Økningen på resultatområde 10 har dels sammenheng med at Statens kartverk har fått ansvaret for driften av referansesystemet for miljøinformasjon (REFSYS), og at området er foreslått tilført 2 mill. kr til utvikling av IT-basert verktøy for håndtering av plan- og beslutningsprosesser i små kommuner.

Det er ikke fordelt noe til resultatområde 8 for år 2000, da drifts- og prosjekttilskuddet til GRID (Global Resource Information Database) Arendal fra og med år 2000 er overført til programkategori 12.30 (kap. 1442 post 70).

Kap 1463 Regional og lokal planlegging

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	31 535	25 903	26 937
61	Tilskudd til nærmiljøtiltak og utvikling av plansystemet, *kan overføres*	980		
63	Lokal Agenda 21 og bærekraftig by- og tettstedsutvikling, *kan overføres*	19 287	11 682	20 456
71	Tilskudd til GRID, *kan overføres*	4 300	4 000	
72	Tilskudd til kartlegging av rasutsatte fareområder, *kan overføres*	2 444		
74	Lokal Agenda 21, *kan overføres*	9 996	18 474	23 000
	Sum kap 1463	68 542	60 059	70 393

Kap. 1463 viser en økning og skyldes bl.a. at det på post 63 er lagt inn ekstra midler til støtte til utvikling av klima- og energiplaner i kommuner og fylkeskommuner. I tillegg er post 74 styrket med midler til lokale frivillige organisasjoners arbeid med lokal Agenda 21. Ansvaret for oppfølgingen av GRID er flyttet og tilskuddsmidlene er flyttet til kap. 1442 post 70.

Post 01 Driftsutgifter

Midlene over denne posten er knyttet til forskning, utredninger, informasjon, og formidling relatert til:

- Utvikling av plan- og bygningsloven
- LA 21 arbeidet
- By- og tettstedsutvikling
- Samarbeidsforum for storbyutvikling
- Oppfølging av kjøpesenterstoppen

En mindre del av posten dekker utgifter til korttidsengasjementer, som i hovedsak er opprettet for å ivareta sentrale utviklingsarbeider innen resultatområdene 9 Regional planlegging og 10 Kart og geodata.

Post 63 Lokal Agenda 21 og bærekraftig by- og tettstedsutvikling, *kan overføres*

Tilskuddsordningen skal sees i sammenheng med resultatområde 9 Regional planlegging og arbeidet med lokal Agenda 21.

Mål:

Målsettingen med tilskuddsordningen er å fremme bærekraftig utvikling i regioner, byer og tettsteder.

Midlene er knyttet til pågående utviklingsarbeid og til oppfølging av Fredrikstad-erklæringen innenfor følgende hovedområder:

- Areal- og transportplanlegging som kan redusere areal- og energibruk og følge opp kjøpesenterstoppen
- Utvikling av bysentra og lokalsamfunn som fremmer miljøvennlig praksis og gode levekår
- Fra 2000 omfatter posten også støtte til utvikling av klima- og energiplaner lokalt og regionalt for oppfølging av Kyotoprotokollen

Tildelingskriterier:

Målgruppe for ordningen er kommuner og fylkeskommuner. Det vil bli lagt vekt på samarbeid mellom myndigheter, næringsliv og frivillige organisasjoner. Det kan gis tilskudd til utredninger, planer og konkrete tiltak. Det er ingen formelle krav til kommunal eller fylkeskommunal egenandel, men det forventes at også kommunene/-fylkeskommunene stiller med egne midler.

Oppfølging og kontroll:

De igangsatte tiltak følges opp løpende faglig og økonomisk. Sluttrapport og regnskapsrapporter kreves av tilskuddsmottaker etter gjennomført prosjekt. Kontrollen skjer ved generell formalia og rimelighetskontroll av rapporter og regnskap. Det vil bli foretatt forskningsbasert evaluering av de iverksatte tiltakene, og resultatene fra evalueringen vil bli benyttet i det videre arbeidet.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 63 lokal Agenda 21 og utvikling av miljøvennlige byer og tettsteder, kan overføres:

		(i 1 000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.98	10 340
-	Overførte midler fra 1998 til 1999	2 340
=	Utestående tilsagn utover bevilgning pr. 31.12.98	8 000
+	Nye tilsagn for 1999	6 682
-	Bevilgning 1999	11 682
=	Utestående tilsagn utover bevilgning pr. 31.12.99	3 000
+	Ramme for nye tilsagn 2000	20 456
=	Sum tilsagn pr. 31.12.00	23 456
-	Bevilgningsforslag 2000	20 456
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12.00	3 000

Post 71 Tilskudd til GRID, *kan overføres*

Gjennom en organisatorisk justering har ansvaret for oppfølgingen av GRID blitt endret i departementet, og på denne bakgrunn har tilskuddsmidlene under denne posten blitt flyttet til en annen programkategori, se kap. 1442 post 70.

Post 74 Lokal Agenda 21; *kan overføres*

Tilskuddsordningen kan ses i sammenheng med flere av departementets resultatområder. Mål og resultatkrav for LA 21 arbeidet er beskrevet under resultatområde 11.

Mål:

Utvikle nettverk og samarbeid for å omsette lokalt engasjement til bærekraftig praksis, med utgangspunkt i Fredrikstaderklæringen. Tilskuddsordningen vil være knyttet til:

– LA 21 tiltak i organisasjoners regi
– Oppbygging av LA 21 kompetansemiljøer, møteplasser og samarbeidsnettverk.

Tildelingskriterier:

Det gis tilskudd til opplæringstiltak, formidlingsprosjekter, samarbeidstiltak, planlegging og drift.

Oppfølging og kontroll:

De igangsatte tiltak følges opp løpende faglig og økonomisk. Statusrapport, sluttrapport og regnskapsrapporter kreves av tilskuddsmottaker etter gjennomført prosjekt. Kontrollen skjer ved generell formalia og rimelighetskontroll av rapporter og regnskap. Det vil bli foretatt forskningsbasert evaluering av de iverksatte tiltakene, og resultatene fra evalueringen vil bli benyttet i det videre arbeidet.

Kap 1465 Statens kjøp av tjenester i Statens kartverk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
21	Betaling for statsoppdraget	303 132	319 997	326 977
	Sum kap 1465	303 132	319 997	326 977

Kapitlet dekker statens kjøp av tjenester i Statens kartverk (statsoppdraget). Dette betraktes som en inntekt for Kartverket, slik at tilsvarende beløp inntektsføres under kap. 2465 Statens kartverk, post 24.1 Driftsinntekter.

Statsoppdraget er økt med 6,98 mill. kr i forhold til 1999 og skyldes bl.a. at 1,3 mill. kr er overført fra kap 1441 post 01, da Kartverket har fått ansvaret for driften av miljøreferansedatabasen ”REFSYS”. I tilknytning til satsing på bedre planlegging er det tilført 2,0 mill. kr til utvikling av IT-basert verktøy for håndtering av plan- og beslutningsprosesser i små kommuner. Resten er nettoeffekten av delvis lønns-kompensasjon og diverse budsjettjusteringer under Kartverkets kapitler.

Post 21 Betaling for statsoppdraget

Kartverkets basisproduksjon omfatter utbygging og vedlikehold av landets geografiske informasjonsinfrastruktur, herunder ansvaret for en samlet produksjon av kart til felles bruk i ulike sektorer av samfunnet. Statsoppdraget sikrer en samlet finansiering av denne hoveddelen av Kartverkets virksomhet og oppgaven som statens fagmyndighet på kartområdet. Kartverket utarbeider spesifiserte produksjonsmål og aktiviteter som grunnlag for departementets styring og kontroll av statsoppdraget.

På enkelte områder forseres basisproduksjonen utover det statsoppdraget gir grunnlag for gjennom tilskudd fra brukere eller samarbeid om felles geodataprosjekter. Det regnes med at slik samfinansiering holder seg på omtrent samme nivå i 2000 som i 1999. Flere av Kartverkets produksjonsmål forutsetter at budsjetterte samfinansierings-prosjekter kan realiseres.

Basisproduksjonens andel av Kartverkets indirekte utgifter, så som husleie, administrasjon o.l. dekkes forholdsvis av statsoppdraget og samfinansiering på samme måte som for Kartverkets øvrige produksjon og oppgaver.

Basisproduksjonen omfatter i hovedsak følgende oppgaver:

- Etablering og drift av nasjonalt geodetisk grunnlag
- Bidrag til etablering av geodetisk grunnlag i kommunene
- Drift og utvikling av nasjonal kontrolltjeneste for satellittposisjonering
- Etablering og drift geografiske primærdatabaser, bl.a. administrative grenser, eiendomskartverk, GAB, sentralt stedsnavnregister og veidatabase
- Bidrag til etablering og drift av kommunalt kartgrunnlag
- Sjøkartlegging
- Etablering og drift av nasjonale kartserier, bl.a. hovedkartserien for land og sjø i trykt og digital form
- Program for kartlegging av rasutsatte fareområder
- Drift av arkiv og databasetjenester, herunder sikring av historisk informasjon
- Norsk bidrag til global geodesi og kartlegging
- Utarbeiding av standarder og faglig veiledning
- Samordning av geodatavirksomheten i fylkene
- Forvaltningsoppgaver, bl.a. vedrørende administrative grenser, eiendomsregistrering og stedsnavn
- Beredskapsoppgaver

Kartverket administrerer dessuten et eget program for utvikling av bedre dokumentasjon om bruk av landets arealressurser, herunder etablering av areal-informasjonssystemet "Arealis" i alle fylker. Programmet var opprinnelig 4-årig fram til og med år 2000. Det er allerede nå klart at programmet er så vellykket at departementet vil vurdere hvordan det kan videreføres.

Statsoppdraget er økt 6,98 mill. kr i forhold til 1999. 1,3 mill. kr er overført fra kap 1441 post 01, da Kartverket har fått ansvaret for driften av miljøreferansedatabasen "REFSYS". I tilknytning til satsing på bedre planlegging er det tilført 2 mill. kr til utvikling av IT-basert verktøy for håndtering av plan- og beslutningsprosesser i små kommuner. Resten er nettoeffekten av delvis lønnskompensasjon og diverse budsjettjusteringer under Kartverkets kapitler. I tilknytningen til satsingen på elektroniske sjøkart foreslår Regjeringen et eget romertallsvedtak.

10,0 mill. kr over denne posten går til finansiering av resultatområde 9, og resten finansierer resultatområde 10.

Kap 2465 Statens kartverk (jf. kap. 5491 og 5603)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
24	Driftsresultat	-4 500	-4 000	-3 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	18 091	17 000	17 000
	Sum kap 2465	13 591	13 000	14 000

Statens kartverk skal levere landsdekkende geografisk informasjon og tjenester for private og offentlige brukere, være statens fagorgan innen kart og geodata og ivareta de forvaltningsoppgaver som følger med det. Kartverket skal dessuten delta i forskning og utvikling av kartteknologi, og samarbeide med norsk industri og kartbransje, bl.a. om eksportrettede tiltak, jf. St.meld. nr. 57 (1988-89), Om Statens kartverk. Statens kartverk er organisert som forvaltningsbedrift fra 1. januar 1994, jf. St.prp. nr. 1 (1993-94) Tillegg nr. 2, og St.prp. nr. 1 (1994-95) Tillegg nr. 2.

Kartverket har ca. 300 ansatte (årsverk) på Ringerike, ca. 140 i Stavanger og ca. 230 ved 18 fylkeskartkontor.

Kartverket vil i årene framover fokusere på sin rolle som dataforvalter, mens datainnsamling og dataformidling i større grad kan settes bort eller utføres i samarbeid med andre. Tradisjonelle trykte kart markedsføres og selges gjennom forhandlere, særlig bokhandlere. Kartverket har hittil i det alt vesentlige levert digitale data direkte til bruker. Det legges opp til en økt formidling av data via forhandlere. Kartverket vil fortsatt arbeide med å gjøre sine produkter lettere tilgjengelig gjennom bedre bestillings- og distribusjonssystemer. Det vil bli lagt vekt på å få fram flere produkter for bruk i enkle og billigere kartsystemer.

Selv om mange kartbrukere nå ønsker digital informasjon, vil det fortsatt være behov for trykte kart til mange formål. Kartverket utgir også faste tabeller over tidevann, farvannsbeskrivelser og andre publikasjoner for sikker sjøfart.

Kartverket har, og forutsettes å ha, en viss andel konkurranseutsatt virksomhet i form av verdiøkende produksjon, salg og tjenesteytende aktiviteter. Det er verken nødvendig eller formålstjenlig at denne virksomheten øker innenfor forretningsområder som private firma kan ivareta på en bedre måte. Kartverket bør begrense sin konkurranseutsatte virksomhet til det som har en naturlig sammenheng med oppgavene som forvalter av den nasjonale geodatainfrastrukturen, og som nasjonalt fagorgan innen geodata, geodesi, kart og matrikkel. Konkurranseutsatt virksomhet skal organisatorisk skilles ut fra basisvirksomheten. En utredning om hvordan dette bør gjøres i praksis har startet.

Post 24 Driftsresultat

(i 1 000 kr)

Under post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
24.1	Driftsinntekt	-468 308	-500 997	-496 977
24.2	Driftsutgift	436 209	469 222	469 005
24.3	Avskrivning	22 102	23 084	20 250
24.4	Renter av statens kapital	5 151	4 691	3 722
24.5	Til reguleringsfondet	345		1 000
	Sum post 24	-4 500	-4 000	-3 000

Kartverkets interne økonomistyring er basert på bedriftsøkonomiske regnskaps-prinsipper. Overskuddskravet settes til samme beløp som post 24 Driftsresultat. Bedriftsøkonomisk resultat var i 1998 -4,9 mill. kr.

Underpost 24.1 Driftsinntekter

Kartverkets driftsinntekter fordeler seg som følger:

(i mill. kr)

Basisproduksjon	Regnskap 1998	Plan 1999	Plan 2000
Betaling for statsoppdraget	303	320	327
Samfinansiering, belastningsfullmakter, ol	76	85	80
Sum basisproduksjon	379	405	407

Samfinansieringen vil svinge med interessen for felles datainnsamlingsprosjekter, og Kartverkets kapasitet til å gå inn i slike prosjekter.

(i mill. kr)

Salgs- og oppdragsvirksomhet	Regnskap 1998	Plan 1999	Plan 2000
Formidling av standard kart og geografiske data	41	40	40
Framstilling av spesialserier av kart og geografiske data	12	21	18
Spesialbestilte produkter og tjenester (oppdrag)	28	34	32
Sum salgs- og oppdragsinntekter	81	95	90

Kartverkets standardprodukter er utformet ut fra generelle krav til innhold og anses å ha særlig stor samfunnsmessig betydning.

Salgsinntektene vil svinge med den faktiske etterspørselen etter Kartverkets produkter og tjenester. Salgsinntektene skal dekke kostnadene forbundet med uttak av basisdata, spesialbearbeiding, mangfoldiggjøring, markedsføring, lagerhold og distribusjon, samt forholdsmessig andel av indirekte kostnader (husleie ol.). Kartverkets driftsresultat genereres fra salgsvirksomheten alene. 62% av Kartverkets salg av produkter og tjenester går til offentlige brukere.

(i mill. kr)

	Regnskap 1998	Plan 1999	Plan 2000
Sum driftsinntekter	460	500	497

Regnskap 1998 er ført opp i samsvar med Kartverkets bedriftsøkonomiske regnskap. Plan 1999 refererer seg til St.prp. nr. 1 (1998-99).

Underpost 24.2 Driftsutgifter, *overslagsbevilgning*

Posten omfatter utgifter til lønn og andre løpende driftsutgifter, samt etablering og oppgradering av Kartverkets databaser og øvrige geografiske infrastruktur.

Underpostene 24.3 Avskrivinger og 24.4 Renter av statens kapital

Avskrivinger og renter av statens kapital er budsjettert ut i fra en forventet bokført kapital på 63 mill. kr pr. 31.12.99.

Underpost 24.5 Til reguleringsfondet

Avsetning til reguleringsfondet vil finne sted hvis regnskapet viser et større driftsresultat enn budsjettert. Reguleringsfondet vil motsatt bli trukket på for å oppveie et mindre driftsresultat. Føring til eller fra reguleringsfondet vil på denne måten, i tillegg til eventuelle avsetninger, jevne ut virkningene av terminforskyvninger i de kontante inn- og utbetalingene (endringer i kortsiktig gjeld, mv.) over årsskiftet. Pr. 31.12.98 omfattet reguleringsfondet ingen avsetninger, mens akkumulerte terminforskyvninger var på 6,5 mill. kr, dvs. hele reguleringsfondet.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Kartverkets produksjonsutstyr er sterkt edb-basert. Produksjonsvirksomheten omfatter behandling av store datamengder fra oppmåling av sjø og land, edb-basert kartreproduksjon, mv. Skal Kartverket utnytte effektivitetsgevinstene i ny teknologi i sin produksjon, og møte etterspørselen etter nye produkter, må Kartverket løpende fornye og forbedre sin utstyrspark. Det budsjetterte investeringsnivået tilsvarer likevel ikke mer enn ca. 3,4% av totalomsetningen.

Posten omfatter alle varige investeringer over kr 100 000.

Økonomiske nøkkeltall

	1997	1998	1999 Antatt	2000 Antatt
Totalrentabilitet (bedriftsøkonomisk resultat inkl. finanskostnader, i prosent av gjennomsnittlig total-kapital)	5,8%	0,2%	7%	7%
Soliditet (gjennomsnittlig egenkapital i prosent av gjennomsnittlig totalkapital)	-5,2%	-10,7	-17%	-17%
Resultatgrad for den resultatgenererende delen av virksomheten (bedriftsøkonomisk resultat inkl. forholdsmessig andel av finanskostnader, i prosent av resultatgenererende driftsinntekter)	4,5%	-5,0%	5%	5%

De fleste ordinære økonomiske nøkkeltall er lite egnet til å karakterisere Kartverkets drift siden driftsoverskuddet kun skal genereres på basis av den salgs- og oppdragsfinansierte delen av driften. Kartverket skal ikke beregne overskudd på basisproduksjonen.

Statens kartverks kapitalbalanse (i mill. kr)

	Regnskap 31.12.1997	Regnskap 31.12.1998	Antatt 31.12.1999	Antatt 31.12.2000
EIENDELER				
Omløpsmidler (Note a):				
Kassebeholdning og innskudd	5,2	0,2	0,2	0,2
Kundefordringer	28,5	19,5	19,5	19,5
Andre kortsiktige fordringer	20,3	15,9	15,9	15,9
Varebeholdning, varer i arbeid	15,3	15,7	15,7	15,7
Sum omløpsmidler	69,3	51,3	51,3	51,3
Anleggsmidler:				
Aksjer	0,0	0,0	0,0	0,0
Driftsmidler	76,1	72,1	62,8	59,5
Sum anleggsmidler	76,1	72,1	62,8	59,5
SUM EIENDELER	145,4	123,3	114,0	110,8
GJELD OG EGENKAPITAL				
Kortsiktig gjeld (Note b):				
Leverandørgjeld	7,6	16,2	16,2	16,2
Annen kortsiktig gjeld	80,2	76,6	76,6	76,6
Mellomværende med statskassen	-9,4	-21,9	-21,9	-22,9
Sum kortsiktig gjeld	78,4	71,0	71,0	70,0
Langsiktig gjeld (Note c):				
Statens rentebærende kapital	76,1	72,1	62,8	59,5
Sum langsiktig gjeld	76,1	72,1	62,8	59,5
Egenkapital (Note d):				
Reguleringsfond	6,2	6,5	6,5	7,5
Annen egenkapital	-15,3	-26,2	-26,2	-26,2
Sum egenkapital	-9,1	-19,7	-19,7	-18,7
SUM GJELD OG EGENKAPITAL	145,4	123,3	114,0	110,8

Noter :

a. Omløpsmidler. Det gjøres ikke overslag over omløpsmidlene før regnskapsavslutning. Omløpsmidlene føres derfor opp uendret i budsjettåret. Omløpsmidlene regnskapsføres i samsvar med Kartverkets bedriftsøkonomiske regnskap.

b. Kortsiktig gjeld. Det gjøres ikke overslag over kortsiktig gjeld før regnskapsavslutning. Kortsiktig gjeld føres derfor opp uendret i budsjettåret. Kortsiktig gjeld regnskapsføres i samsvar med Kartverkets bedriftsøkonomiske regnskap.

c. Langsiktig gjeld. Kartverket finansierer alle anleggsmidler fullt ut som “lån” i statskassen. Statens rentebærende kapital fungerer derfor som motpost til anleggskapitalen. Den rentebærende kapitalen er fordelt på 5 ulike “lån”.

d. Egenkapital. Posten fremkommer som en differanse mellom eiendeler og gjeld. Eventuelt avvik mellom regnskapsført driftsresultat (etter føringer til eller fra reguleringsfondet) og Kartverkets bedriftsøkonomiske resultat, motregnes mot egenkapitalen.

Programkategori 12.60 Internasjonalt samarbeid, klima, nord og polarområdene

Utgifter under programkategori 12.60 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
1470	Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning	71 164	65 786	69 513	5,7
1471	Norsk Polarinstitutt (jf kap. 4471)	105 087	105 719	117 286	10,9
	Sum kategori 12.60	176 251	171 505	186 799	8,9

Økningen på kap. 1470 skyldes 4 mill. kr i støtte til prosjekter for å fremme energieffektivisering og økningen på kap. 1471 skyldes i hovedsak norsk Antarktis-ekspedisjon ved årsskiftet 2000-01.

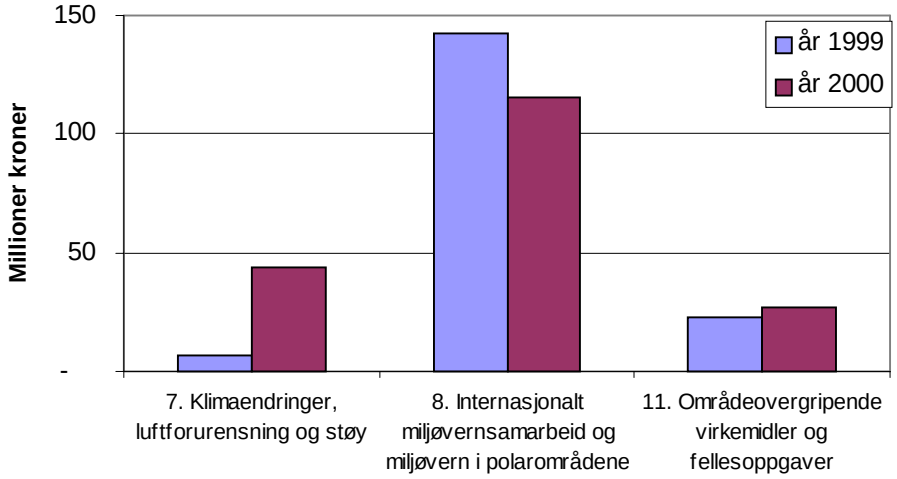

Figur 3.5 Budsjett for 1999 og 2000 under programkategori 12.60 fordelt på resultatområder

Den store økningen i resultatområde 7 skyldes bl.a. at Norsk Polarinstitutt gjennom de siste årene har styrket sin innsats på klimaforskning og klimaovervåking. Den viktigste årsaken er likevel at store deler av instituttets arbeid med klima tidligere er blitt ført under resultatområde 8 (jf. nedgangen på dette området). Ifm. revisjon av mål-strukturen, er disse utgiftene flyttet til resultatområde 7. Det er også en økning på resultatområde 11, noe som skyldes den norske Antarktisekspedisjonen i årene 2000-01.

Kap 1470 Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	17 887	20 265	19 947
70	Tilskudd til AMAP, *kan overføres*	2 200	2 200	2 200
71	Internasjonale organisasjoner, *kan overføres*	30 327	28 840	30 585
72	Miljøverntiltak i nordområdene, *kan overføres*	15 000	9 500	9 000
75	Støtte til internasjonale miljøtiltak og nasjonale energitiltak, *kan overføres*	5 750	4 981	7 781
	Sum kap 1470	71 164	65 786	69 513

Kap. 1470 omfatter midler til gjennomføring av departementets oppgaver innenfor resultatområde 7 Klimaendringer, luftforurensning og støy og resultatområde. 8 Internasjonalt miljøvernsamarbeid, -bistand, nord- og polarområdene.

Økningen på kapittel 1470 sammenlignet med vedtatt budsjett 1999, skyldes i hovedsak at post 75 er styrket med 4 mill. kr til prosjekter for å fremme energieffektivisering.

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke lønnsutgifter for engasjementer og ekstrahjelp til departementets arbeid med internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning.

Bevilgningen dekker videre utgifter til konsulentbistand, utredninger, prosjektvurderinger og utviklingsarbeid. Midlene vil bl.a. bli brukt til tilrettelegging av grunnlaget for de ulike internasjonale forhandlingsprosesser, samt oppfølging av disse, f.eks. FNs Rammekonvensjon om klimaendringer, Montrealprotokollen om stoffer som reduserer ozonlaget og ECE-konvensjonen om grenseoverskridende luftforurensninger, samt til departementets internasjonale arbeid med bærekraftig produksjon og forbruk. Posten dekker videre miljøverntiltak i nordområdene, ulike utredninger og prosjekter av tiltaks- eller forskningsrettet karakter.

Posten dekker dessuten utgifter i forbindelse med samarbeidet med Russland, Øst-Europa og oppfølging av bilaterale miljøavtaler. I tillegg er det i år rammeoverført 1,350 mill. kr til Statens strålevern i forbindelse med undertegning av en samarbeidsavtale mellom Sosial- og helsedepartementet ved Statens strålevern og Miljøverndepartementet.

Post 70 Tilskudd til AMAP, *kan overføres*

Mål:

Målet med bevilgningen er å sikre videreføring av det arktiske miljøovervåkningsprogrammet (AMAP), gjennom tilskudd til drift av stiftelsen AMAP. Bevilgningen bidrar til å oppnå målene på resultatområde 8.

Stiftelsen ble opprettet av Miljøverndepartementet 24. juni 1997. Det internasjonale miljøvernsamarbeidet under den arktiske miljøvernstrategien (AEPS) tok sikte på å redusere negative miljøvirkninger av den økende økonomisk aktivitet i området. AEPS-samarbeidet er nå integrert i det bredere samarbeidet i Arktisk Råd. Miljøovervåkningsprogrammet AMAP utgjør den klart viktigste del av samarbeidet. I juni 1997 la AMAP fram en omfattende tilstandsrapport for miljøet i Arktis, «Arctic Pollution Issues: A State of the Arctic Environment Report». Rapporten gir et godt grunnlag for opprydding og forebygging av forurensningsproblemer i Arktis.

Oppfølgingskriterier og kontroll:

Det mottas årsrapporter og reviderte regnskapsoversikter i tillegg til faglig kontakt med stiftelsen.

Post 71 Internasjonale organisasjoner, *kan overføres*

Midlene under denne posten gjelder samtlige resultatområder, unntatt resultatområde 11 (Organisasjon og økonomi). Bevilgningen skal dekke obligatoriske bidrag til internasjonale organisasjoner som Norge deltar aktivt i. Bevilgningen under denne posten er en direkte følge av at Stortinget har ratifisert avtaler med budsjettbindinger eller Regjeringen har vedtatt norsk medlemskap.

Mål:

Målsettingen med bevilgningen er å bidra til å opprettholde driften av organisasjoner som gjør et viktig miljørettet arbeid av betydning for Norge. Følgende internasjonale organisasjoner mottar bidrag:

- FNs miljøfond (UNEP)
- Den internasjonale hydrografiske organisasjon (IHO)
- Den internasjonale naturvernunion (IUCN)
- Fellessekretariat for Oslo- og Pariskonvensjonene samt Bonnavtalen (oljeforurensning),
- Interimsekretariat for Ramsarkonvensjonen (beskyttelse av våtmarker)
- Konvensjonen vedrørende internasjonal handel med truede arter (CITES),
- Konvensjonen vedrørende trekkende arter av ville dyr (Bonnkonvensjonen)
- Konvensjon om beskyttelse av ozonlaget (Wienkonvensjonen)
- Protokoll om stoffer som reduserer ozonlaget (Montrealprotokollen).
- Sekretariatet for Laksekonvensjonen
- Biodiversitetskonvensjonen
- Internasjonalt studiesenter for bevaring og restaurering av kulturminnesmerker (ICCROM)
- Det europeiske overvåkingsprogram for langtransport av luftforurensninger (EMEP)
- Konvensjon om kontroll med grenseoverskridende transport av farlig avfall (Baselkonvensjonen)
- Miljøverndepartementets andel av det norske bidraget til grunnkapital i Det nordiske miljøfinansieringsselskap (NEFCO)
- Det europeiske miljøvernbyrået (EEA)
- FNs klimapanel (IPCC)
- FNs Rammekonvensjon om klimaendringer (UNFCCC)
- Seas at Risk

Kontroll overfor tilskuddsmottaker:

Kontroll skjer ved generell formalia- og rimelighetskontroll av reviderte regnskaper og årsrapporter.

Post 72 Miljøverntiltak i nordområdene, *kan overføres*

Midlene under denne posten er rettet mot resultatområde 8. Bevilgningen er opprettet for å styrke miljøvernkompetansen rettet mot nordområdene.

A: Tilskudd til drift av Polarmiljøsenteret A/S

Mål:

Målet med ordningen er utvikling av Polarmiljøsenteret A/S i Tromsø.

Kontroll overfor tilskuddsmottaker:

I tillegg til faglig kontakt mottas årsrapporter og reviderte regnskapsrapporter fra tilskuddsmottaker. Kontroll foretas ved generell formalia- og rimelighetskontroll av årsrapport og regnskap, ved kontroll av tilskuddsmottakers faktiske etablering i senteret samt ved at tre av departementets direktorater er deltakere i selskapets styre.

B: Tilskudd til FOU-virksomhet

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å styrke miljøvernkompetansen rettet mot nordområdene. Målgruppen for tilskuddsordningen er samarbeidende forskningsinstitutter som er deltakere av Polarmiljøsenteret.

Oppfølgingskriterier:

Forskningsinstituttene og andre som mottar tilskudd rapporterer på antall iverksatte og avsluttede FoU-prosjekter, mengden av publiserte og solgte publikasjoner, herunder også ved internasjonal referee.

Kontroll overfor tilskuddsmottaker:

Det mottas årsrapporter og reviderte regnskapsoversikter for tilskuddene. Kontroll foretas ved generell formalia- og rimelighetskontroll av de innsendte rapporter.

Post 73 Miljøtiltak til nikkelverkene på Kola, *kan overføres*

Tilsagnsfullmakten under denne posten gjelder resultatområde 8.

Regjeringen har tidligere gitt signal til russiske myndigheter om tilskudd på inntil 300 mill. kr for miljøtiltak på Kola i tilknytning til et renseprosjekt ved nikkelverket i Petsjenga. Formålet er å oppnå en akseptabel reduksjon av utslipp av svovel og tungmetaller fra nikkelverket.

Etter at et norsk-svensk konsortium bestående av Elkem Technology, Kværner og Boliden vant en internasjonal anbudskonkurranse som var utlyst av russiske myndigheter for modernisering av Petsjenganikel, har det i perioden 1993-96 blitt utført prosjekteringsarbeid med 30 mill. kr i støtte fra denne budsjettposten som grunnlag for å kunne realisere prosjektet. Beløpet tilsvarer 75% av prosjekteringskostnadene.

Den russiske regjering vedtok i 1995 en forordning om prinsippene for finansiering av prosjektet, og det er undertegnet en intensjonserklæring mellom den norske og den russiske regjering om gjennomføringen av prosjektet. I tillegg ble det under president Jeltsins besøk i Oslo i mars 1996 undertegnet en protokoll hvor den russiske regjering konkretiserer grunnlaget for finansieringen av prosjektet. Kontrakt om gjennomføringen av prosjektet ble ferdigforhandlet mellom selskapene og parafert i desember 1996.

I april 1997 ble det norsk-svenske konsortiet informert av ledelsen i konsernet Norilsk Nikel, som er eier av Petsjenganikel, om at viktige forutsetninger for prosjektet var endret, og at konsernet ville drøfte et endret moderniseringskonsept for nikkelverket i Petsjenga med Den nordiske investeringsbank (NIB) med hensyn på kredittfinansiering av et alternativt prosjekt.

Det har vært ført forhandlinger mellom det russiske selskap og NIB i løpet av perioden 1997-99 om et nytt og forenklet prosjekt for oppgradering av smelteverket i Nikel. En utredning av det nye prosjektet ble gjennomført og klarlagt for styrebehandling i Norilsk Nikel og NIB innen utgangen av 1998 med sikte på evt. investering og lånefinansiering. I april 1999 offentliggjorde selskapet Norilsk Nikel en investeringsplan for de nærmeste ti årene som ikke omfatter nikkelverkene på Kola. Disse selskapene sies å være stilt fritt til eventuelt å gjennomføre sine investeringer på egen hånd. Kombinatet Petsjenganikel har i løpet av våren 1999 opprettholdt forhandlings-

kontakten med NIB om finansiering og gjennomføring av et forenklet prosjekt for modernisering av anleggene i Nikel.

Dersom disse forhandlingene mellom den russiske part og NIB i 1999 leder til at et prosjekt kan realiseres, vil Regjeringen, avhengig av resultatet av forhandlingene, komme tilbake til Stortinget med en vurdering av prosjektet og et eventuelt forslag til nødvendig bevilgning for å få moderniseringen gjennomført på en miljømessig, teknisk og økonomisk forsvarlig måte.

Regjeringen legger stor vekt på de miljømessige virkninger et slikt prosjekt vil kunne ha for Øst-Finnmark og de perspektiver det innebærer for sysselsettingen i området, så vel som det økonomiske og miljømessige samarbeid innenfor Barentsregionen. Regjeringen foreslår derfor å opprettholde tilsagnsrammen på 270,0 mill. kr for år 2000.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 73- Miljøtiltak til nikkelverkene på Kola, kan overføres

		(i 1000 kr)
	Forslag til rammer for nye tilsagn i 2000	270 000
=	Sum tilsagn pr. 31.12. 00	270 000
-	Bevilgningsforslag for 2000	0
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12.00	270 000

Post 75 Støtte til internasjonale miljøtiltak og nasjonale energitiltak, *kan overføres*

Midlene under denne posten gjelder resultatområdene 7 og 8. Posten er styrket med 4 mill. kr til prosjekter for å fremme energieffektivisering.

Mål:

Målet med ordningen er å styrke arbeidet med miljøspørsmål som er av særlig betydning for Norge, og å få gjennomslag for norske miljøvernpolitiske prioriteringer internasjonalt. Ordningen skal også bidra til at Norge gjennom nasjonale tiltak oppfyller sine internasjonale forpliktelser vedr. klimaendringer, ozonnedbrytende stoffer og grenseoverskridende luftforurensninger.

Tildelingskriterier:

Tilskudd gis av Miljøverndepartementet der man ser særskilt behov for å støtte tiltak. Ut fra tilskuddsbevilgningens karakter er det ikke praktisk mulig med en kunngjøring som dekker hele målgruppen.

Oppfølging og kontroll:

Årsrapporter og reviderte regnskap fra frivillige organisasjoner og regnskap for andre gjennomførte prosjekter danner grunnlaget for en generell formalia- og rimelighets-kontroll.

Kap 1471 Norsk Polarinstitutt (jf. kap. 4471)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	104 101	102 721	112 288
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	501	2 500	4 500
50	Stipend		498	498
70	Stipend	485		
	Sum kap 1471	105 087	105 719	117 286

Økningen på kap 1471 skyldes i hovedsak at det er lagt inn midler ifm. at Norge skal gjennomføre en ny Antarktisekspedisjon i 2000-01.

Norsk Polarinstitutts rolle og oppgaver:

Norsk Polarinstitutt er den sentrale statsinstitusjon for kartlegging, praktiske og miljørettede undersøkelser i Arktis og Antarktis, jf. St.meld. nr. 42 (1992-93), og faglig og strategisk rådgiver overfor den sentrale forvaltning i polarspørsmål.

Norsk polarinstitutt skal også bistå Direktoratet for naturforvaltning, Statens forurensingstilsyn, Riksantikvaren og Sysselmannen som faglig rådgiver. Norsk Polarinstitutt er myndighetsorgan for oppfølging og gjennomføring av norsk miljølovgivning i Antarktis.

Norsk Polarinstitutt er departementets kompetanseorgan for konsekvensutredninger på Svalbard, skal opprettholde bred kompetanse innen viltforvaltning, områdevern, habitatvern og forurensningsproblematikk og skal gi råd om forslag til nye forvaltningsplaner på Svalbard. Norsk Polarinstitutt skal bidra til å utvikle Ny-Ålesund til den sentrale polare forskningsstasjonen i Europa.

Norsk Polarinstitutt skal være en sentral aktør i Polarmiljøsenteret og en aktiv medspiller i utvikling og gjennomføring av forskningssamarbeidet i senteret. Norsk Polarinstitutt skal sammen med de øvrige senterdeltakerne fremme miljøforskning og forvaltningsrådgivning innen Barentsregionsamarbeidet og det bilaterale norsk-russiske miljøvernsamarbeidet. Norsk Polarinstitutt har ansvar for å lede og koordinere arbeidet i havmiljøgruppa. Faglig skal det særlig fokuseres på å utforske og overvåke det marine miljø i iskantsonen i Barentshavet pga. den betydning dette har for pattedyrbestander og fiskebestander i området.

Norsk Polarinstitutt skal også delta i internasjonale samarbeidsfora der instituttet kan ivareta faglige oppgaver gjennom selv å være en forskningsutførende institusjon samt være et internasjonalt kontaktpunkt i polarsaker, og formidle kontakt mellom norske og internasjonale fagmiljøer.

Norsk Polarinstitutt skal bidra til den nasjonale og internasjonale klimaforskning gjennom å fremskaffe kunnskap om hvordan hav og is påvirker klimaet i den europeiske del av arktis. Norsk Polarinstitutt skal også følge opp forskningen på de store isavsetningene i Antarktis og breer og marine sedimenter på Svalbard, som representerer unike klimaarkiv.

Grunnlaget for Norsk Polarinstitutts rolle og funksjon skal være den samlede kompetansen instituttet har utviklet mht. polar miljøkunnskap, kartlegging og logistikk. Norsk polarinstitutts faglige kunnskapsbasis og aktivitet skal være innenfor biologisk mangfold, klimaendringer, bevaringsbiologi, forurensning og økotoksokologi i nord- og polarområdene.

Norsk Polarinstitutt er godt igang med utvikling av serviceerklæringer for sine brukere. På utvalgte områder vil det bli lagt fram serviceerklæringer i første halvår 2000.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter som Norsk Polarinstitutt har til lønn og godtgjørelser for faste og midlertidige ansatte. Videre dekker posten ordinære driftsutgifter og utgifter knyttet til instituttets samlede ekspedisjonsvirksomhet. Det er lagt inn en økning på posten ifm. at Norge skal gjennomføre en ny Antarktisekspedisjon i år 2000-01. Driftsutgiftene omfatter ved siden av ekspedisjonsvirksomheten lokalleie, drift av bygninger og teknisk utstyr, midler til rekvisita, reiseutgifter etc. Bevilgningen på posten omfatter videre:

- vitenskapelig samarbeid i Arktis
- drift av den norske forskningsstasjonen i Ny-Ålesund, sekretariat for International Arctic Science Committee og Arctic Climate System Study og Svalbardkurset.
- vitenskapelig samarbeid i Antarktis hvor midlene gjelder deltakelse i det internasjonale Antarktissamarbeidet, herunder kartlegging og publisering.
- miljøundersøkelser: Midlene brukes til forvaltningsrettet forskning, miljøovervåking og undersøkelser med særlig vekt på biologiske/økologiske problemstillinger av betydning for forvaltningen av natur og ressurser på de norske territorier i nord og de norske biland og territorialkrav i Antarktis. Det er avsatt bevilgning til norsk-russisk samarbeid vedrørende havmiljø, miljøundersøkelser i verneområdene og til overvåking av isbjørn- og hvalrossbestandene.

Posten dekker også utgifter knyttet til salgs- og oppdragsvirksomhet, kartleggings-utgifter på Svalbard samt utgifter knyttet til drift av polarforskningsfartøyet M/S Lance. De tilsvarende inntektene føres under. kap 4471 hhv. postene 01, 04 og 05. Dersom inntektene blir mindre enn budsjettert under kap 4471, skal utgiftene under denne posten reduseres tilsvarende.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Midlene under denne posten er rettet mot resultatområde 8 Internasjonalt miljøvernsamarbeid og miljøvern i polarområdene. Midlene under denne posten vil bli benyttet til innkjøp av forsknings-, felt-, IT-utstyr og til bygging av en ny luftmålestasjon i Ny-Ålesund.

Post 50 Stipend

Midlene under denne posten er rettet mot resultatområde 8 Internasjonalt miljøvern-samarbeid og miljøvern i polarområdene. Midlene tildeles etter en anbefaling av Norges Forskningsråd på bakgrunn av Rådets fastsatte kriterier om stipendtildeling.

Mål:

Stipendmidlene skal øke kompetansen innenfor den norske polarforskningen. Midlene er et viktig og effektivt virkemiddel for å stimulere norsk polarforskning på Svalbard.

Tildelingskriterier:

Støtte gis fortrinnsvis til norske hovedfags- og doktorgradsstudenter. Støtten skal dekke ekstrautgifter ved opphold i felt.

Oppfølging og kontroll:

Det kreves innsendt en regnskapsoversikt og en kort faglig rapport vedrørende gjennomføringen.

Kap 4471 Norsk Polarinstitutt (jf. kap. 1471)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Salgsinntekter	2 967	2 317	2 382
03	Inntekter fra diverse tjenesteyting	11 581	10 027	10 308
04	Refusjon fra Svalbardbudsjettet	2 950	3 050	3 135
05	Inntekter fra utleie av M/S Lance	7 913	7 192	7 393
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	35		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	226		
	Sum kap 4471	25 672	22 586	23 218

Post 01 Salgsinntekter

Salgsinntektene gjelder salg av kart, flybilder og publikasjoner, samt inntekter fra utleie av feltutstyr, jf. kap. 1471 post 01.

Post 03 Inntekter fra diverse tjenesteyting

Posten gjelder inntekter fra eksterne oppdrag for andre offentlige instanser og fra det private næringsliv og posteringsfullmakter, jf. kap. 1471 post 01.

Post 04 Refusjon fra Svalbardbudsjettet

Posten gjelder refusjon fra Svalbardbudsjettet som i hovedsak gjelder kartleggingsutgifter på Svalbard, jf. kap. 1471 post 01.

Post 05 Inntekter i forbindelse med utleie av M/S Lance

Posten gjelder inntekter i forbindelse med utleie av polarforskningsfartøyet M/S Lance. Norsk Polarinstitutt overtok ansvaret for M/S Lance fra Statens Kartverk i 1994, jf. kap. 1471 post 01.

Miljøverndepartementet

tilrår:

Sum utgifter under kap 1400-1471, 2422 og 2465	Kr	2 775 376 000
Sum inntekter under kap 4400-4471, 5322 og 5621	Kr	212 322 000

I proposisjonen om statsbudsjettet for 2000 føres de summene opp som er nevnt i et fremlagt forslag:

Forslag
til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2000, kapitlene 1400-1471, 2422 og 2465, 4400-4471, 5322 og 5621

I

Utgifter:

Kap	Post		Kr	Kr	Kr
		Fellesoppgaver, forskning, administrasjon			
1400		Miljøverndepartementet (jf. kap. 4400)			
	01	Driftsutgifter		123 156 000	123 156 000
1401		Opplysningsvirksomhet, tilskudd til organisasjoner			
	01	Driftsutgifter		9 829 000	
	70	Driftstilskudd til frivillige miljøvernorganisasjoner		27 165 000	36 994 000
1406		Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene (jf. kap. 4406)			
	01	Driftsutgifter		172 790 000	
	70	Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål, *kan overføres*		110 100 000	282 890 000
1410		Miljøvernforskning (jf. kap. 4410)			
	50	Basisbevilgninger til miljøforskningsinstituttene		83 610 000	
	51	Forskningsprogrammer mm		99 752 000	
	52	Rekrutteringsstipend til kvinnelige miljøvernforskere		3 200 000	
	53	Internasjonalt miljøvernforskningssamarbeid		5 000 000	
	70	Nasjonale oppgaver ved miljøforskningsinstituttene		22 151 000	
	79	Diverse tilskudd		6 000 000	219 713 000
		Sum Fellesoppgaver, forskning, administrasjon			662 753 000

Kap	Post		Kr	Kr	Kr
		Biomangfold, friluftsliv og kulturminner			
1422		Biomangfold, friluftsliv og kulturminner			
	01	Driftsutgifter		12 679 000	12 679 000
1425		Vilt- og fisketiltak (jf. kap. 4425)			
	01	Driftsutgifter		36 812 000	
	60	Kommunal vilt- og fiskeforvaltning, *kan overføres*		14 000 000	
	65	Fallvilt, *kan overføres*		8 000 000	
	70	Tilskudd til fiskeformål, *kan overføres*		8 500 000	
	71	Tilskudd til viltformål, *kan overføres*		20 395 000	
	72	Erstatninger for hjorteviltskader, *kan overføres*		2 793 000	90 500 000
1426		Statens naturoppsyn (jf. kap. 4426)			
	01	Driftsutgifter		40 617 000	
	30	Tiltak i nasjonalparkene, *kan overføres*		2 500 000	
	31	Tiltak i naturvern- og friluftsområder, *kan overføres*		10 613 000	
	32	Skjærgårdsparker m.v., *kan overføres*		9 835 000	
	70	Tilskudd til naturoppsyn, *kan overføres*		500 000	64 065 000
1427		Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 4427)			
	01	Driftsutgifter		86 846 000	
	30	Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder, *kan overføres*		12 785 000	
	32	Statlige erverv, fylkesvise verneplaner, *kan overføres*		19 500 000	
	33	Statlige erverv, barskogvern, *kan overføres*		26 154 000	
	34	Statlige erverv, nasjonalparker, *kan overføres*		1 000 000	
	60	Kommunal naturforvaltning, *kan overføres*		7 212 000	
	62	Tilskudd til interkommunal friluftsråd, *kan overføres*		3 300 000	
	72	Erstatninger for rovviltskader, *overslagsbevilgning*		80 702 000	
	73	Forebyggende tiltak mot rovviltskader og omstillingstiltak, *kan overføres*		28 000 000	
	74	Tilskudd til friluftslivstiltak, *kan overføres*		4 670 000	
	75	Internasjonale avtaler og medlemskap		832 000	
	76	Tilskudd til kulturlandskapstiltak, *kan overføres*		1 500 000	
	77	Tilskudd til naturinformasjonssentra, *kan overføres*		5 400 000	277 901 000
1429		Riksantikvaren (jf. kap. 4429)			
	01	Driftsutgifter		69 311 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan nyttes under kap. 1429 postene 72 og 73*		17 021 000	
	60	Regionale kulturminnetiltak, *kan overføres*		18 000 000	
	72	Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige kulturminner og kulturmiljøer, *kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 postene 21 og 60*		60 314 000	
	73	Brannsikring og beredskapstiltak, *kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 post 21*		6 453 000	
	75	Internasjonalt samarbeid, *kan overføres*		900 000	171 999 000
		Sum Biomangfold, friluftsliv og kulturminner			617 144 000

Kap	Post		Kr	Kr	Kr
		Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet			
1441		Statens forurensningstilsyn, (jf. kap. 4441)			
	01	Driftsutgifter		179 988 000	
	39	Opprydningstiltak, *kan overføres*		20 400 000	
	63	Tilskudd til kommunale avløpstiltak, *kan overføres*		82 613 000	
	64	Aksjon Jærvassdraget, *kan overføres*		3 462 000	
	72	Tilskudd til utvikling av mer miljøeffektive produkter og bygg, *kan overføres*		11 500 000	
	73	Tilskudd til biloppsamlingssystemet		88 100 000	
	75	Utbetaling av pant for bilvrak, *overslagsbevilgning*		136 152 000	
	76	Refusjonsordninger		66 000 000	588 215 000
1442		Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet			
	01	Driftsutgifter		15 487 000	
	70	Tilskudd til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennlig produksjon og forbruk, *kan overføres*		43 100 000	58 587 000
1443		Miljøovervåking og akutt forurensing			
	01	Driftsutgifter		87 350 000	
	21	Spesielle driftsutgifter		4 215 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*		7 743 000	99 308 000
2422		Statens miljøfond			
	70	Statens miljøfond, rentestøtte		1 200 000	
	90	Statens miljøfond, lån		150 000 000	151 200 000
		Sum Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet			897 310 000
		Regional planlegging, areal- og kartpolitikk			
1463		Regional og lokal planlegging			
	01	Driftsutgifter		26 937 000	
	63	Lokal Agenda 21 og bærekraftig by- og tettstedsutvikling, *kan overføres*		20 456 000	
	74	Lokal Agenda 21, *kan overføres*		23 000 000	70 393 000
1465		Statens kjøp av tjenester i Statens kartverk			
	21	Betaling for statsoppdraget		326 977 000	326 977 000
2465		Statens kartverk (jf. kap. 5491 og 5603)			
	24	Driftsresultat:			
		1 Driftsinntekter	- 496 977 000		
		2 Driftsutgifter, *overslagsbevilgning*	469 005 000		
		3 Avskrivninger	20 250 000		
		4 Renter av statens kapital	3 722 000		
		5 Til reguleringsfondet	1 000 000	-3 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*		17 000 000	14 000 000
		Sum Regional planlegging, areal- og kartpolitikk			411 370 000

Kap	Post		Kr	Kr	Kr
		Internasjonalt samarbeid, klima, nord og polarområdene			
1470		Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning			
	01	Driftsutgifter		19 947 000	
	70	Tilskudd til AMAP, *kan overføres*		2 200 000	
	71	Internasjonale organisasjoner, *kan overføres*		30 585 000	
	72	Miljøverntiltak i nordområdene, *kan overføres*		9 000 000	
	75	Støtte til internasjonale miljøtiltak og nasjonale energitiltak, *kan overføres*		7 781 000	69 513 000
1471		Norsk Polarinstitutt (jf. kap. 4471)			
	01	Driftsutgifter		112 288 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*		4 500 000	
	50	Stipend		498 000	117 286 000
		Sum Internasjonalt samarbeid, klima, nord og polarområdene			186 799 000
		Sum departmentets utgifter			2 775 376 000

Inntekter:

Kap	Post		Kr	Kr	Kr
		Fellesoppgaver, forskning og administrsasjon			
4400		Miljøverndepartementet (jf. kap. 1400)			
	02	Ymse inntekter		723 000	
	09	Internasjonale oppdrag		624 000	1 347 000
4406		Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene (jf kap. 1406)			
	02	Ymse inntekter		8 587 000	8 587 000
4410		Miljøvernforskning (jf kap. 1410)			
	50	Refusjon fra diverse fond		5 868 000	5 868 000
		Sum Fellesoppgaver, forskning og administrsasjon			15 802 000
		Biomangfold, friluftsliv og kulturminner			
4425		Refusjoner fra Viltfondet og Statens fiskefond (jf. kap. 1425)			
	51	Viltfondet		66 500 000	
	52	Statens fiskefond		24 000 000	90 500 000
4426		Statens naturoppsyn (jf. kap. 1426)			
	01	Ymse inntekter		491 000	491 000
4427		Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 1427)			
	01	Ymse inntekter		8 522 000	
	09	Internasjonale oppdrag		514 000	
	54	Gebyrer		2 300 000	11 336 000
4429		Riksantikvaren (jf. kap. 1429)			
	02	Refusjoner og diverse inntekter		3 884 000	
	09	Internasjonale oppdrag		714 000	4 598 000
		Sum Biomangfold, friluftsliv og kulturminner			106 925 000

Kap	Post		Kr	Kr	Kr
		Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet			
4441		Statens Forurensningstilsyn (jf. kap. 1441)			
	01	Refusjon av kontrollutgifter		6 158 000	
	02	Inntekter, SFTs oljevernavdeling i Horten		2 020 000	
	04	Gebyrer		13 259 000	
	05	Leieinntekter		1 242 000	
	08	Inntekter fra salg av bilvrak		27 756 000	
	09	Internasjonale oppdrag		5 942 000	56 377 000
5322		Statens miljøfond, avdrag			
	91	Innbetaling av avdrag		5 000 000	5 000 000
5621		Statens miljøfond, renteinntekter			
	80	Renteinntekter		5 000 000	5 000 000
		Sum Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet			66 377 000
		Internasjonalt samarbeid, klima, nord og polarområdene			
4471		Norsk Polarinstitutt (jf. kap. 1471)			
	01	Salgsinntekter		2 382 000	
	03	Inntekter fra diverse tjenesteyting		10 308 000	
	04	Refusjon fra Svalbardbudsjettet		3 135 000	
	05	Inntekter fra utleie av M/S Lance		7 393 000	23 218 000
		Sum Internasjonalt samarbeid, klima, nord og polarområdene			23 218 000
		Sum departmentets inntekter			212 322 000

II

Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 2000 kan gi tilsagn utover bevilgning for inntil følgende beløp:

Kap	Post	Betegnelse	Beløp i 1000 kr
1427		Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 4427)	
	30	Statlig erverv, båndlegging av friluftsområder, kan overføres	12 000
	32	Statlig erverv, fylkesvise verneplaner, kan overføres	37 274
	33	Statlig erverv, barskogvern, kan overføres	65 000
	34	Statlig erverv, nasjonalparker, kan overføres	5 000
	60	Kommunal naturforvaltning, kan overføres	1 556
	77	Tilskudd til naturinformasjonsentra, kan overføres	2 000
1429		Riksantikvaren (jf. kap. 4429)	
	72	Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige kulturminner og kulturmiljøer, kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 postene 21 og 60	6 500
	73	Brannsikring og beredskapstiltak, kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 post 21	2 000
1441		Statens foruresningstilsyn (jf. kap. 4441)	
	63	Tilskudd til kommunale avløpstiltak, kan overføres	252 648
1442		Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet	
	70	Tilskudd til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennlig produksjon og forbruk, kan overføres	7 506
1463		Regional og lokal planlegging	
	63	Lokal Agenda 21, og by- og tettstedsutvikling, kan overføres	3 000
1470		Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning	
	73	Miljøtiltak i nikkelverkene på Kola, kan overføres	270 000

III

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 2000 kan overskride bevilgninger mot tilsvarende merinntekter under følgende kapitler og poster:

Fullmakt til å overskride bevilgninger under	mot tilsvarende merinntekter under
Kap. 1441 post 01	Kap. 4441 post 09
Kap. 1406 post 01	Kap. 4406 post 02
Kap. 1427 post 01	Kap. 4427 post 01
Kap. 1427 post 01	Kap. 4427 post 09
Kap. 1427 post 01	Kap. 4427 post 54
Kap. 1429 post 01	Kap. 4429 post 09
Kap. 1471 post 01	Kap. 4471 post 01
Kap. 1471 post 01	Kap. 4471 post 03

IV

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 2000 kan:

- foreta bestillinger for inntil kr 1 800 000 utover bevilgning på kap. 1441 post 39 Oppryddingstiltak, *kan overføres.*
- foreta bestillinger for inntil kr 3 000 000 utover bevilgning på kap 1443 post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres.*

V

Fullmakt til utgiftsføring uten bevilgning

Stortinget samtykker i at det under kapittel 1442 post 73 kan utgiftsføres uten bevilgning fastslåtte tap på garantier for lån til miljøverntiltak og energi-økonomiseringsformål som staten er juridisk forpliktet til å dekke.

VI

Andre romertallsvedtak

Stortinget samtykker i at

- Statens kartverk i 2000, uten framlegg for Stortinget og såfremt det kan dekkes av reguleringsfondet, kan avvike sitt driftsbudsjett
- Statens kartverk i 2000 kan inngå avtaler om kjøp av sjømålingsdata og kartgrunnlag for inntil 50 mill kroner utover bevilgning under kap 1465 post 21 Betaling for statsoppdraget